

**T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI**

©Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü

Eser Adı: Sabrî (Seyyid Mehmet Emin) Dîvânı

Müellifi: Es-seyyid Mehmed Emin Sabrî Efendi

Hazırlayan: Handan Belli

Yayın Yılı: 2022

ISBN: 978-975-17-5135-5

Ana Yayın Numarası: 3720

Kültür Eserleri Dizisi- 646

Adres: Emek Mahallesi Wilhelm Thomsen Caddesi No:4/Çankaya/ANKARA

Telefon: +90 312 470 80 00

Faks: +90 312 470 54 71

e-posta: yaphaz@ktb.gov.tr

www.ktb.gov.tr

<http://ekitap.ktb.gov.tr>

SABRÎ (SEYYİD MEHMED EMİN)

DÎVÂNİ

KISALTMALAR

AKM	: Atatürk Kültür Merkezi
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren
E.	: Esad Efendi (Süleymaniye Kütüphanesi) 2652’de kayıtlı nüshası.
G.	: Gazel
hzl.	: Hazırlayan
Hz.	: Hazret
K.	: Kaside
Kt.	: Kıta
M.	: Sabrî Dîvânı’nın İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi No. T811.219 (Millî Kütüphane (Mikro Film)’de kayıtlı nüshası.
Mf.	: Müfredât
Ms.	: Mesnevî
öl.	:Ölüm tarihi
R.	: Ruba‘î
S.	: Sayı
Ş.	: Şarkı
T.	: Tarih manzumesi
Terkb.	:Terkib-i bend
TDK	: Türk Dil Kurumu
U.	: Umurbey Kütüphanesinde kayıtlı matbu nüshası.
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri

1. BÖLÜM

SABRÎ (SEYYİD MEHMED EMİN) HAYATI, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ

1.1. Hayatı

Mora Yarımadası şairlerinden Es-seyyid Mehmed Emin Sabrî Efendi H. 1182/ M.1768 yılında Mora'nın Anabolu kasabasında doğmuştur. Lakabı “Karayılan-zâde” olup şiirlerinde “Sabrî” mahlasını kullanmıştır. Sabrî dört yaşındayken geçirmiş olduğu çiçek hastalığından dolayı âmâ olmuştur:

“Tıfl-ı çehâr-sâle iken çiçek ‘ârîzasıyla dü-çeşm-i cihân-bîni perdelenüp bu temâşgâh-ı fenâda reh-peste-i meydân-ı nâzar, vâreste-i cevelân-ı başâr, civâr-ı rahmet-i Raḥmâna sefer itdi.”¹

Sabrî gözlerindeki rahatsızlığı Seyyid Mustafa ve Mehmed Paşa'ya takdim ettiği kasidelerinde “Remedden dü çeşminin rahnedâr” ve “gençlikte alîl” olarak ifade etmiştir.²

Şairin varlığını, hayatını, eserlerini ve yaşadığı dönemde edebî faaliyetlere olan katkısını Hanya'nın ünlü şairlerinden Nûrî Bey'in Girit şairlerini tanıttığı tezkiresinden³, Tuhfe-i Nailî⁴ ve Son Asır Türk Şairleri⁵ tezkirelerinden öğrenilmektedir. Hayatı hakkındaki detaylı bilgiler ise; Umurbey Kütüphanesi'nde bulunan matbu divanın başında yer alan tercüme-i hâlden ve sonunda yer alan Muhammed Eşref Bey'in yazmış olduğu takriz yazısından elde edilmiştir. Muhammed Eşref Reis'in isteği üzerine Osmanlı Devleti vekillerinden meclis-i hâs'da memur olan Abdurrahman Sami Paşa, Sabrî Efendi için matbu divanın başına bir tercüme-i hâl yazmıştır:

“Naşılşa şimdi nâ-peydâ olarak irtihâlinden altmış sene soñra aḳâribinden Eşref Beg cüst ü cûsiyle Es'ad Efendi Kütüphânesinde hüveydâ olan iş bu nüshâ-i muhtaşarı berây-ı zikr-i cemil ârzü-yı tab' u temşil ile nezd-i ḫaḳîrâneme ibrâz ve hem-şehrîlik münâsebetiyle

¹ Abdurrahman Sami Paşa'nın Sabrî için yazmış olduğu ve Umurbey Kütüphanesindeki matbu nüshanın başında yer alan tercüme-i hâlden alıntalanmıştır. Tercüme-i hâlin transkripsiyon metni 1. Bölümün sonuna eklenmiştir.

² İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal (2002). *Son Asır Türk Şairleri*. C. IV. Ankara: AKM Yayınları. 1988-1989; Nuri Osman Hanyevî (2006). *Girit Şâirleri (Tezkire-i Şu'arâ-yı Cezîre-i Girid)*. Orhan Kurtoğlu (hzl.). Ankara: Akçağ Yayınları. 71-72; Halil Çeltik (2013). “XVIII. yy Tezkirelerinde Divan Şairleri”. *Türklük Bilgisi Araştırmaları Hasibe Mazioğlu Armağanı II*. C. XXII. 110.

³ Nuri Osman Hanyevî (2006), *Girit Şâirleri (Tezkire-i Şu'arâ-yı Cezîre-i Girid)*, Orhan Kurtoğlu (hzl.), Ankara: Akçağ Yayınları.

⁴ Mehmet Nail Tuman (2001). *Tuhfe-i Nailî Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*. C. II. Cemal KURNAZ, M. TATÇI (hzl.). Ankara: Bizim Büro Yayınları. (Eski Harfli)

⁵ İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal (2002). *Son Asır Türk Şairleri*. C. IV. Ankara: AKM Yayınları.

tercüme-i hâlinüñ izhâr u izbârunı iltimâs u niyâz itmekle zevâyâ-yı hâtır-ı ‘âcizânemde bulunan şu me’al-i güzâriş-pezîr-i kalem naqş-yafte-i şüreti raqam oldı.”

Abdurrahman Sami Paşa’nın, bu hâl tercümesinden Mora Adası ileri gelenlerinden olan Sabrî’nin Mora’da nakîbü’l-eşrâflık yaptığı ifade edilir:

“Şâhib-i dîvân Mora cezîresi erkânından ve Anabolı ahâlisinden nakîbü’l-eşrâf Esseyid Muhammed Emîn Şabrî Efendi merhûmdur.”

Nakîbü’l-eşrâflık:

“Hazret-i Peygamber’in sülalesi mensuplarının işleriyle meşgul olan vazife sahibi hakkında kullanılan bir tabirdir. Ehl-i beytten olanlara İslamiyet’in her devrinde pek ziyade hürmet ve tâzim gösterilir, kendilerine ait işlere bakmak üzere içlerinden biri reis tayin edilirdi. Nakîbü’l-eşrâf adını alan bu reis Peygamber sülalesi mensuplarının işlerine bakar, neseblerini kayıt ve zapteder, doğumlarını, ölümlerini deftere geçirir, onları adi sanata girmekten ve fena hallerde bulunmaktan meneder, haklarını korur, fey ve ganimetten kendilerine ait hisseyi alıp aralarında dağıtır, sülaleden olan kadınların küfvi olmayanlarla evlenmelerini men eylerdi. Hulâsâ Nakîbü’l-eşrâf Peygamber hanedanı efradının umumi bir vasîsi hükmünde idi.”⁶

Sabrî yaşadığı dönemde nakîbü’l-eşrâflık görevi yaptığı için toplumun ileri gelenlerinin başvuracağı bir kimsedir. Hayatının tamamı Mora’da geçtiği tahmin edilen Sabrî H.1229/ M.1813’de Anadolu’da vefat etmiştir:

“Sene-i seniyye-i hicriyetüñ biñ yüz seksen ikisinde çehre-nümâ-yı ‘âlem-i şühüd ve biñ ikiyüz yigirmi tokuzında reh-peymâ-yı dâr-ı hulûd oldı.” (Tercüme-i Hâl)

Mora şairlerinden Sabrî Seyyid Mehmed Emin XVIII. yüzyılın sonunda Mora Yarımadası’nda yaşamıştır. Moradaki edebî faaliyetler Osmanlı topraklarının ulaştığı sınırların ve bu topraklarda Türk dilinin ve kültürünün canlı bir şekilde yaşatıldığı göstergesidir. Sabrî Seyyid Mehmed Emin’in Divanı’nda Anadolu, Tirabolics, Arkadya, Balyabadra gibi kasaba ve şehirlerinin isimleri geçmekte ve şairin yaşadığı dönemde Mora Valisi olan Merhum Veli Paşa, Vezir Seyyid Mustafa Paşa, Kaptan-ı Derya Merhum Gazi Paşa, Mora Valisi Mehmed Paşa gibi Mora’nın devlet büyükleri ve komutanları için yazılmış kasidelerde dönemin devlet adamlarının isimlerine ve onların yapmış oldukları işlerin izlerine rastlanmaktadır.

⁶ Mehmet Zeki Pakalın (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. II. İstanbul: MEB Yayınları. 647.

Hayatı hakkında elde edilmiş olunan bu bilgiler şairin yaşadığı çevreyi ortaya koyar; ancak hayatı hakkında daha detaylı bilgilerin olmaması, şairin hangi çevrelerde yetiştiği ve görme yetisinin ne kadarını kaybettiği hayatı ile ilgili henüz bilinmeyen bilgiler arasındadır.

Abdurrahman Sami Paşa kendisinde Sabrî Efendi'nin müretteb bir divanı var iken kaybolduğunu üzümlere nakleder. Esad Efendi nüshasının yayınlanması için Muhammed Eşref Bey'i teşvik eder ve bu nüshanın başına Sabrî Efendi'nin tercüme-i hâlini ekler.

İbnü'l Mahmut Kemal İnal ise; "Kütüphanemde *Tuhfe-i Sabri an Lisan-ı Bulgarî* unvanlı manzum bir lügat mevcuttur. Hangi memlekette, hangi tarihte basıldığı ve nâzminin hüviyeti yazılmamış ise de Anabolulu Sabrî'ye aittir"⁷ diyerek bu sözlük hakkında fikir beyan etmiştir. Ancak adı zikredilen sözlüğün transkripsiyonlu metnini hazırlayan Uğur Gürsu, bu eserin Sabrî (Seyyid Mehmed Emin)'e ait olamayacağını ifade etmiştir.⁸ M. Kayahan Özgül de *Divan Yolunda Pera'ya Selametle* adlı kitabında adı geçen sözlüğün müellifinin ismini Mustafa Sabrî olarak zikretmiştir.⁹ *Tuhfe-i Sabri an-Lisan-ı Bulgarî* adlı sözlüğün mukavvat ruhsatnamesindeki tarihten dolayı bu eserin Sabrî Seyyid Mehmed Emin'e ait olamayacağı kesinlik kazanmıştır.¹⁰

Eşref Bey'in takriz yazısında¹¹ Sabrî'nin *Tuhfe-i Vehbî*'ye Türkçe, Farsça, Rumca nazireler yazdığı beyan edilmiştir. Bu adı taşıyan manzum lügatının hangi memlekette, hangi tarihte basıldığı ve nazminin hüviyeti yazılmamış ise de Anabolulu Sabrî'ye ait olduğu düşünülür. Hikmet Feridun Güven şairin Farsça-Türkçe sözlüğü olan *Tuhfe-i Sabri* eserini yayına hazırlamıştır.¹²

Divanının sonundaki takriz yazısında Sabrî'nin bu eseri ile ilgili şu bilgiler yer alır:

"Be-ḥubûbe-nişîn-i ḥuld-i berîn Sâmi Paşa-yı mağfîret-ḳarîn Ḥazretlerinüñ bâlâ-yı dîvânında nigâşte-i ḳalem-i ḥuceste-raḳamları olan terceme-i ḥâlde bu 'abd-i 'âciz için nâzım-ı mûmâ ileyh Seyyid Şabrî Efendi merḥûma beyân buyurılan nisbet ü ḳarâbet maḥdûmları 'Alî Ḥulûşi Efendi'nüñ kerîme-i şulbiyyesi merḥûme Faṭıma Zehrâ Ḥanum liüm hem-şîrem olmasından 'ibâret müretteb dîvânı ve Sünbül-zâde Vehbî Efendi

⁷İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal (2002). *Son Asır Türk Şairleri*. C. IV. Ankara: AKM Yayınları. 1990.

⁸Uğur Gürsu (2018). "Mehmed Sabrî ve Tuhfe-i Sabri An Lisân-ı Bulgarî Adlı Manzum Bulgarca-Türkçe Sözlüğü". *Туркология*. No:2/88. 13.

⁹ M. Kayahan Özgül (2006). *Divan Yolu'ndan Pera'ya Selametle Modern Türk Şiirine Doğru*. Ankara: Hece Yayınları. 372.

¹⁰ Bk. Gürsu (2018).

¹¹ Adı geçen takriz yazısının tamamının transkripsiyonlu metni 1. Bölümün sonuna eklenmiştir.

¹² Hikmet Feridun Güven (2014). *Mehmed Emin Sabrî: Divan-ı Sabrî ve Tuhfe-i Sabri*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Tuḥfe'sine nazîre-güne Fârisî ve Türkî ve Rûmî luğatlarını şâmil ve baẓ' -ı fevâ'idi müştemil çend kıt'a manzûme-i belâgat-ünvânı olduğu gerek mûmâ ileyhâ ve gerek aẓârîb ü ḥîşânımızdan ḥîn-i şabâvetden berü gûş-zed-i 'abd-i kem-biḍâ'at olmasıyla vaṭan u diyârı yed-i uḥrâ giriftâr ve medfen ü mezârı güm-şüde-i rûzgâr olan böyle bir şâḥîb-âşâruñ..."

Takriz ve terüme-i hâle göre Sabrî'nin en önemli eseri olan mükemmel divanı kayıptır, birçok çabaya rağmen bulunamamıştır. Eşref Bey Nûrî Osman Hanyevî'nin *Girit Şairleri* adlı tezkiresinde bir gazeline ve hayatı hakkında bilgiye rastladıktan sonra divanı araştırmış fakat mükemmel divanına ulaşamamıştır. Vefatından 60 sene sonra akrabalarından yine Eşref Bey'in gayretiyle Esad Efendi Kütüphanesi'nde bu kısaltılmış divan bulunmuştur.¹³

Eşref Bey, matbu divanın sonuna eklediği takrizde Sabrî ve divanı hakkında özetle şunları söylemiştir:

Şu anda mezarı bile kaybolan böyle bir şairin eserinin kaybolmaması için divanını bastırmak arzusu içimde bir ukde halinde bulunuyordu. Morali Müslümanların ekserisi Girit, Mısır, Yanya ve Yenişehir civarına göç ettiklerinden buralarda da araştırma yaptım. O sıralarda eski İstanbul Kadısı ve halen Şeriat Araştırmaları Meclisi üyelerinden Osman Bey-zâde Hasan Tevfik Bey Efendi Girit kadısı olması münasebetiyle ve bana haber vermesiyle Hanya'nın ünlü şairlerinden Nûrî Bey'in zamanında Girit şairlerini tanıttığı tezkiresinde Sabrî'nin güzel bir şiiri ile birlikte hayatı hakkında kısa bir bölümün bulunduğunu gördüm. O sırada gittiğim İstanbul'da zamanın Irakî ve Selmanı olan ünlü şairi İsmail Paşa-zâde Hakkı Bey Efendi ile görüştim. Bana Sabrî Dîvânı'nın bir nüshasının Esad Efendi Kütüphanesi'nde bulunduğunu haber verdi. Hemen bu nüshayı gidip gördüm ve o nüshayı çoğaltıp nüshanın başına Abdurrahman Sami Paşa'ya bir tercüme-i hâl yazdırdım

¹³ Şairin mükemmel divanı kayıp olmasına karşın günümüze ulaşan divanı üzerine ilk olarak eş zamanlı iki Yüksek Lisans tezi hazırlanmıştır: Özkan Uz (2009). *Sabrî Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi; adı geçen çalışma iki el yazması nüsha esas alınarak hazırlanmıştır. Eş zamanlı yapılan diğer çalışma tarafımdan yapılan bu çalışma 2009 yılından başlanarak iki el yazması ve bir matbu nüsha olmak üzere toplam üç nüsha üzerinden endisyon kritik yöntemiyle hazırlanmış olup 2010 yılında Yüksek Lisans Tezi olarak tamamlanmıştır. Handan Belli (2010). *Sabrî (Seyyid Muhammed Emin) Dîvânı (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi. Aynı divanın farklı araştırmacılarca da edisyon kritik ve metin incelemeleri yapılarak hazırlandığı tespit edilmiştir. Mustafa Keçeci (2012), *Karayılan-Zâde Mehmed Emin Sabrî Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi; Ferdi Çoşkun (2013), *Sabrî (Mehmet) Divanı Edisyon-Kritik-İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi; Hikmet Feridun Güven (2014). *Mehmed Emin Sabrî: Divan-ı Sabrî ve Tuḥfe-i Sabrî*. Ankara: Gazi Kitabevi; Mahmut Beyret (2019), *Mehmed Emîn Sabrî Divanı'nın Tahlili*, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi.

diyerek divanı nasıl bulduğunu anlatmıştır. Eşref Bey aynı yazıda ayrıca bir ricada bulunmuştur:

Değerli okuyucularımızdan ricamız, şairini rahmetle anıp adı geçen mükemmel divanı ile diğer eserleri bulunduğu takdirde çoğaltmak üzere bize bilgi vermeleridir, diyerek Sabrî'nin eserlerine ulaşma arzusunu dile getirmiştir.

1.2. Edebî Şahsiyeti

Şairin yaşadığı dönemde, XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin siyasi gücü kısmen azalmış ve zor bir dönem başlamıştır. Büyük bir alanda yüzyıllarca hâkimiyet kuran Osmanlı Devleti 1699 Karlofça Antlaşması ile ilk kez toprak kaybetmiş ve gerileme dönemine girmiştir. XVIII. yüzyılda Batı'nın Osmanlı üzerindeki etkisi giderek artmıştır. Bu yüzyılın ilk çeyreğinde imzalanan Pasarofça Antlaşmasının ardından Damat İbrahim Paşa Batı ülkelerini daha iyi tanımak amacıyla Avrupa başkentlerine elçiler göndermiştir. Bu yüzyılda zevk ve eğlenceye aşırı düşkün olan padişah ve saray çevresi laleye duydukları aşırı ilgiden dolayı saray çevresinde çokça lale yetiştirmişlerdir. Bu dönemde lalelerin çok olmasından dolayı da 1718-1730 arasındaki yıllar Lale Devri diye adlandırılmıştır. Lale Devri diye adlandırılan bu dönemde hem siyasi hem de edebî yönü bakımından öne çıkan padişahlardan biri Sultan III. Ahmed'dir.¹⁴ Şairin edebî şahsiyetini oluşturan etkenler şüphesiz onun hayatıyla ve yaşadığı dönemle ilintilidir.

Abdurrahman Sami Paşa, yazmış olduğu takriz yazısında Sabrî'nin edebî şahsiyetinden şöyle söz etmektedir: Sabrî'nin gözlerinin görmemesine rağmen Allah vergisi olan zekâsı sayesinde dış görünüş itibarıyla âmâ olsa da kalp gözünün açık olduğunu, şairin ergenlik çağından itibaren, şerefli atalarına yakışır bir şekilde kötü arzulardan yüz çevirip dünya ve ahiret saadetine çalıştığını ifade etmiştir. Sabrî'nin gençliğini âlim ve ârifler, şair ve edipler arasında geçirdiğini, ilim ve irfana rağbet edip akıl ve yaradılışının yardımıyla çeşitli bilgi ve beceriler kazanıp ahlakını süsleyerek nefsinin terbiye ettiğini, böylece edebiyat alanında ikinci Ferezdak denmeye layık bir hal kazandığını söyler.

Sabrî'nin oğlu Ali Hulusi Efendi'nin kızı rahmetli Fatma Zehra Hanım'ın -anneleri bir- üvey kardeşi olan Muhammed Eşref Bey, Sabrî Divanı'nı araştırıp gün yüzüne çıkartmıştır. Matbu divanın sonuna eklediği "Niyâz-ı Tâb'ı" başlıklı yazıda Muhammed

¹⁴ Münir Aktepe (1989). "Ahmed III". *İslam Ansiklopedisi*. C.2. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Eşref Bey, Abdurrahman Sami Paşa'nın, çocukluğunda babası ile gittiği Anabolu'da hayli zaman sohbetlerini dinlediğini ve kendisine Samî mahlasını şair Sabrî Efendi tarafından verildiğini anlatmıştır. Abdurrahman Sami Paşa, Sabrî'yi Türk şiirinin Arap edebiyatının iki meşhur hiciv şairlerinden olan Cerîr ve Ferezdak'ı olarak kabul edilebileceğini söylemiştir:

“...sermāye-i sa‘adet-i dāreyn taḥṣīline devān olup reye‘ān-ı ‘ömri eşnālarında mücāleset-i ‘ulemā vü ‘urefā ve muḳārenet-i üdebā vü zürefāya devām u ri‘āyetle verziş-i ‘ilm ü ‘irfāna rağbet ve mu‘āvenet-i aql ü ṭabī‘atla kesb-i hüner ü ma‘rifet ve tehzīb-i ahlāk u sîret iderek istikmālî nefse muvaffaḳ ve mertebe-i belāgatda şānī-i Ferezdaḳ dinmege elyaḳ olduysa da şu divānçede olan āşār, evā‘il-i ömründe vaḳten-be-vaḳt sebt-i cerīde-i rüzgār itdüğü güftār olup mu‘aḥḥaren tertīb itmiş olduğu dīvān-ı mükemmel ki derārī-i elfāz-ı bâriḳa ve yevāḳiti mezāmīn-i rā‘iḳa ile mükellel idi.”

Cerîr ve Ferezdak, Emeviler döneminin eski üslubu devam ettiren üç büyük hiciv şairlerinden biridir. Cerîr; hiciv ve mersiye, Ferezdak fahr ve gazelde, Ahtal ise mersiye ve içki tasvirinde başarılı oldukları görülür.¹⁵ Şair, bu açıdan hiciv alanında adı duyulması gereken bir şair olması beklenirken günümüzde fazla ün kazanmamıştır. Bunun sebebi şairin, günümüze ulaşan hiciv örnekleri olmadığı için Türk edebiyatının hiciv ustası olarak anılmamıştır. Günümüze ulaşan divanın sadece bir beyitinde hicve rastlanır. Bu beyite “halt etmek” deyişini kullanmıştır. Dönemin müftüsüne yazdığı bu hicvinde argo bir dil kullanmıştır:

“Ḥalt olsa zamān lâzım olur mâla buyurduñ
Bu mes‘elede toğrısı ḥalt itdüñ efendi” (Mf. 31)

Sabrî'nin, Seyyid Mustafa Paşa'ya yazdığı bir kasidesinde de Mora halkının edebî zevkinden şikâyetçi olduğu görülmektedir. Sabrî, bu kasidesinde halkın toplantılarında sadece boş gürlütüler ve alım satım işleri olduğunu, Mora'nın büyüklerinin esip savuran, sert mizaçlı ve sadece ziraat ve tarımla ilgilenen kişiler olduğunu ve bundan dolayı bu yerin şair tabiatına uygun bir yer olmadığını ifade etmiştir:

“Amān amān beni dūş itdi bir diyāra ki hep
Mecālisinde olan hāy hūy dād ü sitād

Esüp savurmağa mā‘il ekābiri ekşer
Kimi zırā‘atı eyler kimisi ḥarmanı yād

¹⁵ Zülfikar Tüccar (1993). “Cerîr b. Atiyye”. İslam Ansiklopedisi. C. 12. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. 412.

Şafâ-yı şoḥbet-i nazmı kimesne gūş itmez
Ne eylesün sūḥanı fehm iden bir ehl-i reşād

Köroḡlı türkisini artırur alur hergiz
Metā^ʿ -1 nazm-ı dil-ārā eger olınsa mezād

O gūne zümre ile iḥtilāt iden ādem
Merāmı üzre ider mi menāzımı inşād” (K 16/41-45)

Tersane Nazırı Moralı Ali Efendi’ye gönderdiği kasidesinin bir beytinde Sabrî, fen ve olgunluk kazanmayı istediğini ancak miyopluk ateşi sebebiyle bunu yapamadığını söyler. Bu beyitten Sabrî Efendi’nin hastalığının tahsilini kısmen engellediği anlaşılmaktadır:

“Ṭālib-i kesb-i kemālāt ü fūnūnum ammā
Āteş-i za^ʿ f-ı başar cānumı eyler sūzān” (Sabrî K 12 /28)16

Sabrî’nin şiiirlerinde Nedimâne söyleyiş hâkimdir. Bu üslupta duygu ve manayı kelime oyunlarına feda etmeyen fakat söz sanatındaki her türlü ustalığı doğallıkla birleştiren, sade, açık, samimi bir şekilde yazmak esastır. Şiiirleri dil bakımından oldukça sade ve akıcıdır, bu özelliğiyle de Nedim’in gazellerine benzer. Kasidelerinde kullanmış olduğu dil ise gazellerine göre nispeten daha ağırdır. Kasideleri klasik edebiyata uygun şekilde zincirleme terkiplerle doludur. Fakat gazelleri oldukça sade ve samimi bir üslupla yazılmıştır.

Sabrî aşağı beyitte göz rahatsızlığından dolayı sözlerinin sade olduğunu, bu sebeple ayıplanmaması gerektiğini söyler:

“Ḥāliyâ-i teb-zededür Şabrî ḡuluñ sultānum
Ṭa’n olunmaz ne ḡadar sâde ise ḡüftârı” (K. 10/57)

“Böyle bir ‘illet-i cân-sûz ile ma’zûr olsun
Ne ḡadar var ise vaşfuñda ḡuşûr-âşârı” (K. 10/58)

Kasideleri gazellerine göre daha iyidir. Kasidelerinde Nef’î kadar coşkulu bir üsluba sahiptir. Şairliğini Nef’î gibi mahlas beyitlerinde çokça över. “mu’ciz-dem”, “mu’ciz-beyân” olduğunu, kaside vadisinde at sürdüğünü bunun için övülmeye ve hediyelere layık olduğunu ifade eder. Tarzının yeni, fikrinin el değmemiş olduğunu birçok yerde vurgular. Kasidelerinde fahriye bölümüne genişçe yer verir. Kendisindeki şiiir yeteneğinin Allah’ın bir lutfı olduğunu vurgular:

¹⁶ Çalışma içerisinde geçen beyitler “Handan Belli (2010). *Sabrî (Seyyid Muhammed Emin) Divânı (İnceleme-Metin)*. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.” adlı çalışmadan alıntılanmış olup, bundan sonraki beyit alıntılarında yalnızca nazım şeklinin kısaltılması, nazım şekli sırası ve beyit numarası şeklinde parantez içerisinde verilecektir.

“Silk-i nazma dürre-i evşâfîni tanzîm iden
Nef’î-i mu’ciz-dem olsa ‘aczîni ikrâr ider” (K. 14/19)

“Deger bir ferve-i semmûri el-ḥaḫ
Bu Nef’î vâdîsinde nev ḫaşîdem” (K. 15/29)

“Görmedüm Şabrî senüñ ḫab’uñ gibi
Böyle bir mu’ciz-beyân-ı rüzgâr” (G. 27/5)

“Yaraşur Nef’î gibi faḫr eylesem şimden girü
Oldı memdûhum benüm bir dâver-i dâniş-ḫarîn” (G. 70/8)

Gözleri görmeyen bir kişiye göre detaylı, canlı tasvirler, akıllıca tespitler yapmıştır. Ayrıca talihten şikâyeti az, hayattan zevk ve sefası çoktur. İnce fikirler, zarif nükteler, zekice espriler bulunsa da şiirlerinde sık sık yaptığı tekrarlar ve divan şiirinin klasik mazmunlarını kullanması bakımından şairlik gücü dönemindeki diğer şairlerle yakın iken, onun görmemesine rağmen vezin ve söz bakımından başarılı şiirler yazması onu birçok şairden üstün kılar. Sami Paşa’nın belirttiği gibi: “Bu âmâ şairin yazma ve basma divanlarını tedkik ettim. Nice gözlü şairden daha görgülü olduğunu gördüm.” ifadesi Sabrî’nin gözleri görmediği halde kalp gözü açık ve çevresinde itibar gören bir şair olduğunu göstermektedir:

“Şabrî’nüñ ressâm-ı tab’-ı pâkına şad âferîn
Siḫri taşvîr eylemiş ma’nâ-yı dil-cû ḫoymuş ad” (G. 13/6)

Sabrî’nin üslubunun en belirgin özelliklerinden biri de çok fazla deyim kullanmasıdır. Onun şiirlerinde dönemin dili canlı bir şekilde yer alır. Günlük konuşmada kullanılan hitap kelimeleri, atasözleri, deyimler, dönemin giyecekleri beyitlerde yer alır. Sabrî şiirlerinde; ipliği pazara çıkmak, gözden düşmek, gözümün nuru, yerlere geçmek, Allâh’a emânet etmek, gerdan kırmak, taş yaslanmak, bir içim su, Allâh’ı seversen, külehi çarha atmak, kurban olmak, kan ağlamak, cana dokunmak, nazarı kalmak, cana kâr etmek, başına çalmak, püsküllü bela, gönül almak, dereyi görmeden paçayı sıvamak, sakız gibi ağza düşmek, Hudâ’ya havale eylemek gibi günümüzde de sık kullanılan deyimleri ve günlük konuşmada yer alan söz kalıplarını kullanmıştır:

“Künc-i firqatde neler çekdigümi ben bilürüm
Şorma Allâh’ı seversen elemüm hoş geldüñ” (K. 18/3)

“Çıkarsa ipligi pazara gamzenüñ ne ‘aceb
Metâ’-ı kârgah-i fitne buldı şimdi kesâd” (K. 16/8)

“Gözümüñ nûrı didükçe beni gözden düşürür
Yerlere geçsün İlâhî dilerüm çarh ü hayîm” (Kt. 4/20)

“Bend oldı kemend-i ser-i gîsûsına yârüñ
İtdüm dil-i nâ-çârumı Allâh’a emânet” (G. 10/5)

“Şîve vü nâz ile gerdan kırarak
Göñlümi aldı bu şeb bir âfet
Şad hezâr ‘işve ile fink urarak
Göñlümi aldı bu şeb bir âfet” (Ş. 1/I)

“Rûz şeb taş yaşlanur üftâdegân-ı kûy-ı yâr
Bâliş-i nermi maḥabbet ehlinüñ sengîn olur” (G. 15/4)

“‘‘Aceb mi teşne-dil âgûşuna kıanmazsa sulḫânım
Letâfetde vücûd-ı nâzeninüñ bir içim şudur” (G. 22/4)

“Destüme vâşıl olunca o kerem-nâme benüm
Çarḫa atdum küleh-i şevḫ ü sürûrı ol ân” (K. 11/9)

“Kâmkâr-ı pür-kerem ‘Alî Efendi kim aña
Cân u dilden cümle ‘âlem ḫul olur ḫurbân olur” (K. 12/7)

“Dem-be-dem dil ser-i kûyuñda şafâ eyler iken
Şimdi bî-çâre reh-i gamda gezer kıan ağlar” (G. 29/3)

“Câna toķınıdı nâveķ-i ğamzeñ amân amân
Öldürdi men fütâdei ğaddâr gözlerüñ” (G. 46/4)

“Amân amân nazârum ķaldı ğaķķ-ı dil-berde
O nazm-ı nâdire-pîrâyı intiĥâb itdüm” (G. 60/4)

“La’l-i rengînüñ midür dil-teng iden ‘âşıkları
Söyle ey şîrîn-zebânüm söyle ķurbân oldığum” (G. 63/3)

“Cânuma ķâr itdi ol ķaşı kemânuñ firķati
Başuna ķal n’eyleyem muķrıb senüñ ķanbûrını” (G. 93/4)

“Fitnedür dillere zülf-i siyehi
Dehre püskülli belâdur külehi
Câna ķâr eyledi Şabrî nigeħi
Göñlümi aldı bu şeb bir âfet” (§. 1/V)

“Dem-â-dem va’d-i bî-incâz-ı vaşla aldanur göñlüm
‘Acebdür görmeden enhârı eyler dâmenin teşmîr” (G. 31/5)

“Nazîri gelmemiş bir duķter-i ra’nâya müştâķuz
Dirîğâ düşmüşüz sâķız gibi efvâh-ı a’dâya” (G. 87/5)

“Çaldı bir ķengî benüm ser-mâye-i ârâmumu
Başına ķal n’eyleyüm Nâhid rebâb u ķengini” (G. 101/6)

“Ĝamuñla zâr u nizâr oldığum unutmam hîķ
Ĥudâ’ya eyledüm ey sevdığum ĥavâle seni” (G. 96/3)

Şairin dil ve üslubunda Rumeli bölgesinin dil özelliklerine çok fazla rastlanmaz, ancak bulunduğu yörenin söyleyiş özelliği olarak bazı beyitlerde “be” ünlemini kullandığı görülür:

“Ben senüñçün çekdigüm derdü belânuñ ħaddi yoĸ
Sen be hey zâlim beni ĸıldıñ fedâ hoş imdi hoş” (G. 38/6)

“Varmaĸ murâduñ ise eger âstâneye
Söyle uzatma böyle kelâmı be yâdgâr” (K. 15/15)

Sabrî, Osman Nûrî Hanyavî'nin Şiirlerine nazire yazmıştır ve diğer Őairlerden de nazire beklediğini ifade etmiştir. Nûrî Bey iin yazdığı nazire söyleyiş bakımından farklıdır, bir kekemenin diliyle yazılmıştır. Divan Őiirinde kekeme dilinde Şiirler farklı Őairlerce de yazılmış, bu Şiirlere peltek-nâme veya kekeme-nâme adı da verilmektedir.¹⁷

“Yo yo yoĸ sũĸanda Şabrî nu nu Nûrî'nũñ nazîri
Ħa Ħa Ħaĸ budur ki Şi'ri â â âteşin edâdur” (G 30/6)

Sabrî Şiirlerinde Mora'nın edebî zevkini eleŐtirir ve divan Őiirinden anlamadıklarını ve Koroğlu türküsünü herkesin yüceltmesini hoş karŐılamaz. Eğer bu türkülerle, gönülleri süsleyen nazımlar müzayede edilse herkesin bu türküyü yücelteceğini söyler:

“Şafâ-yı Őoĸbet-i nazmı kimesne gũŐ itmez
Ne eylesün sũĸanı fehm iden bir ehl-i reŐâd” (K. 16/43)

“Koroğlu türkisini artırur alur hergiz
Metâ'-ı nazm-ı dil-ârâ eger olınsa mezâd” (K. 16/44)

Şiirler mana aısından değerlendirildiğinde Sabrî çoğunlukla tevriye, cinas, iham-ı tenasüp, hüsn-i talil, leff ü neş gibi edebî sanatları manayı çoğaltmak, çeŐitlendirmek iin kullanmıştır. Bu sanatlar yanında divan Őiirinde sıka kullanılan teşbih, istiare, mecaz-ı mürsel, mübalağa, tekrar, nida, tecahül-i arif gibi sanatları da kullanır. Mana çoğaltma yöntemlerinden biri olan metin ekleme, ayet ve hadis iktibaslarına ise yer vermemiŐtir.

Yüzyılın özelliklerine göre ve divan Şiiri geleneğine göre Sabrî'nin Şiirleri değerlendirildiğinde; Şairin Osmanlı Őiirinde kullanılan klasik mazmun ve mecazları Şiirlerinde kullandığı görülür. Bu aıdan değerlendirildiğinde Őiire fazla yenilik getirmemiŐtir. XVIII. yüzyılda yetiŐen Őairlere baktığımızda çoğunun geleneği takip eden

¹⁷ Dursun Ali Tökel (2010). *DeneySEL Edebiyat Yönüyle Divan Şiiri*, Ankara: Hece Yayınları. 223.

şairler olduğunu görürüz. Aynı zamanda bu yüzyılda klasik edebiyat doruk noktasına ulaşmış bu alanda şiirler yazan şairler artmıştır. Fakat nitelik bakımından kaliteli ürünler oldukça azdır. Bu açıdan şairimiz devriyle birlikte değerlendirildiğinde o da zamanında çok fazla ünlenememiş, yenilik bulma çabasıyla şiir diline yeterince hâkim olmadan yeni bir şiir dili oluşturma çabasında çok da başarılı olamamıştır. Bunun aksine şiirleri ahenk ve akıcılık bakımından oldukça iyidir. Mahallî üslubu ve özellikle yüzyılın özelliği olan beyitlerde deyimlere yer vermesi göze çarpar. Deyimler zorlama bir şekilde değil şiir diline son derece uyumlu bir şekilde kullanılmıştır.

Sabrî nazım şekillerini kullanma bakımından XVIII. yüzyılın geneklerine uymuştur. Bu yüzyılda nazire yazma geleneği artmıştır. Sabrî de hem nazire yazmış hem de yazdığı gazellere nazire yazılmasını istemiştir. Diğer bir öne çıkan özellik ise şarkı türünün ortaya çıkmasıdır. Şarkı nazım şeklini birçok şair bu yüzyılda kullanmış, Şeyh Galib dahi şarkılar yazmıştır. Sabrî Dîvânı'nda 10 şarkı yer alır. Şarkı nazım türü yanında bu yüzyılda yapılan her türlü mimarî yapıya tarih manzumesi yazmak da gelenek haline gelmiştir. Sabrî'de bu geleneğe uyarak 7 tarih manzumesi yazmıştır. Bu tarih manzumelerinden Mora'da inşa olan eserler hakkında da bilgi sahibi oluruz.

Sabrî'nin şiirleri, âmâ olmasına rağmen oldukça başarılıdır; fakat kendisinin de belirttiği gibi iyi derecede Farsça ve Arapça bilmiyor oluşundan kaynaklı kelime seçiminde ve bazı teşbihlerde zaman zaman tekrara düşmüştür.¹⁸

1.3. Eserleri

1.3.1. Dîvân: Sabrî'nin en önemli eseri olan mükemmel divanı kayıptır, birçok çabaya rağmen bulunamamıştır. Eşref Bey Nûrî Osman Hanyevî'nin Girit Şairleri adlı tezkiresinde bir gazeli ve hayatı hakkında bilgiye rastladıktan sonra bu divanı araştırmış fakat mükemmel divanına ulaşamamıştır. Vefatından 60 sene sonra akrabalarından yine Eşref Bey'in gayretiyle Esad Efendi Kütüphanesinde bu kısaltılmış divanı bulunmuştur.

1.3.2. Tuhfe-i Sabrî: Eşref Bey'in takriz yazısında Sabrî'nin Tuhfe-i Vehbi'ye Türkçe, Farsça, Rumca nazireler yazdığı ifade edilmiştir. Adı geçen Farsça-Türkçe sözlük,

---

¹⁸ Şairin hayatı ve edebi şahsiyeti ile ilgili hazırlamış olduğum yüksek lisans tezinden hareketle bir ansiklopedi maddesi ve bir kitap bölümü yazılmıştır. Bk. Teis projesi kapsamında "Sabrî, Karayılan-zade Mehmed Emîn" başlıklı madde (2013) ve Handan Belli (2020), *Mora Şairlerinden Sabrî Seyyid Muhammed Emin'in Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Dört Düşünce Tarzı, Gece Kitaplığı, Sosyal Beşeri Bililerde Teori ve Araştırmalar*, Editör: Doç. Dr. Erdem Sarıkaya, Cilt:2, Basım sayısı:1. Eserin bu bölümü tarafımdan daha önce yapılan bilimsel çalışmaların ve hazırlamış olduğum Yüksek Lisans tezinin yeniden gözden geçirilmesiyle hazırlanmıştır.

Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde "19 Hk 1892" arşiv numarasıyla kayıtlı olup, sözlük Hikmet Feridun Güven tarafından yayına hazırlanmıştır.¹⁹

ABDURRAHMAN SÂMÎ PAŞA TARAFINDAN YAZILAN ŞAİRİN TERCÜME-İ HÂLİ

Efâhim-i vükelâ-yı Saltânat-ı Seniyyeden olup meclis-i hâşşa me'mûr devletlü 'Abdurrahman Sâmî Paşa Hazretleri taraf-ı 'âlîlerinden kaleme alınan nâzım-ı dîvânüñ tercüme-i hâlidür.

Şâhib-i dîvân Mora cezîresi erkânından ve Anabolı ahâlîsinden nakîbü'l-eşraf Esseyyid Muhammed Emîn Şabrî Efendi merhûmdur. Sene-i seniyye-i hicriyetüñ biñ yüz seksen ikisinde çehre-nümâ-yı 'âlem-i şühûd ve biñ ikiyüz yigirmi tokuzunda reh-peymâ-yı dâr-ı hulûd oldu. Tıfl-ı çehâr-sâle iken çiçek 'ârîzasıyla dü-çeşm-i cihân-bînî perdelenüp bu temâşâgâh-ı fenâda reh-peste-i meydân-ı nazâr, vâreste-i cevelân-ı başâr, civâr-ı rahmet-i Rahmâna sefer itdi. Lâkin şem'-i zekâ-yı insânî efrûhte-i dest-i kudret-i Rabbanî vü müstefid-i nûr-ı ezeli-i Sübhânî olmağla hemîşe ma'la'-ı envâr-ı bî-zevâle peyveste vü 'avârız-ı riyâh-ı kevniyyeden vârestedür. Anuñ çün şüretde mahrûm-ı rü'yet olan çarîr sîretde bînâ vü başîr olur. Faqat her levh-i zamîr-i ferzend-i şabâ ki nuqûş-pezîr-i bûd u nâbûdân olmağa ibtidâ eyleye muşâhabet-i ebrâr ü muvâneset-i ahrâra ma'habbet ü mülâzemet gerekdür ki telakki-i ziyâ-ı ma'ârifle mîşbâh-ı fıtrat-ı zekiyyesi müstenîr ü mubşîrât-ı şüver-i gaybiyye ile 'ayn-ı başîreti karîr olsun. İşte mûma ileyh Raḥmetu'llâhi 'Aleyh kerîmü'n-neseb, şerîfü'l-haseb, aşîl ü 'arîk şu'â'-ı necâbetle barîk bir merd-i tarîk olduğı haysiyyetle meyl-i şehiyyât-ı hevâdan rû-gerdân ve sermâye-i sa'âdet-i dâreyn taḥşîline devân olup reye'ân-ı 'ömri eşnâlarında mücâleset-i 'ulemâ vü 'urefâ ve muḳârenet-i üdebâ vü zürefâya devâm u ri'âyetle verziş-i 'ilm ü 'irfâna rağbet ve mu'âvenet-i aql ü ṭabî'atla kesb-i hüner ü ma'rifet ve tehzîb-i ahlâk u sîret iderek istikmâl-i nefse muvaffak ve mertebe-i belâgatda sâni-i Ferezdağ dinmege elyağ oldıysa da şu divânçede olan âşâr, evâ'il-i ömründe vaḳten-be-vaḳt sebt-i cerîde-i rûzgâr itdüğü güftâr olup mu'aḫḫaren tertîb itmiş olduğı dîvân-ı mükemmel ki derârî-i elfâz-ı bâriḳa ve yevâḳit-i mezâmîn-i râ'îḳa ile mükellel idi, naşılssa şimdi nâ-peydâ olarak irtiḫâlinden altmış sene soñra aḳâribinden Eşref Beg cüst ü cüsiyle Es'ad Efendi Kütüphânesinde hüveydâ olan iş bu nüshâ-i muḫtaşarı berây-ı zikr-i cemîl ârzü-yı ṭab' u temşîl ile nezd-i ḫaḳîrâneme ibrâz ve hem-şehrîlik münâsebetiyle tercüme-i

¹⁹ Hikmet Feridun Güven (2014). *Mehmed Emin Sabrî: Divan-ı Sabrî ve Tuhfe-i Sabrî*. Ankara: Gazi Kitabevi.

hâlinüñ izhâr u izbârını iltimâs u niyâz itmekle zevâyâ-yı hâtır-ı ‘âcizânemde bulunan şu me’al-i güzâriş-pezir-i kalem naqş-yafte-i şüret-i raqam oldı.

Rahmetu’llâhi ‘Aleyh
Ketebe ‘Abdurrahman Sâmi

MATBU NÜSHAYI TAB ETTİREN MUHAMMED EŞREF BEY’İN

TAKRÎZİ

Niyâz-ı Tâbi‘

Be-ḥubûbe-nişîn-i ḥuld-i berîn Sâmi Paşa-yı mağfîret-ḳarîn Ḥazretlerinüñ bâlâ-yı dîvânında nigâşte-i kalem-i ḥuceste-raqamları olan terceme-i hâlde bu ‘abd-i ‘âciz için nâzım-ı mûmâ ileyh Seyyid Şabrî Efendi merḥûma beyân buyurılan nisbet ü ḳarâbet maḥdûmları ‘Alî Ḥulûşî Efendi’nüñ kerîme-i şulbiyyesi merḥûme Faṭıma Zehrâ Ḥanum li-üm hem-şîrem olmasından ‘ibâret müretteb dîvânı ve Sünbül-zâde Vehbî Efendi Tuḥfe’sine nazîre-güne Fârisî ve Türkî ve Rûmî luğatlarını şâmil ve baź -ı fevâ’idi müşt Emil çend kıt‘ a manzûme-i belâgat-‘ünvânı olduğı gerek mûmâ ileyhâ ve gerek aḳârib ü ḥîşânımızdan ḥîn-i şabâvetden berü gûş-zed-i ‘abd-i kem-biḳâ‘at olmasıyla vaṭan u diyârı yed-i uḫrâ giriftâr ve medfen ü mezârı güm-şüde-i rûzgâr olan böyle bir şâhib-âşârüñ nâm u şânı maźbaṭa-i ‘âlemden âb-zede-i ferâmûş u zühûl olmamaḳ ve ḥamâme-i rûḥ-ı revânı dâne-çîn-i raḫmet-i Kird-gârî olarak gûşâyende-i bâl u per-i pervâzı ile uçmağa vesîle-i vuşûl olmaḳ üzre âşâr-ı mezkûre der-dest-i âmâde ile dest-gâh-ı ṭab‘ u temşîle istâde ve çâr-sûy-ı ma‘ârifte neşr u fîristâde idilmesi muvâfiḳ-şî‘âr-ı nisbet olacağından bu ‘uḳde cây-gîr-i zâmîr-i kemterî bulunmuş ve li-hazâ çoḳdan berü simsâr-ı ârzü sū-be-sū bâzâr-ı taḫḳîḳ ü taḫarrîde ḫayli tekâpū eylediyse de ne çâre ki şâhid-i maṭlab bir ṭarafdan çehre-nümâmı meclis-i şevḳ ü ṭarab olmamasında ve ıztırârî ihtiyâr-ı kürbet-i ḡurbet iden Mora ahâlî-i İslâmiyesinüñ ekşerîsi Girid ve Mışır ve Yanya ve Yeñişehir cihetlerine naḳl ü hicret eyledükleri ma‘lûm u hüveydâ bulunmasından cäsüs-ı emel bilâd-ı ba‘îde-i mezkûrede daḫı cüst ü cûya maḫal bırakmış idi.

O avânda sâbıḳan Der-sa‘âdet Ḳâḳşisi olup hâlâ meclis-i tedḳîḳât-ı şer‘ iye a‘zâ-yı kirâmından ‘Oşmân Beg-zâde fażiletlü Ḥasan Tevfîk Beg Efendi Ḥazretleri cezîre-i Girid’e mesned-nişîn-i şer‘ -i mübîn oldukları mülâbesesiyle Ḥânya şu‘arâ-yı be-nâmından Nürî Beg’üñ zamânı şu‘râsinüñ terâcim-i aḫvâlini şâmil müṭâla‘a buyurdıkları tezkire yollu mecmu‘asında nâzım-ı mûmâ ileyhüñ daḫı bir ḡazel-i bî-bedeli münderic olduğı hâlde dürer-i ḡurer tercüme-i ḫâlî munṭazam sımṭ-ı suṭûr olduğı ol ḫüsrev-i ferîd-i ‘asruñ düş-ı nazar-ı

ma' rifet-eşer ü irtisâf-ı kaşr-ı arzû zemînde cüyende-i mirkât u sâ'il olduğum ' aks-endâz-ı mir'ât-ı hâtır-ı şafâ-güsterleri bulunduğı cihetle bir şüreti irsâl buyurulduğundan ve ol eşnâda der-i ' Âliye'ye ' azîmet-i ' âcizânem vukû' bulunduğundan mizmâr-ı şî'r ü belâgatuñ fâris-i ' adîmü'l-âkrânı ve ' aşruñ haqîki ' İraķî ve Selmân'ı olan şâ'ir-i mâhir-i Uţârit-menķibet İsmâ'il Paşa-zâde sa' âdetlü Haķķı Beg Efendi Hâzretlerinüñ şeref-i mülâkatlarına mazhar ve irâ'e, terceme-i hâl-i mezkûr ile izhâr emniye-i muzmer olınuğda mevcûdât-ı ekşer kütüp-hâne-i Der-sa'adet ol yegâne dehrüñ maḥfûz-ı hâtır-ı sa' âdeti olduğundan dîvân-ı sâlifü'l-beyân vaķ' a-nüvis Es' ad Efendi merhûmuñ kütüp-hâne-i bî-bahânelerinde mevcûd olduğunı haber virmeleriyle hemân gidilüp görülmüş ve istinsâḥ itdirilen nüshasıyla terceme-i hâl-i mezbûr mensûbiyet-i kadîme mülâbesesiyle Paşa-yı mu'zamı ileyh hâzretlerinüñ ḥuzûr-ı lâmi' ü'n-nûrlarına ' arza cür'et-yâb ve bu vechile neyl-i emelden dolayı piyâle-i dile ṭab' u temşil yolında cârî olan keyfiyet-i mül-i meyl daḥı işrâb olınuğda vâlid-i mâcidleri Şeyḥ Necib Efendi merhûm ile nâzım-ı mûmâ ileyhüñ sitâre-i ḥubb u dâtı derece-i gâyetde lâmi' ve müşâ'are yolında mükâtebe vü muḥâbereleri keşîren vâķi' olduğı mişillü ' unfuvân-ı şabâvetlerinde bir aralık pederleri müşârün ileyh ile bereber Anabolı'ya teşrîflerinde ḥaylî dem meclis-i ifâdelerine devâm buyurduklarını ve (Sâmî) maḥlaşı anlar tarafından virildigini ve kendülerinde mükemmel dîvânları var iken zâyî' olduğunı ḥikaye ve (geçmiş zamân olur ki ḥayâlî cihân deger) medlûince ol vaķte müte'allik ba'z-ı aḥvâl-i hâtır-ı şefķat-mazâhirlerine tevârüd eylesesinden dû-çeşm-i mübâreklerinden dür-dâne-i sirişk-i riķķat isâle ile şimdilik nüsha-i merķûmenüñ ṭab' itdirilmesini teşvîķ ü fermân ve ḥuķûk-ı mebhûseye ri'âyeten bâlâ-yı dîvânda maṭbu' terceme-i hâli tenmîk-i kırķâs-ı beyân iderek iḥsân buyurmışlar idi. Gerçi der-'aķab ṭab'ına mübâşeret olunmuş ise de ba'z-ı mertebe vuk'u-yafte-i sâḥa-i mûmâna'at olan esbâb ḥasebiyle sekiz sene ḳadar resîde-i ḥitâm olamayup kalmış ve bi-ḥamdihî te'âlâ iş bu ṭoķsan ṭoķuz senesinde ikmâl-i ṭab'ı müyesserkerde-i Cenâb-ı Vâhibü'l-âmâl olmuşdur.

Ḳârî'in-i kirâm ḥâzeratından ricâ vü niyâz olunur ki nâzım-ı mûmâ ileyhi raḥmetle yâd ve dîvân-ı mükemmel-i mezkûr ile âşâr-ı mezbûre henüz pâre pâre-i dest-i rûzgâr olmayup da şîrâze-bend-i cild-i mevcûdî idügi ma'lûm u meşhûd-ı 'âlîleri olındığı ḥâlde istinsâḥı çâresine baķılmaķ üzre ṭarf-ı kemterâneme lütfen i'ṭâ-yı ma'lûmât ile 'âcizleri memnûn u dil-şâd buyurıla ve bi'llâhü't-tevfîķ ve'l-müste'ân

Ketebe
Muḥammed Eşref
Re'is-i Maḥkeme-i Ticâret
Bursa

2. BÖLÜM

2.1. SABRÎ DÎVÂNÎ'NİN ŞEKİL İNCELEMESİ

2.1.1. Nazım Şekilleri

Musammatlar beyit birimine göre hesaplandığında 1744 beyit tutarındaki Sabrî Dîvânî'nda yer alan şiirlerin, nazım şekillerine göre dağılımı şöyledir.

Çizelge 1

Nazım Şekli	Şiir Sayısı	Beyit Sayısı
Kaside	19	664
Kıt'a	5	127
Tarih	7	64
Mesnevî	2	95
Terkib-i Bend	1	42
Şarkı	10	129
Gazel	101	544
Ruba'î	11	44
Müfredât	35	35

2.1.1.1. Kasideler

Mürettep olan Sabrî Dîvân'ında başta biri 7 diğeri 6 beyitlik 2 besmele manzumesinden sonra, 7 beyitlik 1 münacat, 5 ve 7 beyitlik 2 na't olmak üzere toplam 19 kaside yer alır. Sabrî yaşadığı dönemin pašalarına ve devlet büyüklerine, önemli görevlerde olan dönemin kaptan-ı deryası gibi şahıslara övgü dolu kasideler yazmıştır. Ancak şair, padişahlara kaside yazmamıştır, bu da onun devletin en yüksek makamındakilere ulaşamadığının göstergesidir. Bir şahsa birden fazla kaside sunmuştur. Bu kasidelerin üçü Mustafa Paşa'ya, ikisi Velîyüddin Paşa'ya, üçü Ali Efendi'ye, ikisi Ebubekr Efendi'ye sunulmuştur. Bir kasidesi ise baştan sona fahriye türünde yazılmıştır.

2.1.1.1.1. “Kaşide Der-Sitâyiş-i Seyyid Muştâfâ Paşa” başlıklı kaside *Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün* vezniyle yazılmıştır.

Bahâdîrân-ı sühan aldı şimdi meydânı
Kümeyt-i tab‘um iderse ‘aceb mî cevlanı

Matlalı bu kaside 63 beyittir. Dîvân’da 6. kasidedir. Bu kaside Seyyid Mustafa Paşa’ya Mora ceziresine geldiklerinde sunulmuştur. Seyyid Mustafa Paşa İşkodralıdır. İskenderiye, Ohri ve İlbasan sancaklarının mutasarrıflığını yapmıştır. Yani sancağın en büyük idare amiridir. Birçok görevde bulunmuş bunların yanında Karlı-ili ‘usatının kahr u tenkîline memur yani zorbaları uzaklaştıran ve çevreye örnek olacak ceza veren memurdur.²⁰ Kasidede 18 beyitlik bir nesip bölümünden sonra, sırasıyla girizgâh, methiye, fahriye ve dua bölümleri gelir. Kasidede Seyyid Mustafa Paşa kazandığı başarılarla ve sahip olduğu üstün sıfatlarla övülmüştür. Ayrıca şair memdûhundan yazdığı kasideler için bir samur kürk talep eder.

Bu kasideden sonra yer alan 7. ve 8. kasideler de aynı şahsa yazılmıştır.

2.1.1.1.2. “Kaşîde Der-Sitâyiş-i Mora Vâlîsi Merhûm Velî Paşa” başlıklı kaside *Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün* vezniyle yazılmış olup 47 beyittir. Dîvân’da 9. kasidedir.

Zihî yektâ-süvâr-ı ‘arşagâh-ı rezm-i kerrârı
Ki rûh-ı Murtażâ’dur hîn-i heycâda kâfâdârı

Matla beyitiyle başlayan Mora Valisi Veliyyüddin Paşa’ya takdim olunan kasidede Veli Paşa sayesinde eşkıyanın adının söylenmediğinden, kaybolduğundan, küffarın onun ismini duydukça titrediğinden bahsedilir, dirliği sağladığı için aşırı derecede övgüler dizmiştir. Bu kaside methiyyeyle başlar, daha sonra tegazzül bölümüne geçer kısa bir fahriye bölümünden sonra dua bölümü gelir. “Kaşîde-i Diğer Der-Sitâyiş-i Müşârün İleyh” başlıklı 10. kaside de Veliyyüddin Paşa’ya yazılmıştır.

2.1.1.1.3. “Kaşîde Der-Sitâyiş-i Tersâne Emîni Moravî Merhûm ‘Alî Efendi” başlıklı 11. kaside *Mef‘ülü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün* vezniyle yazılmış olup

²⁰ Ziya Yılmaz (2000). *Mehmed Es’ad Efendi Vak’a-nüvis Es’ad Efendi Tarihi*. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları. 858.

Ey kâmkâr-ı nâdire-pîrâ-yı rûzgâr
Vey nükte-zîb-i ‘ilm ü kemâlât-ı bî-şümâr

Matlalı bu kaside 67 beyittir. Moralı Ali Efendi’ye yazılmıştır. Ali Efendi; Osmanlı devrinde, maliye teşkilatının ayrıldığı üçüncü bölgenin defterdarıdır. Aynı zamanda tersaneleri kontrol eden kişidir.²¹ Kasidede matla beyitinden hemen sonra şair arz-ı halini anlatır, yani –yalvararak- durumunu bildirir. Bir dilekçe hükmündedir. Bulunduğu yerde kıymetinin bilinmediğinden yakınır:

Güş eyle ‘arz-ı hâl-i dil-i pür-melâlümü
Derd-i derünü ‘arz ideyüm saña ihtişâr

Gerdün-ı dün eyledi bu ‘abd-i kemteri
Âlâm-ı rûzgâr ile bî-şabr ü bî-şarâr

İtdi fütâde bendeñüzi bir cezîreye
Kim gevher olsa nazm-ı terüm bulmaz i‘tibâr

Dîvân ‘da Ali Efendi’ye gönderilen bu kasideyle birlikte 12. ve 13. kasideler de Ali Efendi için yazılmıştır.

2.1.1.1.4. “Kaşide Der-Sitâyiş-i Ser-Bevvâbîn-i Dergâh-ı ‘Alî Ebubekr Beg Efendi” başlıklı 14. kaside *Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün* vezniyle yazılmıştır.

Harf-i istiğfârı her kim zîver-i ezkâr ider
Maḫlâbın zîb-i icâbet-ḫâne-i settâr ider

Matlalı bu kaside padişah özel kalemi görevini yapan, padişahın daima yakınında bulunan Ebubekr Efendi’ye yazılmıştır. 37 beyitten oluşur.

15. kaside de Ebubekr Efendi’ye yazılmıştır. “Mîr-i Mümâ İleyhüñ Mektubına Cevâben Gönderilen Kaşidedür” başlıklı kaside *Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün* vezniyle yazılmıştır.

2.1.1.1.5. “Vezir-i Rüste-Nazîr Dilîr-i Şecâ’at-Semîr Necl-i Necîb-i Şeh-i Kevneyn Nâmdaş-ı Cenâb-ı Zî’n-Nüreyn Müşârün İleyh Efendimüz Ḥazretlerinüñ Ğayret-i ‘Âlî-Himmetleriyle Cezîre-i Mora’dan Zümre-i Ḥayâdîdüñ Levş-i Vücûd-ı Ḥabâşet-Âlûdlarınüñ Def’-i Ref’lerine İkdâm-ı Tām Ve Sa’y u İhtimām Buyurdıklarında Taḫdîm Olınan Kaşidemüzdür” başlıklı kaside de Seyyid Mustafa Paşa’ya yazılmıştır. *Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün* vezniyle yazılmış olup 16. kasidedir. Görevlerinden biri “Karlı-ili ‘usatının kahr u tenkîline memur” yani zorbaları, kâfirleri uzaklaştıran ve onlara çevreye

²¹ Ziya Yılmaz (2000). *Mehmed Es’ad Efendi Vak’a-nüvis Es’ad Efendi Tarihi*. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları. 790.

örnek olacak ceza veren memur olması dolayısıyla bu kasidede onun haydutları nasıl kovduğunu, Mora'yı haydutlardan nasıl temizlediğini övgü dolu sözlerle anlatır. 55 beyitlik bir kasidedir.

17. kaside de Seyyid Mustafa Paşa'nın Anabolu'ya dönüşlerinde takdim edilen "hoş geldün" redifli 31 beyitlik bir kasidedir.

18. kaside "“ İnāyetlü Müşārün İleyh Efendümüz Hāzretlerinüñ Vekīl-i Kethüdā-yı Vālāları Necābetlü Paşa Beg Hāzretlerine Virülmişdür” başlıklı atılmış *Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün* vezniyle yazılmıştır.

Ey benüm mīr-i kerīmü’ş-şiyemüm hoş geldün
Mekremetkāni ‘ulüvvü’l-himemüm hoş geldün

Matla beyitli kaside 17. kasideyle aynı redifli Seyyid Mustafa Paşa'nın kethüdalarına verilmiş 5 beyitlik bir nazımdır. Fakat M nüshasında kasideler içine yerleştirilmiştir.

2.1.1.1.6. 19. kasideye başlık atılmamıştır. *Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün* vezniyle yazılmış 57 beyitlik bu kaside nesip, methiyye bölümü olmadan doğrudan fahriye bölümüyle başlar, kendi sanatını, şiirini över, kadrinin bilinmediğinden yakınır. Son üç beyit duaya ayrılmıştır.

Hāmem ne dem ki nāṭıka-zīb-i beyān olur
Ta‘bīr-i dil-pezir-i ma‘ānī-feşān olur

Matla beyitiyle başlayan kasidenin tamamında şair kendisinden söz eder:

Ol şā‘ir-i sühanver-i dehrüm ki her sözüm
Ārāyış-i menāḥum ‘ālem-i beyān olur
Ol hāzin-i hazā’in-i nazmum ki şi‘rimün
Şanduka-i mezāmīni cevher-feşān olur

Yukarıdaki beyitlerde ve kasidenin tamamında Nef‘iyâne bir eda vardır.

2.1.1.2. Kıt'alar

Dîvân'da 5 kıt'a manzumesi vardır. Bunlardan üçü 15 beyitten fazla olup kıt'a-i kebîredir.

2.1.1.2.1. “Merhametlü Müşārün İleyh Efendümüz Hâzretleri Anabolı'ya Teşrîf Ve Bu Kullarını Tırabolice'ye Terk Buyurduklarında Takdîm Olinan Kıt'amuzdur” başlıklı kıt'a *Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün* vezniyle yazılmıştır. 4 beyitten oluşmuş, xa/xa/xa.. şeklinde kafiyelenmiştir. Kıt'a nazım şeklinin konusu gazellere göre daha geniştir. Felsefi, tasavvufî bir konu, bir kişiyi övme veya yerme kıt'aların konusu olabilir (İpekten, 1999: 52). Kıt'alarda matla ve mahlas beyiti yoktur. Bu kıt'ada şair mahlasını da yazmıştır. Kıt'a Mora Valisi Osman Paşa'yı övmek amacıyla yazılmıştır.

2.1.1.2.2. “Kaşîde-i Diğer Der-Sitâyiş-i Müşārün İleyh” U ve E nüshalarında bu başlık atılmıştır M nüshasında ise “Kaşîde-i Müşārün İleyh” başlığı verilmiştir. Kaside başlığı atılmasına rağmen matla beyiti olmadığı için kıt'adır. Bu kıt'a 13 beyitlik Seyyid Mustafa Paşa'ya yazılmış bir övgü şiiridir.

2.1.1.2.3. U nüshasında “Der-Sitâyiş-i Kıpūdân-ı Deryâ Merhûm Gâzî Hüseyin Paşa” başlığı atılmıştır. M ve E nüshalarında ise nazım şeklinin kaside olduğu söylenmiştir. Fakat manzumenin matla beyiti olmadığı kıt'a nazım şekliyle kafiyelendiği için kıt'alar içine alınmıştır. “xa, xa..” şeklinde kafiyenmiştir. *Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün* vezniyle yazılmıştır. 30 beyittir. Bu kıt'a 15 beyitten fazla olduğu içinde kıt'a-i kebîredir. İlk beyiti:

Kıpūdân-ı mağâzî-pîşe dādâr-ı dil-āver kim
Hayâl-i tiğî teng itdî cihânı cünd-i a' dāya

olan kıt'a “Küçük” lakabıyla bilinen Kaptan-ı Derya Hüseyin Paşa'nın Çamlıca Adası'na padişahın donanmasıyla demir attığında yazılmış ve gönderilmiştir. Methiyyeyle başlar ve dua bölümüyle son bulur. Sabrî duadan önce hastalığından ve uygunsuz talihinden şikâyet eder yardım ister.

2.1.1.2.4. U nüshasında “Kaşide Der-Sitâyiş-i Muhammed Paşa” başlıklı bu manzume de diğer iki manzume gibi nüshalarda kaside diye başlık atılmış fakat matla beyiti olmadığı ve 15 beyitten fazla olduğu için kıt'a-i kebîredir. Bu kıt'a *Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün* vezniyle yazılmış, 29 beyitten oluşmuş, xa, xa şeklinde kafiyenmiştir. İlk beyiti:

Āsmân-sāye felek-pāye Muhammed Paşa
Ki ider dergehine çarh-ı mu'azzam ta'zîm

Olan şiirde kaside gibi methiye, fahriye ve dua bölümü vardır. Kıt'a methiyeyle başlar, devamında fahriye ve dua bölümü gelir. Fahriye bölümünde hastalığından şikâyet vardır, kaderin ona neler yaptığını anlatır. Aşağıdaki beyitlerde ne kadar kötü durumda olduğunu anlatır:

Gözümün nûrî didükçe beni gözden düşürür
Yerlere geçsün İlahî dilerüm çarh ü hayîm

Beni genclikde 'alîl itdi 'inâyetkârüm
Eyledi sînecigüm miştaba-i ceş-i elîm

Benüm ol rütbe felâket-zede vü ğam-dîde
Ki güler yüz baña göstermedi hiç baht-ı le'îm

2.1.1.2.5. M nüshasında “Kaşîde-i Dîger Der-Sitâyiş-i Efendi-i Müşârün İleyh” başlığı atılmıştır. Fakat bu manzumenin matla beyiti olmadığı için xa, xa.. şeklinde kafiyelendiğinden kıt'adır. Kıt'a Seyyid Mustafa Paşa için yazılmıştır, Seyyid Mustafa Paşa kahramanlıklarıyla ve sahip olduğu güzel sıfatlarla mübalağalı bir şekilde övülmüştür.

2.1.1.3. Tarihler

“İbtidâ-yı Tevârih” başlığı altında 7 tarih manzumesi yer alır. Tarih manzumelerinin tarihleri hesaplandığında sadece üçünün tarihi şairin yaşadığı dönemi kapsar. Bu tarih manzumelerinin altlarına hesaplanan tarihler yazılmıştır.

2.1.1.3.1. “Moravî Aḥmed Paşa Ḥazretlerinün Delükli Babanâm Mevzi'de İnşâ Buyurdukları Kaşruñ Târîhidür” başlıklı tarih manzumesi *Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün* vezniyle yazılmıştır. 15 beyittir.

2.1.1.3.2. “Vâlîde Sulṭan Keḥḥüdâsı Yûsuf Ağa Birâderi Aḥmed Ağa'nuñ Bâli Bâdirede İnşâ Eyledigi Kaşruñ Târîhidür” başlıklı tarih manzumesi *Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün* vezniyle yazılmıştır. 14 beyittir. Tarih manzumesinin son beyiti ebced hesabıyla hesaplandığında kasrın inşa tarihi H. 1183/ M. 1770 çıkmaktadır.

2.1.1.3.3. “Âlây Begi Muḥammed Nûrî Begün Bağçeleri Kaşrına Târîhidür” başlıklı tarih manzumesi *Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün* vezniyle yazılmıştır. 13 beyittir. Tarih manzumesinin son beyiti ebced hesabıyla hesaplandığında kasrın inşa tarihi H. 1193/ M. 1780 çıkmaktadır.

2.1.1.3.4. “Muḥammed Ayetu'llâh Beg Ḥazretlerinün Delükli Baba'da Bünyâd Eyledikleri Kaşruñ Târîhidür” başlıklı tarih manzumesi *Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün* vezniyle yazılmıştır. 7 beyittir.

2.1.1.3.5. “Şāhib-i Dīvānuñ ‘ Ammetesi ‘ Ayişe Hānumuñ İhyā-Kerdesi Olan Mektebūñ Tārīhidür” başlıklı tarih manzumesi *Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün* vezniyle yazılmıştır. 7 beyittir. Şair halası Ayişe Hanım’ın yaptırdığı okullun tarihini vermiştir. Tarih manzumesinin son beyiti hesaplandığında okulun inşa tarihi H. 1221/ M. 1807 çıkmaktadır.

2.1.1.3.6. “Tārīh-i Velādet” başlıklı tarih manzumesi *Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün* vezniyle yazılmıştır. Bu tarih manzumesinde Muhammed Nuri Bey’in kızı Müzeyyen Hanım’ın doğum tarihi ebced harfleriyle verilmiştir. 7 beyittir.

2.1.1.3.7. “Tārīh-i Velādet-i Duĥter-i Nāzım-ı Merĥūm” başlıklı tarih manzumesi *Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün* vezniyle yazılmıştır. Tek beyittir. Şair bu beyitte kızı Ümmügülsüm’ün doğum tarihini ebced harfleriyle vermiştir.

2.1.1.4. Mesnevîler

2.1.1.4.1. U nüshasında “Kaşide-i Diğer Der-Sitāyiş-i Müşārün İleyh” ve M nüshasında “Kaşide-i Müşārün İleyh” başlıkları verilmiş olan bu manzumenin kafiye dizilişi kaside değil mesnevî şeklindedir. “aa, bb, cc, ..” şeklinde kafiyelenmiş bu mesnevî 64 beyittir. Mora Valisi merhum Veli Paşa için yazılan bu manzumede Veli Paşa’nın kahramanlıkları ve ne kadar yüce vasıflara sahip olduğu anlatılmıştır.

2.1.1.4.2. “Bir Maĥbūb-ı Cālibü’l-Ķulūbı Şefā‘at Zımnında Merĥūm Seyyid Muştāfā Paşa’ya Taĥdīm Olınan ‘ Arz-ı Hāl-i Bālāsında Muĥarrer Manzūmedür” başlıklı bu mesnevî *Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün* vezniyle yazılmıştır. İlk beyiti:

Ey veliyyü’l-ni‘ am-ı‘ ālemiyān
Vey niżām-āver-i ebnā-yı zamān

Yüce bir makama sunulmuş dilekçe şeklindedir. 30 beyittir. Seyyid Mustafa Paşa’yı mübalağalı bir şekilde över.

2.1.1.5. Terkib-i Bend

2.1.1.5.1. Dīvān’da 1 terkib-i bend “Seyyid ‘ Alī Efendi Merĥūma Terkib-i Bend Vādisinde İrsāl Olınan ‘ Arz-ı Hāl-i Manzūm” başlıklı terkib-i bend Seyyid Ali Efendi için yazılmıştır ve 6 beyitlik 7 bendden oluşmuştur. *Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün* vezniyle yazılmıştır. Kafiyeleniş şekli (xa/xa/xa....vv) şeklindedir. Terkib-i bendlerde olması gereken matla beyiti terk edilmiştir. Bu terkib-i bend bir mersiyedir.

2.1.1.6. Şarkılar

XVIII. yüzyılda bazı edebî türler önem kazanmıştır, bunlardan biri de şarkı türüdür. Bu sebeple Sabrî de dönemin modasına uyarak şarkı yazmıştır. 5 bendli 4 şarkı, 4 bendli 5 şarkı, 2 bendli 1 şarkı olmak üzere toplam 10 şarkı yazmıştır. Şarkılarda genellikle aşk ve sevgilinin güzelliği anlatılmıştır ve gazelleri gibi şûh bir edayla yazılmış ve oldukça sadedir. 8. şarkı *Müstef' ilātün Müstef' ilātün* vezniyle yazılmıştır bu vezin şarkıya ayrıca bir musiki ve akıcılık katmıştır:

Müstef' ilātün Müstef' ilātün
 Cān u gönülden sevdüm bir āfet
 Bir kıadd-i bālā yosma-kıyāfet
 Reftār u nāzı āşüb-ı fitne
 Kıadd-ı bülendi şūr-ı kıyāmet

2.1.1.7. Gazeller

Gazeller; divan şiirinin en çok kullanılan nazım şeklidir. Sabrî Dîvânı'nda toplam 101 Türkçe gazel bulunmaktadır. Gazellerin beyit sayısına göre dağılımı şöyledir.

Çizelge 2

Beyit Sayısı	Toplam
5	56
6	25
7	12
8	3
9	2
10	1
11	1
12	1

Görüldüğü gibi Dîvân'daki gazellerin çoğu 5 beyitlidir. Daha sonra 7 ve 6 beyitlik gazeller çoğunluktadır. Gazeller içinde şair mahlasını söyledikten sonra dönemin padişah, paşalarını ve devlet büyüklerini övmek içinde birkaç beyit yazabilir bu tür gazellere müzeyyel gazel denilmektedir. Dîvân'da 6 tane müzeyyel gazel vardır. Gazellerin sekizinde matla beyitini son mısırda tekrar ederek redd-i matla yapmıştır. Gazeller Dîvân'da rahat

bulunabilmesi için kafiyelerinin son harfine göre sıralanır. Sabrî Dîvânı'nda da gazeller kafiyelerin son harflerine göre dizilmiştir, müretteptir; fakat Millî Kütüphanedeki yazma nüshada bazı gazeller ve birkaç kaside Dîvân'ın sonunda yer almıştır. Bu gazeller kafiyelerin son harfine göre ilgili başlık altına taşınmıştır.

2.1.1.8. Ruba'îler

Dîvân'da 11 ruba'î bulunmaktadır. Ruba'îler gazeller gibi mürettep değildir. Ruba'îlerde de kıt'a nazım şeklinde olduğu gibi mahlas kullanılmaz. Fakat şair 1. , 5. , 7. , 9. , 10. , 11. ruba'îlerinde mahlas kullanmıştır. Ruba'îler aruzun Ahreb ve Ahrem kalıplarıyla yazılır. Dîvân'daki ruba'îlerin hiçbirinde bu kalıplar kullanılmamıştır.

2.1.1.9. Müfredât

Dîvân'da müfredât başlığı altında 35 beyit bulunmaktadır. M ve E nüshalarında "xa" şeklinde kafiyelenen matlalara beyt, "aa" şeklinde kafiyelenen matlalara da mesnevî başlığı atılmıştır. Sabrî iki beyite ayrıca başlık atmıştır. Bunlar; 8. beyitte "Mum Kıtlığında İnşâd Olinan Beyt", 31. beyitte de "Mâl-ı Yetim Mâl-ı Vaşî ile Muhteliğ Olduğda Žamân Lâzım Geldigini Muğayyed Müftinüñ Fetvâsına Berây-ı Lañife İnşâd Olinân Beytdür" başlığı atılmıştır.

2.1.2.VEZİN

Sabrî Dîvân'ında hece vezni kullanmamıştır. Bütün şiirlerini aruz vezniyle yazmıştır. Türkçe kelimeleri çok kullanmasından ötürü imaleye başvurulmuştur. Bunun yanında bir buçuk okunmaması gereken sonu "n" harfiyle biten kelimeleri, imâle-i memdûd yaparak bir buçuk okumuştur. Bazı kelimeleri vezine uygun kullanmak için muhaffeflerini kullanmıştır. Dîvân'da kullanılan vezinler aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge 3

Bahir	Vezin	Kasideler	Kıt'alar	Tarihler	Mesnevîler	Terkib-i bend	Şarkılar	Gazeller	Ruba'î	Müfredât	Toplam
Hecez	Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün	5	2	6			1	25	3	8	50
	Me' ülü/ Mefâ' ilü / Mefâ' ilü / Fe' ülün					1		6	1	4	12
	<i>Me'â' ilün/ Me'â' ilün/ Fe' ülün</i>	1					1	1	1		4
Remel	<i>Fe' ilätün/ Fe' ilätün/ Fe' ilätün/ Fe' ilün</i>	4	2	1				14	1	10	32
	<i>Fâ' ilätün/ Fâ' ilätün/ Fâ' ilätün/Fâ' ilün</i>	4					2	28	2	7	43
	<i>Fâ' ilätün/ Fâ' ilätün/ Fâ' ilün</i>		1		1		2	4		2	10
	<i>Fe' ilätün/ Fe' ilätün/Fe' ilün</i>				1		2		1		4
Muzarî	<i>Me' ülü / Fâ' ilätü/ Me'â' ilü/ Fâ' ilün</i>	2						18	1	3	24
Müctes	<i>Me'â' ilün/ Fe' ilätün/ Me'â' ilün/ Fe' ilün</i>	3					1	4	1	1	10
Kâmil	<i>Müte'â' ilün/ Fe' ülün/ Müte'â' ilün/ Fe' ülün</i>							1			1
Recez	Müstef' ilätün/ Müstef' ilätün						1				1
Toplam		19	5	7	2	1	10	101	11	35	191

Manzumelerde en çok “Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün” ve “Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün” vezinleri kullanılmıştır.

2.1.3. Kafiye ve Redif

Şiirde bir musiki unsuru gibi kullanılan kafiye ve redif, Sabrî'nin şiirlerinde de ahengi sağlayan önemli unsurlardandır. Divan şiirindeki umumî temâyüle uygun olarak Sabrî Dîvânı'nda da daha çok mürdef ve mücerred kafiye kullanılmıştır. Kullanılan kafiyelerinin çoğunluğu “...ān, ..ād, ...ār, ...īr, ...āb, ..īm” şeklindeki mürdef kafiye olup Bazı kafiyelerde ise “..ānı, ..āne, ..ābı” şeklinde kafiyelerin sonuna yönelme ve belirtme ekleri getirilerek kafiye oluşturulmuştur.

İkinci olarak çok kullanılan kafiye tek ses benzerliğinden oluşan mücerred kafiye. Sadece revî harfinden oluşan kafiyelerdir. Kafiye-i mücerrede denilir. “... gül/.. bülbül” gibi (Saraç, 2007: 267). Sabrî Dîvânı'nda “...ā, ...m, ...l” gibi örneğin; “ğurbet/ da‘ vet/ niyet” gibi sadece “t” sesiyle kafiye oluşturulmuştur. Bu şekilde tek ses benzerliğinden oluşmuş mücerred kafiye kullanılmıştır.

Kafiye genellikle Arapça ve Farsça kelimelerden oluşmaktadır. Rediflerde ise Arapça, Farsça kelimelerden oluşmuş rediflerin yanında Türkçe redifler de kullanılmıştır. Örneğin; “...oldığım, ... el-amān efendicigüm, oldum, ..ını öpsem” gibi. Dîvân'da tek kelimeyle oluşan redifler olduğu gibi iki kelimedenden meydana gelen redifler de vardır. Ek şeklinde oluşan redifler; “..imiş, ..dür, ..dur, ...cik, ..ebilsem, ..den..”; tek kelimedenden oluşan redifler “senüñ, gerek, itdüm, gördüm, idemem..”; iki kelimedenden oluşanlar “idük evvel, eyler ārzū, gördüñ begendüñ mi..” gibidir.

Sabrî Dîvânı'nda sadece gazeller kafiyelerinin son harfine göre alfabetik olarak dizilmiştir. Gazellerin kafiye harflerine göre dağılımı şöyledir.

Çizelge 4

Kafiye Harfi	Gazel Sayısı
ا	5
ب	4
ت	1
ث	-
ج	1
ح	-
خ	-
د	2
ذ	-
ر	19
ز	4
س	-
ش	2
ص	-
ض	2
ط	-
ظ	-
ع	-
غ	1
ف	1
ق	2
ك	10
ل	3
م	9
ن	10
و	2
ه	9
ى	14
Toplam	101

Genellikle gazeller rı (ر), ye (ى) harfleri ile son bulmuştur. se (ث), ha (ح), hı (خ), zel (ذ), sin (س), sad (ص), tı (ط), zı (ظ), ğayın (ع) harfleri ile biten gazel yazılmamıştır.

3. BÖLÜM

SABRÎ (SEYYİD MEHMED EMİN) DÎVÂNİ

(KARŞILAŞTIRMALI METİN)

3.1. Sabrî Dîvânı'nın Nüshaları

Sabrî Dîvânı'nın İstanbul Kütüphanesi Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu'nda iki nüshası vardır. Ve bunun yanında biri Umurbey Kütüphanesinde olmak üzere matbu nüshaları vardır.

Sabrî Dîvânı'nın Nüshaları:

3.1.1. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi No. T811.219 (Millî Kütüphane (Mikro Film) Arşivi A.618/3)

Baş: Niķāb-endāz olunca çehre-i esrār-ı bi'smi'llāh
Ser-ā-pā 'ālemi tenvîr ider ruhsār-ı bi'smi'llāh

Beyitiyle başlamaktadır. Talik hatla, 210x140-165x100 mm. Ölçüsünde, 21 satırlı, 71b-122b arasında, taç-arma filigranlı kâğıda yazılmıştır. Söz başları, kenar cetvelleri, mahlaslar kırmızıdır. Sırtı tamir görmüş pembe kâğıt kaplı, yıldız zencirekli, vişneçürüğü deri kaplı mukavva cilt içindedir.

Olsun hemîşe vefķ-ı merām üzre kām-rān
Kim 'adl ü dādı māye-i emn ü emān olur

Beyitiyle son bulur. 71b-72a, 116b münacat ve na'tlar, 72a-82a-84b-88a, 110a-116a, 119a-121b kasideler, 82b-83b terķib-i bendler, 88a-90a manzum tarihler, 90a-106a, 117a-118b müretteb gazeller ile diğer gazeller, 106a-106b, 118b-119a rübailer, 107a beyitler, 107b-110a şarkılar yer almaktadır. 2 besmele manzumesi, 1 münacaat, 2 na't toplam 19 kaside, 5 kıt'a, 7 tarih, 2 mesnevî, 1 terķib-i bend, 10 şarkı, 101 gazel, 11 ruba'i, 35 müfredât yazılıdır.

3.1.2. Esad Efendi (Süleymaniye Kütüphanesi) 2652

Bu nüshada 2 besmele manzumesi, 2 na't toplam 14 kaside, 3 kıt'a, 7 tarih, 2 mesnevî, 1 terķib-i bend, 10 şarkı, 96 gazel, 8 ruba'i, 35 müfredât yazılıdır.

Baş: Niķāb-endāz olunca çehre-i esrār-ı bi'smi'llāh
Ser-ā-pā 'ālemi tenvîr ider ruhsār-ı bi'smi'llāh

Beyitiyle başlamaktadır.

Son: Ne hācet vaşf-ı pākūñ eylesün bu Şabrî-i şeydā
Senüñ vaşşāfuñ oldı Hāķ Te'ālā yā Resūla'llāh

Beyitiyle son bulur. Bu nüsha 45 yaprak, 244x178 ölçüsünde, rik'a yazı, muhtelif satır, Avrupa kıt'a, kırmızı söz başları, arkası meşin, üstü ebru kâğıt kaplı cilttir. Başta Esad Efendi'nin vakıf mührü basılıdır.

3.1.3. Matbu Nüsha

İsmail Paşa-zâde Şair Hakkı Bey'in ihtariyle Sahhaflar Şeyhi-zâde Esad (Efendi)'nin Kütüphanesinde bulunarak akrabasından Eşref Bey tarafından 1882'de Bursa'da eski harflerle tab ettirilmiştir. 80 sayfadır. Dîvân'ın başında bir tercüme-i hâl yazısı ve sonunda matbu divan için bir tarih ve takriz ve yayıncının duası eklenmiştir. Bu nüshanın yazımı 1292'de Bursa'da başlamış sekiz yıl bir gecikmeden sonra 1299'da tamamlanmıştır. Bu nüshanın tamamlanış tarihi için iki tarih manzumesi yazılmıştır:

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

Şabri eş'âr-ı nev-âşâra virdüñ âb u tâb

Geldi eşref-i nâmiñi ibkâ idüp tâ yevm-i haşr

Tab' olunca Nâcim i' lân oldu târih-i güher

Nev-zemîn eş'âr ile âşâr-ı **Şabri** oldu neşr (H. 1299)

Ketebe ' Abdurrahman Nâcim

Târihü't-ṭâbi'

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ilün

Bu dîvân-ı tab' ina toḡsan ikide bed' olunmuşıdı

Ḥatâme irmeyüp ḡalmıñ idi ḡaylice noḡşanı

Didüm ikmâline şabr eyleyüp târihini Eşref

Bu sâl ancak tamâm oldu başıluv Şabri Dîvânı

Matbu nüshada 2 besmele manzumesi, 2 na't toplam 14 kaside, 3 kıt'a, 7 tarih, 2 mesnevî, 1 terki-i bend, 10 şarkı, 80 gazel, 7 ruba'i, 33 müfredât vardır. Bu nüsha:

Baş: Niḡâb-endâz olunca çehre-i esrâr-ı bi'smi'llâh

Ser-â-pâ ' âlemi tenvîr ider ruḡsâr-ı bi'smi'llâh

Beyitiyle başlar ve aşğıdaki beyitle de son bulur.

Son: Sâ' id-i dil-berde dâḡ olsa n'ola

Öyle simîn-sâ' ide ṭamḡa gerek

3.2.Karşılaştırmalı Metnin Teşkilinde Takip Edilen Yol

1. Karşılaştırmalı metnin hazırlanmasında şimdiye kadar bu tarz çalışmalarda uygulana gelen transkripsiyon alfabesi kullanılmıştır. Arap alfabesinde olup yeni yazıda bulunmayan işaretler aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, đ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	ṣ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	ḳ
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, ḏ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

Farsça vav-ı ma’duleler satır hizasının üstünde v harfi ile (v) şeklinde gösterilmiştir.

‘‘h^vāb, h^vān’’ gibi

2. Karşılaştırmalı metnin teşkilinde uygulanmakta olduğu gibi, şiirlere numara verilmiş, bu numaralara göre şiirlerin nüshalarda yer aldıkları sayfa numaraları ve nüsha farkları dipnotta gösterilmiştir.

3. Metinde Arapça ve Farsça kelime ve eklerin yazımında Prof. Dr. İsmail Ünver'in makalesindeki²² önerilere uyularak, birleşik kelime ve ön ekler çizgi (-) ile ayrılmış, son ekler birleştirilmiş, pādşāh, āftāb gibi kalıplaşmış kelimeler bitişik yazılmıştır.
4. “ Ki ” ve “ ne ” ile yapılan birleşmelerde düşen vokal kesme işaretiyle “ k'eyler, n'oldı ” şeklinde gösterilmiştir.
5. Genelde yuvarlak okunan kimi ekler, nüshalarda düz vokallerle yazıldığından, bunların okunuşunda metne bağlı kalınmıştır.

---

²² İsmail Ünver (1993). “Çeviri Yazım Birliği Üzerine Öneriler ”. *Türkoloji Dergisi*. C.XI. S.1. Ankara.

SONUÇ

XVIII. yüzyıl şairlerinden olan Sabrî (Seyyid Mehmed Emin) Mora'da doğmuş yaşamının tamamını burada geçirmiştir. Karayılan-zâde Sabrî'ye ait olan divanın günümüze ulaşan iki yazma nüshası bir matbu nüshasını karşılaştırılarak sağlam bir metin elde etmeye çalıştık. Elde ettiğimiz metinde 19 kaside, 5 kıt'a, 7 tarih, 2 mesnevî, 1 terki-i bend, 10 şarkı, 101 gazel, 11 ruba'i, 35 müfred olmak üzere toplam 191 manzume yer alır. Toplam 1744 beyit tutarında bir divandır. Divan besmele manzumesiyle başlar. Biri 7 diğeri 6 beyitlik 2 besmele manzumesinden sonra, 7 beyitlik 1 münacat, 5 ve 7 beyitlik 2 na't ve çeşitli devlet adamlarına yazılmış 14 methiye olmak üzere toplam 19 kaside yer alır. Kasidelerinde bahar veya bayram tasvirlerinden sonra memdûhunun ne kadar yüce vasıflara sahip olduğunu ifade eder ve memdûhundan hediye ve vazife ister. Divanda daha sonra sırasıyla kıt'alar, tarih mazumeleri, mesnevîler, şarkılar, gazeller, ruba'iler ve müfredler yer alır. Bu sıralama mürettep bir divanda olması gereken sıralama esas alınarak oluşturulmuştur.

“Sabrî (Seyyid Mehmed Emin) Divanı üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde, biyografik kaynaklardan ve matbu divan nüshasının başındaki takrizden yola çıkarak şairin hayatı hakkında bilgi verilmiştir. Divanındaki şiirlerin incelenmesi sonucunda şairin edebî profili çıkartılmıştır. İkinci bölümde ise; divanındaki şiirler ilk olarak şekil daha sonra muhteva yönünden incelenmiştir. Divanındaki şiirler şekil yönünden incelendiğinde, kasidelerin gazellerine göre daha iyi yazıldığı görülür. Kıt'a ve mesnevi şeklinde kafiyelenmiş şiirlerine kaside başlığı atmıştır. Bu durum şairin kafiye şemasına çok fazla dikkat etmediğini ve şekil açısından klasik çerçeveye uymadığını gösterir. Bunun yanında ruba'iler ise özel ruba'i kalıplarıyla yazılmamıştır, bu da şairin ruba'i nazım şeklini yeterince bilmediğini gösterir. Gazelleri müretteptir; her harften gazel söyleme geleneğine uymamıştır. Kafiye şeması ise; divan şiirindeki umumî temâyüle uygun olarak Sabrî Dîvânı'nda da daha çok mürdef ve mücerred kafiye kullanılmıştır.

Divan şiirinin dünya görüşü hayatın geçiciliği üzerine kuruludur. Bu dünya fanidir ve çok fazla dünya zevkine kapılmamak gerekir. Bu düşünce yapısı karşısında rind düşünce yapısı yer alır. Şüphesiz Sabrî de dünyanın geçiciliğinin idrak etmiştir; fakat şiirlerinde bunun tersi olarak zevk ve eğlenceye ağırlık vermiş, rind bir şair imajı çizmiştir.

Hazırladığımız çalışma sayesinde Mora'da yaşamış ve klasik edebiyat alanında ürünler vermiş olan Sabrî'nin hayatı ve edebî şahsiyetini de edebiyatımıza kazandırmış olduk. Sabrî hakkında yapılan değerlendirmelerin çoğunda nice gören şairden daha görgülü olduğu, dış görünüşüyle görmeyen ama söylediği sözlerle gözleri görmese de nice durumu idrak edebildiği söylenmiştir. Şair renkli ve canlı tasvirler kullanmış ve bu yönüyle de övünmüştür. Sabrî divan şiiri geleneğini Anadolu'dan uzak bir coğrafyada Mora'da sürdürmüştür. Bu sebepten bu çalışma İstanbul'daki şiir geleneğinin Balkanlarda aynı şekilde uygulandığını göstermesi açısından önemlidir.

Çalışmamız sırasında şairin bilinen nazım şekillerine başlık olarak farklı isimler kullanmasından dolayı zorluk yaşadık. Örneğin kıt'a nazım şeklinde yazılmış bir manzumeye kaside başlığı verilmiştir. Bu zorluğu kafiye şemasını esas alıp nazım şekillerini adlandırarak aştık. Bu sebeple üç nüsha karşılaştırılmasından sonra nazım şekillerini geleneğe uygun şekilde yerleştirdik.

Sabrî Dîvânı'nda bazı hatalar bulunmasına ve edebî yönü bazı şiirlerinde yeterince güçlü olmamasına rağmen edebiyatımıza güzellik katmıştır. Özellikle görmeden bu alanda şiir yazılabileceğini bizlere göstermiştir. Bu açıdan, görme engelli bir şairin böylesi güzel şiirler yazabilmesi bu çalışmayı ayrıca önemli kılmıştır.

KAYNAKÇA

- AKTEPE, Münir (1989), “Ahmed III’”, İslam Ansiklopedisi, C.2, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- BELLİ, Handan (2010), Sabrî (Seyyid Muhammed Emin) Dîvânı (İnceleme-Metin). Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- BEYRET, Mahmut (2019), Mehmed Emîn Sabrî Divanı’nın Tahlili, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Bursalı Mehmet Tahir Efendi (1972), Osmanlı Müellifleri, C. II, İstanbul: Meral Yayınları.
- ÇELTİK, Halil (2013), “XVIII. yy Tezkirelerinde Divan Şairleri”, Türklük Bilgisi Araştırmaları Hasibe Mazıoğlu Armağanı II, C. XXII.
- ÇOŞKUN, Ferdi (2013), Sabrî (Mehmet) Divanı Edisyon-Kritik-İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniveristesi.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (1980), Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 4. Baskı.
- DİLÇİN, Cem (1983), Yeni Tarama Sözlüğü, Ankara: TDK Yayınları.
- ECE, Selami (2007), Klasik Türk Edebiyatı Araştırma Yöntemleri, Erzurum: Fenomen Yayınları.
- GÜRSU, Uğur (2018). “Mehmed Sabrî ve Tuhfe-i Sabrî An Lisân-ı Bulgarî Adlı Manzum Bulgarca-Türkçe Sözlüğü” *Туркология*. No:2/88.
- GÜVEN, Hikmet Feridun (2014). *Mehmed Emin Sabrî: Divan-ı Sabrî ve Tuhfe-i Sabrî*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- İNAL, İbnü’l-Emin Mahmud Kemal (2002), Son Asır Türk Şairleri, C. IV, Ankara: AKM Yayınları.
- İPEKTEN, Haluk vd. (1988), Şair Tezkirelerine Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu (1967), İstanbul.
- KANAR, Mehmet (1993), Büyük Farsça-Türkçe Sözlük, İstanbul: Birim Yayınları.
- KEÇECİ, Mustafa (2012), Karayılan-Zâde Mehmed Emîn Sabrî Divanı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- LEVEND, Agâh Sırrı (1998), Türk Edebiyatı Tarihi C.I, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

- Mehmed Süreyya (1996), Sicill-i Osmanî, Nuri Akbayar (hzl.), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Nurî Osman Hanyevî (2006), Girit Şâirleri (Tezkire-i Şu'arâ-yı Cezîre-i Girid), Orhan Kurtoğlu (hzl.), Ankara: Akçağ Yayınları.
- ÖZGÜL, M. Kayahan (2006), *Divan Yolu'ndan Pera'ya Selametle Modern Türk Şiirine Doğru*, Ankara: Hece Yayınları.
- PAKALIN, Mehmet Zeki (1993), Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C. II., İstanbul: MEB Yayınları.
- PALA, İskender (2007), Divan Şiiri Sözlüğü, İstanbul: Kapı Yayınları.
- REDHOUSE, Sir James W. (1992), Turkish and English Lexicon, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- STEİNGASS (1975), F. Persian- English Dictionary, Beirut.
- Şemseddin Sami, (1989), Kâmûs-ı Türkî, İstanbul: Enderun Kitapevi Yayınları.
- TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Millî Kütüphane Başkanlığı, Millî Kütüphane Yazmalar Kataloğu (1988-2001), C. VI, Ankara.
- TÖKEL, Dursun Ali (2010), *Deneyisel Edebiyat Yönüyle Divan Şiiri*, Ankara: Hece Yayınları.
- TUMAN, Mehmet Nail (2001), Tuhfe-i Nailî Dîvân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri, C. II, Cemal KURNAZ, M. TATÇI (hzl.), Ankara: Bizim Büro Yayınları. (Eski Harfli)
- TÜCCAR, Zülfikar (1993), "Cerîr b. Atiyye", İslam Ansiklopedisi, C. 12, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu (1979-1988), Ankara: TC Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- UZ, Özkan (2009), Sabrî Dîvânı. Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- ÜNVER, İsmail (1993), "Çeviri Yazım Birliği Üzerine Öneriler ", Türkoloji Dergisi, C.XI, S.1, Ankara.
- Yazım Kılavuzu (2005), Ankara: TDK Yay.
- YILMAZER, Ziya (2000), *Mehmed Es'ad Efendi Vak'a-nüvis Es'ad Efendi Tarihi*, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları.

3.3.DİVÂN-I ŞABRÎ*

Bİ'SMİ'LLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHİM**

İş bu divânçe-i bî-nizâm-ı şîrâze-bend-i intizâm olduğu eş'âr-ı perîşân-reftâr eşer-i berâ'a-i bî-istihtâ'a ya'ni Moravî Karayılan-zâde Es-seyyid Muḥammed Emîn Eş-Şabrî-i kem-biḍâ'anuñ gûşe-gîr-i zevâyâ-yı efkâr u netîce-i muḳaddemât-ı tab'-ı perîşân-rûzgârı olan heyûlâ-yı tasavvurâtını tâlî vü ḳaziyye-i salibe vü sâmân-ı ḥâdişâtda muḳâbaḳat-ı tazammun hevâ-yı bî-me'âlî ile ilṫizâm eylediği işâret-i ser-güzeşte-i ḥâlî olan güftâr-ı dil-fiğâridur.

KASİDELER

İBTİDÂ'-Yİ ḲAŞÂ'İD***

23

- Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün*
- 1 Niḳâb-endâz olunca çehre-i esrâr-ı bi'smi'llâh
Ser-â-pâ 'âlemi tenvîr ider ruḥsâr-ı bi'smi'llâh
  - 2 Olur tâ şafḥa-i lâhûtiyâna pertevi zâhir
Ziyâ-güster olunca mihr-i pür-envâr-ı bi'smi'llâh
  - 3 Letâfet-yâb ider gülşen-sarây-ı 'âlem-i ḳudsi
Nevâ-yı bülbül-i ḥoş-lehçe-i gülzâr-ı bi'smi'llâh
  - 4 Olur her noḳta-i müşgîni ḥâl-i 'arız-ı gufrân
Raḳam-güster olunca kilik-i 'anber-bâr-ı bi'smi'llah
  - 5 İder gîsû-yı ḥavrâ-yı behiştî mû-be-mû ta'ṫîr
Şemîm-i 'anberîn-âşâr-ı sünbülzâr-ı bi'smi'llâh
  - 6 Rikâbında olur nâmûs-ı ekber peyk-i çâbük-rev
'Alem ḳaldırca bir yerde sipeh-sâlâr-ı bi'smi'llâh
  - 7 'Aceb mi ḥaşre dek memdûḫ olursa nazmuñ ey Şabrî

---

* Başlık U
** Besmele U
*** Başlık U, M, E
23 M 71b, U 4, E 2b
5a ḥavrâ : ḥavârî U

Ser-i dīvānuñ oldı maẓhar-ı ezkār-ı bi'smi'llāh

2

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Açıldıķça nihālān-ı bahāristān-ı bi'smi'llāh
Olur tāvūs-ı ķudsī mürġ-ı hoş-elhān-ı bi'smi'llāh
- 2 Leṭāfet-yāb ider gülşen-sarāy-ı mülk-i lāhūtī
Kemāl-i revnaķ-ı gül-gonce-i reyyān-ı bi'smi'llāh
- 3 Olur her bir ḥabābı dūrre-i manzūme-i ġufrān
Temevvüc eyledükce baħr-i bī-pāyān-ı bi'smi'llāh
- 4 Müreccaḥdur kemāl-i irtifā' -ı arş-ı raħmāna
Sarāy-ı dil-güşā-yı şāmiḥü'l-erkān-ı bi'smi'llāh
- 5 Olur nazm-ı metīnūñ zīver-i iklīl-i ünvanı
Ne gevherdür ḥayāl it mışra' -ı dīvān-ı bi'smi'llāh
- 6 Seni tāb-ı kıyāmet eylemez āzürde ey **Şabrī**
Serinde var iken zıll-ı hümā-yı şān-ı bi'smi'llāh

MÜNACĀT*

3

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Mihr-i aşķuñla dil-i zāra ziyā vir yā Rab
Rüz şeb āyīne-i ķalbe cilā vir yā Rab
- 2 Eyleme pister-i ye's içre beni ġam-geşte
Dil-i mecrūh-ı ma' āşīye şifā vir yā Rab
- 3 Bendeñi itme ṭaleb-cüy-ı müdāvā ġayra

---

2 M 71b, U 4, E 3a
4a müreccaḥ : Mürecca' U
5a metīnūñ: mübīnūñ M
* Başlık M
3 M 116b

Derdüme şerbet-i luţfuñla devā vir yā Rab

- 4 Beni güm-kerde-i deycür-ı taḥassür itme
Şem^ç a-i maṭlabuma ḥüsn-i zıyā vir yā Rab
- 5 Eyle düşize-i emniyyetimi çehre-nümün
Şāhid-i ṭālī^ç üme ḥüsn-i edā vir yā Rab
- 6 Kaddümi eyleme ḥam-kerde-i bār-ı ^ç işyān
Raḥmetüñle dil-i mecrūḥa reḥā vir yā Rab
- 7 İtme **Şabrī** kulumı pā-zede-i rāh-ı tama^ç
Dil-i efgendesine farṭ-ı ğınā vir yā Rab

4

Fā^ç ilātün Fā^ç ilātün Fā^ç ilātün Fā^ç ilün

- 1 Zib-i evreng-i risāletdür Muḥammed Muştafā
Ziver-i tāc-ı sa^ç ādetdür Muḥammed Muştafā
- 2 Naḳd-i raḥmetle ^ç uşāt-ı ümmeti memnün ider
Ḥāzin-i kenz-i şefā^ç atdür Muḥammed Muştafā
- 3 Eyledi nār-ı ḍalāletden müberrā ^ç ālemi
Neyyir-i burc-ı hidāyetdür Muḥammed Muştafā
- 4 Mültecā-i ma^ç şiyetkārān-ı ḥaşr olsa n'ola
Şāfi^ç -i rüz-ı kıyāmetdür Muḥammed Muştafā
- 5 **Şabrī**-i bī-çāreyi şāyeste-i iḥsān ider
Menba^ç -ı luţf u ^ç ināyetdür Muḥammed Muştafā

5

---

4 M 72a, U 5, E 3a
3a nār: tār M
5 M 117b, U 5, E 45a,

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 Yüzündür āftāb-ı 'ālem-ārā yā Resūla'llāh
Ruḥuñdur şu' le-i mihr-i mücellā' yā Resūla'llāh
- 2 Muḥaḳḳaḳ idi mi' rāc-ı şerīfūñ ' ilm-i Mevlā'da
Anuñçün nüh felek oldu mua' llā yā Resūla'llāh
- 3 Dü şaḳ itdi meh-i ğarrāyı engüşt-i hümāyūnuñ
Işırdı parmağūñ her pīr ü bernā yā Resūla'llāh
- 4 Sen ol refref-süvār-ı zirve-i ' arş-ı mua' llāsın
Ki oldu cilvegāhuñ ḳurb-ı Mevlā yā Resūla'llāh
- 5 N'ola pertev-zen-i ekvān olursa mihr-i ruḥsāruñ
Senüñ nūruñla ḥalk oldu bu eşyā yā Resūla'llāh
- 6 Günahkārum şefā' at-ḥ'āhum ol rüz-ı ḳıyāmetde
Beni öldürdi fikr-i yevm-i ferdā yā Resūla'llāh
- 7 Ne ḥācet vaşf-ı pākūñ eylesün bu Şabri-i şeydā
Senüñ vaşşāfuñ oldu Ḥaḳ Te' ālā yā Resūla'llāh

6

KAŞİDE DER-SİTAYIŞ-I SEYYİD MUŞTAFĀ PAŞA**Mefâ' ilün Fe' ilātün Mefâ' ilün Fe' ilün*

- 1 Bahādırān-ı sūḥan aldı şimdi meydānı
Kümeyt-i ṭab' um iderse ' aceb mī cevlanı
- 2 Güşāde oldu ser-ā-ser ḥavātır-ı ' ālem
Bulındı def' i ğumūm-ı cihānuñ imkānı
- 3 Kim oldu cevr ü cefāsı sipihr-i ğaddāruñ
Görindi Ḥazret-i Ḥaḳḳ' uñ kemāl-i iḥsānı

6

M 72a, U 7, E 2a

*

Başlık U; SĀBIḲ ḲĀ'İM-MAḲĀM-I RİKĀB-I MÜSTETĀB-I VEZİR-İ MA'ĀLİ-ELḲĀB
MA'ĀRİF-PERVER 'ĀLİ-CENĀB SEYYİD MUŞTAFĀ PAŞA ḤAZRETLERİ MORA
CEZİRESİNE SĀYE-EFGEN-İ İCLĀL BUYURDUĒLARINDA TAḲDİM OLINAN
KAŞİDEMÜZDÜR M, E

- 4 Döşendi bezmgehi-i dehre ʿ işret esbābı
Humār-ı cām-ı keder buldı ḥadd ü pāyānı
- 5 Neşātı var o ḳadar ʿ ālemüñ ki zāhidler
Kemāl-i şevḳle kesb itdi ḥāl-i mestānı
- 6 ʿ Aceb mi şāhid-i endişem olsa raḳş-āver
Bu rüzgār-ı ṯarab-sāzuñ oldı ḥandānı
- 7 Ayağı yerlere basmaz kemāl-i şādiden
Şafāya oldı mübeddel ğumūm u ḥırmānı
- 8 Sürūr u şevḳle geşt ü güzār ider gördüm
O dil dedikleri ser-der-hevā vü nālānı
- 9 Gehī şarāb-ı muşaffā iḳer çemenlerde
Gehī taḥayyül ider būs-ı laʿ l-i cānānı
- 10 Gehī külāhını kec eyleyüp şafāsından
Olur bu ʿ ahd-i neşāt-āverüñ ğazel-ḥvānı
- 11 Gören leṯāfet-i bāğ-ı cemāl-i cānānı
İder mi fikr ü taḥayyül riyāz-ı Rıḍvān'ı
- 12 Şikenc-i kākülünü şemʿ iden fedā eyler
Şemīm-i sünbül-i nev-ḥiz ü ʿ anber-efşānı
- 13 O ğamzeler ḳomaz aşlā gönülde şabr ü sükūn
Helāk ider nigeh-i çeşm-i mesti insānı
- 14 Ne geldi dehre nazīri o ḳadd-ı dil-cūnuñ
Ne gördi çeşm-i cihān böyle şūḫ-ı devrānı
- 15 Bu iştiyāḳ helāk itdi el-amān bizi
Şeb-i firāḳ u ğamuñ yoḳ mı ḥadd ü pāyānı

- 16 Gelür imāna eger kāfir olsa bī-şübhe
Gören o ğamze-i dil-düz-ı nā-müselmānı
- 17 Dirīgā māye-i şabr u sükūnı çaldurdum
Görüp o muṭrib-ı hoş-lehçe vü hoş-elhānı
- 18 Bu nev edā ile kilik-i füsünger ey **Şabrī**
Bir ‘ālī-himmetüñ olmağ diler şenā-ḥvānı
- 19 Sütüde dāver-i remz-āşnā-yı dāniş kim
Virür tekellümi ṭab‘ a neşāt-ı rühānı
- 20 Güzide dāver-i ‘ādil ḥıdīv-i deryā dil
Ki ṭutdı şöhret-i ‘adli bu heft eyvānı
- 21 Yegāne dāver-i devr ü zamāne kim yoğdur
Ḥasebde farṭ-ı edebde nesebde aḳrānı
- 22 Bülend-pāye felek-sāye Muştafā Paşa
Ki zātı burc-ı şeref kıldı çarḥ-ı keyvānı
- 23 Müşīr-i menḳabet-āmüz-ı ‘ilm-i ḥikmet kim
Sezādur olsa Aristo derinde derbānı
- 24 O ḥurde-bīn ü deḳā’iḳ-şinās u dānā kim
Kemāl-i fikr ile çāk itdi mū-şikāfānı
- 25 Vücūdı ‘āleme revnağ-ṭırāz-ı emn ü emān
Ḳudūmı meymenet-efrā-yı mülk-i ‘Oşmānı
- 26 Ḥayāli maşrıḳa lem‘ a-nişār-ı şubḥ-ı aḥīr
Faṭānet ü ḥiredi ‘aḳl-ı evvele şānı
- 27 ‘Ulūvv-i rif‘ atinüñ ḳad- ḥamīdesi eflāk
Kemāl-i ‘iffetinüñ ḳudsiyān ḥayrānı
- 28 Ekābir ü küremāda seḥāsı müsteşnā
Ekārim-i vüzerāda müselleme iḥsānı
- 29 Zekāda fikr ü tedābirde mişli yoğ el-ḥağ
Seḥāda luṭf u ‘aṭāda bulunmaz aḳrānı

---

19 b tab‘ a: ḳalbe U

26a maşrıḳa lem‘ a-nişār-ı: maşrıḳ-ı lem‘ a-nisāra M, maşrıḳa lem‘ a-nisāra E

29a tedābirde: tedbirde de U, tedbirde E

- 30 Pey-ā-pey olmasa sāhilde medd ü cezr bedīd
Kef-i kerīmine beñzer diridim ‘ummānı
- 31 İderdüm olmasa zehhārdan nümā-yāfte
Nihād-i pākine teşbīh ebr-i nīsānı
- 32 Sürādık eylese bāb-ı kemāline lāyık
Müzeyyen aṭlas-ı zībā-yı çarḫ-ı gerdānı
- 33 Vireydi nāra eger terbiyet nem-i luṭfı
Dönerdi gonçeye yek-ser şerār-ı sūzānı
- 34 Ğubār-ı reh-güzeri gitse semt-i ĩrāna
Virür kesāda o dem sürme-i Şifāhān’ı
- 35 Sirāyet itse gülistāna būy-ı ḫulḫı ider
Ruĝān-ı kaṭre-i gül maĝz-ı ‘andelibānı
- 36 Eger memālik-i Çin’e varaydı rāyiḫası
İderdi güm-şüde müşg-i ‘abīr-efşānı
- 37 Bulunmaz oldu sitem-dīde ‘ahd-i ‘adlinde
Meger ki ğamze ide dil-remīde insānı
- 38 Müşīr-i ‘ālī-tebārā vezīr-i nāmverā
Eyā bu devr ü zamānuñ ḫidīv-i zīşānı
- 39 Sen ol vezīr-i ‘adālet semīrsūñ ‘ahdinde
Sitemden olmadı āzürde kimsenüñ cānı
- 40 Sen ol müşīr-i melek-ḫū ḫidīv-i ḫoş-gūsuñ
Ki oldu ḫalk-ı cihān ḫulḫınuñ şenā-ḫvānı
- 41 Ne geldi dehre cenābuñ gibi bir ‘ālī-himem
Ne gördi sencileyin kimse bir seḫā kānı
- 42 ‘Aṭā vü luṭf-ı cemīlüñle kāmran itdūñ
Hezār bende-yi zārı hezār nālānı
- 43 Kemīne bende-yi midḫat-güzīnūñüm ben de
Kemāl-i luṭfunuñ olsam ‘aceb mi ḫandānı

- 44 Nigāh-ı şefkat ile şevk-yāb-ı āmāl it
Bu müstend ü şenākār u menkabet-h^vanı
- 45 Remedden oldı dü çeşmüm esir-i zir-i liḥāf
Terahḥum it bu dil-efgāra ey kerem kānı
- 46 Zamān-ı ma^c delet-^c ünvan-ı dāverānında
^c Aceb mi def[?]-i ğumūmuñ bulunsa imkānı
- 47 İzālesi ^c ilelüñ luḥf-ı Ḥaḫḫ'a ḳalmışdur
Cihānda ḳilletüñ ammā olur perişānı
- 48 Bu ^c abd-i kemtere himmet olursa seyr eyle
Yesār-ı servet ü naḳd ü nişāb u sāmānı
- 49 Ne ḳillet olur arada bedīd sulṭānum
Ne za^c f-ı zillet ider süst ṭutar bu nālānı
- 50 Olursa ṭab^c um eger ḫaḫḫ-ı himmete şāyān
Bulursa pençe-i ğamdan rehā girībānı
- 51 Zebān-ı ḫāmem ider āb-ı kevşeri icrā
Olur ḫadā[?] iḳ-i nazmum riyāz-ı Rıdvanı
- 52 Kemāl-i ṭab^c -ı sūḫandānumı beyān ideyüm
Efendüm izn-i şerīfüñ olursa erzānı
- 53 Benüm o şā^c ir-i ilhām semīr-i ma^c nı kim
Mu^c in olur dilüme vāridāt-ı Rabbānı
- 54 Benüm o şā^c ir-i Şevket-ḫayāl-i mu^c ciz-dem
Ki lāl ider sūḫanum şā^c irān-ı devrānı
- 55 Benüm ol ḫüsrev-i iḳlīm-ġüşā-yı dāniş kim
Musahḫar oldı baña ḳişver-i sūḫandānı
- 56 Cihānda gevher-i nazm-ı selisüm olsa sezā
Ṭırāz-ı tāc-ı ser-i iftiḫār-ı ḫāḳānı
- 57 Sipihre reng-i leb-i fikrüm olsa ^c aks-endāz
İder piyāle-i mey āftāb-ı raḫşānı

45a liḫaf: sebel M
46a dāverānında: dāverānında ḫayfā U
49b süst, sebel U; ṭutar: ter M
50a ḫaḫḫ-ı himmete, ḫüsn-i himmete M

- 58 Sühan ki bir gül-i zībende-i ma' arıfdür
Fezā-yı lehçe-i kilkümeddür gülistānı
- 59 Dem-ā-dem itse tefāhür ' aceb midür ṭab' um
Ki oldı sencileyin dāverüñ şenā-ḥvānı
- 60 Du' āya başla ḳo taṭvīl-i nazmı ey Şabrī
Ki buldı ḳāfiye ḡāyet ḳaşıde pāyānı
- 61 Niteki şāh-süvārān-ı mülk-i dāniş ide
Bu ' arşagāh-ı hünerde hemişe cevlanı
- 62 Fūrüg-ı devleti günden güne füzün olsun
Şu' ā' -ı ' adl ile itsün cihānı nūrānı
- 63 Tedābirine cenībet-keş ola dest-i ḳader
Umūrınuñ ola tevfiḳ peyk-i āsānı

7

ḲAŞİDE DER-SİTAYİŞ-İ MÜŞARÜN İLEYH*

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Eyledüm bir dāver-i devlet-me' āba intisāb
Kim olur her bende-i ḥidmet-güzini kām-yāb
- 2 Eyledüm bir dāver-i Ḥātem-menişe istinād
Kim kefi cūdından ' ālem itmede kesb-i nişāb
- 3 Eyledüm bir dāver-i devr-i zamāna ilticā
Kim der-i iclāline yüzler sürer şeyḥ ile şāb
- 4 Ol müşir-i merḥamet-pişe kerem-endişe kim
Ḥvān-ı iḥsānından oldı ḥalk-ı ' ālem behre-yāb
- 5 Ol müşir-i āsmān-rif' at mu' allā-menzilet
Kim şu' ā-i re' yine bir zerre olmaz āftāb
- 6 Dāver-i Cem-pāye Seyyid Muşafā Paşa ki çarḥ
Görmemişdür böyle bir düstür-ı İskender-cenāb

62a olsun: ola U
7 M 73b, U 9, E 4a
* Başlık U, M, E

- 7 Murtażā-ḥilḳat Ḥasan-sīret Ḥüseyn-mekremet
Ṭāhir-i nesl-i Muḥammed necl-i Ḥaydar ihtisāb
- 8 Ma 'delet-güster kerem-perver ḥidiv-i dādger
Nuḥbe-i 'ālem cihān-yāver kerīm ü kām-yāb
- 9 Zīb-baḥş-ı salṭanat revnaḳ-ṭırāz-ı memleket
Kār-fermā-yı 'adālet dāver-i devlet-me 'āb
- 10 Āşaf-ı Cem-kevkebe dādār-ı Dārā-rütbe kim
Yaraşur derbān-ı bābı olsa ger Efrāsiyāb
- 11 Āftāb-ı lem' a-baḥşā-yı sipihr-i ma'adelet
Kim fürüg-ı 'adl ü dādı virdi dehre ferr ü tāb
- 12 Neyyir-i burc-ı vezāret kim sezādur Ferkadān
Eşheb-i iḳbāline olsa eger zerrin-rikāb
- 13 Feyz-i isti' dādı naḥl-i gülşene itse eşer
Jāleler gül-berg-i zībāda olur dürr-i ḥoş-āb
- 14 Taḳviyet-baḥş olsa feyz-i himmeti deryāya ger
Şekl-i kūh-i Ḳāf'ı kesb eylerdi bir kemter ḥabāb
- 15 İntizām-ı ḥāl-i mürgānı murād itse eger
Cilvegāhı kebg-i ra' nānuñ olur bāl-ı 'iḳāb
- 16 Būy-ı aḥlākı mu' atṭar itse şaḥn-ı gülşeni
Āb-ı eşk-i dīde-i bülbül olur gül-āb-ı nāb
- 18 Merz-büm-ı Çin'e varsa 'anberin yek şemmesi
Dehr içinde ser-te-ser kem-ḳadr olurdu müşg-i nāb
- 20 Beñzedürdüm ebr-i nīsāna nihād-ı cūdını
İtmese deryā-yı bī-pāyāndan kesb-i nişāb
- 21 İncilā-yı re'yini teşbīh iderdüm māha ger
Şu'lesin baḥş itmese mihr-i sipihrine ḳıbāb

- 22 Dil-remīde almadı eyyām-ı adlinde meger
Kākül-i dil-ber vire uŝŝāk-ı zāra pīç ü tāb
- 23 Ehl-i aba ceyb-i cūdı māye-baĥŝā-yı kerem
Müsta idāna aā vü lufi bī-ĥadd ü ĥesāb
- 24 Memleket-perver ĥıdīvā dād-güster dāverā
Ey müşir-i mekremet-pīŝe vezir-i kām-yāb
- 25 Çāk çāk eyler ĥayālün Şevket-i mu ciz-demi
Görse Ŝāib fikrini ĥayrān olur bī-irtiyāb
- 26 Görmedük ehl-i hünerde reŝĥa-i ĥāmeñ gibi
Āteŝin eŝar-ı nev-āŝāra virsün āb u ab
- 27 Söylesün pır-i felek görmiş midür zātuñ gibi
Bir vezir-i nükte-perver dāver-i dāniŝ-meāb
- 28 Fer-i ĥaŝmet adl ü ŝefat luf-ı himmet sendedür
Ĥāŝılı evŝāfına yodur senün add ü ĥesāb
- 29 Müstmendüñdür uluñdur derdmeñdüñdür senün
Sāye-i lufuñda **Ŝabrī** eylesün kesb-i niŝāb
- 30 Ĥayr-ĥvāhuñ bende-i ĥalka-be-güŝundur nola
Olsa ĥüsn-i himmetünle kām-rān u kām-yāb
- 31 abunı ĥāk-ı mezelletden ĥalāŝ it el-emān
İtsün eyyām-ı ŝerifüñde saadet iktisāb
- 32 Kām-kārā böyle mi vaşf eyler idüm zātuñı
Süz-ıillet nār-ı mihnet itmese barum kebāb
- 33 Zeyn iderdüm āteŝin elfāz ile evŝāfunı
Āteŝ-i dīn itmese cān ü gönülde iltihāb
- 34 Raŝa āgāz itdirürdim bıkır-i manāyı eger
Virmese mızrāb-ı ĝam sāz-ı neŝāta ıztırāb

25b āb u ab: āb ab M, E

27b nükte-perver: nükte-ver bir M, E

- 35 Söyleden şimdi kemāl-i iltifātuñdan beni
Yoħsa taķrİR itmege lehcemde yoķdur zerre-tāb
- 36 Şā^ç ir-i mu^ç ciz-eşer ya^ç nī belig-i nüktever
Himmeti re^ç yūñle oldu dehr içinde feyz-yāb
- 37 Sen daħı şāyeste-i luţf eyle tāb^ç -ı pāküme
Vireyüm ben de süħan erbābına yek-ser cevāb
- 38 Hücet-i māhiyyet-i ũab^ç umı ibrāz eyleyem
Şıdķ-ı da^ç vāma eger izne olursam fürce-yāb
- 39 Ben o seħħār-ı füsün-pİRāyı nazmum kim benüm
Siħr-i endişemden eyler rūħ-ı Hārūt ictināb
- 40 Nef ī-yi nazm-āver-i dehrüm disem lāf eylemem
Nazmumı nazm-āverān-ı ^ç ālem eyler intiħāb
- 41 Vāyedāş-ı şı^ç r-i pāküm olsa ejderha eger
Lehcesinden sū-be-sū cārī olur cüllāb-ı nāb
- 42 Hışşe-yāb-ı kuvvet-i ũab^ç um olaydı mūrılar
Pİşede şİR-i jiyān ile iderdi pençe-tāb
- 43 Lem^ç a-i idrāküme mālik olaydı zerreler
Her biri çarħ-ı berİN üzre iderdi āftāb
- 44 ^ç Ālemi dil-beste eylerdi ser-i gīsūsına
Eylese dūşİze-i fikrüm eger ref^ç -i ĩicāb
- 45 Dürre-i manzūme-i mażmūn-ı nev-āşārumı
Eyler ebkār-ı ma^ç ānī zİver-i bend-i riķāb
- 46 Vāşf iden la^ç l-i leb-i ebkār-ı efkārım müdām
Şİşe-i endİşesin eylerdi pür-āb-ı gül-āb
- 47 Dürri nazmum gūş-ı taħşİne olalı gūşvār
Reşķ ile deldi geçürdi bağrını lü^ç lü^ç -i nāb

39b Hārūt: Hārūn U

43b berİN: bihİN U

44b ref^ç: def^ç U

46b eylerdi pür-āb-ı gül-āb: eyler sūrāħİ-i şarāb M, eyler E

- 48 Lāfi o lāzım degül bunca tefāhür **Şabrīyā**
  Ālemi yek-ser uşandurduñ sana şāfi cevāb
- 49 Cān u dilden eyle āgāz-ı du ā şımden girü
 Hā abül eyler du ā-yı hāyrını bī-irtiyāb
- 50 Nitekim nükte-tırāzān-i ma ārif dā'imā
 Bāb-ı vālā-yı keremkārāna eyler intisāb
- 51 Rūşen olsun şu le-i rey' -i münīriyle cihān
 Neyyir-i ibāli virsün ā'ināta ferr ü tāb
- 52 Hıżr-ı tevfi ola yāri avn-ı Bārī yāveri
 Mesned-i devletde olsun tā-be-maħşer kām-yāb

8

AŞİDE-İ İYDİYYE DER-SİTĀYİŞ-İ MÜŞĀRÜN İLEYH *

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1  Aceb mi şādmān olsa cihān ıyd-ı feraħzādur
 Bu eyyām-ı neşāţ-āver meserret-baħş-ı dūnyādur
- 2  Aceb mi kelle germ ü bādeler nerm olsa her yerde
 Kemāl-i şevle ālem ser-ā-pā mest ü şeydādur
- 3  Aceb mi şūret-i şev ü meserret rū-nümā olsa
 Cihān āyinesi jeng-i kūdūretten mūberrādur
- 4 Bu devr-i dil-güşāda dil-şikeste almadı aşlā
 Eger işkeste-hātır var ise zūhd ile tavādur
- 5 Bu ālem işret-ābād oldı gūyā far-ı şādiden
 Felek um mihr mīnā māh-ı nev cām-ı muşaffādur
- 6 Hilāl-i ıyddür şanma sipihr-i nūh ıbāb üzre
 Hūmār-ı rūzeden hāmyāze-keş bir mest ü şeydādur

- 7 Muğannī nağmesinden muṭrıbuñ çeng ü rebābından
Şadā-yı şahn-ı mey-hāne ṭanīn-endāz-ı mīnādur
- 8 Şafā virdi şu rütbe rakş ile rakķāşlar dehre
Ki nāhīd-i felek rūy-ı zemīne ğıbṭa-fermādur
- 9 Hūşūşā kim leṭāfet buldı kat kat serv-ķadlerle
Bu bāğ-ı rāğ-ı dünyā gūyiyā firdevs-i a' lādur
- 10 Ḳadīmī 'ādetümdür bir melek-sīmāyı gördükde
Ṭalebkār-ı vişāl olmaķda dil pek nā-şekībādur
- 11 Ḳapıldum el-emān bir āfet-i devrāna ben şimdi
Ki her bir ğamzesi düzd-i riyā cellād-ı taķvādur
- 12 'Aceb mi la' lini teşbīh idersem ma' -i tesnīme
Cemāli bāğ-ı cennet ķāmet-i bālāsı ṭübādur
- 13 Miyān-ı yāsemenlikde açılmış saçlı sūnbüldür
O şūḫuñ gerdeninde şanma kim ğīsū-yı dü-tādur
- 14 Nice ṭāķat getürsin 'aşķına Allāh için ādem
Nigāhı şūr-ı maḫşer gözleri āşüb-ı dünyādur
- 15 Nazīrī gelmemişdür mā-ḫaşal ḫüsn ü melāḫatda
Güzeldür bī-bedeldür nāz-perverdür dil-ārādur
- 16 Didüm ol nev-nihāl-i işveye ol ķadd-i ṭübāya
Baña kūyında āram eylemek cennetden a' lādur
- 17 Didi efsāne-gū bir 'āşık-ı şeydāsın ey **Şabrī**
'Aceb yābāna söylersin senüñ ḫālüñ temāşādur
- 18 Niçün pā-būsına varmazsın ol düstūr-ı zīşānuñ
Ki erbāb-ı sūḫan ķadrin bilür dādār-ı dānādur

- 19 O düstür-ı mu' allā-menzilet dārā-yı Cem-ḥaşmet
Ki der-bān-ı der-i vālāsı İskender'le Dārā'dur
- 20 O düstür-ı felek-rif' at müşîr-i Müşterî-fikret
Ki dehre pertev-i tedbîri mihr-i ' âlem-ârâdur
- 21 Ḥidiv-i muḥterem düstür-ı ekrem Muştafâ Paşa
Ki zât-ı pâki ebnâ-yı zamāna luḫf-ı Mevlâ'dur
- 22 Vezîr-i Baykara-sîret müşîr-i Bermekî-himmet
Medâr-ı memleket Âşaf-naẓîr-i kişver-ârâdur
- 23 Serîr-ârâ-yı iqlîm-i ma' ârif dâver-i ' irfân
Müşîr-i mülk-i dâniş ziver-i evreng-i ma' nâdur
- 24 Mücessem cûd u himmetdür müşaḥḥaş ' aql u fikretdür
Muşavver ' ilm ü hikmetdür yegâne Bû ' Alî-râdur
- 25 Aşâletde ' adâletde hünerde cûd u ḥaşmetde
Naẓîri gelmemiş bir kām-kâr-ı kâr-fermâdur
- 26 Cihânda ḥall ü ' aqd u fetḫ ü ratḫ ü emr ü nehy el-ḥaḫ
O paşa-yı Felâḫun-hikmete mevḫûf-ı imâdur
- 27 Şafâ-yı meşreb-i dil-cûsına dil-teşnedür kevşer
Şemîm-i ḥulḫınuñ âşûftesi gîsû-yı ḥavrâdur
- 28 Firâş-ı dergeh-i devlet-me'âbı atlas-ı gerdün
Çırâğ-ı bezmgâh-ı ḥaşı mihr-i ' âlem-ârâdur
- 29 Ḥired dil-beste-i ḥamdur ḥam-ı gîsû-yı efkârı
Ḥikem-ḫab' -ı hünere-endüzına meftün u şeydâdur
- 30 Kudümüyla zamân âzürde olmaz zulmet-i ğamdan
Vücûdiyle cihân târ-ı küdüretten müberrâdur

- 31 Mu‘allā āsitānı melce’-i erbāb-ı dānişdür
Der-i iclāline ehl-i ma‘ārif çehre-fersādur
- 32 Eger himmetle tevcih-i nigāh itse za‘ifāne
Görenler peşşe-i nā-çizi zann eyler ki ‘anķādur
- 33 Vücūdı kalmadı ‘ahdinde tarrār-ı siyāhkāruñ
Eger tarrār-ı‘ālem var ise zülf-i dil-ārādur
- 34 Müşirā dāverā ‘ālī-tebārā bāb-ı iclālūñ
Melāz-ı ehl-i hācet mültecā-yı hālk-ı dünyādur
- 35 Sen ol feyz-āşinā-yı intizām-ı hāl-i dünyāsuñ
Ki ‘ālem dest-i ‘adlūñden taleb-cüy-ı müdārādur
- 36 Sen ol baħr-i ‘aṭā ebr-i sehāsuñ kim kef-i cūdūñ
Hezārān dāver-i deryā-nevāle hayret-efzādur
- 37 ‘Adālet merħamet şefķat kemāl-i ma‘rifet sende
Vücūduñ kā’ināta maħz-ı luṭf-ı Hāķ Te‘ālā’dur
- 38 Keremkārā bu aħlāķ-ı meħāsin sende kim vardur
Du’ā-yı devletūñ vird-i zebān-ı hālk-ı dünyādur
- 39 Edā-yı vaşfına ķādir degüldür ṭab‘-ı derrāküm
Muħaşşal midħatūñ ķayd-ı taşavvürdan mu‘arrādur
- 40 Hūşūşā kim benüm şāhib-yed-i beyzā-yı endişe
Fürüg-ı fikretüm nūr-efgen-i Ṭūr-ı tecallādur
- 41 Hāyālüm neyyir-i lem‘a-ṭırāz-ı burc-ı isti‘dād
Dilüm pertev-pezir-i şubħgāh-ı evc-i ma‘nādur
- 42 Midādum cüy-ı dānişdür devātum menba‘-ı ‘irfān
Kālem bāğ-ı belāğatde sehī serv-i dil-ārādur
- 43 Cemāl-i şāhid-i endişem eyler hālkı dem-beste
Leb-i ebkār-ı efkārumla ‘ālem mest ü şeydādur
- 44 ‘Aceb büt-hānedür ṭab‘um ki her bir şūret-i hūbı
Füsün-kār ide āşüb-ı kıyāmet şūr-ı dünyādur
- 45 Göreydi fikrümü hayrān olurdı Şā’ib ü Şevket
Hāyālüm Şevket-i mu‘ciz-beyāna hayret-efzādur

- 46 Revādur **Şabrî**-i nazm-âvere bir ferve-i semmür
Huşûşâ kim bu eyyâm-ı mübârek ‘ıyd-ı ğarrādur
- 47 Dem-â-dem luţf u ihsân eylemek ehl-i dil ü taḅ‘a
Kerimâ resm-i dirîn-i keremkârân-ı vâlādur
- 48 Yeter taşdı‘i terk eyle du‘ â hengāmıdur **Şabrî**
Du‘ â itmek şenākârâne hem vâcib hem evlādur
- 49 Hemîşe tâ ki eyyâm-ı mübârek ‘ıyd-ı ħurremdür
Leţâfetde cihân reşk-âver-i firdevs-i a‘ lādur
- 50 Vücūd-ı bî-naẓîrin ħıfz ide Mevlâ ḥaţâlardan
Ki zât-ı pâki ebnâ-yı zamâna luţf-ı Mevlâ’dur

9

KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ -İ MORA VALİSİ MERḤŪM VELİ PAŞA*

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Zihî yektâ-süvâr-ı ‘arşagâh-ı rezm-i kerrârı
Ki rûḥ-ı Murtaẓâ’dur hîn-i heycâda ḳafādârı
- 2 Zihî şâḥib-sipih-r-i kişveristân-ı ‘adâlet kim
Zamânında cihân oldu fesâd ü fitneden ‘ârî
- 3 Zirih-zîb-i şecâ‘at şaf-şikâf-ı leşker-i düşmen
Kemîn-gîr-i şalâbet şeh-süvâr-ı rezm ü peygârı
- 4 Fünün-endüz-ı dâniş ḥurde-pîrâ-yı sühendânı
Firişte âferîniş maḥẓ-ı luţf-ı Ḥâzret-i Bârî
- 5 Tîrâz-ı ḥâc-ı devlet zîver-i evreng-i emniyyet
Cihân-pîrâ-yı nuşret ‘âlem-efrâz-ı nigükârı

46a nazm-âvere: nazm-âvâre U, E

9 M 110a, U 15, E 39b

* Başlık U, HÂLÂ EYÂLET-İ MORA ḲÂ‘İM-MAḲÂMI NUHBE-İ MİR-İ MİRÂN-I KİRÂM ZEVÎ‘L-İHTİRÂMDAN ZIRH-ZİB-İ ŞECÂ‘AT U KEMİN-TİRÂZ-I ŞALÂBET DEVLETLÜ VELİYYÜDDİN PAŞA EFENDÜMÜZ ḤÂZRETLERTİNÜN HENGÂM-I TEŞRİFLERİNDE MAḲÂM-I İSTİKBÂLE ḲÂ‘İM TAKDİM EYLEDİĞÜMÜZ KAŞİDEDÜR M; ZİRDE MEŞTÜR ŞAḤİFEDE TAḤRİR Ü TERḲİM OLINAN NEV-AŞÂR U EŞ‘ÂR U DÜRER-BÂR RUBÂ‘İ VÜ EBYÂTLARI Fİ-MÂ-BA‘D ZAMİME-İ TERTİB Ü DİVÂN-I BELÂĠAT ‘ÛNVÂN OLINACAĞI BEYÂNİ ZİMNİNDA İŞ BU MAḤALDE TAḤRİR Ü TAŞTİR Ü TEZYİL KILINMIŞDUR E

3b kemîn-gîr: kemer-bend U; şeh-süvâr: şehvâr U

- 6 Velî-i ni‘ met-i ‘ âlem Velî Paşa-yı ekrem kim
Cihân ihsânınıñ olmış şenâ-ñ^vân u şenâkârı
- 7 Felek-rif‘ at mu‘ allâ-menzilet gerdün-ı miknet kim
Revâ Mirrih-i çarh u âsmân olsa silağdârı
- 8 Kerîm-i kâm-bağşâ kâmkâr-ı kâr-fermâ kim
Vücüdın hayr için halk eylemişdür Hâzret-i Bârî
- 9 Neseksâz-ı kıyâmet şekl-i âmûz-ı ma‘ ârif kim
Olur erbâb-ı dâniş mübtelâ-yı hüsni güftârı
- 10 Şafâ-yı sine-i ehl-i sühan evşâf-ı zîbâsı
Cilâ-yı dîde-i erbâb-ı dâniş nûr-ı didârı
- 11 Nedür bu hüsni şüret baht u kuvvet hilkat-i sîret
Îlâhî hıfz ide yavuz nazardan Hâzret-i Bârî
- 12 Göreydi Baykara bezm-i tarab-zâ u dil-ârâsın
Olurdı cân u dilden mübtelâ-yı hüsni eţvârı
- 13 Şafâ-yı bezmgâh-ı hâşşını seyr eylesün nâhîd
Eline almasun bezm-i felekde çeng-i zer-târı
- 14 Hâdâdur şemme-i ahlâkına beñzetmek el-hâşıl
Şemîm-i müşg-i Çîn’i nâfe-i âhû-yı Tâtâr’ı
- 15 Neşât-ı meşrebinden neşve-yâb olsa eger Cemşîd
Şikest eylerdi câm-ı neş’e-fercâm-ı tarabkârı
- 16 Olur bir nev-resîde sünbül-i zîbâ vü müsteşnâ
Olaydı himmeti dūd-ı kebūd-ı dânişe cârî
- 17 Olurdı ‘ ayn-ı havrâ-yı behişte kuhl-ı zîb-âver
Nem-i luğfiyla tahmîr eylese hâkister-i nârî

- 18 Olaydı nāmiye-baḥş çemen ger feyz-i idrāki
İder hem-hāl-i ādem serv-i bālā-yı çemenzārı
- 19 İder müştāgraḳ-ı dürr ü cevāhir baḥr-i ‘ummānı
Olaydı feyz-i cūdı ebr-i nīsāna eger sārı
- 20 Şikeste-ḥātır olmaz fitneden ‘ahdinde bir ādem
Meger kim ğamze itsün dil-rübūde ‘āşık-ı zārı
- 21 Hūşuşā vālid-i mācidī-i ol düstūr-ı ekrem kim
Hemīşe düşmen-i bed-ḥvāh ile ceng itmedür kārı
- 22 Sütüde-şāf-der ü Rüstem-şalābet Ḳahramān-şavlet
Ki lāyıḳdur yazılsa levḥ-i cāna rezm u peygārı
- 23 Güzide dāver-i müşkil-ğüşā dādār-ı vālā kim
Musahḫar eyledi Mevlā aña her emr-i düşvārı
- 24 ‘Alıyyü’l-murtażā-heybet ‘Alı Paşa-yı ğāzı kim
Cihād fi-sebīl’il-lāhdur her laḫza efkārı
- 25 Ğazanfer-menḳabet ḥaydār-şalābet leys-ḳuvvet kim
Hirās-ı pençe-i ḳahrı ider lerzende küffārı
- 26 Güm oldu eşkiyānuñ nāmı yād olmaz zamānında
Bulınmaz fitne-i ḥāne-ḥarābuñ şimdi āşārı
- 27 Hūşuşā düşmen-i dīne ne ḳanlar yutdurur dā’im
Veğādā zūlfıḳara beñzeyen şemşir-i ḥün-ḥvārı
- 28 Ne cānı var ki bir yerde ola a’ dā-yı dīn zāhir
Cünūd-ı ehl-i dīninüñ var iken bir böyle sālārı
- 29 Keremkārā kerīmā kāmkarā ‘atıfet-baḥşā
Eyā erbāb-ı iḫsānuñ güzide pāk-girdārı
- 30 Aḳar erbāb-ı ḥācet şu gibi pā-būsına dā’im
Çeker elbette deryā dem-be-dem ḥāşāk-ı enhārı
- 31 Şeref-yāb olmağa pā-būs-ı iclālünle sultānum
Olurdum ḥāk-i pāye ben daḫı cūlar gibi cārı
- 32 Velikin n’eyleyem kim ṭālī’üm nā-sāz u kec-reftār
Liyāḳat ḳoymadı cism-i nizāra zerre miḳdārı

- 33 ʿAlil ü nā-tüvānum bī-ser ü sāmān-ı hırmānum
Kemāl-i luṭf-ı ihsānuñla ʿafv it bu şenākārı
- 34 Kerīmā berg-i sebz-i dervişānemdür kabül eyle
Bu zībā maṭlaʿ-ı nā-dīde vü pākize-reftārı
- 35 Bugün gūş eyledüm güftār-ı gevher-bār-ı dil-dārı
Dizilmiş rişte-i taḳrīre gördüm dürr-i şehvārı
- 36 Leb-i reng-i şarāb-ı dil-güşānuñ āb u tābıdur
Şemīm-i berg-i güldendür mücessem verd-i ruḥsār
- 37 Leṭāfetde şabāḥ-ı ʿıyddur ol gerden-i berrāk
Şeb-i ḳadre müşābihdür ser-i zülf-i siyekārı
- 38 O mihr-i işvenüñ mişli cihāna gelmemiş dirdüm
Eline almasa gāhice mirʾat-ı pür-envārı
- 39 Nedür ol vazʿ-ı zībā tarz-ı raʿ nā ṭavr-ı müsteşnā
Hele hiç görmedüm bir şūḥ-ı dil-cūda bu eṭvārı
- 40 O duḥt-ı işvenüñ sākız şarābıdur leb-i lāʿ li
Bir içim şuya beñzer gerden-i billür-āşārı
- 41 Fitili almışuz zulmetgeh-i firḳatde ey **Şabrī**
Yanar mumuz der-āgūş itmege ol şemʿ-ı ruḥsārı
- 42 Ḳaşıde bir bahāne hem ḡazel efsānedür ancak
ʿĠarāz ʿarz eylemekdür şıdḳ u ihlāş-ı dil-i zārı
- 43 Velī-i niʿmet-i bī-minnetüm devletlü sulṭānum
Kemāl-i luṭf u ihsānuñla şād it **Şabrī**-i zārı
- 44 Yeter tafşīl-i ḥāl itme duʿāya başla ey **Şabrī**
Duʿādur ziver-i āyīn-i dirīn-i şenākārı
- 45 Hemīşe ṭuʿme-i şemşīri olsun kelle-i düşmen
Perişān eylesün bir ḥamlede aʿdā-yı bedkārı
- 46 Ne semte naşb-ı rāyāt-ı ʿazīmet itse devletle
Ola fetḥ u zafer piş-i rikābında ʿalemdārı
- 47 Vücūd-ı lāzımü'l-mevcūdını maḥfūz ide dāʿim
Ḥaṭādan āfet-i dehr-i deniden Ḥazret-i Bārī

33a hırmānum: dermānum M
45b aʿdā: küffār M, E

10

KAŞİDE-İ DİĞER DER-SİTÂYİŞ-İ MÜŞARÜN İLEYH*

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Hâbbezâ ' âtıfet-i bâhire-i settârî
Şâdmân itdi murâdumca dil-i nâ-çârî
- 2 Nâ' il oldum ne güzâr itdi ise gön'lümden
Ne murâd itdüm ise virdi Cenâb-ı Bârî
- 3 Destüme girdi bu dem sāğar-ı şahbâ-yı emel
Kâlmadı serde humâr-ı elemüñ âşârî
- 4 Reşha-i âb-ı meserretle ser-â-ser oldı
Bâğ-ı ümmîdümüñ işgüfe-nümâ eşcârî
- 5 Şüret-i şevk ü meserret ne ' aceb olsa bedîd
Oldı âyîne-i dil jeng-i kederden ' arî
- 6 Öyle pür-emn ü emân oldı cihân kim gerdün
İdemez ehl-i dile vaz' -ı mezâlimkârî
- 7 Öyle ser-germ-i neşât oldı ser-â-pâ ' âlem
Ki gören mest-i mey-âşâm şanur huşyârî
- 8 Şeyhi gördüm o kadar hurrem ü şâd olmuş kim
İtmiş orada bedel nağme-i müsîkârî
- 9 İtdi ' immâme vü misvâkı kudüm u mızrâb
Vâ' izüñ kâlmadı kalbinde riyâ âşârî
- 10 Devr-i peymâne-i şahbâya değışdi zâhid
Gerdiş-i sübhâ-i şad-dâne-i istiğfârî
- 11 Böyle bir tavr-ı tarab-zâd-ı neşât-efzâda
Demidür nüş idelüm câm-ı mey-i ser-şârî

10

M 112a , U 20, E 42b

*

Başlık U: MÜŞARÜN İLEYH VELİ PAŞA'YA VİRİLEN KAŞİDEMÜZDÜR E; MESNED-ÂRÂ-YI VEZÂRET MA' REK-PERDÂZ-I ŞALÂBET MERHÂMETLÜ MA' DELETLÜ MÜŞARÜN İLEYH VELİYYÜ'D-DİN PAŞA EFENDÜMÜZ HÂZRETLERİNE TEBRİK-İ VEZÂRETLERİ ZİMNİNDA TAQDİM EYLEDİĞÜMÜZ KAŞİDEDÜR M

7a

ser-germ-i neşât: ser-germ ü neşât E, M

- 12 Bezmi pür-şevk idelüm na^ç ra-i mestāne ile
Muṭriba çalduralum sâz-ı neşât-âşârı
- 13 Gülelüm oynayalum gül gibi ḥandān olalum
Zib-i āgūş idelüm ol büt-i gül-ruḥsârı
- 14 Dil-i firkat-zedeyi vaşl ile ḥandān idelüm
Sine-çāk eyleyelüm ḥāsīd-i bed-efkârı
- 15 Sāye-i luṭf-ı şehin-şāh-ı cihān-ārāda
İdelüm vefk-i merām üzre şafālar bārı
- 16 Giceler tā-be-seher ḥamd-i firāvān idelüm
Vaḫf-ı da^ç vāt-ı şehin-şāh idelüm ezkârı
- 17 Ḥaḫ mü^çeyyed ide tahtında şeh-i devrānı
Ola tevfiḫ-i Ḥudā yār-ı vefa-girdârı
- 18 Eyledi rütbe-i vālā-yı vezāretle be-kām
O ḥıdīv-i ḥikem-āmūz-ı mekārīmkârı
- 19 O şeref-baḫş-ı vezāret kim olur hem-vāre
Dest-i taḫdīr-i cenībet-keş-i her-efkârı
- 20 O cihān-dāver-i gerdūn-^ç azamet kim yaraşur
Ola Mirriḥ silahdār-ı felek-miḫdârı
- 21 O cihan-dāver-i dādār-ı zafer-yāver kim
Ahd-i ^ç adlünde cihan oldı sitemden ārı
- 22 Pādişeh-kevkebe düstūr-ı mu^ç allā-rütbe
Ḳahramān-menḫabe leşker-şiken-i peygārı
- 23 Neyyīr-i şubḥ-ı zafer mäh-ı ziyā-pāş-ı hüner
Nuḫbe-i nev^ç -i beşer maḫzar-ı luṭf-ı Bārı
- 24 Merd-i miḫdām-ı veḡā zehre-şikāf-ı a^ç dā
Maḫzen-i luṭf u ^ç aṭā maşdar-ı niḡükārı
- 25 Rā^çiz-i eşheb-i iḫbāl Velī Paşa kim
Olur önince zafer bedreḫa-i rehvarı
- 26 Rāyet-efrāz-ı maḡāzī zirih-ārā-yı cihād
Şaf-der-i şaf-şiken-i rezmgeh-i kerrārı

21 :-U

26a Rāyet: O ser M

- 27 Baykara-bezm ü Peşeng-rezm ü Nerīmān-ķuvvet
Bermekī-menķabe zibende-i nīgūkārī
- 28 Vüzerānuñ şeref ü   izzet ile mümtāzı
Küremānuñ   alem-efrāz-ı sipeh-sālārı
- 29 Gülşen-i   atıfetüñ verd-i   abīr-efşānı
Maşrıķ-ı mekremetüñ neyyir-i pür-envārı
- 30 Nedür ol rüşd ü feţānet nedür ol re  y-i rezīn
Dilerüm hıfz ide yavuz nazardan Bārī
- 31 Allāh Allāh nedür ol hüsni-tevāzu   o kerem
Görmedük ğayrıda bu vaz   -ı pesend-āşārı
- 32 Hüsni-aķlāķ-ı Hudā-dādına mā-şā   -a  llāh
  Alem olsa ne   aceb bende-i midķatkārı
- 33 Şu   le-i re  yine nisbetle degül bir zerre
Āftāb-ı felegüñ pençe-i pür-envārı
- 34 Neşve-i luţfi ile hurrem olur aķbābı
Şadme-i ķahrı dil-āzürde ider eşrārı
- 35 Dehşet-i cevher-i şemşīr-i   adū-tedmīri
Eridür şu gibi tağ olsa dil-i küffārı
- 36 Zīb-i endīşe-i erbāb-ı hüner evşāfi
Zīver-i sāmī   a-yı ehl-i süķan güftārı
- 37 Cezr ü med zāhir iken cünbüş-i emvācında
Kef-i iķşānına teşbīh idemem zehķārı
- 38 Re  yi rüşen dili pāk āyīne-i zihni celi
  Ahdi muķkem sözi söz hūkmī nafiz ü cārī
- 39 Eylese her ne taraf   atf-ı   inān-ı himmet
Hızr-ı tevķīķ olur peyk-i zafer-iş   arı
- 40 Terbiyet-baķş-ı caķīm olsa nem-i luţfi eger
Tāze bir sünbül ider dūd-ı kebūd-ı nārı
- 41 Hār u has kesb-i nemā ile olur gül-ķonca
Feyz-i elţāfi eger gülşene olsa sārī

- 42 Tamlā yāqūt-ı girān-kıymet olur dāneleri
İtse perverde nem-i cūdı eger gül-nārı
- 43 İtse tevsī' -i aqālīm ü bilāda himmet
Lānesi mūruñ olur Mora qadar miqdārı
- 44 Görse peygārī-i pīşdārını Seyyid Baṭṭāl
Meyl ider olmağa biñ cān ile sancaqdārı
- 45 Perçem-i tūğ-ı cihān-tābına şāyānter olur
Şāne olsa güneşüñ pençe-i pūr-envārı
- 46 Bāreka'llāh zehī tūğ-ı cihān-ārā kim
Dāldür devlete perçemenlerinüñ her tārı
- 47 Perçem ammā ki ser-i mūy-ı girih-gīri ider
Şaf-be-şaf tavq-be-gerden nice biñ eşrārı
- 48 'Azzeka'llāh zehī tūğ-ı zafer-pīrā kim
Feth ü nuşretdür anuñ bedreka-i rehvārı
- 49 Sāyesi sāye-i şeh-bāl-i hümā-yı devlet
Perr-i iqbāl ü şeref perçem-i 'anber-bārı
- 50 Gūyiyā bir şanem-i māh-liqādur o sütün
Ṭabl u zurnādur anuñ 'aşıq-ı nāliškārı
- 51 Her biri rābıṭa-pīrā-yı nizām-ı 'ālem
Her biri āyet-i pūr-şevket-i zıll-i Bārī
- 52 Dāverā kāmverā Āşaf-ı vālā-güherā
Vey ıtrāzende-i dībāce-i nīgükārı
- 53 Sensüñ ol gevher-i yek-dāne-i baḥr-i iḥsān
Ki kef-i cūduñ unutturdı yem-i zehḥārı
- 54 Sensüñ ol dāver-i pākīze-siyer 'ālemde
Cümlenüñ mekremet ü himmet ile muḥtārı
- 55 'Adl ü inşāf u kerem sende mürü'vet sende
Sendedür māye-i elṭaf-ı Cenāb-ı Bārī

---

46 - U

47 - U

48 a 'Azzeka'llāh M, E: Aşreka'llāh U

51 - U

52b vey: ey U

53a, 54a sensüñ: sensin M, E

- 56 Kāşırum vaşf-ı cemilüñde ‘ ināyetkārüm
Nice itsün kalem-i nāṭıka gevher-i Bārī
- 57 Hāliyā-i teb-zededür Şabrī kuluñ sulṭānum
Ṭa‘ n olunmaz ne kadar sāde ise güftarı
- 58 Böyle bir ‘ illet-i cān-süz ile ma‘ zūr olsun
Ne kadar var ise vaşfuñda kuşūr-āşarı
- 59 Dil-i ṭab‘ umda eger olsa şafā-yı ḥāṭır
Olmasa sīneye şad güne küdüret ṭarı
- 60 Himmet-i vaşf-ı cemilüñle iderdüm taḥrīr
Şafḥa-i cebhe-i şu‘ arāya bu nev eş‘ arı
- 61 Feyz-i medḥüñle ben ol nādire-perdāzum kim
Oldı erbāb-ı hüner nāṭıka muñ cerrarı
- 62 Cevher-i ṭac-ı mubāḥāt-ı süḥandān oldı
Nazmı muñ her nuḳaṭ-ı nādiretü’l-āşarı
- 63 İtse şi‘ rüm ne ‘ aceb ‘ ālemi şirīn-mezāk
Kand olur kilik-i ter-i ney-şekerümden cārī
- 64 Ne kadar var ise ebkār-ı ma‘ āni-i laṭīf
Oldı āfetkede-i nāṭıka muñ āşarı
- 65 Va‘ d-i ferdā gibi düşmez dehen-i dil-berden
Nazmuma tā o kadar virdi leṭāfet Bārī
- 66 Ṭab‘ um ol ṭurfe şanem-ḥāne-i ma‘ nādur kim
Raḳs ider her şuver-i nev-eşer-i dīvārı
- 67 Lehçem oldukça nesaksāz-ı ferā’id-i hüner
Dizerüm rişte-i taḳrīre dürr-i şehvārı
- 68 Hāveristān-ı me‘ āniyi ider lem‘ a-nişār
Neyyir-i bāḥter-i maṭla‘ umuñ envārı
- 69 Yeñiden kesb-i ḥayāt eyler idi el-ḥāşıl
Olsa feyz-i nefesüm ‘ azm-i remīme sārī
- 70 Kalemüm gevher-i nazm u hünerüñ mizānı
Süḥanum ma‘ rifet ü menḳabetüñ mi‘ yārı

- 71 Var mı bendeñ gibi bir şā' ir-i şīrīn-lehçe
Ki ḫalāvetde ola şīr ü şeker güftārı
- 72 Böyle bir şā' ir-i mu' ciz-eşere lāyıkdur
Ne ḫadar eyler iseñ luḫf-ı mekārīmkārı
- 73 Dāverā mazḫar-ı elṫāf-ı firāvān eyle
' Abd-i memlūkūñ olan Şabrī-i midḫatkārı
- 74 Yeter ıṫnāb-ı süḫan başla du' āya Şabrī
Bir du' ā ḫıl kim ola reyb ü riyādan 'ārī
- 75 Nitekim ḫalk-ı cihānı ide mesrūrū'l-bāl
Feyz-i elṫāf-ı Ḥudā 'āṫıfet-i settārī
- 76 Dā'imā zīver-i vālā-yı vezāret olsun
Görmeye rūy-ı keder ṫab' -ı şafā-girdārı
- 77 'Ömr ü iḫbālını günden güne efzūn itsün
Ḥāzret-i Ḥālīḫ-ı kevneyn-i Cenāb-ı Bārī

11

**KAŞİDE DER-SİTAYIŞ-İ TERSĀNE EMİNİ MORAVİ MERḤŪM 'ALİ
EFENDİ***

Mef' ūlü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Ey kāmḫār-ı nādīre-pīrā-yı rüzgār
Vey nūkte-zīb-i ' ilm ü kemālāt-ı bī-şümār
- 2 Gūş eyle ' arz-ı ḫāl-i dil-i pūr-melālūmi
Derd-i derūnı ' arz ideyüm saña iḫtişār
- 3 Gerdūn-ı dūn eyledi bu ' abd-i kemteri
Ālām-ı rüzgār ile bī-şabr ü bī-ḫarār
- 4 İtdi fütāde bendeñüzi bir cezīreye
Kim gevher olsa naẓm-ı terüm bulmaz i' tibār
- 5 Güftār-ı ābdāruma ḫiç rağbet eylemez
Bī-vāyedür emaşilümüz ḫayf-ı şad hezār

11 M 81a, U 25, E 9b

* Başlık U: TİRĀZ İTDİ TERSĀNE-İ ZEḤḤĀR-I MA' ĀRİF Ü ZİNĒT-BAḤŞĀ-YI DONANMĀ-YI DERYĀ-MENĀḲİB ŞİḲḲ-I ŞĀLİŞ DEFTĒRDĀRI VE UMŪR-I BAḤRĪYE NĀZIRI DEVLETLŪ SEYYİD 'ALİ EFENDİ ḤĀZRETLERİNE GÖNDERİLEN KAŞİDEMŪZDŪR M, E

2a arzuḫāl-i dil: arzuḫāl pūr E, U;2b ' arz: - U, - E

- 6 Ol-dem ğarīķ-i lücce-i ħayret amān amān
Lāyık mı ķa' r-i yemde ķala dürr-i ŝāhvār
- 7 Bir nev-resīde ğonce-i bāĝ-ı belāĝatum
Pīrāmenüm revā mı ola cümle ħārzār
- 8 Erbāb-ı ŧab' a ŝehr-i Sitanbul becā iken
Layık mı böyle yerde ķılam zār ü bī-ķarār
- 9 Ĥāṭırcuĝum remīde ĝönül ķadd-ĥamīdedür
Ŗevķ ü sürürum oldı benüm cümle tār-mār
- 10 Yoķ lehçemüñ liyāķati ĝüftāra āh āh
Āĝāz-ı nazma ķalmadı ŧab' umda iķtidār
- 11 Süst oldı ŧab' -ı ĥurde-ŝināsum o rütbe kim
Olmaz zemīne sāye-i nā-ķizi pāydār
- 12 Ĝitmez hevā-yı ŝehr-i Sitanbul ĥayālden
Ṭār oldı baña cennet iken şehri bu diyār
- 13 Baĥtum müsā' id olmadı bir lahza ĥayf ĥayf
Bilmem nedür bu gerdiş-i gerdün-ı fıtnekār
- 14 Ĝayrı yeter bu nāliŝ-i dil-süz tā-be-key
Ŗabrī ne ise maṭlab-ı dil eyle āŝikār
- 15 Varmaķ murāduñ ise eger āstāneye
Söyle uzatma böyle kelāmı be yādĝār
- 16 Var mı kemāl-i miknet ü sāmān ü ŝervetüñ
Lāzım o çehre varmaĝa emvāl-i bī-ŝümār
- 17 Naķdüñ yoĝ ise saña gerek bir efendi kim
Olsun niĝāh-ı ' āṭıfeti ĥālīñe medār
- 18 İtsün kemāl-i himmet ile kāmver seni
Nāmuñ yesār ü servet ile bulsun iŝtihār
- 19 Vardur bir 'ālī-himmet efendüm cihānda kim
Eyler süĥanverānı kef-i cūdı māyedār
- 20 Lücce-ṭırāz-ı luṭf u ' aṭā dürr-e-i ŝeĥā
Tersāne-zīb-i baĥr-i vefā gevher-i vaķār

12b şehri bu diyār: bu dār u diyār U

17a yoĝ ise: yoķ ise M

- 21 ‘Ummān-ı cūd baħr-i himem ƙulzüm-i kerem
Zehħār-ı mekremet yemm-i himmet kerem-şi‘ār
- 22 Hem-nām-ı ŝıhr-ı Ĥazret-i faħr-i cihān kim
Olmış tırāz-ı ŝımesi aħlāƙ-ı ƙār-yār
- 23 Deryā-yı bī-kenār-ı merāħim ki ƙaħresi
Sāħil-niŝin-i ye’sse ider la‘l ü dūr-niŝār
- 24 Aşl-ı aşil ü necl-i necīb ü nesīb kim
Lāyıkdur itse ĥüsn-i aŝaletle iftiħār
- 25 Pākīze-i‘ tıƙād ü ‘arīf ü ‘afif kim
Olmıŝ kemāl-i ‘iffeti memdūħ-ı rüzgār
- 26 İtse ĥariĥa resmine himmetle bir nigāħ
Her resm-i ĥurdekārı olur baħr-i bī-kenār
- 27 Sārī olaydı baħre eger feyz-i ƙudreti
Her bir ĥabāb-ı kemter olurdu cezīrevār
- 28 Mā-verd ider beħārı nihālān dehri ‘ūd
Olsa vezīde nūkhet-i ĥulƙıyla rüzgār
- 29 Güftārı dūr gibi deheninden revān olur
Gūyā ki ĥab‘ıdur ŝedef-i baħr-i dūr-niŝār
- 30 Güftār-ı ābdārını vaşf itmek istesem
Her lafz-ı dil-pezirüm olur dürr-i ŝāhvār
- 31 Dil-cūy-ı cūy-meŝrebini yazdıgum gibi
Döndİ ŝafā-yı kevŝere bu nazm-ı ābdār
- 32 Maħrem olaydı bezmgeħ-i ĥāŝına eger
İbn Maƙāl ƙāline eylerdi cān niŝār
- 33 Cūyende-i cevāhir-i āmāl olanları
Eyler kemāl-i naƙd-i nevāziŝle kāmƙār
- 34 Var mı deñiz o ƙulzüm-i cūduñ nazīri kim
İħsānı baħr u kān ola in‘āmı bī-ŝümār
- 35 Hiç görmedüm bu sāħa-i ‘ālemde bendeñüz
Böyle muħiĥ-i mekremet-āmiz-i rüzgār

- 36 Fülk-i bülend-ıadrine nisbetle m̄a-ıaşal
Şandal degül bu günbed-i gerdün-ı bî-ıarār
- 37 Ey gevher-i yegāne-i zehhār-mekremet
Vey mevc-ıız-i ıulzüm-i ihsānı bî-şümār
- 38 Sensin o necl-i Hazret-i faıır-i cihān kim
Bulduñ cihānda hüsni-ı şemā'ille iştihār
- 39 Sensin o hurde-bīn-i dekā'ıı-şınās kim
Olduñ kemāl-i fehmlle memdüı-ı rüzgār
- 40 Sensin o kāmkar-ı mekārım-şı'ār kim
Dest-i kerīmüñ eyledi dünyayı māyedār
- 41 Tab' -ı güher-nişārına maıışüsdur senüñ
Cüd u himem 'atā vü kerem luıf-ı bî-şümār
- 42 Hiç görmedi nazırini pır-i felek senüñ
Ey mihr-i āsmān-merātib felek-vaıār
- 43 Vaşf-ı güzīnüñ eyleyemem kıı kadar beyān
Her müyum olsa lehçe-i güyā-yı rüzgār
- 44 Bu 'asr-ı dil-güşāde benüm bā-ıuşuş kim
Evreng-i nazma hüsrev-i hākān-ııtidār
- 45 Her bir şüküfte ğoncası gülzār-ı tab'umuñ
Olsa 'aceb mi zıver-i destār-ı iştihār
- 46 Ol nüktedān-ı nādire-güyum ki nazmuma
Eyler suıhanverān-ı cihān hüsni-ı i'tibār
- 47 Ālüfte bıkır-i fıkrüme hüsni-ı edā benüm
Āşüfte tab' -ı pāküme güftār-ı ābdār
- 48 Şadrumda nūr-ı feyz-i Hudā berı urur benüm
Endişem oldu neyyir-i envār-ı tābdār
- 49 Bezl-i cevāhir eylese nuıtkum 'aceb degül
Tab' umdadur maııhāzin-i esrār-ı kird-gār
- 50 Her kim ki olursa bāde-i şı' rümle neşve-yāb
Olmaz humār-ı dehr ile 'ālemde ğam-güsār

38a, 39a, 40a sensin: sensüñ M, E

41b cüd u himem: cüd-ı himem U

44a 'aşr-ı dil-güşāde: 'abd-ı dil-güşāde E, M

46a ol: o U, E

- 51 ‘Azm-ı remīme müddet-i ‘ömr-i ebed virür
 Tab‘ umdan olsa zehr-i helâhil-i vâyedâr
- 52 Aḥbāba cān virür raqamı kıl-k-i pākümüñ
 Her noqtası ider dil-i a‘ dāyı dāgdâr
- 53 Böyle tefāḥur eylese tab‘ um ‘aceb midür
 Vaşfuñla buldı nuḥk-ı durer-bārum iştihār
- 54 Bu iktidār-ı tab‘ ile nessāc-ı fikretüm
 Bir nev-ḳumāş-ı nazma n’ola itse ibtidâr
- 55 Tahriḳ idince perçem-i cānānı rūzgār
 Eyleser şafā-yı ḥāṭır-ı ‘uşşāḳı tār-mār
- 56 Ḳat ḳat ḳanārya şālı o ḳalyoncı şūḥınuñ
 İtdi dirîg bendeñüzi zār u bî-ḳarār
- 57 Seyr it şikāf-ı mā’î yelekde o sīneyi
 ‘Aks itdi rû-yı bahre yine mihr-i tâbdâr
- 58 Ğavvāş-ı baḥr-i ḥayret olursam ‘aceb degül
 Deryâyı nīm-ten giyer ol şūḥ-ı şivekār
- 59 Keştî-süvār-ı nāzuma çatmaḳ murād ider
 Ḳanca atar raḳīb-i ḥiyel-bāz-ı fitnekār
- 60 Yelken-güşā-yı keştî-yi ümmīd olur mıyüz
Şabrî eser mi vefḳ-i merām üzre rūzgār
- 61 Ey ḳadr-dān-ı ehl-i hüner dest-girüm ol
 İtme dil-i nizārumı pā-māl-i ihtikār
- 62 Bir ḥizmet ile maḳşadımı ḥaşıl it benüm
 Olsun kemāl-i merḥametüñ ḥālime medār
- 63 Sayeñde iktisāb-ı refāhiyet eylesün
 Bu müstmend ü çāker ü ḡamgîn ü ḡam-güsār
- 64 **Şabrî** yeter bu nāliş-i cānsüz-ı iştikā
 Başla du‘ ā-yı ḥayra kim oldur ehemmi-kār
- 65 ‘Arz eyledükce ḥālını ehl-i mekārime
 Cüyında kân-ı cevher-i âmāl-ı rüzgār

57a şikāf-ı mā’î: şikāfi mā’î E
 62a maḳşad: maḳşūd E, maḳşād M

- 66 Olsun hemîşe düşmeninüñ yelkeni şuda
Eyyâm-ı cāhūn artıra Hıllāk-ı Kird-gār
- 67 Mevlā mü'ebbed eylesün iqbāl ü şānını
Olsun kemāl-i 'izz ile maqbūl şehriyār

12

KAŞİDE-İ DİĞER DER-SİTÂYİŞ-İ EFENDİ-İ MÜŞARÜN İLEYH*

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Hābbezā nāme-i mu'ciz-eşer-i hüsn-i beyān
Ki virür mürdelere nefh-i Mesihā gibi cān
- 2 Hābbezā nāme-i dil-düz-ı ma'ānī-endüz
Kim olur nüktesine ehl-i ma'ārif hayrān
- 3 Hābbezā nāme-i zibā ki nuqūş-ı hattı
Haṭ-ı ruhsār-ı ma'āniye virür revnaḳ u ān
- 4 Nedür ol nükte-i rengin-i 'ibārātında
Çāk çāk olsa n'ola reşk ile la'lı hūbān
- 5 Nedür ol vādī-i zibā o edā-yı dil-keş
Ki temāşāsına cān-baḫş ider ehl-i 'irfān
- 6 Virür insāna mezāyāsı hayāt-ı cāvīd
Hāmesi olsa n'ola çeşme-i āb-ı hayvān
- 7 Reşehāt-i kalemī vesme-i ebrū-yı hüner
Raḳamāt-ı siyehi sürme-i çeşm-i 'irfān
- 8 Seyr iden şive-i maẓmūn-ı şafā-meşhūnuñ
Ġam-ı devrānı ferāmuş ider ol demde hemān
- 9 Destüme vāşıl olunca o kerem-nāme benüm
Çarḫa atdum küleh-i şevḳ ü sürürü ol ān

12 M 84a, U 27, E 12b

* Başlık U: KAŞİDE-İ DİĞER DER-SİTÂYİŞ-İ MÜŞARÜN İLEYH EFENDİMÜZ E; KAŞİDE-İ DİĞER DER-SİTÂYİŞ-İ MÜŞARÜN İLEYH EFENDİ M

7b 'irfān: i'zān U

9b atdum: itdüm E

- 10   Qıldum evşāfina āgāz o kerīmü'ş-şānuñ
Ki bulunmaz ana 'ālemde 'adīl ü aqrān
- 11   O keremkār-ı sehā-pīşe ki āb-ı luḫfi
Bāg-ı āmāl-i dil-i 'ālemi eyler reyyān
- 12   Ḥāzret-i 'Alī Efendi o ḫikem-perver kim
Bū 'Alī mekteb-i naqlinde olur ebced-ḫ'ān
- 13   Kām-kār-ı ḫikem-āmūz-ı hünerdür kim olur
Şīve-i fikretine 'aql-ı Aristo ḫayrān
- 14   Yeke-tāz-ı ser-i meydān-ı hüner kim yaraşur
Olsa meşşā'un eger pīş-i rikābında revan
- 15   Ṭab'ıdur kān-ı bedehşān-ı kemālāt u fūnūn
Sözidür dürr-i girān-māye-i fazl u 'irfān
- 16   Rīze-seng-i deridür cevher-i tāc-ı a' māl
Südde-i dergehidür melce-i ḫācetmendān
- 17   Saṭveti zehre-şikāf-ı ḫuşemā vü ḫussād
Re'feti māye-i āsāyış-i ḫayr-ḫ'āhān
- 18   Dehen-i muḫbiresi 'ayn-ı ḫayāt-ı ma' nī
Qaṭarāt-ı qālemi āb-ı zülāl-i 'irfān
- 19   Nev-'arūs-ı ḫarem-ı fikretinüñ şubḫ ile şeb
Birisı perde-keşidür biridür āyinedān
- 20   İtse bir şā'ir eger nūkhet-i ḫulḫuñ taḫrīr
Olur ol dem qālem-i muḫbiresi gāliyedān
- 21   Nedür aḫlāq-ı kerīmimde bu nūkhet bilmem
Tār -mār olsa n'ola reşk ile zülf-i cānān
- 22   Kām-kārā benüm ol şā'ir-i sāḫir kim olur
Siḫr-i endişeme Hārūt ile Mārūt ḫayrān
- 23   Benüm ol nādire-perdāz-ı sūḫan-perver kim
Naẓm-ı renginüme taḫsīn ider ehl-i 'irfān

---

14   - U ; revān: her ān E

17a   ḫuşemā ü ḫussād : ḫuşemā-yı ḫussād M

18   -U

20b   qālem-i: qālem ü E, M

21b   tār-mār: tār u mār E, M

- 24 Sözlürüm dürre-i manzūme-i silk-i ma' nī
 alemüm gül-emen-i ma' rifete serv-i revān
- 25 ab' um itdükce ser-āgāz-ı naamāt-ı hüner
 Fevc-i ebkār-ı ma' āni olur ol dem raşān
- 26 Böyle bir şā' ir-i sihr-āver iken sultānum
 Yine hi urtulamam cevr ü cefādan bir ān
- 27 Bir araf āmetümi lām ider ālām u sitem
 Bir araf şul-ı ma' išet beni eyler ayrān
- 28 ālib-i kesb-i kemālāt ü fūnūnum ammā
 Āteş-i za' f-ı başar cānumı eyler sūzān
- 29 āşır oldum n'ola evşāf-ı cemilünde bugün
 Bu adar anca olur süstī-i ab' ile beyān
- 30 Lāfi o şıd u ulūş ile du' ā ıl **Şabrī**
 Tā abül olduına almaya hi reyb ü gümān
- 31 Nitekim nāme ola vāsıta-i ubb u vedād
 İde abāb-ı vefā-perveri şād u andān
- 32 Gün-be-gün rütbe-i adrini bülend eyleye a
 'İzz ü ibāl ile mümtāz ola beyne'l-arān
- 33 'Avn-i a yāri vefā-perveri tevfi olsun
 Ne araf eyler ise devlet ile 'af-ı 'inān

13

AŞİDE-İ DİGER DER-SİTAYİŞ-İ EFENDİ-İ MÜŞARÜN İLEYH*

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 āme kim za' f-ı firā-ı yār ile nālān olur
 Nālesinden cümle 'ālem bī-ser ü sāmān olur
- 2 āme kim āndukca yārūñ la' l ile dendānını
 Reşha-i gevher-feşānı lü' lü' ü mercān olur

25a naamāt: ni' amāt M; hüner: hünere U

27a ālām u sitem: ālām-ı sitem M

13 M 84b, U 29, E 13b

* Başlık U: EFENDİ-İ MÜŞARÜN İLEYH: MÜŞARÜN İLEYH EFENDİ M, E

- 3 Hāme kim güftāra āgāz eyledükçe her sözi
Gevher-i gūy-ı girībān-ı sūḥan-sencān olur
- 4 Hāme kim deryā-yı ma' nāya olunca ğavṭa-zen
Laṭme-i emvāc-ı endīşe o dem pür-kān olur
- 5 Hāme kim āgāz-ı efsūn eyledükce ma' nīde
Siḥr-i Bābil siḥrine dem-beste vü ḥayrān olur
- 6 Hāme kim bir kāmkaruñ vaşfına āgāz ide
Her kelāmı bir güher her nüktesi bir kān olur
- 6 Kāmkar-ı pür-kerem ' Alī Efendi kim aña
Cān u dilden cümle ' ālem ḳul olur ḳurbān olur
- 7 Nükte-perdāz-ı ma' ānī kim sevād-ı ḥāmesi
Ḥāl-i ' anber-pāre-i ruḥsāre-i ' irfān olur
- 8 Ol Felāṭun-menḳabet kim leylī-i tedbīrine
' Aḳl-ı kül āşūfte vü mecnūn u ser-gerdān olur
- 10 Var mıdur ' ālemde bir böyle ma' ārif kānı kim
Her kelāmı bir güher her nüktesi bir kān olur
- 11 Zihni pāki neyyir-i lem' a-tırāz-ı ma' rifet
Nuṭḳ-ı pāki gevher-i gencīne-i ' irfān olur
- 12 Feyz-i isti' dādı baḥş olsa cemādāta eger
Ḥār u ḥas hem-cünbüş-i māhiyyet-i insān olur
- 13 Nükhet-i ḥulḳı sirāyet itse şaḥn-ı gülşene
Şaḥn-ı gülşen ğıbṭa-fermā-yı dil-i Rıdvan olur
- 14 Çıksa evc-i āsmāna tābiş-i re'yi eger
Āftāb-ı şu' lever gözden hemīn pinhān olur
- 15 Kāmkarā aĝlasam her dem firāḳuñla n'ola
Yūsufāsā bu cihān sensüz baña zindān olur

6b her: bir U, E

10 -U

11b ' irfān: iz' ān

- 16 Sūziş-i hicrūñ şu deñlü cism ü cānı yađdı kim
Şaĥn-ı sīnem āteş-i ĥasretle āteşdān olur
- 17 Bu ĥarāret dilde kim vardur eger āh eylesem
Cümleten nüh ĥubbe-i çarĥ-ı felek sūzān olur
- 18 Ĥāşılı dest-i nevāzişüñle ta‘ mīr olmasa
Sāĥa-yı ma‘ mūre-i ĥab‘ um benüm vīrān olur
- 19 İtme ıtnāb-ı sūĥan başla du‘ āya **Şabrīyā**
Kim du‘ ā maĥbūl-ı dergāh-ı ‘azīmü’ş-şān olur
- 20 Nitekim bu ma‘ rifetgehde zebān-ı ĥāmenüñ
Reşĥāsı ārāyiş-i mecmū‘ a-i ‘irfān olur
- 21 Ĥaĥ Te‘ ālā ‘ömrini devletle efzūn eylesün
Kim vücūdı mesned-i ikbāle ‘izz ü şān olur

14

**KAŞİDE DER-SİTÂYİŞ-İ SER-BEVVĀBİN-İ DERGĀH-I ‘ALĪ EBUBEKR
BEG EFENDĪ***

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ĥarf-i istiġfārı her kim zīver-i ezkār ider
Maĥlabın zīb-i icābet-ĥāne-i Settār ider
- 2 Zelle vü ‘isyānına her kim iderse i‘tirāf
Cilvegāhın pīşgāh-ı raĥmet-i ġufrān ider
- 3 Tā’ibe farĥ-ı ma‘āsī bā‘iş-i ġufrān olur
Her ne eyleser ‘uşāt-ı ümmete ışrār ider
- 4 Ĥazret-i Ĥaĥĥ’uñ kemāl-i ‘afvını fehm eyleyen
Yek-be-yek rüz-ı cezāda cürmini iĥrār ider

17a cümleten: ĥümmeden M, E

14 M 85b, U 31, E 14a

* Başlık U: SER-BEVVĀBİN-İ DERGĀH-I ‘ALĪ EBUBEKR BEG EFENDĪ ĤAZRETLERİNE İ‘TİZĀRI MUTAŻAMMIN VİRİLEN KAŞİDEDÜR M, SER-BEVVĀBİN-İ DERGĀH-I ‘ALĪ EBUBEKR BEG EFENDĪ ĤAZRETLERİNE İ‘TİZĀRI MUTAŻAMMIN VİRİLEN KAŞİDEMÜZDÜR E

- 5 Zulmet-i ' isyān ile her kim olursa tīre-dil
Şem' a-i maqşūdını pūf-kerde-i ekdār ider
- 6 Ğam yimez sehv ü kuşūrı bī-nihāye olsa da
Ĥālını her kim bir 'ālī-himmete iş'ār ider
- 7 Ol melek-fitrāt mu' allā-menzilet kim dā'imā
Luţf ile ĥāl-i emel-cūyānı istifsār ider
- 8 Bermekī-ĥaşlet 'Uţārit-menķabet kim rūz-ı şeb
Ĥüsn-i himmetle hünermendānı minnetdār ider
- 9 Mīr-i mu' ciz-dem semiyi-i Ĥazret-i Şiddīķ kim
Mālını şeh-rāh-ı Ĥaķķ'a bezl ider işār ider
- 10 Ol ki gevher pāre-i güftārını ehl-i hüner
Gūş-ı taĥsīne mücevher ķurķa-i zerkār ider
- 11 Terbiyet virse nem-i luţfı lilāb-ı nāra ger
Her şerārın verd-i ter her aķkerin gülzār ider
- 12 Şāmil olsa feyz-i isti' dādı naĥl-i gülşene
Jāleyi gül-berg-i terde lü'lü'-i şehvār ider
- 13 Gerd-i rāhın baĥre neşr itse eger bād-ı seĥer
Ceyb-i emvāca ĥabābı gūy-ı 'anber-bār ider
- 14 Nāfe-i aĥlāķınuñ alsa şabā yek şemmesin
Tuĥfe-i 'itr-āver-i ma' mūre-i Ferĥār ider
- 15 Turre-i müşg-āverin fikr ü taĥayyül eyleyen
Sāĥa-i endişesin yek-pāre sünbülzār ider
- 16 Yazmaĥa evşāf-ı dil-dūzuñ debīr-i āsmān
Neyyir-i lem' a-tırāzı levĥa-i zerkār ider
- 17 Baĥşiş-i yek-rūze-i dil-cūsını seyr eyleyen
Ĥātem'üñ yek-ser 'atā vü cūdını inkār ider
- 18 Kāmķārā sensüñ ol 'ālī-himem kim himmetüñ
Her dil-i ĥam-dīdeyi vāreste-i ekdār ider

7a ol: o M

13a ĥabābı: cibāli U, E ; 'anber-bār: 'anbertār M

16a evşāf-ı: evşāfuñ E ; dil-duzuñ : dil-duzın E , M

- 19 Silk-i nazma dürre-i evşāfiñi tanzīm iden
Nef'î-i mu'ciz-dem olsa 'acziñi ikrâr ider
- 20 Var midur gencîne-i tab' -ı güher-bārum gibi
Midhat-ı pākūñde naqd-i ma' rifet işār ider
- 21 Ben o üstād-ı ma' arif-perverüm kim nazmumı
Hod-pesendān-ı sūhan zibāyiş-i ezkār ider
- 22 Ben o üstādum ki erbāb-ı hüner her beytümü
Maṭla' -ı ber-ceste-i manzūme-i efkār ider
- 23 Hüsrev-i evreng-i ma' nāyum disem lāf eylemem
Nām-ı pāküm sikke-i eş' arı zinetdār ider
- 24 Mora'da var mı hayāl-i hurde-binüm gibi kim
Rište-i müjgān-ı mūrı mıştār-ı eş' ar ider
- 25 Şā' irüm sihr-āverüm dānişverüm ammā çi-sūd
Ṭab' umı baht-ı siyeh her laḫza dil-āzār ider
- 26 Kāmet-i sāmānumı lām eyler ālām-ı düyün
Zihnümi şugl u ma' aş āzurde-i ekdār ider
- 27 Bā-ḫuşuş kim jāj-ḫāyān-ı nifākuñ sözleri
Sine-i pür-süzümü tāb-efgen-i āzār ider
- 28 Ṭālī' -i vārün sipihr-i vājgün farṭ-ı düyün
Mā-ḫaşal bu bende-i efgendeyi nā-çār ider
- 29 Hicv iderdüm ṭālī' -i nā-sāzı ammā n'eyleyem
Ṭab' -ı pāküm meşq-ı eṭvār-ı sefehden ' ar ider
- 30 Kābiliyyet māni' -i ' izz ü şerefdür ādeme
Ma' rifet ḫall-i ' uḫūd-ı maṭlabı düşvār ider
- 31 Bu ma' arif-ḫāne-i ' ālemde erbāb-ı hüner
Dem-be-dem peygüle-i ḫayretde āh u zār ider
- 32 Kānda bir deccāl-siret dīv-fiṭrat var ise
Sāgar-ı āmālini devr-i felek ser-şār ider
- 33 Böyledür āyīn-i dīrīn-i sipihr-i kīne-ver
Zümre-i nā-ehli ḫurrem ehl-i ṭab' ı zār ider

24b mıştār: masdar E, M

25b dil-āzār: h^vorzār U

26b şugl u ma' aş: şugl-ı ma' aş U, E

28a vājgün: vāzgün E

- 34 Gāyete irdi sūhan başla du^ç āya **Şabriyā**
Kim du^ç ā her nazm-ı nev-inşadı zinetdār ider
- 35 Nitekim leb-teşnegān-ı ma^ç rifet leyl ü nehār
Dillerin şüyide-i seyl-āb-ı istiġfār ider
- 36 Haşre dek tāb-efgen itsün neyyir-i iqbālını
Ol ki burc-ı āsmānı rüz u şeb devvār ider
- 37 Kām-yāb olsun kemāl-i ^ç izz ile leyl ü nehār
Bu du^ç āyı **Şabri**-i āşüfte-dil her bār ider

15

**MİR-İ MŪMĀ İLEYHŪŃ MEKTŪBINA CEVĀBEN GÖNDERİLEN
KAŞİDEDŪR***

Mefā^ç ilün Mefā^ç ilün Fe^ç ulün

- 1 Nedür bu nāme-i dil-düz-ı ekrem
Ki gördükce şafā-kesb eyler ādem
- 2 Nedür bu nāme kim hūsn-i edāsı
Dil-i maḥzūnı eyler şād u ḥurrem
- 3 Nedür bu nāme-i mu^ç ciz-eşer kim
Mezāmīnünde var biñ nükte müdġam
- 4 Ma^ç ānisi füyüzāt-ı İlāhī
Edāsı vāridāt-ı Ḥayy u Aḥkem
- 5 Midādı vesme-i bikr-i ma^ç ārif
Sütürü şāhid-i ma^ç nāya perçem
- 6 Göreydi kilik-i kānı bu edāyı
Olurdı sekte-i ḥayretle ebkem
- 7 Virür erbāb-ı ṭab^ç a keyf-i cāvid
Ne ḥālet var ^ç ibārātında bilmem
- 8 Olnca destüme ol nāme vāşıl
Didüm bu maṭla^ç -ı zībāyı ol dem

15 M 86b, U 32 , E 15a

* Başlık U: MEKTŪBINA CEVĀBEN: MEKTŪBİ CEVĀBİNDA M, E; KAŞİDEDŪR:
KAŞİDEMŪZDŪR E

2a ḥūsn-i edāsı : ḥūsn-i edāsı U

- 9 Te' ala'llāh zihī mektüb-ı ekrem
Maḥabbet-nāme-i mīr-i mükerrerem
- 10 Yegāne mu' ciz-i erbāb-ı dāniş
Güzīde 'ārif ü dānā vü hoş-dem
- 11 Mekārim-pīşe maḥmūdū'ş-şemā'il
Sütüde-menḳabet memdūḫ-ı 'ālem
- 12 Semiyy-i yār-ı gār-ı şāh-ı kevneyn
Ebübekrū'ş-şiyem mīr-i mükerrerem
- 13 Aristo-menḳabet 'aql-ı muşavver
Direm-pāş-ı seḫā cūd-ı mücessem
- 14 Şu' ā' -ı zihnine bir zerre olmaz
Felekde şu' le-i neyyir-i a' zam
- 15 Elin şunmazdı cām-ı cān-fezāya
Şafā-yı meşrebin görse eger Cem
- 16 Şemīm-i ḫulḳını yād eyledükçe
'Abīr-efşān olur destümde ḫāmem
- 17 Göreydi luṭf u iḫsān u 'aṭāsın
Olurdu bende-i dergāhı Ḥātem
- 18 Tedābirde tefekkürde muvaffaḫ
Şehāda cūd u himmetde müselleme
- 19 Olaydı feyz-i isti' dādı şāmil
Nihāl-i gülsitān-ı dehre bir dem
- 20 Dönerdi dürr-i şehvāra o ānda
Dehān-ı ḡonce-i zibāda şeb-nem
- 21 Kerīmā kām-kārā kām-baḫşā
Eyā kān-ı kerem mīr-i mükerrerem
- 22 Benüm ol şā' ir-i mu' ciz-eşer kim
Olur her nazmuma dil-beste 'ālem

- 23 Benüm ol şâ' ir-i sihr-âferîn kim
İder tab' um dil-i Hârût'ı ebkem
- 24 Benüm ol qahramân-ı pür-hüner kim
Elümde hâmedür şemşîr-i gamgam
- 25 Dilümdür maḥzen-i feyz-i İlâhî
Sözümdür nefḥâ-i 'îsî-i Meryem
- 26 Bu tab' -ı nükte-perverle ' aceb mi
Senüñ meddâhuñ olsam ben dem-â-dem
- 27 Murādumca baña himmetler itdün
Efendüm himmetün var ola her dem
- 28 Bu luḥfa çünki mazhar oldı tab' um
Ṭurur mı ba' d-ezîn seyr ile hâmem
- 29 Deger bir ferve-i semmürü el-ḥaḳ
Bu Nef' i vādîsinde nev kaşîdem
- 30 Ḳo lâfi başla ey **Şabrî** du' âya
Du' âdur zümre-i aḥbâba elzem
- 31 Nitekim nâme-i mihr-i maḥabbet
İde aḥbâbı dâ'im şâd u ḥurrem
- 32 Füzün olsun hemîşe ' izz ü şânı
Murâdı üzre dönsün çarḥ-ı ṭârem
- 33 Vücüdı pākini ḥıfz ide Mevlâ
Ġumüm-ı dehr-i fânîden dem-â-dem

25b İsî-i Meryem : İsâ ü Meryem M
29b vādîsinde: mülkünde U
31a nâme: ḥâme U, E
32b ṭârem: çârüm U, kârüm E

16

VEZİR-İ RÜSTEM-NAZİR DİLİR-İ ŞECĀ' AT-SEMİR NECL-İ NECİB-İ
 ŞEH-İ KEVNEYN NĀMDAŞ-I CENĀB-I Zİ'N-NÜREYN MÜŞĀRÜN
 İLEYH EFENDİMÜZ HAZRETLERİNÜŇ ĞAYRET-İ 'ĀLĪ-
 HİMMETLERİYLE CEZİRE-İ MORA'DAN ZÜMRE-İ HAYĀDİDÜŇ
 LEVŞ-İ VÜCÜD-I HĀBĀŞET-ĀLÜDLARINUŇ DEF' -İ REF' LERİNE
 İKDĀM-I TĀM VE SA' Y U İHTİMĀM BUYURDUĞLARINDA TAKDİM
 OLINAN ĞAŞİDEMÜZDÜR*

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

- 1 Eyā dilir-i yegāne vezir-i 'ālī-nijād
İzāle oldu zamānında cümle ehl-i fesād
- 2 Eyā vezir-i dil-āver müşir-i ceng-āver
Ki bīm-i tıġuŇ olur lerze-baġş-ı ehl-i 'inād
- 3 Sen ol dilir-i şecā' at-semirsin ki şemşirüŇ
Bi-ġaġġın āyet-i seyf oldu dehre māye-i dād
- 4 Be-ġaġġ-ı nūr-ı Muġammed be-ġaġġ-ı zi'n-nüreyn
Çehār-ı yār-ı peyām-ber ider saña imdād
- 5 Mu'āvin olsa 'aceb mi çehār-yār saña
Seni mü'eyyid-i dīn itdi Ğayy-ı bī-endād
- 6 Mora eyāleti 'ahdinde oldu dār-ı emān
Dinilse nāmı n'ola ba' d-ezīn Neşāṭ-ābād
- 7 Vücūdı kalmadı devrinde ehl-i tuġyānuŇ
Ṭaraf ṭaraf kırilup oldu cümlesi ber-bād
- 8 Çıķarsa ipliġi pāzara ġamzenüŇ ne 'aceb
Metā' -ı kārġeh-i fitne buldı şimdi kesād
- 9 O rütbe ġavfa düşürdüŇ buġat-ı bed-nāmı
Ki sāyesi daġı eyler yanından istib'ād
- 10 'İbāda her ne ķadar var ise cefā kılıcı
Ğılıcla virdi cezāsuŇ Cenāb-ı Rabb-i 'ibād

---

16 M 79b
 * Başlık M
 3a vezin hatalıdır.

- 11 Cefā ile idemez ad-amīde ‘ uāı
O ebrūvān-ı muavves didikleri bī-dād
- 12 ayādīden ne adar var ise apudānı
ırıldı cümlesi el-a apandı bāb-ı fesād
- 13 Deñiz bu rütbe āsāyi olur mı dūnyāda
Mora cezīresi olsa ‘ aceb mi re-i bilād
- 14 İdince böyle ‘ ināyet ider Cenāb-ı udā
Olnca böyle olur intizām-ı āl-i ‘ ibād
- 15 Ne gördi dīde-i ‘ ālem nazīrini el-a
Ne geldi sencileyin bir dilīr-i pāk-nihād
- 16 ‘ Aceb mi vafını böyle iderse hem-vāre
Bu müstmend ü enāver bu āker-i nā-ād
- 17 Bülend-pāye felek-sāye āsmān-mesned
Müīr-i Müterī-fikret ‘ Uārit-isti‘ dād
- 18 Dilīr-i af-iken-i ‘ aragāh-ı rezm ü vegā
Yegāne āf-der-i zehre-ikāf-ı ehl-i ‘ inād
- 19 Sütüde-āhib-i seyf ü alem vezīr-i dilīr
Güzīde-dāver-i kiversitān-ı rüd ü sedād
- 20 uceste-dāver-i Dārā-aem Sikender-fer
Medār-ı memleket Āaf-nazīr-i bī-endād
- 21 Mekīn-güā-yı vegā af-ikāf-ı peygārī
Zirih-ırāz-ı maāzī dilīr-i mülk-i cihād
- 22 Sülāle-i eh-i kevneyn semī-i zi’n-nūreyn
Kerīm-i ul-ı kerem-pīe mekremet-mu‘ tād
- 23 Daıa-dān u menāıb-inās u dāniver
Nesa-ırāz-ı hūner urde-bīn ü ehl-i reād
- 24 Ekābir-i küremāda seā ile mümtāz
Ekārim-i vūzerāda vezīr-i pāk-nijād
- 25 Seāda üsn-i tevāzu‘ da mili yok el-a
Zekāda fikr ü tedābirde fā’iü’l-endād
- 26 Cihānı bende ider üsn-i ulı el-āıl
Zihī vezīr-i uceste zāmīr-i pāk-nihād

- 27 Şemīm-i hulkı sirāyet ideydi gülzāra
Virürdi bŷy-i gül-i ‘anberin şemīme kesād
- 28 Vireydi nāra eger terbiyet nem-i luḫfi
Dönerdi kuḫl-ı cilā-baḫş-ı Işfāhān’a remād
- 29 Olaydı maḫzar-ı feyz-i kemāl-i ḫudreti ger
Olurdu hem-ser-i ‘anḫa-firāz-ı bāl-ı cerād
- 30 Şadef deñizde güher-pāş olam diyü dā’im
Şehāb-ı luḫf-ı cemīlinden eyler istimdād
- 31 Cihāna gelmedi böyle vezīr-i bī-pervā
Ki berḫ-i tiḫı ola cān-güdāz-ı ehl-i fesād
- 32 Şeref-tırāz-ı ḫudūmı olunca ber-manşıb
Olur ne deñlü ḫarāb ü yebāb ise ābād
- 33 Mora cezīresini bā-ḫuşūs idüp iḫyā
Ḥayādīdūñ elini kesdi ḫıldı ‘ālemi şād
- 34 Bu nazm-ı nādiresi şābit-i süḫandānuñ
İder bu vaḫ‘ a-i dil-düz-ı dil-güşāyı ifād
- 35 Demet demet idüp a‘ dāyı dās-ı şemşīri
‘Aceb ki düşdi şitā faşlına zamān-ı ḫaşād
- 36 Berīde kelleler oldu ḫabaḫ gibi ḫaltān
Bozulmuş ‘arşa-i bostāna döndi şahn-ı cihād
- 37 Ḥıdīv-i pāk-zamīrā müşīr-i ehl-i dilā
Eyā vezīr-i ma‘ ārif semīr-i bī-endād
- 38 Şafā-yı ḫāḫır olaydı dil-i fütādemde
İderdi sihr ile ḫab‘ um sitāyişūñ inşād
- 39 Merāmum üzre benüm dönmedi dirīḫ dirīḫ
İlāhī yirlere geḫsün sipihr-i sifle-nihād
- 40 Düşürdi bendeñüzi āh bir cezīreye kim
Meḫādir-i süḫanı fehme yokdur isti‘ dād
- 41 Amān amān beni düş itdi bir diyāra ki hep
Mecālisinde olan ḫāy ḫūy dād ü sitād
- 42 Esüp savurmaḫa mā’ il ekābiri ekşer
Kimi zırā‘ atı eyler kimisi ḫarmanı yād
- 43 Şafā-yı şoḫbet-i nazmı kimesne güş itmez
Ne eylesün süḫanı fehm iden bir ehl-i reşād

- 44 Köroğlı türkisini artırur alur hergiz
Metā[‘] -1 nazm-1 dil-ārā eger olınsa mezād
- 45 O gūne zümre ile ihtilāṭ iden ādem
Merāmı üzre ider mi menāzımı inşād
- 46 Kemāl-i luṭf-1 cemīlūñ ḡarīn-i [‘]afv eyler
Sitāyişūñde ne deñlü ḡuşūrum olsa ziyād
- 47 Diğer bir [‘]uḡdecigüm var dil-i nizārumda
Ḥużūra [‘]arż ideyüm ey vezīr-i pāk-nihād
- 48 Bu müstmend ü ḡazīni bu [‘]abd-1 ġamgīni
Revā mı pā-zede-i ġamz ide bir ehl-i fesād
- 49 [‘]İnāyet eyle inanma o gūne müfside
Eyā vezīr-i merāḡim semīr-i bī-endād
- 50 Ḳadīmī bende-i ḡalkā-be-ġuş-1 zāruñdur
Kemāl-i luṭfını ister bu **Şabrī**-i nā-şād
- 51 Yeter yeter ḡo bu tafşīl-i ḡālī ey **Şabrī**
Du[‘] ā-yı devletūñ ile zamīme-i evrād
- 52 Niteki şāh-süvārān-1 [‘]arşagāh-1 veġā
Bu kārzār-1 cihānda ide ġazā vü cihād
- 53 Hemīşe ṭu[‘] me-i şemşīr-i dil-pezīri ola
Büride kelle-i ser-geşteġān-1 şūr u fesād
- 54 İlāhī zamm ide iḡlīm-i Āl-i [‘]Oşmān’a
Yed-i mü’eyyed-i nuşret-şi[‘] ārı nice bilād
- 55 Vücūd-1 pākini ḡıfz eylesün ḡaṭālardan
Cenāb-1 Ḥālīḡ-1 Bī-ḡün Cenāb-1 Rabb-1 [‘]ibād

MA‘DELETLÜ MÜŞARÜN İLEYH EFENDÜMÜZ ANABOLİ‘DAN
 ‘AVDET-İ DEVLETLERİNDE HÂBEKÂ-YI MÜŞİRÂNELERİNE
 TAKDİM EYLEDİGİMÜZ KAŞİDEDÜR*

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

- 1 Eyâ vezîr-i felek-âstân hoş geldün
Güzîde dâver-i devr-i zamân hoş geldün
- 2 Melâz-ı ehl-i recâ mültecâ-yı ‘âlemiyân
Sütüde melce‘-i hâcetverân hoş geldün
- 3 Zirih-tırâz-ı mağâzî kemîn-güşâ-yı vegâ
Dilîr-i şaf-şiken-i düşmenân hoş geldün
- 4 ‘Ağası mâye-i kesb-i refâh-ı ehl-i hüner
Sehâsı şöhre-i halk-ı cihân hoş geldün
- 5 Hudâ cenâbını dūr itmesün bu yerlerden
Sürür-bahş-ı dil-i bendegân hoş geldün
- 6 Açıldı gönül gözi ‘avdetünle dünyânun
Fürûğ-ı dîde-i kevn ü mekân hoş geldün
- 7 İzâle oldu ziyâ-pâş tal‘ atünle senün
Bu tîregî-i zemîn ü zamân hoş geldün
- 8 Cihânı eyledi mesrūr o rütbe teşrîfün
Ki oldu zevk ü şafâ râyigân hoş geldün
- 9 Bu şevkle ne ‘aceb şüfi-i riyâ-girdâr
Alursa destine rıtl-ı girân hoş geldün

- 10 Dem-ā-dem ağlar idi ęasretünle sultānum
Bu Őehr iünde olan sākıyān ęoŐ geldüñ
- 11 ¼udüm-ı pākine müjde virülse lāyı¼dur
¼azā ’in-i heme-rüy-ı cihān ęoŐ geldüñ
- 12 Kemāl-i sāye-i lu¼fuñladur bu āsāyıŐ
Medār-ı māye-i emn ü emān ęoŐ geldüñ
- 13 Ne semte ‘ atf-ı ‘ inān-ı ‘ azīmet itseñ olur
Senüñle baht u zafer hem-‘ inān ęoŐ geldüñ
- 14 Sezādur olsa bu gerdün-ı bī-sütün saña
Kemāl-i mecd ile taht-ı revān ęoŐ geldüñ
- 15 Olinca ‘ izz ile hin¼ü-süvār-ı mecd ü Şeref
Tekerlek olsa revā fer¼adān ęoŐ geldüñ
- 16 Revādur olduğı dem Şağ-keŐide kil-k-i terüñ
Olursa mihr ile meh-i rīg-dān ęoŐ geldüñ
- 17 Göreydi Şu‘ le-i re ’yüñ ¼icābdān ¼ürŐid
Olur ¼icāb-ı Őeĥāya nihān ęoŐ geldüñ
- 18 Őemīm-i ¼ul¼uñ ile āsmāna ¼ıkŐsa nesīm
Dem-i Mesīha olur armađān ęoŐ geldüñ
- 19 Melek-¼iŐāl-i vezīrā melāz-ı ehl-i dilā
Eyā müşir-i merāĥim-niŐān ęoŐ geldüñ
- 20 Cihānda sencileyin ¼ulzüm-i Őeĥā var mı
Ki ceyb ü desti ola baĥr u kān ęoŐ geldüñ
- 21 Cihāna gelmedi zātuñ gibi bir ‘ āli-himem
Ki na¼d-i lu¼fi olur rāyigān ęoŐ geldüñ

- 22 Bu hüsni-i hulkıña Mevlâ ' ināyet itdi saña
Fedâ fedâ yolına baş u cān hoş geldün
- 23 Olursa menba' -1 ' irfān ' aceb mi dergāhuñ
Eyâ vezîr-i memāliksitān hoş geldüñ
- 24 Muķīm-i dergeh-i devlet-me 'ābuñ olmışdur
Hezār şā' ir-i mu' ciz-beyān hoş geldüñ
- 25 ' Ale'l-ħuşûsıña Lütfi Efendi gibi ola
Yanında münşî-i şîrîn-zebān hoş geldüñ
- 26 Nazîri nazm u kitābetde yoķdur el-ħāşıl
Olnca böyle olur nüktedān hoş geldüñ
- 27 Devâtı bāğ-1 belāgat midādı cūy-1 hüner
Elinde ħāmesi serv-i revān hoş geldüñ
- 28 ' Aceb mi mazhar-1 luţfuñ olursa **Şabrî** ķuluñ
İder sitāyişini her zamān hoş geldüñ
- 29 Ķadîmi kendi ķuluñ kendi müstmendündür
Fedâ ider yolına baş u cān hoş geldüñ
- 30 Dem-ā-dem itmededür Şabrî-i şenā-ħvānuñ
Du' ā-yı ħayrını vird-i zebān hoş geldüñ
- 31 Vücūd-1 pākini ħıfz eylesün ħaţālardan
Cenāb-1 Ĥālîķ-1 kevn ü mekān hoş geldüñ

‘İNĀYETLÜ MÜŞĀRÜN İLEYH EFENDÜMÜZ HAZRETLERİNÜN
VEKİL-İ KETHÜDĀ-YI VĀLĀLARI NECĀBETLÜ PAŞA BEG
HAZRETLERİNE VİRÜLMİŞDÜR*

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Ey benüm mîr-i kerîmü’ş-şiyemüm hoş geldün
Mekremet kânı ‘ulüvvü’l-himemüm hoş geldün
- 2 Yümn ü iqbâl-i şeref kâl ile teşrîf ideli
Kalmadı sînede hiç derd ü gumum hoş geldün
- 3 Künc-i firkatde neler çekdigümi ben bilürüm
Şorma Allâh’ı seversen elemüm hoş geldün
- 4 Mesnedinden seni dūr eylesün Mevlâ hiç
Menba‘-ı cüd u şehâ vü keremüm hoş geldün
- 5 Hâbekâyına dem-â-dem gelemüm sulţânım
Diyessin Şabrî-i pâkîze-demüm hoş geldün

Mef‘ülü Fâ‘ilātü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

- 1 Hâmem ne dem ki nâţıka-zîb-i beyân olur
Ta‘bîr-i dil-peziir-i ma‘ânî-feşân olur
- 2 Hâmem olunca nâdire-pîrâ-yı menkâbet
Elfâz-ı zîb-i sâmi‘ a-i şâ‘irân olur
- 3 Hâmem virince levha-i ma‘nâya zîb ü fer
Her nazm-ı pâki zîver-i nazm-âverân olur

- 4   ‘ Anber-şemīm-i noḡtaları şî‘ir-i pākimūñ
Hem-ḡāl-i ḡāl-i çehre-i sīmīn-berān olur
- 5   Ḥaḡḡā benüm o mālik-i gencīne-i süḡan
Kim her sözüüm le ‘ālī-i silk-i lisān olur
- 6   ‘ Aks itse çarḡa reng-i lebi bikr-i fikrimūñ
Ḳurş-ı ḡamer piyāle-i şahbā-keşān olur
- 7   Ṭab‘um olunca ṭurre-i efkāra şāne-zen
Her bir telinde şūr-ı ḡıyāmet ‘ayān olur
- 8   Her kim olursa pey-rev-i mi‘rāc-ı fikretüm
Raḡş-ı ḡayāl refref ile hem-‘inān olur
- 9   Lezzet vireydi lehçem eger zehr-i ḡātīle
‘Azḡ-i remīm māye-i rūḡ-ı revān olur
- 10   Ol şā‘ir-i süḡanver-i dehrüm ki her sözüüm
Ārāyiş-i menāzım-ı ‘ilm-i beyān olur
- 11   Ol ḡāzin-i ḡazā‘in-i naḡmum ki şî‘rimūñ
Şandūḡa-i mezāmīni cevher-feşān olur
- 12   Siḡr-āverüm süḡanverüm ..... hünerverüm
Yanumda cümle ehl-i süḡan bī-zebān olur
- 13   İşte süḡanverān-ı cihān cümleye şālā
Gelsün benümle var ise bir imtiḡān olur
- 14   Faḡr itse ṭab‘-ı ḡurde-şināsum ‘aceb midür
Midḡat-güzīn-i dāver-i devr-i zamān olur
- 15   Düstūr-ı kāmḡār-ı meḡārim-şî‘ār kim
Luṭfiyla cümle ehl-i emel şādmān olur
- 16   Düstūr-ı ḡurde-bīn-i daḡāyık-şinās kim
Her bir kelāmı sāmī‘a-zīb-i cihān olur

- 17 Düstür-ı kām-rān-ı melāz-ı cihāniyān
Kim āstānı melce ʾ-i hācetverān olur
- 18 Aşl-ı aşıl necl-i necīb ü velī-ʿ ahd
Kim cephesinde nūr-ı āşālet ʿ ayān olur
- 19 Memdūh-ı kāʾināt ü melāʾik-şafā kim
Evşāfi sebt-i küngüre-i āsmān olur
- 20 Taḥşin ider meḥāsin-i bezmine Bayḳara
İbn Maḳāl ḳāline şābāş-ḥʿvān olur
- 21 Olduḳça kilik-i nādire-pīrāsı reşḥa-rīz
Meh rīgdān rīg-rezi keh-keşān olur
- 22 Gülşen olaydı şemme-i ḥulḳıyla feyz-yāb
Güller şükūfhā-yı riyāz-ı cinān olur
- 23 Āb-ı ḥayāt-ı meşrebini vaşf iden müdām
Zevḳ-i ḥayāt-ı sermed ile şādmān olur
- 24 Her kim olursa mazḥar-ı naḳd-i ʿ ināyeti
Müstaḡnī-i ḥazāʾin-i rüy-ı cihān olur
- 25 Var ise bir ehl-i hācet eger pīşgāhına
Naḳd-i ḥuşūl-ı maṭlab ile kām-rān olur
- 26 Ḥürşid görse şuʿ le-i reʾy-i münirini
Ḥacletle zīr-i perde-i ebre nihān olur
- 27 Ḥıfzı taʿ alluḳ itse vuḥūş u hevāme ger
Āhūya lāne pençe-i şīr-i jiyān olur
- 28 İtse kemāl-i mikneti ʿ ummānı mevc-ḥīz
Kemter ḥabāb günbed-i heft āsmān olur
- 29 Nazra-ṭırāz-ı çeşm-i vuḥūş olsa fikreti
ʿ Ayn-ı ḡazāl mīve-i bādemsitān olur

- 30 Luṭfi olaydı nāmiye-baḥş-ı cemāda ger
Her çüb-ı huşk naḥl-i gül-i erguvān olur
- 31 Fülāda ursa şaykal eger zihni dil-keşi
‘Āyine-i Sikender-i gītīsītān olur
- 32 Nāre vireydi reşḥa-i elṭāfi terbiyet
Dūd-ı kebūdı zöhre-i sünbūlsītān olur
- 33 Var mı deñiz o lücce-i cūduñ naẓīri kim
Luṭf u‘ aṭāsı mā-ḥaşal-ı baḥr ü kān olur
- 34 Tedbīr-i dil-peẓirine söz var mıdur hele
Düşvār olan umūra işābet-nişān olur
- 35 Ey şāf-der-i güzīde-i devr-i zamāne kim
Tiġuñ cünūd-ı düşmene āfet-resān olur
- 36 Sensin o ḳahramān-ı memāliksītān kim
Ḳahruñ hemīşe lerze-dih-i düşmenān olur
- 37 Sen bir ‘aṭā-yı Ḥāzret-i Ḥaḳsın Mora’ya kim
Cümle ahālī ‘adlūñ ile şādmān olur
- 38 Çok görmişiz zamānede ceng-āverān kim
Her biri kendü kendüye şāḥib-ḳırān olur
- 39 Ammā cihānda sencileyin görmedük hele
Şemşīri ḥāne-süz-ı dil-i düşmenān olur
- 40 Eblaḳ-süvār-ı ‘arşa-i heycā olunca sen
Feth-i zafer yanınca gelür hem-‘ inān olur
- 41 Mevlā mü’eyyed eylesün iḳbāl ü şānını
Sāyeñde cümle memleket emn ü emān olur

- 42 Sende bu ʿizz ü şöhret ü iķbāl çok mıdur
ʿĀlem senüñ senāñ ile raṭbü'l-lisān olur
- 43 Aʿdā-yı dīne ğālib olursun şafāya baķ
Rāh-ı ğazāda rāh-berüñ ḳudsiyān olur
- 44 Ḳuṭb-ı cihān Yūsuf Efendi ʿale'l-ḥuṣūs
Her bir emirde saña iʿānet-resān olur
- 45 Ol tācdār-ı Mıṣr-vilāyet ki dāʿimā
Her kār-ı dil-peḫiri kerāmet-feṣān olur
- 46 Keṣṣāf-ı rāz-ı mübhem-i lāhūtiyān kim
Her nuṭķı māye-baḥṣ-ı dil-i ḳudsiyān olur
- 47 Ḥallāl-i müṣkilāt-ı ḥikem mefḥar-i ümem
Kim ḥāk-pāyi sürme-i çeṣm-i cihān olur
- 48 Diñle bu müstmendi eyā dāver-i zamān
Pākize bir ğazelle maʿānī-feṣān olur
- 49 Bir āfet-i zamāna ḳapulduam amān amān
Kim her nigāh fitne-i āḫir zamān olur
- 50 Seyr it amān o ḳadd-i ḳıyāmet-niṣānumı
Dil-keṣ ḫırāmı lerḫe-dih-i ins ü cān olur
- 51 Yoķdur ḥaķiķati o meh-i evc-i ʿiṣvenüñ
Āġyāra raḫm ider bize nā-mihr-bān olur
- 52 Bel bel kemāl-i ḫayret ile baķdum āh āh
Ol mūmiyāna kim sebep-i terk-i cān olur
- 53 Taṣvīr ideydi Mānī o müṣġin perçemi
Pākize-resm-i dil-keṣi sūnbūlsitān olur

- 54 Var mı cihānda **Şabrī**-i mu^ç ciz-eşer gibi
Kim her kelāmı tuhfe-i nazm-āverān olur
- 55 **Şabrī** du^ç āya eyle ser-āğāz kim du^ç ā
Rūz u leyāl lāzime-i bendegān olur
- 56 Tā ki bu menķabetüne kevn içre şā^ç irān
Faḥr-i hünerle levḫa-ṭırāz-ı beyān olur
- 57 Olsun hemīşe vefķ-i merām üzre kām-rān
Kim ^ç adl ü dādı māye-i emn ü emān olur

KİT^ç ALAR*

1

**MERḤAMETLÜ MÜŞARÜN İLEYH EFENDÜMÜZ ḤAZRETLERİ
ANABOLİ'YA TEŞRİF VE BU KULLARINI TIRABOLİCE'YE TERK
BUYURDUĞLARINDA TAKDİM OLINAN KİT^ç AMUZDUR****

Mefā^ç ilün Mefā^ç ilün Mefā^ç ilün Mefā^ç ilün

- 1 Ḥudā ol dāver-i devr-i zamānı ber-murād itsün
Felekler dem-be-dem devr eylesün ber-vefķ-i dil-ḫ^vāhı
- 2 Ne semte ^ç azm iderse cilvegāhı bāğ-ı rāğ olsun
Bahāristān-ı neyl-i maṭlab olsun ser-be-ser rāhı
- 3 İder dār u diyāri ḫāṭır-ı mehcürdan iḫrāc
Olnca semt-i ğurbetde kişinüñ ilticāgāhı
- 4 Sipihrūñ gün-be-gün vaz^ç -ı ^ç acebi çokdur ey **Şabrī**
Vaṭan ğurbet olur ğurbet vaṭandan ^ç add olur gāhı

---

* Başlık M
1 M 119a
** Başlık M

2

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Dāverā dest-i güher-efşān ile
Baħr-i bī-pāyānı ħayrān eyledüñ
- 2 Feyz-i deryā-yı kefi-i iħsānuñı
Ĥurrem ü ser-sebz ü reyyān eyledüñ
- 3 Naħl-i āmāl-i emel-cūyāna hep
‘Adlūñi şem‘-i fūrūzān eyledüñ
- 4 Ĥüsn-i tedbīr-i devā-āşāruñı
Çāre sāz-ı derdmendān eyledüñ
- 5 Reşħa-i kilki-i hüner-erķāmını
Vesme-i ebrū-yı ‘irfān eyledüñ
- 6 İmrü'l-Ķays'ı n'ola lāl eyleseñ
Şi' rüñi maħsūd-ı Ĥassān eyledüñ
- 7 Turre-i şeb-bū-yı efķāruñla sen
Bāğ-ı nazmı sünbūlistān eyledüñ
- 8 Ķadr-dānā baña itdüñ i' tibār
Tāb' umı memdūħ-ı devrān eyledüñ
- 9 Mora'da Ķadrüm mişāl-i mūr iken
Bendeñi mümtāz-ı aķrān eyledüñ
- 10 Ĥuşk iken ser-sebz-i āmālüm benüm
Āb-ı eltāfuñla reyyān eyledüñ
- 11 Ĥaķ Te' ālā 'ömrüñ efzün eylesün
Ķuluñı luţfuñla ħandān eyledüñ
- 12 Ārzū-yı pāy-ı būsūñla baña
Beytümi bi'l-İllāħ zindān eyledüñ
- 13 Āferin **Şabrī** bu nazm-ı yek-deme
Nuţķuñı faħr-ı sūħandān eyledüñ

2 M 76b, U 13, E 6b; bu şiir için KAŞİDE-İ DİĞER DER-SİTAYİŞ-İ MÜŞARÜN İLEYH U, E: KAŞİDE-İ MÜŞARÜN İLEYH M başlıkları verilmişse de matla beyti olmadığı için kıt'alar içine alınmıştır.

1b efşān ile: pīrāyı efşān eyledüñ U

8a baña: pāke M, E

3

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Kıpūdān-ı mağāzī-pīşe dādār-ı dil-āver kim
Hayāl-i tıǵı teng itdi cihānı cünd-i a' dāya
- 2 Tırāz-ı fülk-i nuşret āb-ı rüy-ı baħr-i devlet kim
Re'īs-i himmeti revnāk-tırāz oldu donanmaya
- 3 Felek-rif' at muallā-menzilet Mirrīh-heybet kim
Revādur fülküne burc-ı esed ger olsa pīrāye
- 4 Hüseyin-ism ü mekārīm-pīşe Maħmūdū'ş-şemā'il kim
Vücūdı maħz-ı luṭf-ı Haḳ Te'ālā'dur bu dünyāya
- 5 O dāmād-ı ūşen-şāh-ı mu'azzam dāver-i ekrem
Ki vācibdür du'ā-yı devleti ednā vü a' lāya
- 6 O paşa-yı muhīt-mekremet-i 'ummān-ı himmet kim
Müreccaħdur kef-i deryā-nevāli baħr-i pehnāya
- 7 O paşa-yı yegāne Rüstem-i devr ü zamāne kim
Şecā'atde nazīri gelmemişdür rüy-ı ğabrāya
- 8 Nazīrin bende ger hīç görmedüm ol kılzüm-i cūdın
Deñiz var ise görmiş böyle bir dürr-i girān-māye
- 9 Kıpattı yelken-i eyyām-ı küffār-ı hıyel-bāzı
Hezār aħsent ol zeħħār-ı mevc-engiz-i hicāya

3 M 76b, U 14, E 7a; Başlık DER-SİTAYIŞ-I KAPUDAN-I DERYA MERHUM GAZI HUSEYN PAŞA U; BAHR-I ZEHHAR-I HİMMET Ü KULZÜM-İ CÜD U MA'ALİ-MENKABET DÂMÂD-I ŞEHRİYÂRİ KAPUDAN-I DERYÂ GÂZİ HÜSEYN PAŞA HÂZRETLERİ DONANMÂ-YI HÜMÂYÜN İLE ÇAMLICA CEZİRESİ TERSÂNESİNE LENGİR-ENDÂZ FERR Ü HAŞMET BUYURDUKLARINDA MAKÂM-I İSTİKBÂLE KÂ'İM GÖNDERİLEN KAŞİDEDÜR M; BAHR-I ZEHHAR-I HİMMET Ü KULZÜM-İ CÜD U MA'ALİ-MENKABET DÂMÂD-I ŞEHRİYÂRİ KAPUDAN-I DERYÂ GÂZİ HÜSEYN PAŞA HÂZRETLERİ DONANMÂ-YI HÜMÂYÜN İLE ÇAMLICA AŞASI TERSÂNESİNE LENGİR-ENDÂZ FERR Ü HAŞMET BUYURDUKLARINDA MAKÂM-I İSTİKBÂLE KÂ'İM GÖNDERİLEN KAŞİDEDÜR E; başlıkları verilmişse de matla beyti bulunmadığı için kıt'alar içine alınmıştır.

- 10 Felek mäh-ı nevin bir lenger-i zerrîn yapdursa
Üç anbârlusına lâyıķ degüldür yine ihdâya
- 11 Üç anbârlu degül fağfûrdan bir ķal‘ adur el-ķaķ
Sezâdur mülk-i Çin olsa çanaķlıķında pîrâye
- 12 Yaraşmaz mı meger mihr ile mâhı çarķ-ı mînâfâm
Fürüzunda fener kılsa o fülk-i bād-ı peymâya
- 13 O çâr murğ-ı hevâdur bād-bân açduķça ol keştî
Uçurmam benzedürsem şehper ü şebâl-i ‘anķâya
- 14 Yeter bürhân-ı ķatı‘ bîm-i şemşîr-i cihân-gîri
Ser-â-ser küştegân-ı ķaşm-ı bed-âyîn ü ĥod-râya
- 15 ‘ Aceb mi fitnedden âsüde ola ser-te-ser ‘ âlem
Vücüdi mâye-baķş-ı emn ü râĥat oldı dünyâya
- 16 Göreydi şafvet-i âyîne-i idrâkin İskender
Nigâh-ı iltifât itmezdi mir’ât-ı mücellâya
- 17 Sevâhilde olurdı tûde tûde dürr ile gevher
Nem-i luţf-ı cemîli terbiyet-baķş olsa deryâya
- 18 Hevâ-yı bûy-ı ĥulķıdur dimem sehv ü ĥaţâ itmem
Dem-â-dem gezdiren âĥû-yı Çin’i kûh u şahrâya
- 19 Ser-â-ser lü’lü’-i lâlâ olurdı ķatre-i şeb-nem
Sirâyet itse feyz-i himmeti gül-berg-i ra‘ nâya
- 20 Bulunmaz fitneye bir cây-ı ârâm ‘ ahd-i ‘ adlinde
Meger pinhân ola zülf-i girih-gîr-i dil-ârâya
- 21 Müşîrâ dâver-i rûşen-zamîrâ mekremetķârâ
Eyâ dâdâr-ı dârâ-kevkebe düstür-ı Cem-pâye

- 22 Sen ol düstür-ı İskender-ḥaṣem damād-ı ekremsüñ
Ki ğālibdür şüküh u ḥaṣmetüñ Behrām u Dārā'ya
- 23 Sen ol zehḥār-ı himmet lücce-i cüd u şehāvetsüñ
Ki cārī cüy-ı luṭfuñ sū-be-sū a' lā vü ednāya
- 24 Şimāḥ-ı cānı tezyīn eyleyen güftār-ı dil-dūzuñ
Nigāh-ı raġbet itmez kıymet-i lü'lü'-i lālāya
- 25 Şu deñlü dil de vardur ārzū-yı pāy-būsuñ kim
Değişmem dergeh-i devlet-me'ābuñ bāġ-ı me'vāya
- 26 'İnāyetlü efendüm n'eyleyem ṭālī' -i nā-sāzum
Beni ser-māye-i şihḥatden itdi şimdi bī-vāye
- 27 'Alīl ü nā-tüvānum bī-ser ü sāmān u ḥırmānum
N'ola feryād u efgānum çıķarsa evc-i a' lāya
- 28 Kemīne müstmendüñdür kuluñdur derdmendüñdür
Nigāh-ı merḥamet kıl Şabrī-i bīmār u şeydāya
- 29 Yeter taşdı' i terk eyle du' ā hengāmıdur Şabrī
Elin aç şıdķ u ihlāş ile dergāh-ı mu' allāya
- 30 Cenāb-ı Haķ o düstür-ı şecā' at-pīşeye dā'im
Vire 'ömr-i ebed iķbāl-i sermed 'izz-i bī-ġāye

4

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Āsmān-sāye felek-pāye Muḥammed Paşa
Ki ider dergehine çarḥ-ı mu' azzam ta' zīm
- 2 O cihān-dāver-i gerdün- 'azamet kim yaraşur
Raḥşına atlas-ı zer-kār-ı felek olsa kecim
- 3 O keremkār-ı melek-siret ü qudsi-fiṭrat
Ki revā rif' atı gerdūna olursa takdim

4 M 77b, U 23, E 8a; Başlık KAŞİDE DER-SİTĀYİŞ-İ MUḤAMMED PAŞA U, VEZİR-İ Bİ-NAZİR FERMĀN-FERMĀ-YI ḤİṬṬA-İ CEZİRE-İ MORA DEVLETLÜ VANİ MUḤAMMED PAŞA EFENDÜMÜZE MAĶĀM-I İSTİĶBĀLDE VİRİLEN KAŞİDEDÜR M, E matla beyiti bulunmadığı için kıt'alar içine alınmıştır.

2b zer-kār: zer-bāf M

- 4   ‘ Ahd-i ‘ adlinde re‘ āyā vü berāyā mesrūr
Devr-i cūdında cihān muğtenem-i nāz u na‘ im
- 5   Neşveyi luṭfi eḥibbāyı ider dil-ḥande
Bīm-i ḳahrı dil-i a‘ dāya virür renc ü elīm
- 6   Ḥüsn-i tedbīrine vābeste vü merhūn itmiş
Ḥükm-i taḳdīr-i cihān-gīri Ḥudāvend-i Ḥakīm
- 7   Fikri şākīb sözi söz ‘ ahdi ḳavī ḥükmi revān
‘ Adl ü inşāfi müselleme kerem ü luṭfi ‘ amīm
- 8   Dāniş ü fehmi pesendīde kelāmı merbūt
Vaż‘ -ı dil-dūzı güzel ḥulḳı ḥasen ṭab‘ ı selīm
- 9   Berḳ-i şemşīr-i cihān-gīri çıḳaydı çarḥa
Bimden zehresi Mirriḥ’ üñ olur idi dü-nīm
- 10   Ḥāke himmetle eger eylese tevcīh-i nigāh
Ser-te-ser şafḥa-i ḡabrāyı ider ma‘ den-i sīm
- 11   Āb-ı elṭāfi eger gülşeni itse sīr-āb
Jāleler berg-i gül-i terde olur dürr-i nazīm
- 12   ‘ Adl ü inşāfi eger olsa tıyūra şāmil
Kebk ile şahin olur lāne-i vāhidde muḳīm
- 13   Ceyb-i ḥavrā ile ḡilmānı ‘ ıtr-nāk eyler
Büy-ı aḥlāḳı ile cenneti geşt itse nesīm
- 14   Şereri ḡonca-i ter aḥkeri bir gülşen ider
Terbiyet bulsa nem-i luṭfi ile nār-ı caḥīm
- 15   Dizilür rişte-i endīşesine lü’lü’-i nāb
İtse bir şā‘ ir eger luṭf-ı ‘ amīmüñ tanzīm
- 16   Tāze bir sünbül-i zībāya döner kilik-i terüm
Ṭurre-i fikrinüñ evşāfını itsem terḳīm
- 17   Cām-ı Cemşīd-i neşāt-āver olur endīšem
Meşreb-i pākini vaşf itmegi ḳılsam taşmīm
- 18   Āşafā böyle mi eylerdüm edā evşāfuñ
Ṭab‘ -ı bīmārum eger olmasa pür-renc ü elim

---

14 a   ider: olur M
17b   itmegi: itmege M, itmekle E

- 19 Sūz-ı ‘illet cigerüm yakmasa her laḫza benüm
Âteşin lafz ile evşāfuñ iderdüm tanzīm
- 20 Gözümüñ nūrı didükçe beni gözden düşürür
Yerlere geçsün İlähî dilerüm çarḫ ü ḫayīm
- 21 Beni genclikde ‘alil itdi ‘ināyetkārüm
Eyledi sīnecigüm mişṭaba-i ceş-i elīm
- 22 Benüm ol rütbe felâket-zede vü ğam-dīde
Ki güler yüz baña göstermedi hiç baḫt-ı le’im
- 23 Ben o nā-kām-ı miḫen-ḫāne-i dehrüm ki felek
İtmedi çehre-i maḫşūdumı bir kerre besīm
- 24 Ḥalk-ı ‘ālem tutuşur sūz-ı derūnumla benüm
Yek-be-yek derd-i dil-i zārümı itsem tefhīm
- 25 Ḥāk-i pāyiñe ‘ināyetlü kerīmü’ş-şiyemüm
Eyledüm süstī-i ṭab‘ ile bu nazmı taḫdīm
- 26 Ğarazum şıdḫ-ı ‘ubūdiyyetümi inhādur
Yoḫsa mümkün degül evşāfıñı itmek terkīm
- 27 Söz tamām oldı ne lāzım bu şikāyet **Şabrī**
Eyle itnāb-ı teşekkīye du‘āyı taḫdīm
- 28 Mecd ü iḫbāl-i feraḫ-fāl ile olsun dā’im
Mesned-i memleket-ārā-yı müşirīde muḫīm
- 29 ‘Ahd-i ‘adlinde şeref bula bu cāh-ı vālā
Her umūrında muvaffaḫ ide Ḥallāḫ-ı Kerīm

5

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Mültecā-yı fuḫarā melce’-i erbāb-ı recā
Ḳahramān-ı vūzerā sāf-der-i Rüstem-şemşir
- 2 Ḥāris-i mülk-i milel maḫmī-i erbāb-ı emel
Vaż’ -ı zībāsı güzel dāver-i pākize-zamir

22a rütbe: rind M

5 M 115a; Başlık M KAŞİDE-İ Lİ-MÜŞĀRÜN İLEYH başlığı verilmişse de matla beyiti bulunmadığı için kıt’alar içine alınmıştır.

- 3 Nuḥbe-i ehl-i kerem zübde-i erbāb-ı himem
Şāhib-i seyf ü ḳalem dāver-i şāhib-tedbīr
- 4 Āsmān-pāye hümā-sāye Velī Paşa kim
Rif^ç at-i şānına ^ç arş itse revādur tevḳīr
- 5 O keremkār-ı melek-ḥaşlet ü ḳudsī-fiṭrat
Kim olur ḥalḳ-ı cihān ḥulḳına dil-bend ü esīr
- 6 O keremkār-ı seḥā-pīşe ^ç aṭā-endīşe
Ki ider ni^ç met-i iḥsānı cihānı dil-sīr
- 7 Fikr(i) şāḳıb dili pāk āyīne-i zihni celi
Ḥükmi nāfiz sözi söz ^ç āḳıbet-endiş ü başīr
- 8 Nedür ol ḥüsn-i tevāzu^ç o ^ç uluvv-i himmet
Nedür ol rüşd ü feṭānet o zeka vü tedbīr
- 9 Var mı inşāf idelüm böyle aşilü^ç ṭ-ṭarafeyn
Görmedük ṭoḡrusı biz böyle vezīr ibn vezīr
- 10 Var iken böyle seḥā şāhibi bir zāt-ı şerīf
Ne revādur idelüm Ḥātem-i Ṭayy^çı tezkīr
- 11 Nice Hārūn^çı ider farṭ-ı ^ç aṭāda taḥcīl
Bermekiler ola mı aña seḥāvetde nazīr
- 12 İşte tāriḥ-i selef cümlesi olsun ta^ç dād
Var mı görmiş hele bir böyle cihān-gīr ü dilīr
- 13 Neşve-i luṭf-ı eḥibbāya virür şevḳ ü sürür
Şadme-i ḳahrı ider düşmen-i dīni tedmīr
- 14 Māh-ı yek-rūze-i gerdün-ı bülend-^ç ünvanı
Yaraşur itse silahdārı muraşşa^ç şemşīr
- 15 Ser-nigün olmasa bu ṭaşṭ-ı sipihr-i zerrīn
Matbaḥ-ı cāh-ı celāline olurdu kef-gīr
- 16 Çeşm-i āhūya döner meyve-i naḥl-i bādām
Nāmiye olsa eger luṭfi ile vāye-pezīr
- 17 Ḥışm ile eylese tevcīh-i nazār ḥurşīde
Ḥaşre dek maḥbes-i zulmetde olur der-zencīr
- 18 Māye-i ḥıfzı eger olsa vuḥūşa şāmil
Olur āhū-berenüñ cilvegehi pençe-i şīr

- 19 Pençe-tāb eyler idi şîr ile her mūr-ı za' if
 Kıuvvet-i bahtı za' ifāna iderdi te'sîr
- 20 Nağd-i evkātını şarf itmededür hayrāta
 Hayr için zātını halk itdi Hudāvend ü Kadîr
- 21 Medrese ile kütüb-hāne binā iderdi
 Eyledi Yanya ahālisine elṭāf-ı kesîr
- 22 Haseneyn 'aşkına bir çeşme daḡı itdi binā
 Rūḡ-ı Zehrā'ya fedā eyledi emvāl-i vefîr
- 23 Yeñiden itdi Yeñişehr Fenārı ihyā
 Eyledi şu' le-i himmetle o şehri tenvîr
- 24 Ya' nî bir tekye-i vālāya idüp şarf-ı himem
 Eyledi Hazret-i Mollā'ya kemāl-i tevķîr
- 25 Başlasa şevķ ü sürür ile semā' a ne 'aceb
 Hubb-ı hünkār-ı cihāndāra olan bend ü esîr
- 26 Berîde işte Mora oldu yeñiden ma' mūr
 Kıldı i' mārına dāmān-ı refi' üñ teşmîr
- 27 Yapdı Arķadya kazāsında Filātra'da daḡı
 Bir güzel cāmî' -i pākîze vü bî-mişl ü nazîr
- 28 Habbezā cāmî' -i zibā vü felek-peymā kim
 Yaraşur atlas-ı çarḡ olsa aña ferş-i haşîr
- 29 Hüsni bünyānı güzel resmi güzel tarḡı güzel
 Mā-haşal eyleyemem vaşf-ı cemilün taşîr
- 30 Tarḡ-ı pākîzesi ol rütbe muşanna' dur kim
 İdemez resm-i dil-ārāsını Mānî taşvîr
- 31 Nedür ol minber-i vālā o mu' allā mihrāb
 Beyt-i ma' mūra olursa n'ola mānend ü nazîr
- 32 Yediler söyledi tārîḡini cāy-ı ġarrā
 Bu kerāmāt degül kâbil-i vaşf u taḡrîr
- 33 Bā-ḡuşūs itdi muvaffaķ anı bir mürşide
 Hazret-i Hālîķ-ı Kevneyn-i Hudāvend-i Kadîr
- 34 Nice mürşid kim olur māye-i ġüftārından
 Dem-be-dem sāmî' a-i ehl-i başar vāye-pezîr

- 35 Hâzret-i Yûsuf Efendi o hikem-perver kim
Olsa Muhyî'd-dîn olur aña kerâmetde nazîr
- 36 Mürşid-i 'âlî-himem kıtub-ı cihân fâhr-ı ümem
Kâşif-i sırr-ı hikem 'ârif-i her-emr-i 'asîr
- 37 Evliyâ zümresinüñ şimdi odur mümtâzı
İdemez hâme kerâmâtını yek-ser tahtır
- 38 Dâverâ nâm-verâ Âşaf-ı vâlâ hünerâ
Vey hıdîv-i hikem-âmûz-ı Felâhun-tedbîr
- 39 N'eyleyem vefk-i murâd üzre 'inâyetkârum
İdemem âyet-i evşâf-ı cemîlün tefsîr
- 40 Bakma noğşânuma devletlü kerîmü'ş-şiyemüm
Çarh-ı keç-rev beni itmişdi muğaddem tekdîr
- 41 Minnet Allâh'a 'inâyetlü efendüm geldi
Oldı vîrâne olan hâne-i tab'um ta'mîr
- 42 Umarum sâye-i eltâf-ı vezîrânuñda
Olایum memleket-i nazma hüdâvend ü emîr
- 43 Bâ-huşûs kim benüm ol şâf-der-i meydân-ı sühan
İderüm tîğ-ı zebânumla cihâmı teşhîr
- 44 Şâ'ir-i nâdire-güyum idemem lâf-ı güzâf
'Aşrumuzda olamaz kimse bana mişl ü nazîr
- 45 Tab' -ı **Şabrî**'ye uyar mı hele tab' -ı âher
Nağme-i nâya müşâbih mi olur şavt-ı nefîr
- 46 Bir gâzel tarh ideyüm izne olursam elyağ
Ola her mişrâ' -ı ber-cestesi bî-mişl ü nazîr
- 47 Âh oldum yine bir pādşeh-i hüsne esîr
Boynuma oldı kemend-i ser-i zülf-i zencîr
- 48 Ruğ-ı hu-kerdesine perçem-i pür-çinine bak
Biri gül-âb-ı mükerrer birisi müşg-i 'abîr
- 49 O perî zât ile olmaz hele hiç ünsiyyet
Eylemez sūziş-i dil qalbine aşlâ te'sîr

- 50 H̄asretüñle ne cefā çekdigümi ğurbetde
   Ömrümüñ varı degül q̄ābil-i vaşf u taḥrīr
- 51 Tāb u rengüñde olur āteş-i gülşen zāhir
 Eylese ruḥlarını ḥāme-i Mānī taşvīr
- 52 Bu gidişle o meh-i evc-i bahā ey **Şabrī**
 Şu  le-i ḥüsn-i melāḥatla olur   ālem-gīr
- 53 Böyle ed  iyye-i ḥayriyyeñi eyler dā  im
   Abd-i memlūküñ olan **Şabrī**-i pākīze-zamīr
- 54 Dā  imā eşheb-i iqbāle süvār olduqça
 Ḥüsn-i tedbīrine hem-pā ola peyk-i taqđır
- 55   Ahd-i   adlinde ola cümle cihān āsüde
 Her umūrında muvaffaq ide Ḥallāq-ı Başīr

TARİHLER

İBTİDÂ-YI TEVÂRİH*

1

MORAVÎ AHMED PAŞA HAZRETLERİNÜN DELÜKLİ BABA NÂM
MEVZÎ' DE İNŞÂ BUYURDUKLARI KAŞRUÑ TÂRİHİDÜR**

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

- 1 Maşlahat-sâz-ı ümem nâzım-ı hâl-i 'âlem
Menba' -ı luḫf u kerem Hâzret-i Ahmed Paşa
- 2 Âşaf-ı Cem- 'azamet dâver-i Dârâ-ḫaşmet
Şaff-der-i şîr-şelâbet sipeh-endâz-ı vegâ
- 3 O keremkâr-ı seḫâ-pîşe ki dest-i cûdın
Görse ger Hâtem olur dergehine nâşıye-sâ
- 4 Bezl ider mâlını âşâr-ı cezîle dâ'im
Ḥayr için zâtını ḫalk itdi Cenâb-ı Mevlâ
- 5 Yoḫdur el-ḫaḫ eṣer-i ḫayrına ḫadd ü pâyân
Yek-be-yek ḫâme-i dil-keş nice itsün imlâ'
- 6 İşte ez-cümle bu dergâh-ı revân-baḫşâda
İtdi bu kaşr-ı neşât-âveri tarḫ ü inşâ
- 7 Âḫ-ı vâlâsı Ḥasan Beg o kerem-perver kim
İtdi bünyâd nev-icâdına himmet ḫaḫḫâ
- 8 Ḥabbezâ kaşr-ı tarab-zâ vü neşât-efzâ kim
Ḥüsn-i bünyânı virür âdeme şad güne şafâ

---

* Başlık U

1 M 88a, U 38, E 17a

** Başlık U, E; MORAVÎ: MORA VÂLİSİ M

- 9   Ṭarḥ-ı dil-cūsınuñ āşüftesi ḥür u ğılmān
Resm-i zībāsınuñ ālüftesi ṭarḥ-ı me'vā
- 10   Cān virür ṭāḳ-ı revāḳına hilāl-i gerdün
Reşk ider saḳf-ı mu'allāsına çarḥ-ı mīnā
- 11   Kilk-i Mānī'ye n'ola sekte-i ḥayret virse
Oldı her naḳş-ı hüner-perveri bir hüş-rübā
- 12   Gösterür sāḥa-i gülzār-ı cihānda yek-ser
Revzeni āyīne-i ğitī-nümādür gūyā
- 13   Çin ü Māçinle Ḥıṭā vü Ḥoten'i itse güzer
Böyle bir cāy-ı müferriḥ bulamaz bād-ı şabā
- 14   Nitekim ṭura bu nüh ḳubbe-i eyvān-ı felek
İde ol dāverüñ iḳbālını efzün Mevlā
- 15   Cān virür cümle cihān tāriḥine ey **Şabrī**
Yapdı bu ḳaşrı Mora Vālisi Aḥmed Paşa

2

**VĀLİDE SULTAN KETHÜDĀSİ YŪSUF AĖA BİRĀDERİ AḤMED
AĞA'NUÑ BĀLYABADRA'DA İNŞĀ EYLEDİĞİ ḲASRUÑ
TĀRİḤİDŪR***

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1   Kerīm-i kām-baḥşā kāmḳār-ı mekremet-pīrā
Cenāb-ı Aḥmed AĞa-yı mükerrem bāhirü'l-es'ād
- 2   Āḥ-ı devlet-me'āb-ı kethüdā-yı mehd-i 'ulyā kim
Kemāl-i luṭf ile erbāb-ı āmāli ider dil-şād
- 3   Sütüde ser-firāz-ı eşḥıyā mümtāz-ı dünyā kim
Degüldür baḥşış-i yek-rūzesi ḥiç ḳābil-i ta'dād
- 4   Mu'allā-menzilet memdūḥ-ḥaşlet meḥḥar-ı emcād
Mekārim-pişe Maḥmūdü'ş-şemā'il mekremet-mu'tād

11b   hüş-rübā: ḥoş rübā M

12b   ğitī: gibi M

2   M 88b, U 39, E 17b

*   Başlık U: KETHÜDĀ-YI MEHD-İ 'ULYĀ-YI SALTANAT YŪSUF AĖA ḤAZRETLERİNÜÑ
BİRĀDER-İ MEKĀRİM-PERVERLERİ AḤMED AĞA ḤAZRETLERİNÜÑ BĀLYABADRA'DA
İNŞĀ EYLEDİKLERİ ḲAŞRUÑ TĀRİḤİDŪR M, E

1a   kerim-i kām-baḥşā: kerim ü kām-baḥşā-yı E

- 5 Keremkārān-ı dehrüñ hiç birinde görmedük el-ħaķ
Bu gūne ħüsn-i ħilķat cūd u himmet rüşd ü isti‘ dād
- 6 Ne ħācet ħāme taħrīr eylesün ħayrātını yek-ser
Biri ez-cümle işte bu dil-ārā şarĥ-ı bī-endād
- 7 Yeñiden sākinān-ı beldeyi iħyā için şimdi
Bu zībā cāy-ı dil-cūda bu ķaşrı eyledi bünyād
- 8 Zihī bünyān-ı zībā ħabbezā ķaşr-ı behiştāsā
Ki Rıdvān görse ħātırdan iderdi cenneti ib‘ād
- 9 Olurdı sekte-i ħayretle ebkem kil-k-i dil-dūzı
Nuķūş-ı dil-firīb ü ħurdekāruñ görse Bihzād
- 10 Olınca tarĥ-ı dil-cū böyle olsun pāk ü müstesnā
Yapınca böyle ķaşr-ı bī-bedel yapsun yed-i üstād
- 11 Nazīri var Ĥıṭā’ da ya Ĥoten’de söyleyin gelsün
Aña ser-tā-be-ser iķlīm-i Ćin’i eyleyüm ta‘dād
- 12 Sipihrüñ tāķ-ı eyvān-ı bülend-erkānı turdukça
Ĥudā itsün o āġā-yı kerīmüñ ‘ömrini müzdād
- 13 Ĥitāmuñ gūş idüp fikr eyler iken bir güzel tārīĥ
Kemīne bende-i midĥat-güzīni Şabrī-i nā-şād
- 14 Gelüp çār-ebrū bir āfet didi cevherle tārīĥin
Bu ķaşr-ı dil-pezīri Aĥmed Aġa eyledi bünyād

H. 1183/ M. 1770

3

ĀLĀY BEĖİ MUĥAMMED NŪRİ BEĖÜÑ BĀĖÇELERİ ĶAŞRINA
TĀRİĤDŪR*

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Muĥammed NŪrī Beg ol kāmķār-ı ‘ālī-himmet kim
Kemāl-i luṭf ile ĥalk eylemişdür zātını Mevlā
- 2 Mu‘allā-menzilet mīr-i ķamer-ṭal‘ at ki lāyıkdur
Olursa gülmīĥ-i dervāzesi mihr-i cihān-ārā

3 M 89a, U 39, E 18a

* Başlık U: MORA ĀLĀY BEĞİSİ SĪLAĥŞÖR-İ ŞEHRİYĀRİ MUĥAMMED NŪRİ BEĖ
ĤAZRETLERİNÜÑ BĀĖÇELERİ DERŪNINDA BŪNYĀD EYLEDĪKLERİ ĶAŞRUÑ
TĀRİĤİDŪR M, E

2a olursa: sezā olursa U ; gülmīĥ-i dervāzesi: gülmīĥ-i deri U

- 3 Letâfet lehçesinde munderic himmet nihâdında
Semâhatla müzeyyen ‘ unşur-ı terkîbi ser-tâ-pâ
- 4 Kemâl-i zîb ü ferle yapıdı bu kaçır-ı mu‘ allâyı
Ki mişlin görmemişdür ‘ âlem içre dîde-i bînâ
- 5 Te‘ âla’llâh zihî kaçır-ı felek-hey’et ki lâyıkdur
Derinde atlaş-ı gerdün olursa perde-i dîbâ
- 6 Yapınca böyle kaçır-ı bî-bedel yapsun yed-i üstâd
Olnca resm-i zîbâ böyle olsun pâk ü müştēsâ
- 7 İder resm-i neşât-efzâsı cân u dilleri meftûn
Olur tarh-ı dil-ârâsına idrâk ü hıred şeydâ
- 8 Binâsı bî-bedel bünyânı dil-keş tarhı nâzikter
Hevâsı rûh-perver âbı dil-cû mevki‘ i zîbâ
- 9 Dil-ârâlıkda bu havz-ı muşaffâya nazîr olmaz
Şafâ-yı sine-i cânânı eyler sū-be-sū imâ
- 10 Ya bu fevvâre-i dil-cūya bak kim olmasa sakfı
Çıkardı tâ sipihrüñ tākına peyk-i hayâlāsâ
- 11 Bu nüh-tāk-ı revāk-ı âsmân turdukça hem-vâre
Füzün itsün o mîr-i ekremüñ iqbâlini Mevlâ
- 12 Bulınmaz rub‘ -i meskûnda bu zîbâ târih ey Şabrî
Muhammed Nürî Beg kıldı bu kaçır-ı enveri ihyâ
- 13 Gelüp çâr-ebrü bir dil-ber didi dü leble târihüñ
Muhammed Nürî Beg kıldı bu kaçır-ı enveri ihyâ

H. 1193/ M. 1780

5b derinde: derine U; gerdün: gerden U

11a revāk: revân U

12a târih ey Şabrî: târihi Şabrî U

13 - U; a çâr-ebrü bir dil-ber: çâr-ebrü-yı dil-ber E; dü leble: diliyle E

4

MUHAMMED ĀYETU'LLĀH BEG HAZRETLERİNÜŃ DELÜKLİ
BABA'DA BÜNYĀD EYLEDİKLERİ KAŞRUŃ TĀRİHİDÜR*

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

- 1 Muhammed Āyetu'llāh Beg o şāhib-cūd-ı zū'l-ihsān
Ki kıldı hüsn-i himmetle bu kaşr-ı dil-keşi bünyād
- 2 Zihī bünyān-ı zībā saḳf-ı vālā tarḫ-ı ra' nā kim
Nuḳūş-ı dil-firībin görse dem-beste olur Bihzād
- 3 Görenler tarḫ-ı dil-cūy-ı nev-icādın pesend eyler
Temāşā eyleyenler resm-i zībāsuŃ olur dil-şād
- 4 Ne hālet var bu nüzhet-gāh-ı vālānuŃ derünında
Ki ārām eylesin ādem ğam-ı devrānı itmez yād
- 5 Şafā kesb idecek bir cāy-ı hurrem oldu ey Şabrī
Yaraşmaz mı bu kaşruŃ nāmına dınse Neşā-ābād
- 6 Düşürdüm heft çarḫa yazmağa şāyeste bir tārīḫ
Mücevher ḫarf ile bu beyt-i zībāyı idüp inşād
- 7 Feraḫ virdi Delükli Baba dergāhına āşārı
Muhammed Āyetu'llāh Beg bu kaşrı eyledi ābād

5

ŞĀHİB-İ DİVĀNUŃ 'AMMETESİ 'ĀYİŞE HANUMUŃ İHYĀ-KERDESİ
OLAN MEKTEBÜŃ TĀRİHİDÜR*

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

- 1 Tırāz-ı evc 'İşmet 'Āyişe Hānum o ḫayr-endiş
Ki naḳd-i vaḳtini ḫayrāta mevḳūf eylemiş Ḥaḳkā

4 M 89b, U 40, E 18b

* Başlık U: MUHAMMED ĀYETU'LLĀH BEG HAZRETLERİNÜŃ DELÜKLİ BABANĀM
MEVZİ' DE BÜNYĀD EYLEDİKLERİ KAŞRUŃ TĀRİHİDÜR M, E

2b dil-firīb: dil-pezir U

3a nev-icādın: nev-icāduŃ M; 3 b zībāsuŃ: zībāsın U

6a şāyeste: şāyet M

5 M 89b, U 40, E 18b

* Başlık U: 'AMMETEMÜZ 'İŞMETLÜ 'ĀYİŞE HANUMUN İHYĀ-KERDELERİ OLAN
MEKTEBLERİNÜŃ TĀRİHİDÜR M, E

- 2 Muḥammed Muḥḥī Beg merḥūma bir ḥayli ḥalef kıldı
O yektā gevher-i ʿ iffet-nihādı Ḥazret-i Mevlā
- 3 O şiddikā ḥıṣāl oldı muvaffaḥ nice ḥayrāta
Biri ez-cümle işte bu dil-ārā mekteb-i vālā
- 4 Bu cāy-ı dil-güşāda yapdurup şıbyān için şimdi
Bu zībā mekteb-i nev-ṭarḥı el-ḥaḥ pāk ü müsteşnā
- 5 Ḥudā ecdādını evlādını iḥvānını itsün
Muḥkīm-i sāḥā-i gülşen-sarāy-ı cennet-i ʿ ulyā
- 6 İderken tārīḥ-i itmāmını zīb-āver-i efkār
Birāder-zādesi Seyyid Muḥammed **Şabrī**-i şeydā
- 7 Mesīḥā çıkdı bu çārüm felekden didi tārīḥin
Bu raʿ nā mektebi bānīsine meymün ide Mevlā

H. 1221/ M. 1807

6

TĀRĪḤ-İ VELĀDET*

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

- 1 Muḥammed Nūrī Beg-zāde Cenāb-ı mīr-i kāmīl kim
Müsellemdür ḥasebde hem nesebde hem āşāletde
- 2 Sütüde ser-firāz-ı ezkiyā kim yoḡdur aḳrānı
Feṭānetde zekāda ḥüsn ü istiʿ dād u fikretde
- 3 Güzīde mīr-i memdühüʿş-şiyem zāt-ı mükerrem kim
Bulunmaz mişli himmetde kemāl-i ḥüsn-i ḥilḳatde
- 4 Ḥudā virdi aña bir duḡter-i pākīze-gevher kim
Sezādur dādısı Belḳıs olursa farṭ-ı ʿ işmetde
- 5 Zihī mihr-i muʿ allā duḡter-i zībā ki lāyıḳdur
Felek gehvāre Zöhre dāye olsa aña rifʿ atde
- 6 Baḡışla vālid-i vālāsına ol duḡteri yā Rab
Hemişe gül gibi dil-ḥande eyle bāḡ-ı ʿ iffetde

4b mekteb-i nev-ṭarḥı: mekteb-i ṭarḥı U

6 M 89a, U 41, E 18a

* Başlık U: - M, -E

2a ezkiyā kim: ezkiyādür M, ezkiyā E; b ḥüsn ü istiʿ dād: ḥüsn-i istiʿ dād

3a mükerrem kim: mükerremdür U

- 7 Didüm ħarf-i mücevherle velâdet târiĥin **Şabrî**
Müzeyyen Ĥanınum her dem şalınsun mehd-i şıĥhatde

7

TĀRİĤ-İ VELĀDET-İ DUĤTER-İ NĀZİM-I MERĤŪM*

Mefā'ün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Zâmîri şarf idüp yazdum velâdet târiĥin **Şabrî**
Bi-ĥamdi'llâh kerîmem Ümmügülsüm geldi dünyāya

---

7 M 90a, U 41, E 19a

* Başlık U, KERİMEMÜZÜN VELĀDET TĀRİĤİDÜR M, E
1a zâmîri şarf idüp: teşekkür eyleyüp

MESNEVÎLER**

1

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1 Merhabâ ey şaf-der-i vâlâ-nijâd
Şâdmân oldu kudûmuñla 'ibâd
- 2 Merhabâ ey mültecâ-yı ehl-i dîn
Tesliyet-bağş-ı kulüb-ı müslimîn
- 3 Merhabâ ey Rüstem-i düşmen-şikâr
Merhaba ey Kahramân-ı rûzgâr
- 4 Yümn-i teşrifüñle sükkân-ı bilâd
Oldı hürrem oldu mesrûrû'l-fu'âd
- 5 Keyd-i düşmenden ola şâyed gezend
Eyledüñ her bir mağalli sedd ü bend
- 6 Taqviyet buldı kılâ' -ı hüsrevî
Düşmenüñ ammâ harâb oldu evi
- 7 Mora'yı mûra şayardı o pelîd
Olmasa ger şadme-i kahruñ bedîd
- 8 'Adl ü dâda şarf-ı mağdûr eyledüñ
Buğâ' u büldânı ma'mûr eyledüñ
- 9 Himmet itdün Mora'nuñ 'îmârına
Âferîn olsun senüñ efkârına

** Üç nüshada da bu başlık altında şiir yoktur; fakat kaside başlığı altında verilen bu şiirler mesnevî şeklinde kafiyelendiği için bu başlık altına konulması uygun görülmüştür
1 M 111b, U 17, E 41a; Başlık KAŞİDE-İ DİĞER DER-SİTÂYİŞ-İ MÜŞARÜN İLEYH U, KAŞİDE-İ MÜŞARÜN İLEYH M: - E şiir için bu başlıklar verilmişse de kafiyeleniş şekli mesnevî şeklinde olduğu için mesnevîler içine konulmuştur.

- 10 Sāye-i luṭfuñla ey vālā-himem
 Qalmadı dillerde aṣlā derd-i ğam
- 11 ‘Ahd-i ‘adlũnde bulunmaz rāh-zen
 Ğamzedür ancak dili ğāret iden
- 12 Qalmadı ‘ālemde fettān-ı cihān
 Fitne yā müjgān ola yā ebrūvān
- 13 Birisi tır-i kazādan bir niṣān
 Birisi olmuş kemān-ı bī-emān
- 14 Bā’iṣ-i āsāyiṣ olduñ ‘āleme
 Māye-i ārāmiṣ olduñ ‘āleme
- 15 Böyle itsün vaṣfuñı Şimden girü
 Müstmendüñ **Şabrī**-i pākīze-ğü
- 16 Şeh-süvār-ı ‘arṣa-i ceng ü cedel
 Şaff-şikāf-ı düşmen-i şāhib-ḥiyel
- 17 Neyyir-i lem‘a-i tırāz-ı menzilet
 Āftāb-ı āsmān-ı ma‘delet
- 18 Nühbe-i aṣḥāb-ı cūd u mekremet
 Mefḥar-i erbāb-ı fehm ü ma‘rifet
- 19 Müşterī-fikret ‘Uṭārit-menḳabet
 Mihr ṭal‘at āftāb-ı mes‘adet
- 20 Kām-kār u kām-baḥş u kām-yāb
 Kārdān u kār-sāz-ı şeyḥ u şāb
- 21 Hulle-pirā-yı kulüb-ı müslimīn
 Hānmān-süz-ı derūn-ı müşrikin

- 22 Hüsni-tedbîr-i zekâda bî-naẓîr
Cûd u himmetde seḥâda bî-naẓîr
- 23 Var mı ‘ âlemde Velî Paşa gibi
Dest-i dür-pâşî ola deryâ gibi
- 24 ‘ Âlemüñ gördük keremkârânını
Ḥaḳ budur kim görmedük aḳrânını
- 25 Luṭfi aḥbâba şafâ-yı câvidân
Ḳahrı a‘ dâya belâ-yı nâ-gehân
- 26 Ehl-i ḥacâta idince yek naẓar
Fehm ider mâ-fi’z-zamîrîn ser-te-ser
- 27 Sözlere gûşitse ger İbn Maḳâl
Eylemezdi bir daḥî başt-ı maḳâl
- 28 Luṭfi olsa nâmiye-baḥş-ı çemen
Nâṭıḳa çesbân olur sebz-i kühen
- 29 Ḳudretünden olsa bir dem behre-yâb
Mür iderdi şîr-i nerle pençe-tâb
- 30 Feyz-i cûdından olaydı vâyedâr
Ebr olurdu rûz u şeb gevher-nişâr
- 31 Ey velîyyü’n-ni‘ met-i bî-minnetüm
İlticâgâhum sûtüde-sîretüm
- 32 ‘ Arz idem ḥâl-i dil-i nâ-çarımı
Diñle şâ‘ir sözidür güftârumı
- 33 Şâ‘ire mâ-fi’z-zamîrî söyledür
Muḳteżâ-yı şâ‘iriyet böyledür
- 34 Böyle ṭab‘-ı menḳabet-müfâd ile
Böyle isti‘dâd-ı mâder-zâd ile
- 35 Zevḳ u ‘ işretten revâ mı dür olam
Meclis-i aḥbâbdan mehcür olam
- 36 Ṭab‘-ı şâ‘ir mâ‘il-i ḥübân olur
‘ Aşḳla âşüfte-i devrân olur

- 37 Cān virür zevk ü şafāya dā'imā
Meyl ider her meh-liķāya dā'imā
- 38 Āh kim bu bende-i āşüfte-ḥāl
Şāh-rāh-ı ğamda oldum pāy-māl
- 39 'Aşkla āvāredür gönüm benüm
'Aşkla şad pāredür gönüm benüm
- 40 Lāle-ruḥ bir Rūmī-i 'İsī-nefes
İñleden cān u dili mişl-i ceres
- 41 Şabrı müşkil aķcesiz teşhīri güc
Nā-ümīdüm derdümün tedbiri güc
- 42 Ceyb ise ğāyet tehī dīnārdan
Ḥāk olur her laḥza dil efkārdan
- 43 Aķçe ister diñlemez aşlā ğazel
Ol büt-i ṭannāz o şūḥ-ı bī-bedel
- 44 N'eyleyem ḥayretde kaldum āh āh
Gūşe-i miḥnetde kaldum āh āh
- 45 Bār-ı firķat ḳaddūmi lām eyledi
Sīnemi āmāc-ı ālām eyledi
- 46 Çünki şayd olmaz o şūḥ-ı dilsitān
İdeyüm ḥüsnin birāz vaşf u beyān
- 47 Misk-i Rūmī'dür mu' anber perçemi
Reşķ ile yaķdı buḥūr-ı Meryemi
- 48 Rāḥatü'l-ḥulķuma beñzer ğabğabı
Sūkkerī ma' cūndur la' līn lebi
- 49 Yaķdı yandurdu ser-ā-pā dilleri
Āh o ḳudretten mūkaḥḥal ğözleri
- 50 Sā' id-i pākīzesi billūrdur
Sīm bāzūlar mücessem nurdur

- 51 Görse kâfir hüsünü hayrân olur
Cân ile ser-dâde-i imân olur
- 52 Lâle-i hamrâ-yı Rûmî ruhları
Reşha-i âb-ı ayazma lebleri
- 53 Kâfirüñ hüsñ ü edâsı bî-bedel
Rûm içinde görmedüm böyle güzel
- 54 Vaşf-ı hüsñinde ne hâcet kıl ü kâl
Mümiyânıyla dehânı bir hayâl
- 55 Merhametkârâ merâhim perverâ
‘Ârifetmendâ veliyyü’n-ni’ metâ
- 56 ‘Arz-ı hâl itdüm huzûr-ı devlete
Dîde- düz-ı intizârüm himmete
- 57 Bunca müddet bunca dem ey kâmkâr
Haqqumı ibtâl ider bir yâd-gâr
- 58 Eylemek lâzım degül tafşil-i hâl
Eyle Lütüf’l-lâh Efendi’dem su’âl
- 59 Pek büyük âhvâlümü tezkîr ider
Maddemüñ tafşilini taqrîr ider
- 60 Müstmendüñ **Şabri**-i mu’ciz-demi
Ol felâket-dîde vü derd-i gamı
- 61 Dem-be-dem şâyeste-i ihsân kıl
Himmetüñle fâ’ikü’l-âkrân kıl
- 62 Hayr-ı hâhuñdur senüñ bî-irtiyâb
Sâye-i luftuñda olsun kâm-yâb
- 63 Lâfi ço ey **Şabri**-i pākize-gü
Eyle âgâz-ı du’â şimden girü
- 64 Şadme-i qahrıyla olsun her zamân
Pür-tezelzül hânman-ı düşmenân

2

BİR MAHBÛB-I CÂLİBÛ'L-ĞULÛBİ ŞEFÂ' AT ZİMNİNDA MERĖÛM
SEYYİD MUŞTAFÂ PAŞA'YA TAĞDİM OLINAN 'ARZ-I ĖÂL-İ
BÂLÂSINDA MUĞHARRER MANZÛMEDÛR*

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

- 1 Ey veliyyü'n-ni' am-ı 'âlemyân
Vey niğâm-âver-i ebnâ-yı zamân
- 2 Mültecâ-yı 'ulemâ vü şu' arâ
Dest-gîr-i fuğarâ vü zu' afâ
- 3 'Arz-ı Ėâlûme nigâh eyle nigâh
Gör ne zûlm itdi baña bağt-ı siyâh
- 4 Mübtelâ olmış idüm bir Ėûba
Bir cefâlar kılıcı mağbûba
- 5 Ser-i Ėîsûsına dil-beste idüm
Çeşm-i câdûsına dil-ğaste idüm
- 6 Mû-be-mû fitne idi Ėîsûsı
Siğr idi her nigeğ-i câdûsı
- 7 O kalem kaçlar ile çekme burun
Cân u dilde Ėomadı şabr u sükûn
- 8 Ten-i pâkîzesi pâlûde-i ter
Sâğına fiske urursan ditrer
- 9 Mâ-ğaşal Ėüsnine pek mâ' il idüm
Her ne cevriğ ise baña Ėâ' il idüm

2
*

M 87a, U 33, E 16a

Başlık U: BİR MAHBÛB-I CÂLİBÛ'L-ĞULÛBİ ŞEFÂ' AT ZİMNİNDA DEVLETLÛ SEYYİD MUŞTAFÂ PAŞA ĖÂZRETLERİNE TAĞDİM OLINAN 'ARZ-I ĖÂL-İ BÂLÂSINA TAĞRİR OLINAN MANZÛMEMÛZDÛR M, E; bu nazım için yukarıdaki başlıklar verilmiş ve mesnevî olduğı ayrıca belirtilmemiştir.

- 10 Yir ier dā[’]i-kıyāfet idi ol
Mest ü anzil bir āfet idi ol
- 11 Cümle evārı levendāne idi
Meşreb ü meslegi mestāne idi
- 12 Destine aldığı dem la‘ lın ayāğ
Ne ağa ullığı diñler ne yasağ
- 13 Yatağan abzasın itse der-dest
‘ Ālemi dil gibi eylerdi şikest
- 14 Hem-demi sāgar u peymāne idi
Meskeni gūşe-i mey-ħāne idi
- 15 Bir gün ol mest-i gurūr u naħvet
Bezm-i ħāşında iderdi ‘ işret
- 16 Var idi bir iki yārānı bile
Maħrem-i rāz-ı dil ü cānı bile
- 17 Revnağ-ı meclis olup ulul-i mey
Şavt-ı anbūr u sadā-yı hey hey
- 18 Būselikden iderek āğāza
Muṭribān başladı söz ü sāza
- 19 Geh Beyātī oğuyup gāhī Hicāz
İtdiler nāz u niyāza āğāz
- 20 Oldı şevğ ile o bezm-i ħurrem
Gūyiyā şaħn-ı arab-ħāne-i Cem
- 21 Bādeler nerm olıcağ meclisde
Kelleler germ olıcağ meclisde
- 22 Bir abanca atup ol āfet-i cān
Oldı eşbehesine na‘ ra-künān

13a - : hep M

16b rāz-ı dil: rāz u dil E

20 b gūyiyā şaħn-ı: reşk-i āyın U

- 23 Başladı şevk ile hūy u hāya
Bā^ç iş oldu bu kadar gavğaya
- 24 Ne kadar var ise hū^vāce vū hācı
Oldı ol āfete hep da^çvācı
- 25 Ele girsün diyü ol mest-i gurūr
İtdi kulluğ nice şarf-ı mağdūr
- 26 Yatağan huyılı o şuğ-ı ser-mest
Yatağan kabzasın itdi der-dest
- 27 Kūlı yek hamlede itdi tālān
Kūlı var olsun o şūğ-ı devrān
- 28 Gördiler hamle-i merdānesini
Zūr-ı bāzū-yı levendānesini
- 29 Her tarafından yürüdi şeyğ ile şāb
Şāh-bāza şanasın üşdi gurāb
- 30 Aldı etrāfını eşhāş-ı le^çim
^çAksine döndi yine çarğ u hayim
- 31 Gördi bu rütbe hücūmı o nigār
Cilve-cāy oldu aña semt-i firār

---

23 a hūy: hū E, U

24 a hū^vāce vū hācı: hū^vāce hācı U, E

TERKİB-İ BEND

1

SEYYİD ‘ALĪ EFENDĪ MERĖŪMA TERKĪB-Ī BEND VĀDĪSİNDE
İRSĀL OLINAN ‘ARŖ-I ĖĀL-Ī MANŖŪM*

Mef‘ūlü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ūlün

I

- 1 ‘ArŖ eylesün aĥvāl-i dġger-gŭnını yek-ser
Bu ‘abd-i Ŗenākāre eger ruĥŖat olursa
- 2 Ŗā‘ir sŖzidŭr diñle bu gŭftār-ı selġsi
Devletlŭ efendŭm ne Ŗadar Ŗıĥlet olursa
- 3 Bir bende-i gŭm-geŖte-i ĥırmān-ı cihānum
‘Ālemde baña ancak olur Ŗefĥat olursa
- 4 Taĥlġs-i girġbān iderŭm penĥe-i ġamdan
Tāb-ı nigeĥ-i ‘āġıfetŭñ ĥıvvet olursa
- 5 TaĥŖġl-i emel her ne Ŗadar sa‘bter olsa
‘Ālġ-himemā eshel olur himmet olursa
- 6 Tевcġh-i nigāĥ eylese erbāb-ı mŭrŭvvet
Bir bende-i nā-ĥġzi olur Ŗāĥġb-i miknet

II

- 1 Lāyĥ mı ‘ināyetlŭ ‘aġŭfetlŭ efendŭm
Ŗabırġ’nŭñ ola ĥāl-i dil-i zārġ dġger-gŭn
- 2 Ėam-kerde ide ĥāmetini Ŗuġl-ı ma‘iŖet
Aĥrānı ola Ŗervet ŭ sāmān ile memnŭn
- 3 Ŗāĥbāya bedel zehr-i helāhil iĥe dā’im
Destinde ola ġayrġların sāġar-ı gŭlgŭn

1

*

M 83b, U 35, E 11a

Başlık U: BŪ ‘ALĪ-HĪKMET ARġSTO-MENĖABET ‘ALĪ-HĪMMET SĀBIĖ MUĖĀSEBE-Ī EVVEL MŪŖĀRŪN İLEYH SEYYĪD ‘ALĪ EFENDĪ ĖAZRETLERİNE TERKĪB-Ī BEND VĀDĪSİNDE İRSĀL OLINAN ‘ARŖ-I ĖĀL-Ī ŖARĀ‘ET-MAKĀLŪMŪZDŪR M; BŪ ‘ALĪ-HĪKMET ARġSTO-MENĖABET ‘ALĪ-HĪMMET SĀBIĖ MUĖĀSEBE-Ī EVVEL MORAVĪ MŪŖĀRŪN İLEYH SEYYĪD ‘ALĪ EFENDĪ ĖAZRETLERİNE TERKĪB-Ī BEND VĀDĪSİNDE İRSĀL OLINAN ‘ARŖ-I ĖĀL-Ī ŖARĀ‘ET-MAKĀLŪMŪZDŪR E

- 4 Tevcîh-i nigâh ile o bî-çâreye gâhî
Gözden düşürüp itme dil-i zârını maḥzûn
- 5 Aḥvâl-i perîşânına raḥm eyle efendüm
Evşâf-ı cemîlûñle müdâvim ola her gün
- 6 Baḡ nazmına bir şâ'ir-i hoş-lehcedür el-ḥaḡ
Elṭâf-ı firâvânla olursa n'ola elyaḡ

III

- 1 Sensün benim 'âlemde penâhgâhum efendüm
Allâh ide iḡbâl-i cihân-giriñi müzdâd
- 2 Kıl bendeñi bir ḥidmet ile nâ'il-i maṭlab
Olsun keremüñ ḥâl-i perîşânuma imdâd
- 3 Bir tezkire yazmaḡla ḥuṣûle gelür el-ḥaḡ
Baña ne ise himmetüñ ey bâhirü'l-es'âd
- 4 Ya'nî beni şâyeste-i luṭf ile kerem kıl
Sâyende olam şervet ile fâ'iḡ-i endâd
- 5 Vaşfuñla güzâr eylesün evḡât-ı ḥayâtum
Eylerse kemâl-i keremüñ bendeñi dil-şâd
- 6 Erbâb-ı sūḡan raḡbete şâyân olur elbet
Ehl-i hünere dem-be-dem iḡsân olur elbet

IV

- 1 Taşdı' a şürü' eylesün n'itsün efendüm
Bu **Şabrî**-i ḡam-geşte ki maḡmûm-ı cihândur
- 2 Ḥâtırcıḡı âzürde dil-i zârı şikeste
Şahrâ-yı tecerrüdde gezer ḥayli zamândur
- 3 Kaddini kemân itdi girân-bâr-ı küdüret
Sehm-i siteme sîne-i şad-çâki nişândur
- 4 Göstermedi bir kerre güler yüz aña gerdün
Maḡzûn-ı miḡen-ḡâne-i âlâm-ı zamândur
- 5 Olmazsa eger vâşıl-ı ser-menzil-i maṭlab
Şeh-râh-ı taḡassürde ḡalur ḡâlî yamândur

- 6 Bî-keslere ‘âlemde nigehdâr gerekdür
Bimâr olana hâşılı tîmâr gerekdür

V

- 1 **Şabrî** kuluñ olsa ne ‘aceb rağbete şâyân
Bir şâ‘ir-i hoş-lehçe vü pākize-edādur
- 2 Lü’lü’-yi girân-māye-i zehhâr-ı hayālî
Zibāyiş-i iklîl-i hūner olsa sezādur
- 3 Tab‘ı sebağ-āmūz-ı debistān-ı belāğat
Endîşesi çak-efken-i ceyb-i fuşahādur
- 4 Hâkânî-i dehr olsa bu ‘aşrūn şu‘arāsı
Gencîne-i efkârına nisbetle gedādur
- 5 Bir bende-i vaşşâf-ı kadîmūndür efendüm
Faḥr eylese her nazm-ı selîsinde becādur
- 6 Demdür ideyüm vaşfinı zibāyiş-i efkâr
Tâ gevher-i nâ-yâb ile memlû ola ezkâr

VI

- 1 Sensin o ser-efrâz-ı ekârim-i cihân kim
Yok mülk-i keremkârîde aqrānuñ efendüm
- 2 Deryâ-yı mekârim didiler hânuma gerçî
Ammâ nemekîndür senüñ ihsānuñ efendüm
- 3 Eyler nice üftâdeleri nâ‘il-i maṭlab
Hüsni nazaruñ luṭf-ı firāvānuñ efendüm
- 4 Ahlâkıñı vaşf eylese bir şâ‘ir-i hoş-gū
Müşg-āver ider levḥ ü kâlemdānuñ efendüm
- 5 Güftâr-ı dürer-bārını yâd itse bir âdem
Pür-gevher ider ceyb ile dāmānuñ efendüm

---

3 b fuşahâ: huşemâ U

5 b becādur: sezādur M, E

VI -U

2 -E

4 b levḥ ü kâlemdānuñ: levḥ-i kâlemdānuñ M

6 Ey gevher-i zîb-âver-i ikkil-i belâgat
Vey dürre-i şehvâr-ı girîbân-ı fesâhat

VII

- 1 Her kim ki ider turre-i efkârîni taḥrîr
Kilk-i teri destinde olur sünbül-i zîbâ
- 2 Gülzâra nem-i luḫfuñ eger itse sirâyet
Her jâle-i gül-gönce olur lü'lü'-i lâlâ
- 3 Himmetle za'ifâne nigâh eylesüñ el-ḥaḳ
Pervâzda her peşşe olur hem-ser-i 'Anḳâ
- 4 Ger çîn-i cebîn olmasa rü'yetde nümâyân
Beñzer diridüm dest-i güher-rîzûñe deryâ
- 5 Yoḳ gâyeti evşâfinuñ ey kân-ı mürüvvet
Ḥâmem nice bir vefḳ-i merâm eylesün imlâ
- 6 İtsün şeref-i 'izz ile iḳbâlîni efzûn
Ḥallâḳ-ı cihân Ḥayy u Şamed Ḳâdir-i Bî-çûn

ŞARKILAR

İBTİDÂ' -YI ŞARĖİYYÂT*

1

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

I

Şive vü nâz ile gerdan kırarak
Gönlümi aldı bu şeb bir âfet
Şad hezâr ' işve ile fink urarak
Gönlümi aldı bu şeb bir âfet

II

Mübtelâ oldu dil-i bî-çâre
Bir cefâlar kılıcı ğaddâre
Eyledi sinecigüm şad-pâre
Gönlümi aldı bu şeb bir âfet

III

Olalı ol meh ile hem-şoğbet
Vaţan oldu bize künc-i ğurbet
Ėalmadı cân u göñülde miğnet
Gönlümi aldı bu şeb bir âfet

IV

Bağ o perçemler ile dal fesine
Fitne şalmaz mı Ėoten ülkesine
Mâ' il oldum o bütüñ ' işvesine
Gönlümi aldı bu şeb bir âfet

V

Fitnedür dillere zülf-i siyehi
Dehre püsküllü belâdur külehi
Câna kâr eyledi Şabrî nigeği
Gönlümi aldı bu şeb bir âfet

---

* Başlık U, Şarkıyyât M, Şarkı E
1 M 91b, U 68, E 20b
IV-c bütüñ: putuñ M

2

Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün

I

Senüñ sevdā-yı zülfüñle perīşān oldı aḥvālüm
 Be hey bīgāne-meşreb ey mürüvvetsiz be hey zālīm
 Dem-ā-dem şāh-rāh-ı 'ālem-i ḥayretde pā-mālüm
 Be hey bīgāne-meşreb ey mürüvvetsiz be hey zālīm

II

Niçün şık şık gidersüñ ḥāne-i aḡyāra bī-pervā
 Niçün geç geç gelürsüñ bende-i efgendeñe cānā
 Niçün hem-şoḥbet olmazsuñ benümle yek-nefes tenhā
 Be hey bīgāne-meşreb ey mürüvvetsiz be hey zālīm

III

Cihānda görmedüm bir saña beñzer bī-vefā dil-ber
 Dem-ā-dem 'āşık-ı dil-ḥasteye cevı ü cefā eyler
 Muḥaşşal bī-mürüvvetlikde yoḡdur bir saña beñzer
 Be hey bīgāne-meşreb ey mürüvvetsiz be hey zālīm

IV

Güzelsin nāz-perversin müsellem tāzesin tersin
 Naẓirüñ yoḡ senüñ 'ālemde bir rüḥ-ı muşavversin
 Velikin n'eyleyem pek bī-mürüvvet pek sitemgersin
 Be hey bīgāne-meşreb ey mürüvvetsiz be hey zālīm

V

Beni **Şabrī** gibi bir kerre dil-şād itmedüñ gitdi
 Dil-i vīrānemi luḡfuñla ābād itmedüñ gitdi
 Unutduñ bende-i efkendeñi yād itmedüñ gitdi
 Be hey bīgāne-meşreb ey mürüvvetsiz be hey zālīm

---

2 M 100b, U 68, E 29a
 III-a bir saña: sencileyin E, M
 IV-c velikin: ve lākin M, E

3

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I

Sevdigüm cānum reh-i 'aşkuñda hayrān oldıgum
 Gel kerem kıl bende-i bīmāra qurbān oldıgum
 Ey benüm sevdā-yı zülfüñle perişān oldıgum
 Gel kerem kıl bende-i bīmāra qurbān oldıgum

II

Rūz u şeb derdüñle giryān oldıgum bilmez misin
 Āteş-i 'aşkuñla sūzān oldıgum bilmez misin
 Ben yolında hāk-i yeksān oldıgum bilmez misin
 Gel kerem kıl bende-i bīmāra qurbān oldıgum

III

Gel beni luţfuñla memnūn eyle zār olsun raķīb
 Gel benümle sīne-şāf ol hāksār olsun raķīb
 Dem-be-dem sūz-ı hasedden dāgdār olsun raķīb
 Gel kerem kıl bende-i bīmāra qurbān oldıgum

IV

Bunca müddet şād-kām itdüñ dil-i nālānumı
 Şevk-yāb-ı vuşlat itdüñ sīne-i sūzānumı
 Hiç ferāmūş eylemek mümkin midür sulţānumı
 Gel kerem kıl bende-i bīmāra qurbān oldıgum

---

3 M 100b, U 69, E 29b
 I -a 'aşkuñda: 'aşkuñla U
 II -c hāk-i: hākla U
 IV-b vuşlat: vaşluñ U

V

‘Ömrümüñ varı unutma **Şabrî**-i nā-kāmını
 Teşne-dildür gāhice emdür leb-i gülfāmını
 Hüsne mağrūr olma fikr it tazelik encāmını
 Gel kerem kıl bende-i bīmāra qurbān olduğum

4

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

I

Yanup yakıldı gönül sūz-ı iştiyākuñla
 Ne yirde qalduñ amān el-amān efendicigüm
 Şarardı çehre-i şevküm gam-ı firākuñla
 Ne yirde qalduñ amān el-amān efendicigüm

II

Cemāl-i pākini görmek naşib olur mı ‘aceb
 Geçer mi yoğsa gam u hasretüñle ‘ömrüm heb
 Nedür bu vaz‘-ı ciger-sūz-ı iftirāqa sebep
 Ne yirde qalduñ amān el-amān efendicigüm

III

Huķūķ-ı sābıķa yok mı kanı o ülfetler
 Ne oldı bunca şafālar şebāne ‘işretler
 Ferāmūş oldı geçen beynenāda şoħbetler
 Ne yirde qalduñ amān el-amān efendicigüm

V-b emdür: umar U
 4 M 100b, U 69, E 29b
 IIa naşib: -U
 III-b ne oldı: nic’oldı M, E

IV

Ġamuñla **Şabrī** gibi zār u dil-figār olurum
 Hevā-yı zūlf-i siyāhūnla tār-mār olurum
 Şafā-yı vaşluñı añduqça bī-ķarār olurum
 Ne yirde ķalduñ amān el-amān efendicigüm

5

Fā' ilātūn Fā' ilātūn Fā' ilūn

I

Bir perīnūñ mā' il-i dīdāriyum
 Mübtelā-yı tābiş-i ruhsāriyum
 Cān u dilden 'āşık-ı bīmāriyum
 Baķ hele ol āfetūñ ebrūsına
 Ķıl nazār gīsū-yı ' anber-būsına

II

Bāğ-ı cennet ' arız-ı gülgūnidur
 Naħl-i tūbā ķāmet-i mevzūnidur
 Cümle ' ālem ħüsnūñ meftūnidur
 Bak hele ol āfetūñ ebrūsına
 Ķıl nazār gīsū-yı ' anber-būsına

III

Vesmeler ķoymış yine ebrūsına
 Sürme çekmiş dīde-i cādūsına
 Tel taķınsun dūş olan gīsūsına
 Baķ hele ol āfetūñ ebrūsına
 Ķıl nazār gīsū-yı ' anber-būsına

IV-a olurum: olur M, E
 IV-c vaşluñı: vaşlını M, E
 5 M 108b, U 69, E 37b

IV

Derdi çok bir ʿ aşık-ı nâlendeyüm
Şabrî-i dil-ḥasteveş giryendeyüm
 Bir cefâ-cû dil-bere efgendeyüm
 Bak hele ol âfetüñ ebrûsına
 Kıl nazâr gîsû-yı ʿ anber-bûsına

Şarkı*

6

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

I

Nâz-perver dil-sitânumsuñ benüm
 Dil-ber-i nâ-mihr-bânnumsuñ benüm
 Bir dem olmazsın ḥayâlünden cüdâ
 Rûz şeb ḥâtır-nişânnumsuñ benüm

II

Câme-i gül-penbe giy seyrâna çık
 Mevsim-i güldür bahâristâna çık
 Ḥübların mümtâz u müsteşnâsısın
 ʿ Arz-ı dîdâr it bugün meydâna çık

III

Sen mehî tenhâ der-âgüş eylesem
 Çekdigüm derdi ferâmûş eylesem
 Maḥrem olsam bezmgâh-ı vaşlına
 Laʿ lüñ emsem cām-ı mey nûş eylesem

* Başlık M, U, E bu ve bundan sonraki her şarkıya ayrıca başlık atılmıştır.
 6 M 108b, U 70, E 38a

IV

Mā'ülüm ben hāl-i 'anber-bārına
 Mübtelāyum turre-i tarrārına
Şabri-i efgendeveş nā-çār kim
 Merḥamet kıl bende-i bīmārına

Şarkı*

7

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

I

Senüñçündür dil-efgār oldıgum hep
 Yanup yakıldıgum zār oldıgum hep
 Dem-ā-dem zār u nā-çār oldugum hep
 Be hey zālīm be hey bīgāne-meşreb
 Cefā itmek midür kārūñ senüñ hep

II

Güzelsin bī-bedelsin dil-rübāsın
 Naẓirüñ yoğ senüñ bir meh-liqāsın
 Velikin n'eyleyem pek bī-vefāsın
 Be hey zālīm be hey bīgāne-meşreb
 Cefā itmek midür kārūñ senüñ hep

III

Beni bir kerrecik yād itmedüñ hīç
 Dil-i gamgīnümi şād itmedüñ hīç
 Yıkılmış göñlüm ābād itmedüñ hīç
 Be hey zālīm be hey bīgāne-meşreb
 Cefā itmek midür kārūñ senüñ hep

---

* Başlık M, U, E
 7 M 109a, U 70, E 38a

IV

uluñ **abri**'yi aqlatmañ revā mı
 Derūnuñ āk āk itmeñ sezā mı
 Aña lu eylemeñ yoħsa haā mı
 Be hey zālim be hey bigāne-mereb
 Cefā itmek midür kāruñ senūñ hep

arkı*

8

Mūstef' ilātūn Mūstef' ilātūn

I

Cān u gōñūlden sevdüm bir āfet
 Bir add-i bālā yosma-ıyāfet
 Reftār u nāzı āūb-ı fitne
 add-ı bülendi ūr-ı ıyāmet

II

Takrīre gelmez hūsn-i edāsı
 Ğāyet güzeldür ol serv-āmet
 okdur güzeller dehr ire ammā
 Gördüñ mi **abri** böyle bir āfet

arkı*

9

Fe' ilātūn Fe' ilātūn Fe' ilūn

I

Rūz u eb hicrūñ ile nālānum
 Giceler tā-be-seer giryānum
 Mā-aal hūsnūñe pek hayrānum
 Seni ister bu dil-i nālānum

---

* Balık M, U, E
 8 M 109a, U 71, E 38b
 I -c nāzı: nāz u E
 * Balık M, U, E
 9 M 109b, U 71, E 38b

Sensiz aşlā olamam sulṭānum

II

Merdüm-i dāide-i cānumsın sen
 Māye-i rūḥ-ı revānumsın sen
 ‘Ömrümüñ varı civānumsın sen
 Seni ister bu dil-i nālānum
 Sensiz aşlā olamam sulṭānum

III

Hāl-i ğamgīnūme raḥm it ey māh
 İftirākuñla helāk oldum āh
 Qalması şabr u qarārüm bi’llāh
 Seni ister bu dil-i nālānum
 Sensiz aşlā olamam sulṭānum

IV

Seni isterler ayırmağ benden
 Cānı dūr itmek olur mı tenden
 Geçmem ey rūḥ-ı revānum senden
 Seni ister bu dil-i nālānum
 Sensiz aşlā olamam sulṭānum

V

Bağrumı **Şabrī** gibi ḥūn itme
 Gözlerüm yaşını Ceyḥun itme
 Gel kerem kıl beni maḥzūn itme
 Seni ister bu dil-i nālānum
 Sensiz aşlā olamam sulṭānum

Şarkı***10***Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün***I**

Hîç teraḥḥum eylemez ḥāl-i dil-i nālānuma
 Bilmezüm n'oldı yine gül-çehrelü cānānuma
 Gāhîce teşrîf iderdi ḥāne-i vîrānuma
 Şimdi ol hercāi dil-ber ugramaz hîç yanuma

II

Büse-i la' lin dirîğ itmezdi benden bir zamān
 Nüşîş-i şahbā ile gönlüm olurdu şādmān
 Şimdi pek bîgāne-meşreb oldı ol şūḥ-ı cihān
 Merḥamet kılmaz benüm bu nāliş ü efgānuma

III

‘ Ācizüm ‘ arz itmege ḥāl-i dil-i nālānumı
 Diyemem derd-i derūn-ı sîne-i sūzānumı
 Bulamam bir laḥza tenhā sevgilü cānānumı
 Kār iderse sūziş-i ḥasret ‘ aceb mi cānuma

IV

Rūz u şeb teşrîf iderdi bezmüme ol ‘ işve-bāz
 İtmese aḡyār-ı bed-efkārdan ger iḥtirāz
 Dün gice mā-fi'z-zamîrin añladum **Şabrî** birāz
 Şu sepildi sîne-i sūzende-i hicrānuma

---

* Başlık M, U, E
 10 M 109b, U 72, E 39a
 III-c bulamam bir laḥza: bir laḥza bulamam E

GAZELLER

İBTİDÂ '-YI ĞAZELİYYÂT*

ĦARFÜ'L-ELİF**

1

Mef' ulü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Dil-ber ne deñlü eylese cevri ü cefā baña
Her bir cefā vü cevri virür biñ şafā baña
- 2 Bir buse vir dehān-ı şeker-bārdan disem
Yoğ yoğ diyü cevāb ider ol bī-vefā baña
- 3 Ğisū-yı müşg-nābını şemm itmek istesem
Çin-i cebin gösterür o kaşı yā baña
- 4 Tedbīr-sāz-ı derd-i dil-i zārum ol benüm
Gel ey tabīb-i cān u dil eyle devā baña
- 5 **Şabri** benüm o ħüsrev-i nazm-āverān kim
Bağş itdi mülk-i nazmı Cenāb-ı Ħudā baña

2

ĞAZEL-İ MÜZEYYEL BERĀY-I MUĦAMMED PAŞA MUĦĀFİZ-I

ĶAL' A-İ ANABOLİ*

Mef' ulü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

- 1 Āl eyledi o ğamze-i pür-mekr ü fen baña
Kār eylemez füsün ile siħr ü fiten baña
- 2 Öpsem ' aceb mi la' lini güldükde ħatı-ı nev
Nüş itdirür şarābı şafā-yı çemen bana

---

* Başlık U, M, E

** Başlık U, M, E

1 M 90a, U 46, E 19a

2b cevāb: ħānde U, - E

4a tedbīr-sāz-ı: tedbīr-sāzī-i U

2 M 90a, U 46, E 19a

* Başlık U, M, E

- 3 Çāk olsa berg-i gül gibi sīnem ‘aceb degül
Teng itdi bāğ-ı dehri o ğonca dehen baña
- 4 Alsam o māh-pāreyi āğūşa hāleveş
Bir kez müsā‘ id olsa sipihr-i kühen baña
- 5 Dünyāda müslimān olana kāfir eylemez
Zālīm dem-ā-dem eyledigüñ zulmi sen baña
- 6 **Şabri** edā-yı nazmumu seyr it amān amān
Dād-ı Hūdā degül mi bu tarz-ı sūhan baña
- 7 Bir kāmkar pür-keremüñ hūsn-i hulqıdur
Şimdi bu nazm-ı nev-eşeri söyleden baña
- 8 Hem-nām-ı fahr-ı ‘ālem o paşa-yı muhterem
Kim luftıdur güşāyiş-i hātır veren baña

3

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Bī-mürüvvedür o tıfl u nāzı öğretmek baña
Bī-vefādur ol büt-i şannāzı öğretmek baña
- 2 Dem-be-dem gāretger-i şabr u sükūnumdur benüm
Türktāz-ı ğamze-i ğammāzı öğretmek baña
- 3 Bī-muḥābā cevr ider cān u dil-i efgendeye
Ṭālī‘ -i pür-kīne vü nā-sāzı öğretmek baña
- 4 Lāne-zīb-i hātır-ı virānum olmışdur benüm
Ol hümā-pervāz olan şeh-bāzı öğretmek baña
- 5 Mülk-i hūsnüñ hūbıdur merğübıdur maḥbūbıdur
Ol yegāne dil-ber-i mümtāzı öğretmek baña
- 6 **Şabri**-i mu‘ ciz-beyān-ı mülk-i ma‘ nāyum bugün
Meslek-i nā-refte-i i‘ cāzı öğretmek baña

4a o: ol U
3 M 90b, U 46 , E 19b
3 - U
4 - U
5 -U
6 -U

4

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Temāşā eyleyen tāb-efgen-i dīdārını cānā
Şipihrūñ istemez hūrşīd-i pūr-envārını cānā
- 2 Dür-i nā-yāb ile memlū ider gencīne-i ṭab' uñ
Şımāḥ-ı cāna tezyīn eyleyen güftārını cānā
- 3 Kimūñle nūşīş-i cām-ı şarāb itmekdesin bilmem
' Aceb kimler öper la' l-i zülāl-āşārını cānā
- 4 Dimāğ itmez riyāz-ı cennetūñ şeb-būsına bi'llāh
Cihānda şemm idenler zülf-i ' anber-bārını cānā
- 5 Olur her bir kelāmı **Şabri**-i nazm-āverin rengīn
Tefekkür eyledükçe midḥat-ı ruḥsārını cānā

5

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 Terahḥum eyledi ol āftāb-ı nāz baña
Mūsā' id oldı yine çarḥ-ı ḥīle-bāz baña
- 2 Elüme sünbül-i nev-ḥīzi almam el-ḥāşıl
Yeter şemīm-i ser-i zülf-i fitne-sāz baña
- 3 Şafā-yı vaşlına dā'ir peyāmı geldi yine
' İnāyet eyledi ol şūḥ-ı dil-nüvāz baña
- 4 Derün-ı sīne-i sūzānum itdi sād pāre
O dīdeler iricek bir nigāh-ı nāz baña
- 5 Naẓiri var mı bu nazm-ı selisūñ ey **Şabri**
Sezā degül midür imzā-yı imtiyāz bana

HARFÜ'L-BĀ*

6

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Germi-i şahbā virince la' l-i yāre āb u tāb
Farṭ-ı hacletden kızardı çehre-i cām-ı şarāb
- 2 'Aks-i mey virmiş zenehdān-ı nigāra germ ü tāb
Çāh-ı Naḥşeb'de yine raḥşende oldı māh-tāb
- 3 Ğamzelerdür ḳabza-i şemşir kılmış destini
Neşve-i naḥvetle olmış dīdeler mest ü ḫarāb
- 4 İtmede ebrūları ḫam-kerde ḳadd-i 'āşıkı
Virmede gīsūları üftādegāna pīç ü tāb
- 5 'Aḳıbet düşdüm şikenc-i kākül-i ḫam-der-ḫama
Āh kim zincire bend oldı dil-i pür-ıztırāb
- 6 Her sözüñ pür-süz her bir nazm-ı pāküñ ābdār
Şabriyā eş'ār-ı nev-āşāra virdüñ āb u tāb

7

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Sipih-r-i kīne-verden çekdigüm derd ü belādur hep
Benüm baḫt-ı siyehden gördigüm cevr ü ezādur hep
- 2 Göñül ümmīd ider her dem şafā-yı vaşl-ı cānānı
Marīzin maṭlabı ḫabb-ı eṭibbādan devādur hep
- 3 Dil-i ğamgīnümi luṭfuñla ḫandān itmedüñ gitdi
Be hey zālīm benüm çekdüklerüm senden cefādur hep
- 4 Yolında ḫāk olan üftādegāna iltifāt itmez
O şūḫ-ı bī-vefā bīgānelerle āşnādur hep
- 5 Olur her nazm-ı pāki **Şabri**'nüñ pākīze vü rengin
Meger zībāyiş-i efkārı la' l-i dil-rübādūr hep

* Başlık M ,E
6 M 90b, E 19b

6b nev-āşāra: nev-āşār E
7 M 91a, E 20a

8

Meʿülü Fāʿilätü Meʿfäilü Fāʿilün

- 1 Virdükçe ʿaks-i bāde zenehdān-ı yāre tāb
Güyā bedīd olur çeh-i Naḥşebʾde mäh-tāb
- 2 Gördüm derün-ı ḥalka-i zülfinden ḥaddini
Şandum sevād-ı şebde ṭulūʿ itdi āftāb
- 3 Müşg-i Ḥoten mi kākülün ey sīm-ten didüm
Çin itdi ebrüvānını hīç virmedi cevāb
- 4 Kār itdi cāna nāvek-i müjgānuñ ey perī
Tātār ğamzeñ eyledi dil mülkini ḥarāb
- 5 Ḥayli dem oldı görmedüm ol mest-i naḥveti
Şabrī ʿaceb mi cān u dil ola pür-ıztırāb

9

Fāʿilätün Fāʿilätün Fāʿilün

- 1 Cünbüşüñ kimlerledür āyā bu şeb
Kandasın ey şūḥ-ı bī-hemtā bu şeb
- 2 ʿĀķıbet ferdālara şalduñ beni
Bī-vefālīķ eyledüñ cānā bu şeb
- 3 Neyleyüm sensiz bu bezm-i ʿişreti
Baña zehr olsun mey-i ḥamrā bu şeb
- 4 Gördüm ey kāfir yine ʿazm eyledüñ
Ḥāne-i aġyāra bī-pervā bu şeb
- 5 Fikr idüp bāġ-ı behişt-i kūyımı
Uçmaķ ister **Şabrī**-i şeydā bu şeb

---

8 M 91a, E 20a

9 M 91a, E 20a

ḤARFÜ'T-TĀ*

10

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

- 1 Bir gonce-i nev-reste ile eyledük ülfet
Gülzâr-ı vaṭan oldu bize güşe-i ğurbet
- 2 Olsağ ne 'aceb dâ'ire-i vaşlına maḥrem
İtdi o perî-çehre bizi bezmine da' vet
- 3 Çıksun meh-i rûze aluruz bûse-i la' lûñ
Var dilde yine nûş-ı şarâb itmege niyyet
- 4 Pistân u lebin emdük o şîrîn-dehenin biz
Bir tatlu turuncla yine eyledük 'işret
- 5 Bend oldu kemend-i ser-i ğisûsına yârüñ
İtdüm dil-i nâ-çarımı Allâh'a emânet
- 6 Oldum yine bir gözleri maḥmûra hevâdâr
Şabrî gibi olsam ne 'aceb 'âşık-ı ser-mest

ḤARFÜ'L-CİM*

11

Mef'ülü Fā'ilâtü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Dilden ḥayâl-i bûs-ı lebüñ dūr olur mı hîç
Nûş-ı şarâb itnese maḥmûr olur mı hîç
- 2 İkbâl-i dehre 'ârif olan rağbet eylemez
'Âqıl bu köhne ḥânedede mesrûr olur mı hîç
- 3 Yelken-güşâ-yı keştî-i ğadr olmayan kişi
Âlâm-ı rûzgâr ile maḥhûr olur mı hîç
- 4 Bend oldu dil kemend-i ser-i zülf-i dil-bere
Dîvâne kayd-ı silsileden dūr olur mı hîç
- 5 **Şabrî** kapılma pîre-zen-i dehre merd iseñ
Ehl-i sūḥan o çahpeye mecbûr olur mı hîç

---

* Başlık M, E
10 M 91b, E 20b
 * Başlık M, E
11 M 91b, E 20b

ḤARFÜ'D-DĀL*

12

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 İşte sensüz çāk çāk oldu dil ü cānum meded
İşte yandum āteŝ-i hicrāna sulṭānum meded
- 2 Ḳaddümi lām eyledi ālām-ı firḳat āh āh
Nāzeninüm ḳalması derdüñle dermānum meded
- 3 Bende-i bīmārını ağlatma ḳurbān oldıgum
‘ Ālemi gārḳ itmesün eşk-i firāvānum meded
- 4 Dem-be-dem ebrūlaruñ gitmez ḥayālümnden benüm
Rūz-ı ŝeb sevdā-yı zülfüñle perīŝānum meded
- 5 Pek yaḳıŝdı gülgüli cānfes ḳabā endāmına
Çıḳ ŝalın gülzāra ey gül-berg-i ḥandānum meded
- 6 **Şabrī**-i dil-ḥasteyi ḥayrān iden çeŝmüñ midür
Söyle ey rūḥ-ı revānum söyle sulṭānum meded

13

GAZEL-İ MÜZEYYEL-İ BERĀY-I ḤAZRET-İ VELİYYÜ'D-DİN PAŞA**Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün*

- 1 Tāb virmiş āb u tāba ḥūy-ı ḥoŝ-bū ḳoymuş ad
Bāde-i gül-rengi süzmiş la' l-i dil-cū ḳoymuş ad
- 2 Dem-be-dem dil-ḥastegān-ı ‘ aşḳını ḳatlı itmege
Zāg virmiş ḥançer-i ser-tīze ebrū ḳoymuş ad
- 3 Ḥalka ḥalka eylemiş düd-ı ŝemīm-i ‘ anberi
Siḥr ile zencire benzetmiş de gīsū ḳoymuş ad
- 4 Siḥr-i Hārūt’ı teccüm itdirüp feyyāz-ı gül
Bir cihān fettānı ḳılmış çeŝm-i cādū ḳoymuş ad
- 5 Müşg-i nābı nāfeden aḥzā itmiş üstād-ı ezeli

---

* Başlık M, E
12 M 92a, E 21a
13 M 117a
* Başlık M

Bir mu^c anber habbe yapmış hāl-i Hindū koymuş ad

- 6 **Şabrī**'nün ressām-ı tab^c -ı pākine şad āferīn
Sihri taşvīr eylemiş ma^c nā-yı dil-cū koymuş ad
- 7 Cūd u ihsānı müşahhāş eylemiş luṭf-ı Hudā
Bermekī-ḥaşlet Velī Paşa-yı hoş-gū koymuş ad
- 8 Tel tel itmiş sünbül-i nev-ḥīzi gīsū koymuş ad
Rengini almış gül-i zībendenün rū koymuş ad
- 9 Āyet-i taḥrīm-i ḥamrı ḥāme-i dest-i kader
Şebt ü kayd itmiş de ḥaṭṭ-ı la^c l-i dil-cū koymuş ad
- 10 Şemme-i gül-ğonce-i şad-bergi taḳṭīr eylemiş
^c Ārız-ı zībāya sepmiş ḥūy-ı hoş-bū koymuş ad
- 11 Fitne-i Cengīz-i ḥūn-rīzi teccsüm itdirüp
Ġamze-i şūr-efgen-i rezm-i Hulagu koymuş ad
- 12 Dürlü dürlü siḥre āgāz eylemiş **Şabrī** yine
Dürre-i manzūmeye ma^c nā-yı dil-cū koymuş ad

ḤARFÜ'R-RĀ*

14

Mef^c ulü Fā^c ilātü Mefā^c ilü Fā^c ilün

- 1 Vechün sipihr-i ḥüsn ü bahā āftābıdur
Tāb-ı cemālün evc-i şafā mäh-tābıdur
- 2 Tebhāle şanma la^c l-i lebinde ol āfetün
Şahbā-yı dil-güşā-yı muşaffā ḥabābıdur
- 3 Seyr eyle reng-i la^c lini ol mest-i naḥvetün
Tāb-ı şarāb-ı cām-ı şafā āb u ṭābıdur
- 4 Her lahza böyle zār u perişān iden beni
Ey mest-i nāz perçeminün piç ü tābıdur
- 5 Ser-mest-i ^c aşk olursam ^c aceb mi amān amān
Ol duḥt-ı ^c işvenün lebi saşız şarābıdur
- 6 İtme dil-i nizārını pā-māl-i iftirāk

* Başlık M, E
14 M 92a, E21a
2a āfetün: āftābuñ E
3b āb-ı tābıdur: āb u tābıdur E
5 b lebi: - E

Şabrî-i hâksâr ayağuß tûrâbıdur

15

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1 Vaşf-ı ruhsârıñla eş'âr-ı terüm rengin olur
Midhat-ı la' l-i lebünle sözlerüm şirin olur
- 2 Hâtıruñ bilmem neden âzürde olmışdur yine
Söyle sulţānum niçün ebruların pür-çin olur
- 3 Mû-miyyân-ı dil-beri şarduğça artar süz-ı dil
Kim dimiş mihr ü maḥabbet vaşl ile teskin olur
- 4 Rûz şeb taş yaşlanur üftâdegân-ı kûy-ı yâr
Bâliş-i nermi maḥabbet ehlinün sengin olur
- 5 Ben n'ola sevdâ-yı hâma düşsem ey naḥl-i revân
Meyve-i vaşluñ senün hām olsa da şirin olur
- 6 Ruḥlaruñla leblerün vaşf itse bir ehl-i süḥan
Her kelâmı âteşin her nüktesi rengin olur
- 7 Şabrî-i ğam-dideyi luḥfuñla şād itseñ n'ola
Hep mürüvvetsiz ğamuñla dem-be-dem ğamgin olur

16

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1 O şuḥuñ gerden-i zibâsı güyâ yasemenlikdür
Mu'anber perçem-i sünbül şemimi feslegenlikdür
- 2 Dimâğum şemme-i zülfünle sünbülzâra dönmişdür
Ḥayâl-i serv-i ḳaddünle dü çeşmüm nârvenlikdür
- 3 Rehâ bulmaḳ ne mümkün kârbân-ı hâtır-ı uşşâḳ
O ḥünî ğamzenün kârı hemişe rāh-zenlikdür
- 4 Letâfet-baḥş olur ḥatṭ-ı siyeh ruhsâr-ı gülgüna
Ṭarâvet-yâb iden gül-berg-i zibâyı dikenlikdür
- 5 'Aceb mi neş'e-baḥş olsa leb-i rengin ile ol ḥat
Biri şahbâdur ey Şabrî biri tâze çemenlikdür

---

15 M 92a, E 21a

16 M 92b, E 21b

17

Meʿülü Fāʿilätü Meʿilü Fāʿilün

- 1 Müjeñ hemîşe nâvek-i ħün-rîzi andırur
Ġamzeñ hücüm-ı leşker-i Cengiz'i andırur
- 2 Şemşîr-i ebrûvânı o tıfl-ı sitemgerin
Üftâdegâna ħançer-i ser-tîzi andırur
- 3 Seyr eyleyen o ruĥları gül-berg-i ter şanur
Zülf-i siyâhı sünbül-i nev-ĥîzi andırur
- 4 Ĥasretle bûs-ı la' lini yâd eylerüm müdâm
Vaĥt-i ħumâr-ı sâġar-ı leb-rîzi andırur
- 5 Bezm-i hünerde nâmı olur zîver-i maġâl
Bu tab' -i pâk-i **Şabrî**-i nâ-çîzi andırur

18

Meʿülü Fāʿilätü Meʿfâilü Fāʿilün

- 1 Tahrik idince perçem-i cânânı rûzgâr
Eyler şafâ-yı ĥatîr-ı 'uşşâkı târ-mâr
- 2 Ķat kat ħanarya şâlî o ħalyoncı şühunuñ
İtdi dirîġ bendeñüzi zâr u bî-ħarâr
- 3 Seyr it şikâf-ı mâ'î yelekde o sîneyi
'Aks itdi rüy-ı baĥre yine mihr-i tâbdâr
- 4 Gavvâş-ı baĥr-i ĥayret olursam 'aceb degül
Deryâ'î nîm-ten giyer ol şüh-ı şîvekâr
- 5 Keştî-süvâr-ı nâzuma çatmaġ murâd ider
Ķanca atar raġib-i ĥiyel-bâz-ı fitnekâr
- 6 Yelken-güşâ-yı keştî-yi ümmîd olur miyuz
Şabrî eser mi vefġ-i merâm üzre rûzgâr

---

17 M 92b, E 21b
5 b tâ' b-ı pâk: tab-ı pâ.. eksik yazılmış E
18 M 92b, E 21b

19

Meʿülü Fāʿilätü Meʿilü Fāʿilün

- 1 Ol āftāb-1 burc-1 edā meşrebümcedür
Ol māh-1 evc-i ḥüsn ü bahā meşrebümcedür
- 2 Göz degmesin bu neşve-i şahbāya sākiyā
Meclis ṭabīʿ atümce şafā meşrebümcedür
- 3 Geçmem ne deñlü cevri füzün olsa āh āh
Ol ṭıfl-1 nāz u ʿ işve-nümā meşrebümcedür
- 4 Şiklet gelür derūnuma şehir-i şiyāmda
Eyyām-1 ʿ ıyd-i rūḥ-fezā meşrebümcedür
- 5 **Şabri** ʿ aceb mi nüş-1 şarāb eylesem müdām
ʿ İşret ṭabīʿ atümce şafā meşrebümcedür

20

Feʿilätün Feʿilätün Feʿilätün Feʿilün

- 1 Sevdigüm sihr ü füsün dīde-i mekkāruñdur
Fitne-i devr-i kâmer zülf-i siyehkāruñdur
- 2 Kâdd-i mevzūnınuñ aşüftesidür şive vü nāz
ʿ İşve ḥayret-zede-i cünbiş-i reftāruñdur

---

19 M 93a, E 22a
5 - E
20 M 93a, U 47, E 22a
1 - U
2 - U

- 3 Teşnedür la‘l-i revân-bağşına âb-ı hayvân
Tâb-ı mey mâ‘il-i zîbâyış-i ruhsârûndur
- 4 Tâk-i ebrûlarınıñ hastesidür gökde hilâl
Mihr ü meh zerre-i tâb-efgen-i dîdârûndur
- 5 Söyle ey **Şabrî** niçün böyle olursın hāmüş
Cümle erbâb-ı sühan mâ‘il-i güftârûndur

21

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Şive vü nâzı güzel tavrı müsellemler dil-ber
Būs iden leblerini âb-ı hayâtı n’eyler
- 2 Çin-i zülfüñ senüñ ey pādşeh-i hüsn ü bahâ
Nâfe-i Çin’i degül kişver-i Mâçin’e deger
- 3 Garazuñ ‘âlemi öldürmek ise sultānum
Urma el hançere ol gamze-i hūn-riz yeter
- 4 Var mı beñzer o Mesihâ-deme bir dil-ber kim
Lebleri mürde-i şad-sâleyi ihyâ eyler
- 5 Pençeleşdüm nice dem eller ile ey **Şabrî**
Girdi ammâ elüme dāmen-i vaşl-ı dil-ber

22

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Beni dil-haste vü hayrân iden ol çeşm-i cādûdur
Dem-â-dem tākātüm tāk eyleyen ol iki ebrûdur
- 2 Degül müjgân içinde görinen çeşm-i siyehkârûñ
Nigâh eyler derün-ı bîşede bir vahşî âhûdur
- 3 Degüldür naqş-ı zülfüñ dîde-i gam-dîdede cānâ
Derün-ı şîşe-i billûra konmlş iki şeb-bûdur

---

21 M 93a, U 47, E 22a
2 a pādşeh: pādşāh
5 a nice: - E
22 M 93b, U 47, E 22b
2 a siyehkârûñ: siyehkārı U

- 4 ‘ Aceb mi teşne-dil āgūşına anmazsa sulānum
Letāfetde vücūd-ı nāzeninūñ bir iim şudur
- 5 Meşāmm-ı cānı ta‘ ır eyleyen kimdür didüm **Şabrī**
O demde gösterüp zūlf-i nigārı didiler budur

23

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 ‘ Ārız-ı cānāna ba berg-i gül-i andānı gör
Kāküli dil-dārı seyr it sūnbül ü reyanı gör
- 2 ıl ser-i zūlfūñ temāşā ba o cādū gözlere
Fitne-i āır zamānı āfet-i devrānı gör
- 3 Beñzemez mi leşker-i Tātār’a şaff-ı müjjesi
Fitne-i Cengiz’i fikr it amze-i cānānı gör
- 4 Geh lebūñ geh mūmiyānuñ vaşf ider kilik-i ayāl
āl ü ile düşdi āır bu dil-i nālānı gör
- 5 Böyle bī-hūde tekāpūdan ne aşıl **Şabrīyā**
Kūçe-i dil-dāra var ol üsrev-i übānı gör

24

NÜRİ BEG AZRETLERİNÜN AZELİNE NAZİREDÜR*

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 Her kim vişāl-i yār ile ‘ ālemde şād olur
Gencīne-i ümīdi hemīşe uşād olur
- 2 atuñ düşürdi dilleri avāya āh āh
Fitne zūhūr idince dem-ā-dem fesād olur
- 3 Añsam ‘ aceb mi cūnbiş-i vaşluñ zamānını
Eyyām-ı şādī aıra geldükçe yād olur
- 4 Kimler şarar miyānını urbānuñ oldıgum
Kimler şafā-yı vaşluñ ile ber-murād olur
- 5 **Şabrī** cenāb-ı Nūrī’ye pey-rev olanlaruñ
Her nazmı böyle nev-eşer ü nev-icād olur

23 M 93b, U 47, E 22b

3 a M de dördünce beyit; müjjesi M nüshasında harekelendirilmiştir

24 M 94a, U 47, E 22b

* Başlık U: NAZİRE NÜRİ BEG AZRETLERİNE E, NAZİRE-İ NÜRİ BEG ANYAVİ M
3a vaşluñ: vuşlat U

25

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ol mehüñ ruhsâr-ı âli bir gül-i nev-restedür
Halka halka perçem-i pür-çini sünbül destedür
- 2 Yok leb-i renginiñe beñzer muhayyel nev-zemîn
Haṭṭ-ı nev-ḥizüñ senüñ bir mısra' -ı ber-cestedür
- 3 Tıfl-ı nâzum ḥüsn-i behcetle müselleme tâzesin
Yüsuf-ı şânî dinilse nâmına şâyestedür
- 4 Gerçi memnün-ı şafâ-yı vaşlınum ammâ çi-süd
Tünd-i ḥüyuñdan dem-â-dem ḥaṭṭırum işkestedür
- 5 Râm olur elbet o tıfl-ı bî-vefâ şabr it hele
Kaṭ' -ı istîgnâ zühür-ı ḥaṭṭına vâ-bestedür
- 6 **Şabri**-i âşüftenüñ hiç şormaduñ aḥvâlini
Sensiz ey hercâ 'î dil-ber rüz u şeb dil-ḥastedür

26

Mef' ülü Fā' ilātü Mef' ülü Fā' ilün

- 1 Derd-i firâḳ-ı yâr ile ḳaddüm kemân olur
Kârum hemîşe ney gibi âh u fiğân olur
- 2 Biz sille-ḥ'âr-ı dest-i ğam-ı firḳatüz müdâm
Eller şafâ-yı vaşlı ile şâdmân olur
- 3 Her dem ḥayâl-i zülfi perîşân ider beni
Añduḳça ebrüvânını ḳaddüm kemân olur
- 4 Āğâz idince ' işveye çeşm-i füsüngeri
Her bir niğâhı âfet-i cân-ı cihân olur
- 5 Var mı cihânda **Şabri**-i pâkîze-dem gibi
Her bir kelâmı tuḥfe-i nazm-âverân olur

25 M 94a, U 48, E 23a

5b ḥaṭṭına: ḥaṭṭa E

26 M 94a, U 48, E 23a

2b vaşlı: vuşlatuñ U

4 a çeşm-i füsünger: cism-i füsünger E, U

27

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Revzeninden ' arz-ı dīdār itdi yār
Şan ufuğdan çıqdı mihr-i tābdār
- 2 Şem' a karşı tutdı vech-i pākini
Cān u dil yansa n'ola pervānevār
- 3 Cennet-i kūyuñ tefekkür eyleyüp
Murğ-ı dil uçmağ diler leyl ü nehār
- 4 Kākül-i cānāna virdüm göñlümi
Tār-mār oldum dirīgā tār-mār
- 5 Görmedüm **Şabrī** senüñ tab' uñ gibi
Böyle bir mu' ciz-beyān-ı rüzgār

28

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Āh idersem ne ' aceb rūḥ-ı revānum gideyor
Dil-berüm sīm-berüm şūḥ-ı cihānum gideyor
- 2 N' eyleyüm şahñ-ı bahārı n' ideyüm gülzārı
Bülbülüm ğonce güllum tāze fidanum gideyor
- 3 Def gibi ḥasret ile sīnemi dögsem yeridür
Güzelüm bī-bedelüm qaşı kemānum gideyor
- 4 Ne ' aceb bülbül-i şeydā gibi nālān olsam
Gül-i nev-restecigüm ğonce-dehānum gideyor
- 5 Kalmadı **Şabrī** derūnumda benüm şevḳ ü sürür
Āh idersem n'ola şimden girü cānum gideyor

29

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Sevdigüm hicrūñ ile dīde-i giryān ağlar
Ḥasretüñle dil-i ğam-geşte-i ḥirmān ağlar

27 M 94a, U 48, E 23a

4a kākül-i cānāna: kāküli cānāna U, E : 4b tār-mār: tār u mār M

28 M 94a, U 48, E 23a

29 M 94b, U 49, E 23b

- 2 Fırkatüñle o kadar āh-ı fiğān itdüm ki
Düşmanum görse benüm hālümü ol an ağlar
- 3 Dem-be-dem dil ser-i kūyuñda şafā eyler iken
Şimdi bī-çāre reh-i ğamda gezer kan ağlar
- 4 Seyl-i eşkümlle n'ola yolları ğark-āb itsem
Benden ayrıldı diyü ol şeh-i hūbān ağlar
- 5 Cünbiş-i vaşlını yād eyleyüp ey şūh-ı cihān
Rüz u şeb **Şabrī**-i āşüfte-i nālān ağlar

30

NAZĪRE-İ NŪRĪ BEG*

Mütefāi'lün Fe'ülün Mütefā'ilün Fe'ülün

- 1 Se se seyr it ol cūvānı ba ba bağ ne dil-rübādur
Ha Ha haddi bāğ-ı cennet ça ça kıddi müntehādur
- 2 No no n'ola kalb-i nālān o o olsa şād u handān
Se se seyr-i vech-i cānān ca ca cāna cān-fezādur
- 3 Hü hü hüsn-i bī-menendüm tā tā tarz-ı dil-pesendüm
Se se sevdigüm efendüm sa sa saña cān fedādur
- 4 'Ā 'ā 'āşık-ı nizāra e e eylemez teraḥḥum
Şa şa şan'atı o şūhun de de dem-be-dem cefādur
- 5 La la la' l-i nābınuñ yoğ na na nazīri cihānda
Mü mü müşge teşbīh itmek kā kā kākülün ḥaḥādur
- 6 Yo yo yoğ sūhanda **Şabrī** nu nu Nūrī'nüñ nazīri
Ha ha hağ budur ki şı'ri ā ā āteşin-edādur

31

GAZEL-İ MŪZEYYEL-İ BERĀY-I MŪŞĀRŪN İLEYH VELİYYŪ'D-DİN

PAŞA*

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Yine dil-beste kıldı göñlümi ol zülf-i 'ālem-gİR
Olur dīvāneler meşhürdur elbetde der-zencİR

5 a cünbiş-i vaşlını : cünbişi vaşlını M; 5b āşüfte-i nālān: āşüfte vü nālān M
30 M 94b, U 49, E 23b
* Başlık U: NAZĪRE E, NAZĪRE-İ NŪRĪ BEG ḤANYAVĪ M
31 M 117a
* Başlık M

- 2 Bilür her nükte-i ser-püş-ı âmāl-i dil-i zārı
Ne hācet hālını ol şāh-ı hüsne eylemek taqrır
- 3 Der-āgüş eyledüm dün gice rü 'yāda o meh-rūyı
Hele bir vech ile zevk-i vişālūñ idemem ta' bīr
- 4 ' Aceb midür dil-i nā-çarı dūçār itse sevdāya
O çār-ebür ider nīm-nigeh ile ' ālemi teşhīr
- 5 Dem-ā-dem va' d-i bī-incāz-ı vaşla aldanur göñlüm
' Acebdür görmeden enhārı eyler dāmenin teşmīr
- 6 Cihānı neşve-yāb-ı cām-ı şahbā eyleyem yek-ser
İdem vaşf-ı lebūñle bī-bedel bir nev-ğazel taqrır
- 7 Bu nazm-ı pāki tanzīre mahāret ister ey **Şabrī**
İderse Lütfi-i pākīze-güftārum ider tanzīr
- 8 Yapıldı hātīrum ' ahd-i Veliyyü'd-dīn Paşa'da
Dil-i vīrānumı mi' mār-ı luḫfi eyledi ta' mīr

32

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 Āh oldum yine bir pādşeh-i hüsne esīr
Boynuma oldu kemend-i ser-i zūlfı zencīr
- 2 Ruḫ-ı hu-kerdesine perçem-i pūr-çinine baḫ
Biri gül-āb-ı mükerrer birisi müşg-i ' abīr
- 3 O perī zāt ile olmaz hele hiç ünsiyyet
Eylemez sūziş-i dil ḫalbine aşlā te' şīr
- 4 Ḥasretūñle ne cefā çekdigümi ğurbetde
' Ömrümūñ varı degül ḫābil-i vaşf u taqrır
- 5 Tāb u renginde olur āteş-i gülşen zāhir
Eylese ruḫlarını ḫāme-i Mānī taşvīr

- 6 Bu gidişle o meh-i evc-i bahā ey **Şabri**
Şu' le-i hūsn-i melāhatla olur 'ālem-gīr

ḤARFÜ'Z-ZĀ*

33

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Ğamuñla nāleden ğayrı şimāḥ-ı cāna ses gelmez
Dil-i nālede vü ğam-dādeye feryād-res gelmez
- 2 Vişālūñle dem-ā-dem ber-devām olsa dem-i şādī
Ḥariş-i ' işvene ey nāz-perver bir nefes gelmez
- 3 Şu deñlü neşve-yāb-ı būs-ı la' l-i nābınım ben kim
Şafā-yı nūş-i şahbā-yı gülgūna heves gelmez
- 4 Gice geşt eyledüm bī-bāk ü bī-pervā ser-i kūyuñ
Belī dīvāne-i ğam-geşteye ḥavf-ı ' ases gelmez
- 5 Cihāna māhir-i fenn-i belāgat çok gelür ammā
Hele **Şabri** gibi bir şā' ir-i mu' ciz-nefes gelmez

34

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Temāşā-yı cemāl-i dil-rübādan gerçi maḥzūnuz
Tekāpū-yı ser-i kūyıyla olsun bārī memnūnuz
- 2 ' Aceb mi mā' il olsaḥ būs-i la' l-i leb-i yāre
Ezelden mübtelā-yı teşne-i şahbā-yı gülgūnuz
- 3 Bizi bezm-i vişālinden revā mı eylemek mehcūr
Nice demlerdür ey şūḥ-ı cihānum saña meftūnuz
- 4 N'ola seyl-i siriş-k-i dīdemüz her dem revān olsa
Ḥayāl-i ḥançer-i ğamzeñle ey ḥūnī ciger-ḥūnuz

---

* Başlık U, M, E
33 M 94b, U 49, E 23b
2a vişālūñ: vişālīn M
3b şahbā-yı gülgūna: gülgūn-ı şahbāya U, E
34 M 95a, U 50, E 24a
4 b ḥūnī: ḥūn-i M

- 5 Olaldan mübtelā bir çār-ebür şūh-ı devrāna
Hevā-yı ‘aşkla şöhret-şi‘ār-ı rub‘-ı meskūnuz
- 6 O meh bigānelerle āšnā olmuş yine **Şabrī**
N’ola āh eylesek hem sīne-çāküz hem ciger-ḥūnuz

35

Mef’ülü Fā’ilātü Mefā’ilü Fā’ilün

- 1 Yā Rab o serv-i ser-be-hevāyı görür miyüz
Ol nev-nihāl-i bāğ-ı bahāyı görür miyüz
- 2 Döndi kemāna çille-i firqatle kaddümüz
Bir kez ‘aceb o kaşları yayı görür miyüz
- 3 Öldürdi intizār amān el-amān bizi
Ol pādşāh-ı ḥüsn-i edāyı görür miyüz
- 4 Kucmağ naşib olur mı ‘aceb mü-miyānuñı
Kurbānuñ oldıgum o şafāyı görür miyüz
- 5 Böyle kalur miyuz bu şeb-i ğamda **Şabriyā**
Yoḥsa şu‘ā‘-ı luḫf-ı Ḥudā’yı görür miyüz

36

Fe’ilātün Fe’ilātün Fe’ilātün Fe’ilün

- 1 Her kimüñ cān u dili ‘aşk ile sūzān olmaz
Pertev-i şem‘a-i maḫşūdı firūzān olmaz
- 2 İtmeyen cānını şeh-rāh-ı maḫabbetde fedā
Kūy-ı maḫşūda varup vāşıl-ı cānān olmaz
- 3 Cevher-i merdī nihādında gerekdür yoḥsa
‘İzz ü cāh ile birāder kişi insān olmaz
- 4 Görmeyince seni ey ğonce-i bāğ-ı naḫvet
Benüm āşüfte dilüm gül gibi ḥandān olmaz

6 b hem sīne-çāküz hem ciger-ḥūnuz: hem sīne vü hem de ciger-ḥūniz U, hem sīne-çākız hem ḥūniz E
35 M 95a, U 50, E 24a
1b bāğ-ı bahāyı: bāğ-ı bahārı U
4 a ‘aceb: - U
5 a bu şeb-i ğamda: ‘aceb bu şebde U, bu şeb E eksik yazılmış
36 M 95a, U 50, E 24a

- 5 Revnağ-ı rüyıña nisbetle gülüñ revnağı yok
Dostum zülf-i siyāhuñ gibi reyḥān olmaz
- 6 Her kim āzāde olur çün ü çirādan **Şabri**
Bu güzergāhda āzürde vü ḥırmān olmaz
ḤARFÜ'Ş-ŞİN*

37

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Ḥayfā o gül-^ç izār hezār-āšnā imiş
Her gördigine mā'ıl olur bī-vefā imiş
- 2 Yok kıl kadar ḥaḳıḳati ol bī-mürüvvetüñ
Sevdā-yı çin-i zülfine düşmek ḥaṭā imiş
- 3 Āyine-i taşavvurum oldı şikeste ḥayf
Mihr ü maḥabbeti o mehüñ şüretā imiş
- 4 Biğānelerle tarḥ-ı tekellüfden añladuğ
Üftādegāna kārı hemīşe cefā imiş
- 5 Kār itmedi şimāḥ-ı dil-i saḥt-ı dil-bere
Bu sūz-nāk nālelerüm hep hebā imiş
- 6 **Şabri** yeter şikāyet-i dil-dār tā-be-key
Bildük o mest-i nāzı murāduñ fedā imiş

38

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Ey cefā-cü bendeñi kılduñ fedā hoş imdi hoş
^ç Āḳıbet ellerle olduñ āšnā hoş imdi hoş
- 2 Hep hebā oldı reh-i ^ç aşkında giryān oldıgum
Unudıldı çekdigüm cevır ü cefā hoş imdi hoş

---

* Başlık U, M, E
37 M 95b, U 50, E 24b
38 M 95b, U 51, E 24b

- 3 Şimdi bildüm ben senüñ biġāne-meşreb oldıġuñ
Ey mürüvvetsiz vefāsız dil-rübā hoş imdi hoş
- 4 Dimedüñ mi ‘ahdüm olsun ben seni terk itmeyem
Turmaduñ ‘ahdüñde ey mäh-liķā hoş imdi hoş
- 5 Bunca müddet haste-i hicrānuñ oldum ben senüñ
Şormaduñ hātırcıġum ey bī-vefā hoş imdi hoş
- 6 Ben senüñçün çekdigüm derd ü belānuñ haddi yok
Sen be hey zālīm beni kılduñ fedā hoş imdi hoş
- 7 **Şabrī**-i şūrīdeveş āhir beni terk eyledüñ
Ey mürüvvetsiz vefāsız dil-rübā hoş imdi hoş

ḤARFÜ’D-ḌĀD*

39

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ruġlaruñdur sevdigüm gül-berg-i hamrādan ġaraż
Kākülüñdür seyr-i sünbülzār-ı zībādan ġaraż
- 2 Şerbet-i vaşluñ marīz-i‘ aşķına dermān olur
Ĥasteye şıĥhatdur elbette eṭibbādan ġaraż
- 3 Ol şeh-i ĥüsne niyāz-ı vuşlat it leyl ü nehār
Kesk-i rif’atdür e‘ āliye temennādan ġaraż
- 4 Mest-i nāzum la‘ liñi bus eyleyen memnün olur
Ġuşşādan āzādelükdür nüş-ı şahbādan ġaraż
- 5 Şād-kām itmez şafā-yı vaşl ile dil-ĥastesin
Yā nedür āġyār-ı bed-kāra müdarādan ġaraż
- 6 **Şabrīyā** izhār-ı iĥlās-ı ‘ubūdiyyet midür
Ĥālını ol pādşāh-ı ĥüsne inhādan ġaraż

4 b mäh-liķa: meh-liķa U
* Başlık U, M, E
39 M 95b, U 51, E 25a

40

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 ' Aceb mi olsa dil ruhsār-ı âteş-bârdan maḥzūz
Olur pervâne elbet şem' -i pür-envârdan maḥzūz
- 2 Ḥalâvet kesb ider mi meclis-i rindândan vâ' iz
Olur mı pūç-mağzân-ı cihân hüşyârdan maḥzūz
- 3 N'ola dil-teşneler būs-ı lebûñle neşve-yâb olsa
Olur maḥmūr olan peymâne-i ser-şârdan maḥzūz
- 4 Göñül kesb-i şafâ itmez mi seyr-i vech-i dil-berden
Nice bülbüller olmaz revnağ-ı gülzârdan maḥzūz
- 5 Vişâlûñle marîz-i ' aşka dermân eyle sultânnum
Olur her mübtelâ-yı derd olan timârdan maḥzūz
- 6 Bu nazm-ı pâke erbâb-ı sühan taḥsîn ider Şabrî
Kim olmaz böyle güftâr-ı güher-âşârdan maḥzūz

ḤARFU'L-GAYIN*

41

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 ' Aşrımızda lehçe-zîb-i ehl-i devletdür dürüg
Zâ' ika-baḥş-ı kelâm-ı ' izz ü rif' atdür dürüg
- 2 Şâ' iri pākize-güftârûñ hemân bir adı var
Meclis-i ' âlemde yek-ser zîb-i şöḥbeddür dürüg
- 3 Cümle ebnâ-yı zamân olmuş sebağ-ḥ'ân-ı nifâk
Güyyâ kesb-i kemâlât ü ' arâfetdür dürüg
- 4 Va' d-i bî-incâz ile aldar ekâbir âdemi
Meslek-i vaz' -ı kibârîde zerâfetdür dürüg

---

40 M 96a, U 51, E 25a
2 a va' iz: zühhâd U
* Başlık U, M, E
41 M 96a, U 52, E 25a

- 5 Kalmadı ‘ âlemde âşâr-ı şadâkat **Şabriyâ**
 Hüsni-himmet hûb-haşlet farḫ-ı‘ işmetdür dürûğ
ḤARFÜ’L-FÂ*

42

Mef’ülü Fâ’ilâtü Mefâ’ilü Fâ’ilün

- 1 Âzürde-dil olanlara mümkün mi inkişâf
 Olmaz nümâyiş âyinede olmaduḫça şâf
- 2 Pîrâye-baḫş-ı mesned-i ğufrân olur o kim
 Eyler kemâl-i ma’şiyet ü cürme i’ tirâf
- 3 Şahbâ-yı la’l-i nâbına dil-teşnedür zülâl
 Dil-bestedür o kâküli pür-çine müşg-i nâf
- 4 Seyr eyle serv-ḫaddini ol naḫl-i naḫvetün
 Vâ’iz şafâ-yı sidre vü tûbâdan urma lâf
- 5 Ol mest-i ‘ işve germi-i meyden amân amân
 İtmiş güşâde sine-i billürü tâ-be-nâf
- 6 **Şabri** ‘ aceb mi eylemese çarḫa ser-fürü
 Oldum bugün o mihr-i melâhatla sine-şâf
ḤARFÜ’L-ḲÂF*

43

Mef’ülü Fâ’ilâtü Mefâ’ilü Fâ’ilün

- 1 Bir lahzacık o şûḫ ile hem-şohbet olmaduḫ
 Zevḫ-âşnâ-yı bezmgeh-i vuşlat olmaduḫ
- 2 Hiç itmedük müşâhede luḫf-ı ekâbiri
 Minnet Ḥudâ’ya bâr-keş-i minnet olmaduḫ
- 3 Kalduḫ bu şâh-râh-ı taḫassürde nâ-murâd
 Ḥâne-nişin-i memleket-i himmet olmaduḫ
- 4 Âzürde oldu dest-i emel ḫâr-ı ye’s ile
 Gül-çin-i naḫl-i gülşen-i emniyyet olmaduḫ

---

* Başlık U, M, E
 42 M 96b, U 52, E 25b
 * Başlık U, M, E
 43 M 96b, U 52, E 25b
 4 - U

- 5 Būs itmedük o la^l-i şeker-bârı **Şabriyâ**
Bir kerre neşve-yâb-ı mey-i devlet olmaduk

44

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Mümâşil hüsnuñe bir neyyir-i burc-ı şebâhat yok
Mu^l âdil vechine bir şu^l le-i necm-i melâhat yok
- 2 Ayağun çekme şākī bezmgāh-ı ayş u işretten
Neşât-ı sâgar-ı ser-şârda sensüz halâvet yok
- 3 Şafâ-yı revnağ-ı ruhsârîña nisbetle sulţānum
Bu gülzâr-ı cihānuñ güllerinde hiç leţâfet yok
- 4 Temâşâ eyledük ser-ğadd-i hüsñ ü ānı ser-tâ-ser
Saña beñzer cüvānān içre bir dā'î-kıyafet yok
- 5 Nezâketde bahāda hüsñ-i behçetde müsellemsin
Be hey zâlim bu dehr içre senüñ gibi bir âfet yok
- 6 Be şüfî mışrâ^l -ı ber-ceste-i i^l cāzı bilmezsin
Hıtağ-ı dil-ber gibi bir nazm-ı dil-cü-yı melâhat yok
- 7 Sebak- amüz-ı erbâb-ı ma^l ānî çoğdur ey **Şabrî**
Senüñ tab^l uñ gibi bir mâhir-i fenn-i belâgat yok
ĤARFÜ'L-KEF*

45

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Dehen-i tengine söz yok o leb-i dil-cünüñ
Kıl nazâr var mı nazîri o siyeh giysünüñ
- 2 Çok aradum taradum şâne-şıfat çāk oldum
Bulmadum mişlini ol turre-i anber-bünüñ

44 M 96b, U 52, E 25b
* Başlık U, M, E
45 M 97a, U 53, E 26a

- 3 Tāb-ı sevda-yı nigāhuñladur ey çeşm-i ğazāl
Kūh u şahrāyı güzār eyledigi āhūnuñ
- 4 Eylemez mihr ü dıraḥşāna nigāh-ı raġbet
Seyr iden şu^ç le-i ruḥsārını ol meh-rūnuñ
- 5 Var mıdur tarz-ı belāgatda nazīri **Şabrī**
Bu muşanna^ç ğazel-i bī-bedel-i dil-cūnuñ

46

Mef^ç ulü Fā^ç ilātü Mefā^ç ilü Fā^ç ilün

- 1 Āşüfte itdi göñlümi seḥḥār gözlerüñ
Yağmaya virdi ^ç aqlumı mekkār gözlerüñ
- 2 Ġarāt ider memālik-i İslām'ı se-te-ser
Kāfir bu türktāz ile ^ç ayyār gözlerüñ
- 3 Mülk-i Habeşle kişver-i Sūdān'ı añdırur
Püskürme beñlerüñ o siyehkār gözlerüñ
- 4 Cāna toķındı nāveķ-i ğamzeñ amān amān
Öldürdi men fütādei ğaddār gözlerüñ
- 5 Tāk itdi tāb ü tākātümi āh ebrūvān
Dil-ḥaste kıldı bendeñi bīmār gözlerüñ
- 6 **Şabrī** nigāh it ol şanemüñ tarz u tavrına
Görsün cihānda bir büt-i mekkār gözlerüñ

47

Mef^ç ulü Fā^ç ilātü Mefā^ç ilü Fā^ç ilün

- 1 Ol şeh-levend-i nāzı bugün da^ç vet eyledük
Revnaķ-tırāz-ı bezmgeh-i vuşlat eyledük
- 2 Pistān u la^ç lüñ emdük o pākize duḥterüñ
Saķız turuncı ile yine ^ç işret eyledük

---

46 M 97a, U 53, E 26a
2 b türktāz: türk ü tāz U
3 b beñlerüñ: beñlerle U, beñler E
5 b bendeñi: bendini U : bende E
47 M 97a, U 53, E 26a
2 a la^ç lüñ: la^ç lin U, E

- 3 Gīsū-yı ʿ uqdedārımı çözdük o āfetüñ
Feth-i tılsım-ı vaşla hele cürʿet eyledük
- 4 Çıksun meh-i şıyām aluruz būs-ı laʿ lini
Nüş-ı şarāb-ı nāba yine niyyet eyledük
- 5 **Şabri** ʿ aceb mi semt-i vaṭan yāda gelmese
Ġurbetde bir perī ile ünsiyyet eyledük

48

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

- 1 Cāna kār itdi ḥadeng-i ğamze-i dil-cūlaruñ
Sīne mi şad pāre kıldı ḥançer-i ebrūlaruñ
- 2 Bāğ-ı dehrüñ sünbül ü şeb-būsına itmez dimāğ
Şemm iden ey naḥl-i dil-cū zülf-i ʿ anber-būlaruñ
- 3 Leblerüñ āb-ı ḥayātı teşne kıldı ey perī
Dişlerüñ deldü geçürdi bağrını incülerüñ
- 4 Sevdigüm öpögleyin olmazsa aḥşam üstü gel
Būs idem ruḥsār-ı ālin koḳlayam ğisūlaruñ
- 5 Çin seher gördüm ğazab-nāk olmış ol mest-i ğurūr
Çin çin itmiş o kemāne beñzeyen ebrūlaruñ
- 6 Ḥātır-ı erbāb-ı ʿ aşkı tār-mār itmiş yine
Gerden-i sīme tağıtmiş simsiyeh ğisūlaruñ
- 7 Bildi ʿ ālem **Sabriyā** āvāre-i ʿ aşk olduğuñ
Güş idince dün gice dil-berle hāy hūlaruñ

49

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

- 1 Söyle ey şūḥ-ı felek-meşreb nedür aduñ senüñ
Kimden öğrendüñ cefāyı kimdür üstāduñ senüñ

---

3 a ğisū: şalvār E, U
48 M 97b, U 54, E 26b
1 a ğamze: dīde U, - E
2 b şemm: seyr U, E
4 a öpögleyin: öylen U, öyleyin E
5b o: -U, E
6b tağıtmiş: taqınmış U
49 M 97b, U 54, E 26b

- 2 Merhamet zālīm derūnundan gūzār itmez mi hīç
Dā'īmā cevr ü cefā itmek mi mu' tādūñ senūñ
- 3 Sen yine kāfırlıgın terk eylemezsin bir nefes
Olsa da ey şūh-ı ser-keş Ka' be bünyāduñ senūñ
- 4 N'eylesün bāğ-ı behiştūñ sidre vü tūbāsını
Seyr iden ey naḥl-i dil-cū ḳadd-ı şimşāduñ senūñ
- 5 **Şabrīyā** eş' arınuñ biñ nükte-i rengini var
La' l-i dil-berdür meger ṭab' -ı Ḥudā-dāduñ senūñ

50

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Nükteler mevhūm olur sırr-ı dehānuñdan senūñ
İktisāb-ı ḥüsn ider ma' nī zebānuñdan senūñ
- 2 Cilvegāhuñ oldu hem-ḥāşiyet-i şahrā-yı Çin
Nāzeninüm ṭurre-i ' anber-feşānuñdan senūñ
- 3 Reng-i ruḥsāruñ gül-i zībendeyi şad çāk ider
Gonceler dil-teng olur dürc-i dehānuñdan senūñ
- 4 Çin-i zülfüñ nāfe-i müşgine teşbih eyleme
Bir ḥaṭā şāyed çıkar ey dil lisānuñdan senūñ
- 5 Ḥāṭırumdan ḳāmet-i bālā-yı yār olmaz ba' id
Fāriğüm ey dehr-i dūn serv-i revānuñdan senūñ
- 6 **Şabrīyā** ḥāmūş olur siḥr-āferinān-ı cihān
Ḥāme-i siḥr-āver-i mu' ciz-beyānuñdan senūñ

51

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Bāde-i gül-rengē beñzer la' l-i nābuñ var senūñ
Pek begendüm meşrebümce āb u tābuñ var senūñ

- 2 Rişte-i gīsū-yı yāre var ise dil-bestesüñ
Ey dil-i bî-çāre haylî pîç ü tâbuñ var senüñ
- 3 Bir degül üftādegān-ı ‘aşka cevriñ āh āh
Ey felek-meşreb cefā-yı bî-hesābuñ var senüñ
- 4 Ğalibā kendin gibi bir āfetüñ hayrānisuñ
Kim derūnında nihānî iztırābuñ var senüñ
- 5 **Şabriyā** remz-āšnā-yı menkabet yokdur dime
Mir ‘İzzet gibi bir ‘ālî-cenābuñ var senüñ

52

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Ey benüm bülbül-i hoş-lehçecigüm hoş geldüñ
Gül-i nev-restecigüm göncecigüm hoş geldüñ
- 2 Ey olan tavr-ı levendānecigi māder-zād
Vaż‘ -ı pür-fitnessi eşbehçecigüm hoş geldüñ
- 3 ‘Aş u ‘işretle güzār eyleyen eyyāmı müdām
Ṭab‘ ı şūrīde vü ālüftecigüm hoş geldüñ
- 4 Kād-i mevzūnuñ için sīnemi şad çāk itdüm
Bî-bedel mışrā‘ -ı ber-cestecigüm hoş geldüñ
- 5 Mā‘ilüm **Şabrī** gibi görmege gül ruħlarını
Ey benüm bülbül-i hoş-lehçecigüm hoş geldüñ

53

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Mest-i ‘aşka şanma kim şahbā gerek
Ol lebi āb-ı hayāt-efzā gerek

---

52 M 98a, U 54, E 27a
2 a māder-zād: māder-zāde E
3 a eyyāmı müdām: eyyām-ı müdām U, E
5 a gül: ben U
53 M 98a, U 55, E 27a

- 2 Nev-nihāl-i ‘ işvesin endāmına
Berg-i gülden cāme-i zibā gerek
- 3 Dil ruḥ-ı gülgünüñ eyler ārzū
Bülbüle elbet gül-i ra‘ nā gerek
- 4 Sā‘ id-i dil-berde dāğ olsa n’ola
Öyle simin-i sā‘ ide ṭamgā gerek
- 5 Geşt idenler rāh-ı ‘ aşkı dem-be-dem
Şabrī-i şeydā gibi rüsvā gerek

54

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

- 1 Güller gibi açılsa o nev-reste göncecik
Bülbül menendi söylese yansa o lehçecik
- 2 Bel bel kemāl-i hayretle baqdum āh āh
Müy-ı miyānı ol büt-i nāzuñ pek incecik
- 3 Bilmem ne bezme zā‘ıka-baḥş-ı neşāt olur
Kanda tekellüm eyler o şirīn-lehçecik
- 4 İtse ‘ aceb mi ortalığı cümle teb-zede
Taķındı mūmiyānına çifte ṭabancecik
- 5 **Şabrī** kararum olsa perişān ‘ aceb degül
Eyler şikenc-i kākülünü cāna şikencecik

ḤARFÜ’L-LĀM*

55

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

- 1 Bī-behre qalur mı dil-i güyā-yı tevekkül
İksir-i murādāt iken esmā-yı tevekkül
- 2 Rū-māl-i teveccühde bulur maṭlab u kāmı
Zānū-zede-i kıble-i vālā-yı tevekkül

2a endāmına: endāmūna U
54 M 98a, U 55, E 27a
2 b büt: put M
* Başlık U, M, E
55 M 98a, U 55, E 27a

- 3 Vā-beste olur rişte-i taqdîr ü kazāya
Peygüle-nişinān-ı zevāyā-yı tevekkül
- 4 Ārāyîş-i devrāna nigāh eylemez ašlā
Bir dil kim ola nādîre-pîrā-yı tevekkül
- 5 Dilden giderür cümle hümüm ile ğumümü
Keyfiyyet-i peymāne-i şahbā-yı tevekkül
- 6 Elbette bulur dürr-i girān-māye-i kāmı
Ol kim ola ğavṭa-zen-i deryā-yı tevekkül
- 7 Tāb-āver olur bezm-i neşāt-ı dile **Şabrî**
Revnaḳ-fiken-i cām-ı tarab-zā-yı tevekkül

56

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Seyr idince ḫālîni oldum o dem ašüfte-ḫāl
Bunca demdür ey perî gitmez derūnumdan o ḫāl
- 2 Çok muḫayyel nükte buldum levḫa-i endîşede
Bulmadum müy-yı miyānuñ gibi bir nāzük-ḫayāl
- 3 Ravza-i Rıdvān'a beñzetsem n'ola ruḫsārını
Ḳāmetüñ ṭübā lebüñ kevşerdür ey ḫūrî-cemāl
- 4 Şimdi kimler ğuş ider ğüftār-ı sükker-bārını
Ḳandedür bilmem bu şeb ol ṭūṭî-i şîrîn-maḳāl
- 5 **Şabrîyā** būs eyledüm la' l-i leb-i cānāneyi
Ba' d-ez-în olsam ' aceb mi nā'il-i zevḳ-i vişāl

57

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Temāşā-yı cemāl-i yār ile ḫandān idük evvel
Gice tā şubḫa dek hem-şohbet-i cānān idük evvel

7 a neşāt-ı dile Şabrî: neşāt-āver-i kāma U: neşāt ola Şabrî E
56 M 98b, U 55, E 27a
2 a çok: çün M
57 M 98b, U 56, E 27a
1 b hem-şohbet: hem-cünbiş M, E

- 2 Olurduḡ būsıŝ-i la‘l-i leb-i dil-berle dil-ḡande
Muhaşşal ‘âlem-i mestîde bir sultân idük evvel
- 3 Hele teller taḡınsun dūş olan ġısūsına şimdi
O tıfl-ı bî-vefâya biz daḡı ḡayrân idük evvel
- 4 Cüvânım şimdi bildük bî-mürüvvet olduḡuñ bi’llâḡ
ġamuñla yoḡ yere giryende nâlân idük evvel
- 5 Dimâḡ itmezdüñ ey Şabrî şafâ-yı saḡn-ı ġülzâra
Temâşâ-yı cemâl-i yâr ile ḡandân idük evvel

ḤARFÜ’L-MİM*

58

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Eyledi aḡır o kebk-i ‘işvei ibrâm râm
Şaydgâh-ı ‘aşḡa oldu ḡalka-i iḡdâm dâm
- 2 Būsıŝ-i peymâne-i la‘lün şikest eyler firâḡ
Nüşıŝ-i meyde ḡumâr-âlüd olur encâm câm
- 3 Düşdi dil bir kaşları rānuñ hevâ-yı ‘aşḡına
N’eyleyem ammâ ki ḡıldı ḡaddümi âlâm lām
- 4 Rüstem-i ġamzeñ helâk itse ‘aceb mi ‘âlemi
Berḡ-i samşâm-ı nigâhundand olur ser-sâm Sâm
- 5 Kebg-i nâzum lâne-zîb-i vaşluñ oldu Şabrîyâ
Şaydgâh-ı ‘aşḡa oldu ḡalka-i iḡdâm dâm

59

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Neş’e virse bâde-i ḡamrâ gibi her bir ḡarâm
Fehm olurdu yek-be-yek keyfiyyet-i ḡâl-i enâm
- 2 Va‘d-i kızb-âmîz ile dünyâyı aldarken kibâr
Eylemek lâzım midur incâz-ı va‘de ihtimâm

4 a bi’llâḡ: ḡayfâ M; 4b giryende: ġüyende U, E

* Başlık U, M, E

58 M 98b, U 56, E 27b

59 M 99a, U 56, E 28a

1 b fehm: keşf U

- 3 Zīver-i destār ider gül-gönce-i maṭlūbını
Geş̄t iden gülş̄en-sarāy-ı ʿ iffeti her ş̄ubḥ u ş̄ām
- 4 Ḥvāba varmış̄ çeş̄m-i ḥūn-rīzī o ḥūnī-meş̄rebūñ
Ġamzeler ş̄emş̄ir-i ʿ ālem-gīrūñ itmiş̄ der-niyām
- 5 Būy-ı sūnbūlden mi olmuş̄dur muʿ anber kākūli
Reng-i gülden mi o gül-ruḥsār-ı behç̄et irtisām
- 6 Kābiliyyet māniʿ -i ʿ izz ü ş̄erefdür ādeme
Ş̄abrīyā nā-ķābil ol olmaķ dilersen ş̄ād-kām

60

Mefāʿ ilün Feʿ ilātün Mefāʿ ilün Feʿ ilün

- 1 O tıfl-ı nāz ile nūş-ı ş̄arāb-ı nāb itdüm
Murādum üzre dil-i zārı neş̄ve-yāb itdüm
- 2 O mest-i naḥveti hem-bezm-i vaş̄l idinceye dek
Siriş̄k-i dīdemi mey bağrumı kebāb itdüm
- 3 Ḥayāl-i būsış̄-i laʿ l-i lebūñle ey sākī
Zücāc-ı çeş̄m-teri ş̄işe-i ş̄arāb itdüm
- 4 Amān amān nazārum ķaldı ḥaṭṭ-ı dil-berde
O nazm-ı nādire-pīrāyı intiḥāb itdüm
- 5 Ş̄uʿ āʿ -ı ḥüsnine seyr eyledüm o meh-rūnuñ
Ḥuzūr-ı kalb ile bir kerre māk-tāb itdüm
- 6 Ş̄emīm-i kākūlini ş̄emm idince o ş̄ūḥuñ
Kemāl-i ḥayret ile ḥayli pīç ü tāb itdüm
- 7 ʿ Aceb mi mest-i maḥabbet olursam ey Ş̄abrī
O tıfl-ı nāz ile nūş-ı ş̄arāb-ı nāb itdüm

61

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Lebinde ol gül-i nev-restenüñ tebhâleler gördüm
Dizilmiş gönce-i ne'sküfte üzre jâleler gördüm
- 2 Ruḥ-ı gülgünını seyr eyledüm ol naḥl-i dil-cünüñ
Miyân-ı yâsemenlükde açılmış lâleler gördüm
- 3 Leṭâfet virdi kat kat ḥâller ruḥsâr-ı rengîne
Bugün ben gâleden gelmiş beneklü kâleler gördüm
- 4 Ser-i küyunda feryâd u fiğâna başladı 'uşşâk
Ṭanîn-endâz-ı âfâk oldu yek-ser nâleler gördüm
- 5 Ḥabâb oldu şarâb-ı dil-güşâda **Şabriyâ** zâhir
Lebünde ol gül-i nev-restenüñ tebhâleler gördüm

62

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

- 1 Sevdigüm muşḥaf-ı ruḥsârını taştîr idemem
Âyet-i ḥüsnini bir vech ile tefsîr idemem
- 2 Vâkı' â dün gice düşde görüp o dil-dârı
Sevdigüm demleri ol mâh ile ta' bir idemem
- 3 Der-i dil-dâra varılması ne mümkün ey dil
'Âcizüm ṭoğrusı ol bâbda tedbîr idemem
- 4 Mihr-i enver gibi gözler kamaşur baḳduḳca
Ṭâb-ı dîdârını bir vech ile taḳrîr idemem
- 5 Geldi yek da' vet ile dâ' ireme ey **Şabrî**
Kim dimiş kim o perî-çehreyi teşḫîr idemem

61 M 99a, U 57, E 28a

62 M 99b, U 57, E 28b

1 b tefsîr: taḳrîr U, E

2a düşde görüp o dil-dârı: düşümde görüp o dil-dârı M

3a varılması ne: varılmaḳ nice M; 3b ṭoğrusı: doğrusı M

4b taḳrîr: taḳdîr U

63

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Sevdigüm bilmez misin ' aşkuñla nālān oldıgum
Süz-ı hicrūñle yanup derdüñle giryān oldıgum
- 2 Gizlesem de āşikār itsemde ' ālem hep bilür
Dem-be-dem sevdā-yı zülfüñle perīşān oldıgum
- 3 La' l-i renginüñ midür dil-teng iden ' āşıqları
Söyle ey şirīn-zebānum söyle qurbān oldıgum
- 4 Hātır-ı mehcürdan bir lahza gitmez āh āh
Giceler tā şubha dek vaşluñla handān oldıgum
- 5 Ben ne hācet vaş idem māhiyyet-i tab' um bugün
Halk-ı ' ālem hep bilür **Şabrī** sühandān oldıgum

64

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Yine bir āfet-i devr ü zamāna dil-figār oldum
Yine düşdüm belā-yı ' aşka ey dil bī-qarār oldum
- 2 Göñül virdüm yine bir gül yanaqlu dil-ber-i Rüm'a
Dirīgā lāle-i Rümī menendi dağdār oldum
- 3 İştüdüm ' ayş u ' işret itdigün ağıyār ile her şeb
Göñülden āh idüp qan ağıladum zār u nizār oldum
- 4 Ğam-ı ebrūlaruñla tākātüm tāk oldı sulţānum
Hayāl-i kākül-i ham-der-hamuñla tār-mār oldum
- 5 N'ola **Şabrī** gibi çāk-i giribān eylesem bende
Şafā-yı vaşluñ añdum nāzeninüm bī-qarār oldum

63 M 99b, U 57, E 28b

64 M 99b, U 57, E 28b

65

NAZİRE-İ SEYYİD 'AṬĀ ḤĀKİM TİRABOLİCE*

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

- 1 Bir dem o perī-ṭal' atı düşde görebilsem
Āğūşa alup zevk ü şafāsın sürebilsem
- 2 Bezl eyler idüm naqd-i vücūdı reh-i yāre
Bāzār-ı vişāli hele bir uydurabilsem
- 3 Baña o perī-çihre bugün olsa musahḥar
Dā'ire-i āğūşa biraz durdurabilsem
- 4 Pür-çin olan ol zülf-i girih-gir-i nigārı
Sehv eylemesem müşg-i Hıṭā mı sorabilsem
- 5 Nevbet mi deger ḥalvete farṭ-ı ruḳabādan
Germ-ābede ol sīm-teni şoydurabilsem
- 6 Pey-revlik idüp Şabrī 'Aṭā ile Necīb'e
Meydān-ı belāğatda bugün at sürebilsem

66

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

- 1 Ol ḡonce dehānuñ leb-i ḥandānını öpsem
Biñ şevk ile ruḥsār-ı gül-efşānını öpsem
- 2 Tenhāca alup yāri der-āğūş idebilsem
Geh sīnesini gāhice pistānını öpsem
- 3 Mānend-i kemer mūy-ı miyānına şarulsam
Bir yer ḳomasam şevk ile her yanını öpsem
- 4 Ḳoḳsam ser-i gīsū-yı girih-girini yārūñ
Cānum diyerek gerden-i raḥşānını öpsem

65 M 100a, U 58, E 29a

* Başlık U, M, E

1a düşde: tenhā M, - E

3b dā'ire-i āğūşa: gül-pister-i vaşl içre U

66 M 100a, U 58, E 29a

- 5 **Şabrī** o şūhuñ dergeh-i vālāsına varsam
 ‘Arz eylesem aḥvālimi dāmānını öpsem
ḤARFÜ’N-NÜN*

67

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Bi’ḥamdi’llāh cemāl-i yāri gördük dīdeler rūşen
 Şu‘ā‘-ı mihr-i pür-envārı gördük dīdeler rūşen
- 2 Temāşā eyledük revnaḳ-tırāz-ı ‘arız-ı yāri
 Şafā kesb idecek gülzārı gördük dīdeler rūşen
- 3 Naẓar kılduḳ o incü dişlere ḥin-i tebessümde
 Dizilmiş lü’lü’-i şehvārı gördük dīdeler rūşen
- 4 Görindi gerden-i sīmīni üzre ol siyeh gīsū
 Semen zımmında sünbülzārı gördük dīdeler rūşen
- 5 Kemāl-i iştiyāḳ-ı yār ile ğurbet-nişin olduḳ
 Yetişdüḳ meclis-i dil-dārı gördük dīdeler rūşen
- 6 Şarulduḳ sīne-şaf olduḳ o meh-peyker ile ey **Şabrī**
 Tarab-gāh-ı vişāl-i yāri gördük dīdeler rūşen

68

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Ruḥ-ı tābende-i cānānı gördük dīdeler rūşen
 Şu‘ā‘-ı neyyir-i raḥşānı gördük dīdeler rūşen
- 2 Şafā itdüḳ ser-i kūyunda ol şūḥ-ı ser-efrāzuñ
 Cihānda ravza-i Rıḍvān’ı gördük dīdeler rūşen
- 3 Meşāmm-ı cānı ta‘ṭir itdi bŷy-ı kākŷl-i ḥoş-bŷ
 Şemīm-i sünbŷl ŷ reyḥānı gördük dīdeler rūşen

---

* Başlık U, M, E
 67 M 101a, U 58, E 30a
 68 M 101a, U 59, E 30a

- 4 Gice ol mähla hem-pister-i zevk ü vişâl olduğ
Mükâfât-ı ġam-ı hicrânı gördük dîdeler rüşen
- 5 Der-âġuş eyledük ol şûġ-ı sîm-endâmı ey **Şabrî**
Tıoyınca vuşlat-ı cânânı gördük dîdeler rüşen

69

ĖAZEL-İ MÜZEYYEL BERÂY-I SEYYİD MUŞTAFÂ PAŞA *

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Tıarâvet-yâb olur bâġ-ı şabâġat ġül cemâlınden
Letâfet kesb ider ġüsn ü bahâ ruşsâr-ı âlınden
- 2 Çemende sünbül-i zîbâyı ġaclet-yâb ider zülfüñ
Olur şermende 'ar' ar kâmet-i serv i' tidâlınden
- 3 Gehî müy-ı miyânın vaşf ider ġâhî leb-i la' lin
Ėöñül ġeçmez bu dehr-i dil-firîbüñ kıl ü kâlinden
- 4 Hemîşe 'âşık-ı nâ-çârı cevrüñle helâk itme
Ėâzer kıl sevdigüm âh-ı derün-ı pür-melâlınden
- 5 Unutmam büseler baġş itdigüñ eyyâmı sultânım
Lebinden ġerdeninden ġabġabından ġadd ü ġâlinden
- 6 Gice hem-bezm-i cânân olduġuñ fehm oldı ey **Şabrî**
Bu şı' r-i zâ'îka-baġş-ı letâfet iştımâlınden
- 7 Bu nazm-ı dil-ġüşâ vü dil-pezirîn tarġ-ı maţbü' ı
Degül bu bende-i efgendenüñ farţ-ı kemâlınden
- 8 Kemâl-i iltifât-ı ġâzret-i düştür-ı ekremdür
Ki şab' um eyledi neşr-i ġüher kenz-i ġayâlınden
- 9 Müşîr-i mekremet-baġşâ Cenâb-ı Muştafâ Paşa
Ki erbâb-ı süġan ġayrân olur ġüsn-i maġâlünden

4a hem-pister: hem-meclis U

69 M 101b, U 59, E 30a

* Başlık U: ĖAZEL-İ MÜZEYYEL BERÂY-I SEYYİD MUŞTAFÂ PAŞA VÂLİ-İ MORA M, E

1b ġüsn ü : reng-i E, M; bahâ E, M; bahâr U

2a zülfüñ: zülfî U

3a miyânın, miyânüñ; la' lin: la' lüñ M, la' lîn U;

5a itdigüñ: itdigi U

70

DİĞER ĞAZEL-İ MÜZEYYEL BERĀY-I MÜŞARŪN İLEYH*

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Var mıdur ruhsarıña beñzer edā-yı āteşin
 Hıtt-ı nev-ḥizūñ gibi olmaz cihānda nev-zemīn
- 2 H̄vāba varmış ğamzesi ol şeh-levend-i ' işvenūñ
 El-amān olmuş yine āşüb u fitne der-kemīn
- 3 Mest-i nāzum var ise cüllāb-ı la' lūñ vaşf ider
 Kim zebān-ı ḥāmeden eyler tereşsuḥ engebīn
- 4 Būy-ı gülden mi ' aceb taḥmīr olunmuş ruḥları
 Reng-i şaḥbādan mı olmuşdur o la' l-i sükkerīn
- 5 Söyleyenler kākül-i pür-çinine müşg-i Ḥoten
 Küfre girmezse Ḥıttā'dan mā-ḥaşal olmaz emiñ
- 6 ' Ārız-ı bāğ-ı behişt-i cān-fezādan ḥübter
 Sidre-i tūbādan olmuş ḳāmeti bālāterīn
- 7 Ṭab' ina taḥsīn ider nazm-āferīnān-ı cihān
 Şabriyā eş'ār-ı nev-āşarıña şad āferīn
- 8 Yaraşur Nef' ī gibi faḥr eylesem şimden girü
 Oldı memdūḥum benüm bir dāver-i dāniş-ḳarīn
- 9 Kāmķār-ı zū'l-ḥaseb aşl-ı aşil-i pür-edeb
 Dāver-i 'ālī-neseb hem-nām-ı Faḥrū'l-mürselīn
- 10 Mesned-i devletde olsun tā-be-maḥşer ber-ḳarār
 Gün-be-gün iḳbālūñ efzūn ide Rabbū'l-'ālemīn

71

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 1 H̄aste oldum nice dem dīde-i bīmāruñ için
 Ḳılca ḳaldı yüregüm turre-i ṭarrāruñ için

70 M 101b, U 59, E 30b
 * Başlık U, M, E
 2b āşüb u fitne: āşüb-ı fitne U, E
 5b mā-ḥaşal: ḥāsıl U, E
 71 M 102a, U 60, E 30b

- 2 Cān virür cebhe-i berrākına nāhīd-i felek
Çāk olur mihr ile meh tābiş-i ruhsāruñ için
- 3 Tāze gül söylediler ruḡlarına sulṭānum
Müşg-i Rūmī didiler zūlf-i siyekāruñ için
- 4 Eylesem siḡr ile āşüfte bütün dünyāyı
Bir ġazel tarḡ ideyüm çeşm-i füsünkāruñ için
- 5 Kāle gel **Şabrī** niçün böyle olursuñ ḡāmūş
Bizi ḡasretde ḡoduñ şı‘r-i şeker-bāruñ için

72

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Çāk olur siḡr-i füsün dīde-i fettānuñdan
Şaḡınur şūr u fiten zūlf-i perīşānuñdan
- 2 Cān virür ḡüsn ü bahā ruḡlarıña sulṭānum
Şerm ider reng-i tebessüm leb-i ḡandānuñdan
- 3 Bize sevdā-yı ser-i zūlf-i siyekār yeter
Geçdük ey dehr-i denī sünbül ü reyḡānuñdan
- 4 Beñzemez ḡaṭṭ-ı ruḡ-ı dil-bere bir nazm-ı selīs
ḡaylī ebyāt oḡuduk Sa‘ dī Gülistān’uñdan
- 5 Dem-be-dem ḡālını iḡhāra ne ḡācet **Şabrī**
Fehm olur sūz-ı dilüñ çāk-i giribānuñdan

73

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Ruḡuñ taḡmīr olınmış sevdigüm gül-berg-i aḡmerden
Letāfetde dehānuñ fark olınmaz ḡonce-i terden
- 2 N’ola sevdā-yı ḡālüñ ḡönlüme düşdükçe āḡ itsem
Çıkar dūd-ı siyek ‘anber ḡonınca fark-ı micmerden

---

72 M 102a, U 60, E 31a
3a ser-i zūlf: zūlf E: ḡaṭṭ u zūlf U
5a olur: - E
73 M 102a, U 60, E 31a

- 3 Dem-i vuşlatda sūzişle ‘aceb mi na‘ ralar ursam
Şu sepdikçe şadā hāşıl olur elbette aḡkerden
- 4 Hıa-ı dil-ber degül manzūme bir tārīhdür ol kim
Hulagu vaḡ‘ asın işrāb ider harf-i mücevherden
- 5 Bu nev-ıtarḡ-ı dil-ārā bī-bedel bir nazm-ı zībādur
Nazīre iste ey **Şabrī** Necīb-i nükte-perverden

74

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Ne şirīn sözlü dil-bersin ne nāzük nāz-perversin
Güzellikde bulunmaz mişli bir şūḡ-ı semen-bersin
- 2 Nihāl-i ‘ işvesin bir ḡonce-i bāḡ-ı leḡāfetsin
Güzelsūñ lāle-i ḡamrāya beñzer verd-i aḡmersin
- 3 Riyā cellādı taḡvā ḡırsızı bir āfet-i dīnsin
Ne kāfırsin ne sāḡırsin ne cādū-yı füsūngersin
- 4 N’ola müştāḡ-ı dīdāruñ olursa ser-te-ser ‘ālem
Perī-rū bir gözi āhū meleksin māh-peyersin
- 5 Necīb-i nükte-pīrādan nazīre iste ey **Şabrī**
Sūḡan-perverlik it bir şā‘ ir-i nādīre-perversin

75

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün

- 1 ‘ Aceb kimlerle dem-sāz-ı ḡarabsın
Kimūñle bāde-nūş-ı leb-be-lebsin
- 2 Beni ḡurbet-nişīn-i firḡat itdūñ
Bu ālām u cefāya sen sebebsin
- 3 Nedür bā’iş ‘aceb ḡīn-i cebīne
Niḡün ey mest-i naḡvet pūr-ḡazabsın

3a vuşlatda: vaşlında U
4a manzūme: manzūm E, M
74 M 102a, U 60, E 31a
1a nāz-perversin: nāz u perversin E
4b rū: rūy E
5b nādīre: i‘ cāz U
75 M 102b, U 61, E 31b

- 4 Be şūfī kim çeker vech-i ‘ abūsuñ
Ne ħar-meşreb ne şahş-ı bī-edebisin
- 5 Unutduñ **Şabrī**-i şeydāyı şimdi
‘ Aceb kimlerle dem-sāz-ı tarabsın

76

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Çeşm-i mestüñdür beni ser-mest ü ħayrān eyleyen
Kākülün sevdāsıdur ‘ aqlum perīşān eyleyen
- 2 Çāre eylerseñ sen eylersün bu ben dil-ħasteye
Senden özge yok benüm derdüme dermān eyleyen
- 3 Ey lebi kevşer melek-manzar cüvān-ı bī-menend
Cenneti n’eyler ser-i kūyün seyrān eyleyen
- 4 Fitne-i Cengīz’e beñzetsem n’ola müjgānuñı
Tir-i ğamzeñdür senün bir demde biñ kan eyleyen
- 5 Sensin ey şūĥ-ı felek-meşreb hezārān-āşnā
Şabrī-i āvāreyi bī-şabr u sāmān eyleyen

ĤARFÜ’L-VĀV*

77

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Bulunmaz çeşm-i mekkāruñ gibi ‘ ālemde bir āhū
Ne mümkin çin-i zülfünle ola müşg-i Ĥoten hem-bū
- 2 Ĥaĥ-ı nevdür viren ĥüsn ü bahā ruşsāre-i āle
Tarāvet-yāb olur ĥār ile elbette gül-i ĥoş-bū
- 3 Kimünle nüşiş-i cām-ı şarāb-ı erguvān eyler
‘ Aceb kimlerle dem-sāz-ı tarabdur ol kemān-ebrū

---

76 M 102b, U 61, E 31b
3a bī-menend: ĥübter U
5 a sensin: sensün
* Başlık U, M, E
77 M 102b, U 61, E 31b

- 4 Geçer tîr-i kazâ mânendi neşterzâr-ı müjgânı
Cihânda görmedüm cânâ nigâhuñ gibi bir cādū
- 5 ‘ Aceb mi gül gibi çāk-i girîbân eylesem şimdi
Yine gül-penbe cânfes-cāme giymiş ol gül-i hod-rū
- 6 Nedür ol hadd ü hâl ol yāl ü bāl ol kâmet-i mevzūn
Nedür ol sîm sāk ol sâ‘ id-i berrāk ol pehlū
- 7 Naẓîre iste erbāb-ı hüner-perverden ey **Şabrî**
Muşanna‘ tarḥ-ı dil-cū bî-bedel bir nev-ğazeldür bu

78

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Dil ruḥ-ı hū-kerde-i dil-dârı eyler ârzū
Bülbül-i şūrîdedür gülzârı eyler ârzū
- 2 Dâ‘imâ ḥ‘âhişger-i būs-ı leb-i cânāneyüm
Mest olan cām-ı mey-i ser-şârı eyler ârzū
- 3 Her ne deñlü nāz u istignāsın efzūn eylese
Dil yine ol dil-ber-i mekkârı eyler ârzū
- 4 Mübtelâ-yı ‘ aşq olan bâğ-ı behiştî istemez
Dem-be-dem tâb-ı cemâl-i yâri eyler ârzū
- 5 Târ-mâr olsa ‘ aceb mi **Şabrî**-i âşüfte-hâl
Kākül-i ḥam-der-ḥam-ı dil-dârı eyler ârzū

ḤARFÜ’L-HĀ*

79

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Geldi hengām-ı meserret-eşer inşâ’A’llâh
İtdi eyyām-ı küdüret güzer inşâ’A’llâh

4a neşterzâr: nişterzâr M: neşterzây U
5b hod-rū : ḥub-rū U
6 a ol yāl ü bāl: ol bāl U, E
7a erbāb: aḥbāb M, E
78 M 103a, U 61, E 31b
* Başlık U, M, E
79 M 103a, U 62, E 32a

- 2 Fülk-i dil sâhil-i maşşūda olur lenger-zen
Hızr-ı tevfiķ delālet ider inşā 'A' llāh
- 3 Olarak pāzide-i rāh-ı taḥassür ey dil
Buluruz kūy-ı murāda zafer inşā 'A' llāh
- 3 Müşkil olmuş tatalum ḥall-i 'uķūd-ı maṭlab
Nāḥun-ı himmet olur kārger inşā 'A' llāh
- 4 Şem' -i dil pūf-zede-i cürm ise de olma melül
Nūr-ı raḥmetle olur şu' lever inşā 'A' llāh
- 5 Var iken elde mefātīḥ-i kemāl-i iḥlās
Aluruz kenz-i emelden güher inşā 'A' llāh
- 6 Sen hemān gül-çemen-i ḥātırı ḥoş tut dā 'im
Bülbül-i bāğ-ı maķāşid öter inşā 'A' llāh
- 7 Böyle ḫalmaz bu gönül kārgeh-i keşretde
Dem olur çün ü çirādan geçer inşā 'A' llāh
- 8 Eşer-i ḥāme-i ḥātem gibi nāmuñ **Şabrī**
Faşş-ı ' irfāna virür zīb ü fer inşā 'A' llāh

80

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 Güzelsin yok nazīrūñ sevdigüm nāzük bedenlikde
Cüvān-ı tāzesin yokdur menendūñ sīm-tenlikde
- 2 Degül ṭarf-ı külāh-ı dil-rübāda zülf-i ' anber-bū
O bir nev-reste sünböldür ki bitmiş feslegenlikde
- 3 Dem-ā-dem kārban-ı ḥayl-i ' uşşāķı çalar çarpar
Bulmaz ğamzenūñ mişl ü menendi rāh-zenlikde

3b zafer: zaferān E
80 M 103b, U 62, E 32a
1a güzelsin: görülmüş U, E
3a ḥayl: şabr M, E

- 4 Öpenler ruĥlaruñ seyr eyleyenler sîne-i şâfuñ
Şafâ eyler gehî gülşende gâhî yasemenlikde
- 5 Münâsibdür bu kumrı gögsi cânfesden kabâlar kes
Çıkar ey tûṭî-i gūyâ saña bir nîm-tenlikde
- 6 N'ola bülbül gibi nâlânuñ olsa **Şabri**-i şeydâ
Nihâl-i ʿ işvesin yokdur nazîrûñ gül-bedenlikde

81

Mefʿülü Mefâʿilü Mefâʿilü Feʿülün

- 1 Yok mişli o vech-i ḥasenüñ ḥüsn ü bahâda
ʿ Ālemde güzel böyle gerek tarz u edâda
- 2 Var mı bu tenâsüb bu temâyül bu edâlar
Allâh'ı seversen hele bir mâh-liqâda
- 3 Baĥ kaşlarınıñ râsı ile çeşmine bir kez
Seyr eyle iki fitneyi şimdi bir arada
- 4 Ḥaṭ geldi ruĥ-ı âline ol ğonca dehânuñ
Gülşende yine tâze bahâr oldı güşâde
- 5 Bu nazm-ı nev-icâda nazîre bulunursa
Şabri bulunur ṭabʿ-ı Ḥudâ-dâd-ı ʿ aṭâda

82

Mefâʿilün Mefâʿilün Mefâʿilün Mefâʿilün

- 1 N'ola şimden girü âġâz idersem âh u feryâda
Gönül virdüm yine ben bî-vefâ bir şüh-ı bî-dâda
- 2 Ne deñlü ḥaṭṭ-ı nev-res neşḥ iderse ḥüsn-i cânânı
Yine ʿ aşkından olmaz bu dil-i dîvâne âzâde
- 3 Hevâ-yı büşiş-i laʿl-i lebüñ gitmez derūnumdan
Olur mey-ḥʿârenüñ elbette fikri cām-ı şahbâda

5a gögsi: gîsü E
81 M 103b, U 62, E 32b
3b fitneyi: fitnei M, E
4 - U
82 M 103b, U 63, E 32b
1b virdüm: virürdüm E; ben: bir M, E

- 4 Remedden dide-i dil-ber degül dülbend ile mestür
O bir üsküflü şahındür şikâra olmuş âmâde
- 5 Diyârında kişinüñ ma' lüm olmaz kıadr-i güftârın
Bilinmez kıymeti dürr-i yetimüñ ka' r-ı deryâda
- 6 Nedür ol mûmiyân ol sîm sâķ ol sâ' id-i berrâķ
Nedür ol ħad ü ħâl ol yâl ü bâl ol kıadd-i bâlâda
- 7 Ğaraż temyîz ise güftâr-ı siĥr-âşâruñ ey **Şabrî**
Bu nazm-ı pâki gönder Râzi-i dâna vü üstâda

83

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Gören ruĥsârıñı teşbîh ider gül-berg-i ħandâna
Cemâlün seyr idenler beñzedür şaĥn-ı gülistâna
- 2 Göñül gülşen-sarây-ı cennet oldu naķş-ı ħaddüñle
Ħayâl-i kâkülüñle döndi çeşmüm sünbülîstâna
- 3 Muşanna' mışra' -ı mu' ciz-nümâdür ħaĥt-ı nev-ĥîzün
Lebünle ruĥlaruñ rengin zemindür nükte-sencâna
- 4 Ğubâr-ı ħâk-i pâyuñ tütüyâ-yı çeşm-i cânumdur
Değişmem gerd-i râhuñ mâ-ĥaşal kuĥl-ı Şıfâĥân'a
- 5 N'ola bülbül gibi feryâd u efġân eylesem şimdi
Göñül virdüm yine gül-çehreli bir şüĥ-ı devrâna
- 6 Esîr-i kâkül-i ħam-der-ĥamuñdur ey gözi âhû
Nigâĥ-ı merĥamet kıl **Şabrî**-i bîmâr u ĥayrâna

84

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Naķş-ı ruĥuñ ey perî bu çeşm-i ĥasret-pîşede
Bir gül-i nev-restedür güyâ derün-ı şîşede

4a remedden: remide U
5a ma' lüm olmaz: kimse bilmez U; güftârın: güftârı M, E
6b yâl ü bâl: yâl-i bâl U, E
83 M 104a, U 63, E 32b
1b gülistâna: gülşene U
5a efġân: fiġân E
84 M 104a, U 63, E 33a

- 2 Ol siyeh müjgānuñ içre çeşm-i hūn-rīzūñ senūñ
Bir harāmīdür nigāh eyler derūn-ı bīşede
- 3 Lāle-ruḥ bir nev-nihāl-i ḥüsne virdüm göñlümi
Tāze dāğum var yine bu sīne-i pür-rīşede
- 4 Dem-be-dem zānū-be-zānū şöhetūñ ellerledür
Ḥışm ile olsun ḥiṭāb it bende-i dil-rīşede
- 5 Nağme-sāz oldukça ṭab^ç -ı dil-pesendüm **Şabriyā**
Rağş ider bīkr-i ma^ç ānī sāḥa-i endīşede

85

Fā^çilātūn Fā^çilātūn Fā^çilātūn Fā^çilūn

- 1 Şevḳ ile būs eylesem ol ruḥları āli yine
Meclis olsa zümre-i bīgāneden ḥālī yine
- 2 Müşg-nābāsā meşām-ı cānı ta^ç ṭir eyledi
Ḥālden ḥālī degüldür ol mehūñ ḥālī yine
- 3 Tāb-ı mey bir başḳa ḥālet virdi rū-yı dil-bere
Gül gül oldı verde döndi ^çārız-ı āli yine
- 4 Simsiyeh zülfūñ dağıt ruḥsār-ı rengīn üstüne
Ferve-i semmüre ḳaplat ḳırmızı şālī yine
- 5 Geh miyānuñ zıkr ider gāhī leb-i cān-baḥşuñı
Şabri-i āşüfte ḳoymaz ḳil ile ḳālī yine

86

Mef^çülü Mefā^çilü Mefā^çilü Fe^çülün

- 1 Oldum yine bir dil-beri fettāna fütāde
Yok mişli şebāhatda melāḥatda bahāda
- 2 Çaç semt-i ^çIrāḳ'a güzer itdi dil-i ser-mest
Hiç bulmadı la^ç lūñ gibi bir neş^çeli bāde

3a virdüm: virürdüm E

85 M 104a, U 63, E 33a

2b ḥālden ḥālī U: ḥālden ḥālī E, ḥālden ḥālī M

3b verde: güle M, E

4a dağıt: biraḳ U

5a geh miyānuñ: mūmiyānuñ U, geh mūmiyānuñ E; gāhī: geh E

86 M 117a

- 3 Hicrũnle ölüsem eger ey kıyāmet
Hep halkı yaķar sũz-ı dilũm rũz-ı cezāda
- 4 Baķ eşm-i siyekār ile ebrũ-yı nigāra
Seyr it iki fettān-ı cihānı bir arada
- 5 eng olsa n'ola kām̄et-i sāmān u sũkũnum
Bir engĩ-i meh-peykere dil oldu fũtāde
- 6 Olma hāzer it ille-keş-i 'aşkı be řũfi
Eyler seni āķir o kemān-ebrũ kepāde
- 7 **şabri** gibi pākĩze-sũķan var mı cihānda
Memdũķ ola her nazmı miyān-ı 'urefāda

87

ĠAZEL-İ MÜZEYYEL BERĀY-I VELİYYÜ'D-DİN PAŞA
(YESARA'LLĀHU MA-YEŐĀ')*

Mefā'ilũn Mefā'ilũn Mefā'ilũn Mefā'ilũn

- 1 Nazar ķıl 'ārız-ı zĩbāda ol zũlf-i semen-sāye
Mu'anber řaķlı sũnbũldũr ki şalmış gũlřene řāye
- 2 řāfāya māye-i evķātumı ta'lik iderdũm ger
Getũrsem ol haķ-ı nev-ķĩz ũ hũsn ũ ānı imlāya
- 3 Nedũr vech-i cemĩlinde olan envār-ı māder-zād
Nazar ķıl el-amān ol āftāb-ı 'ālem-ārāya
- 4 Degiřmem bũsiř-i la'l-i leb-i cān-baķřuñ ey sākĩ
Kemāl-i neşve-i cām-ı feraķ-fercāmı řahbāya
- 5 Nazĩri gelmemiş bir duķter-i ra'nāya mũřtākuz
Diriģā dũřmũřũz sākĩz gibi efvāh-ı a'dāya

- 6 Leṭāfet virdi gīsūlar o zībā gerden-i şāfa
Miyān-ı yāsemenlik buldı şeb-būlarla pīrāye
- 7 Yine çūş eyledi deryā-yı ṭab^ç -ı pākūñ ey **Şabrī**
^ç Aceb mi her kelāmuñ olsa bir dürr-i girān-māye
- 8 Bilür yek-naẓrada ḥāl-i dil-i erbāb-ı ḥācātı
Ne ḥācet ^ç arz-ı ḥāl itmek Velıyyü'd-dīn Paşa'ya
- 9 Sühütle ider dil-ḥ^vāhuñ üzre maṭlabuñ ḥāşıl
^ç İñāyet merḥamet maḥşūşdur ol zāt-ı vālāya
- 10 Velıyyü'n-ni^ç met-i bī-minnetüm şağ olsun ^ç ālemde
Kıomaz bu müstmend ü dil-figārı böyle bī-vāye
- 11 Ḥudā ol şeh-süvār-ı ^ç arşagāh-ı rezm ü heycāya
Vire ^ç ömr-i ebed mecd ü sa^ç ādet ^ç izz-i bī-ğāye

ḤARFÜ'L-YĀ*

88

Mefā^çilün Mefā^çilün Mefā^çilün Mefā^çilün

- 1 ^ç Aceb ol gözleri fettānumı gördüñ begendüñ mi
Benüm ol āfet-i devrānumı gördüñ begendüñ mi
- 2 Niğāh itdüñ mi tāb-ı ḥüsnüne ol şūḥ-ı devrānuñ
Şu^ç ā^ç -ı neyyir-i raḥşānumı gördüñ begendüñ mi
- 3 Güzār itdüñ mi ey bād-ı şabā zülf-i dil-ārāya
Mu^ç anber sünbül ü reyḥānumı gördüñ begendüñ mi
- 4 O tığ-ı ebrūvān-ı yāri itdüm sīneme taşvīr
Mücevher ḥançer-i bürrānumı gördüñ begendüñ mi

* Başlık U, M, E
88 M 104a, U 64, E 33a
4a ebrūvān-ı yāri: ebrūvānı yāri U

- 5 Dü ebrū maṭlā[‘] -ı ber-cestedür mecmūa[‘] -i ḥüsne
Benüm ser-levḥa-i dīvānemi gördüñ begendüñ mi
- 6 Kimüñ bezmindedür ol mest-i naḥvet bilmem ey **Şabrī**
[‘]Āceb ol gözleri fettānumı gördüñ begendüñ mi

89

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

- 1 Meger ider ādeme her bir nigeḥ-i pür-āli
Fitneden ḡamze-i fettānı degüldür ḥālī
- 2 Lehçesi şehd-i muşaffā sūḥanı kand u nebāt
Leb-i rengīnine beñzer Girid’üñ gül balı
- 3 Beni bülbül gibi āşüfte vü nālān itdi
Serde kat kat o levendāne ḡanarya şālı
- 4 Eşheb-i nāza süvār oldı yine ol āfet
Ser-te-ser ḥalk-ı cihān olsa n’ola pā-māli
- 5 Ğam yime rü-be-reḥ-i deşt-i cünün oldıḡına
Şabrīyā böyledür erbāb-ı maḥabbet ḥālī

90

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

- 1 Gören leṭāfet-i bāḡ-ı cemāl-i cānānı
İder mi fikr ü taḥayyül riyāz-ı Rıdvan’ı
- 2 Şikenc-i kākülını şemm iden fedā eyler
Şemīm-i sünbül-i nev-ḥīz ü ‘anber-efşanı
- 3 O ḡamzeler ḡomaz aşlā gönülde şabr u sükün
Helāk ider nigeḥ-i çeşm-i mesti insānı
- 4 Ne geldi dehre nazīri o ḡadd-i dil-cünüñ
Ne gördi çeşm-i cihān böyle şūḥ-ı devranı

---

89 M 104b, U 64, E 33b
2b rengīnine: rengīnüñe M, E
5b böyledür: öyledür U
90 M 104b, U 64, E 33b

- 5 Bu iştiyāk helāk itdi el-amān bizi
Şeb-i firāk u ğamuñ yoķ mı hadd ü pâyānı
- 6 Kemāl-i ğumķuñı işrāb ider senüñ vā^ç iz
Bu şekl ile bu şemā^ç il bu rīş-i tūlānī
- 7 Qadīmī kendi ķuluñ kendi sīne-çākūñdur
Unutma pādşehüm Şabrī-i sūhandānı

91

Mef^ç ulü Fā^ç ilātü Mefā^ç ilü Fā^ç ilün

- 1 Ben ğam-ğüsāra^ç arz-ı cemāl itdi ol perī
Gösterdi baña rüz-ı kıyāmetle maḥşeri
- 2 Yaķdı derün-ı sīnemi āfet baķışları
Mest itdi dil-i fütādei maḥmūr gözleri
- 3 Qanarya rengi cāme-i zībā giyüp bugün
Bülbül gibi terennüme āġāz it ey perī
- 4 Ben ḥāksāra belki teraḥḥum ider diyü
Ölince beklesem ne^ç aceb kūy-ı dil-beri
- 5 Şabrī sipihre çıkısa n'ola dūd-ı āh-ı dil
Ḥaylī dem oldı görmedüm ol māh-peykeri

92

Mefā^ç ilün Mefā^ç ilün Mefā^ç ilün Mefā^ç ilün

- 1 Yine dem-beste kıldı bir nighle ben dil-figārı
Yine āġāz-ı efsün eyledi çeşm-i füsünkārı
- 2 N'ola āġzum şulansa meyve-i vaşluñ düşündükçe
Görüp nārence beñzetdüm bu şeb pistānce-i yāri

91 M 104b, U 64, E 33b
2a dil-i fütāde: ben fütāde E, men fütāde
92 M 105a, U 65, E 34a

- 3 Degüldür ‘arız-ı gülgünüñ üzre zülf-i ‘anber-bū
Uyur bir ejdehādur mesken itmiş şahn-ı gülzārı
- 4 Nişār eyler reh-i ‘aşkında naqd-i cānı bī-minnet
Olanlar nāzeninüm kāla-i vaşluñ hırīdārı
- 5 Lebüñ ser-çeşme-i āb-ı hayātı teşne-dil kıldı
Düşürdi dişlerüñ baħr-i ‘amīka dürr-i şehvārı
- 6 Görenler Şabrī-i siħr-āverüñ nazmuñ pesend eyler
N’ola rengin olursa la‘l-i dil-ber gibi eş‘ārı

93

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Nāz ile süzdükçe cānā dīde-i maħmūrını
Mest idersüñ ‘āşık-ı dil-ħaste vü mehcūrını
- 2 Seyr idenler şu‘le-i ruħsār-ı āteş-bārıñı
N’eylesün ey māh-ı enver āftābuñ nūrıñı
- 3 ‘Arız-ı gülgünüñ üzre dök siyeh zülfüñ meded
Kırmızı lāhüre kaplat ferve-i semmūrını
- 4 Cānuma kār itdi ol qaşı kemānuñ firķati
Başuna çal n’eyleyem muṭrıb senüñ ŧanbūrını
- 5 Bunca müddetdür yoluñda pāy-mālūñdur senüñ
Vādī-i firķatde qoyma Şabrī-i mehcūrını

94

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Ğamze-i ğam-sāzuñ ey büt bī-ķarār itdi beni
Halka-i zencir-i zülfüñ tār-mār itdi beni
- 2 Sāk-ı sīmīn sād-i billūruñ aldı ‘aqlumı
Sīm-bāzū ķadd ü dil-cūñ dil-figār itdi beni

---

93 M 105a, U 65, E 34a
5a müddetdür: demlerdür U
94 M 105a, U 65, 34a
1a ey büt: āyā M, E
2 b dil-cūñ: dil-cū M, E

- 3 Çin-i zülfüñe gönül virdüm haṭā itdüm meded
Ḥançer-i ebrūlaruñ zār u nizār itdi beni
- 4 Güşe-i ebrū ile dün gice imā itdigün
Şubḥa dek teşrīfüñe ümmīdvār itdi beni
- 5 Pençe-i ḥasretle çāk itsem girībānum n'ola
Şāh-bāzum za' f-1 hicrūñ bi-ḳarār itdi beni
- 6 **Şabrīyā** gerçi bu zībā şî' ri tarḥ itdüm velī
Māye-i ṭab' -1 necībüm māyedār itdi beni

95

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 1 Ḳand-ı la' lüñdür şeker-rīz eyleyen güftārımı
Kākülüñdür böyle ' anber-bār iden eş' arımı
- 2 Şā' irüm bir ḳāmet-i mevzūna virdüm gönlümi
Mışra' -1 zībāya tazmīn eyledüm efkārımı
- 3 Ṭurre-i ṭarrārına dil-beste oldum ben yine
Bağladum zencīr-i ' aşka bu dil-i nā-çārımı
- 4 Ḥāṭıra gelmez mi ol demler ki ey mest-i ğurūr
Şād iderdüñ zevḳ-i vaşluñla dil-i bīmārımı
- 5 **Şabrīyā** şabr eylerüm her cevre ammā toğrısı
Ġayrılarla görmege şabr idemem dil-dārımı

96

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

- 1 O mäh-pāredür ey dil koyan bu ḥāle seni
Ḥayāl-i ebrūsıdur döndiren hilāle seni
- 2 Bu şeb müsā' ade itse sipihr-i kec-reftār
Der-āğuş eylesem ey meh mişāl-i ḥāle seni

---

5 - U
6b māye: mā' il U; ṭab' -1 : ṭab' um M
95 M 105b, U 65, E 34b
4a ey: ol U
96 M 105b, U 66, E 34b

- 3 Ğamuñla zār u nizār oldıgum unutmam hıç
Hudā'ya eyledüm ey sevdiğüm havāle seni
- 4 Öper miyüz ruḥ-ı gülgünını toyıncaya dek
‘ Aceb şarar mıyuz ey kāküli külāle seni
- 5 Tolaşma kūy-ı nigāra hāzer kııl ey **Şabrī**
O şūḥ-ı ‘ işve-perestdür kıoyan bu hāle seni

97

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

- 1 Bu şeb gördüm hayāl-i ḥ‘ābda ol māh-ı tībānı
Yine ḥülyālara düş eyledüm hayfā dil u cānı
- 2 Nazar kııldum ruḥ-ı renginine ol zülf-i müşgine
Temāşā eyledüm hem gülşeni hem sünbülüstānı
- 3 Hārāmī gözleri ol āfetüñ bir rāh-zendür kim
Çalar çarpar dem-ā-dem kārban-ı şabr u sāmānı
- 4 Dimāğ itmez görenler kākülün büy-ı semenzāra
Cemālün seyr idenler istemez şahn-ı gülistānı
- 5 Lebün emsem ruḥ-ı gülgünüñ öpsem gerdenün kıoqsam
Der-āğüş eyleşem bir kerrecik o şūḥ-ı devrānı
- 6 Kıo ta‘ n itsün saña ḥalk-ı cihān ‘ ālemde ey **Şabrī**
Şaķın terk itme bir laḥza şafā-yı vaşl-ı cānānı

98

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün

- 1 Tāb-ı ruḥsāruñ görenler ey perī
İstemez āyine-i İskender’i

97 M 105b, U 66, E 34b
5a ruḥ-ı gülgünüñ: ruḥ-ı renginün M
98 M 106a, U 66, E 35a

- 2 Būs iden la' l-i leb-i mey-gūnını
N'eylesün cennetde āb-ı kevşeri
- 3 Kākül-i müşg-i Hōten-būyuñ senüñ
Gezdirür āhū-yı Çin'i serseri
- 4 Seyr iden hālūñ perişān hāl olur
Hālden hālī degülsün ey perī
- 5 **Şabri'**ye cüllāb-ı la' lūñ söyledür
Böyle şirīn böyle rengīn sözleri

99

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Şübhe yoq būs-ı leb-i cānāna bayrām irtesi
Devre başlar sāgar u peymāne bayrām irtesi
- 2 Mest-i nāzum ref' olur senden dağı şerm ü hicāb
Cām-ı mey çıksun hele meydāna bayrām irtesi
- 3 Kelle germ ü bādeler nerm oldığın seyr eylesek
Āh açılsa der-i mey-ḥāne bayrām irtesi
- 4 Var iken meclisde devr-i sāgar-ı yāḳutfām
El deger mi sübḥa-i mercāna bayrām irtesi
- 5 Böyle maḡmūm olma **Şabri'** rūze-i ālāmdan
Şād olur elbet dil-i vīrāne bayrām irtesi

100

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Beñzemez mi bir içim şuya leḫāfetde teni
Ḥaseneyn 'aşkına seyr eyle o vech-i ḥaseni
- 2 Gizlü bir nīm tebessüme taḥammül itmez
Tengdür tā o ḳadar o büt-i nāzuñ deheni

---

99 106a, U 66, E 35a
3a oldığın: olduḡuñ M, E
4a yāḳutfām: yāḳut-tāb U
100 M 118a

- 3 Mest olup açsa giribânını tā nāfa kadar
Eylesem zīver-i āgūş o gül-i pīreheni
- 4 Āh bilmem ki ne sihr eyler o çeşm-i sehḥār
Eyledi nazra-i ūlāda dil-āşüfte teni
- 5 Şā‘ir-i nādire-güyem idemem lāf ü güzāf
Severüm toğrusı ey kāmēt-i mevzūn seni
- 6 Var mı ol lebleri gül-ķand u şeker-pāre gibi
Sūkkerīn şehd-i muşaffā ola her bir süḥanı
- 7 Hele bī-hūde degül nālelerin ey **Şabrī**
Var ise eyledi bir şūḥ-ı dil-efgār seni

101

Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilātūn Fā‘ilūn

- 1 Nev-nihālüm būs iden dürc-i dehān-ı tengini
N’eylesün gülzār-ı dehrün ğonce-i hoş-rengini
- 2 Ḥāk-i kūyuñ kīmyā-yı ‘izz ü devletdür baña
Kenz-i Ḳārun’a deġişmem āstānuñ sengini
- 3 Nāle-i ‘uşşākı gūş it kūçe-i cānānede
Diñle gel ser-ḥadd-i ‘aşkuñ sū-be-sū gülbangini
- 4 Meyve-çīn-i bāġ-ı vaşl-ı yār olup būs eylesem
Būsitān-ı sīnede pistānce-i nārengini
- 5 Leyle-i Ḳadr’e şabāḥ-ı ‘ıyde teşbīh eyledüm
Seyr idince gerdeninde perçem-i şeb-rengini
- 6 Çaldı bir çengī benüm ser-māye-i ārāmumı
Başına çal n’eyleyüm Nāhid rebāb u çengini

- 7 Vā' ız-i ħod-bāne bār oldı kemāl-i kibr ile
İşte buldı zāhid-i ħammāl-meşreb dengini
- 8 Simsiyeh ħālūñ görüp ruĥsār-ı āteş-bārda
İngiliz bārūdına beñzetedüm eyā rengini
- 9 Nāvek-i ser-tizini seyr it o ħūnī ħamzenūñ
Şabriyā zīb-āver-i zıkr it Hulagu cengini

RUBA'İLER

RUBĀ'İYYĀT*

1

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün
Göñül sensiz bu ' işretgāhda ey tıfl-ı mümtāzum
Dem-ā-dem ħulħul-ı mīnā gibi āh u figān eyler
Hevā-yı la' l-i dil-ber cānına kār itdi **Şabri'**nüñ
Anuñ çün nūşış-i cām-ı şarāb-ı erguvān eyler

Diger**

2

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün
Nigārā zülf-i ħam-der-ħam degül ruĥsār-ı ālüñdür
Bir ejderdür ki ħalkā ħalkā naĥl-i gülde yatmışdur
Degül germiyyet-i meyden kızaran çeşm-i maĥmūruñ
O bir şeh-bāz-ı vaĥşidür per ü bālin ħanatmışdur

---

* Başlık RUBĀ'İYYĀT: RUBĀ'İYYĀT U; Bu başlık altındaki şiirler rubā' i kalıbında yazılmamıştır
1 M 106a, U 74, E 35a
** Başlık M, E
2 M 106a, U 74, E 35a

Diger*

3

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün

Nāle kılsam ' andelībāsā n'ola şimden girü
 Bir gül-i nev-res nihāle mübtelā oldum yine
 Gönlümi ser-rişte-i gīsūsına bend eyledüm
 Hayf kim üftāde-i dām-ı belā oldum yine

Diger**

4

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün

Būs idüp hoşça dehānını o şir'in sühanuñ
 Añladum çāşnī-i kand-ı nebātı bu gice
 Leb-i cān-bağşımı emdüm o Mesihā-nefesüñ
 Hızrveş buldı gönül āb-ı hayātı bu gice

5

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Baña hem-dem olan her demde sūz-ı dāğ-ı miñnetdür
 Enīs ü ğam-gūsārum yok şerār-ı āhdan ğayrı
 Bu vīrān-ḥāne-i ' ālemde bī-kes kaldum ey **Şabrī**
 Melāz u melce'im yok Hāzret-i Allāh'dan ğayrı

---

* Başlık M, E
 3 M 106b, U 74, E 35a
 ** Başlık M, E
 4 M 106b, U 74, E 35b
 1 dehānını: dehānuñ M, E
 5 M 106b, U 74, E 35b

6

**İRABOLİCE'DE SEYYİD MUŞTAFÂ PAŞA İLE DEĞİRMENLİK
KAŞRINDA İKEN SÖYLENMİŞDÜR***

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

N'ola bu kaşr-ı vâlâ ğıbta-fermâ-yı behişt olsa
Müşerref kıldı yümn-i mağdemiyle Muştafâ Paşa
O dâdâr-ı kerem-perver hidiv-i dâd-güster kim
Cihânda gelmemişdür böyle bir düstür-ı bî-hemtâ

Bu dağı**

7

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Dâverâ tûî-i tab'-ı Şabri
Hayf kim dâma giriftâr oldu
Degme bir hâne begenmez iken âh
Şimdi bir dâma giriftâr oldu

8

**MÜŞÂRÜN İLEYH KAPUDAN-I DERYÂ MERHÛM HÛSEYN PAŞA
HAZRETLERİ ANABOLİ'YA TEŞRİFLERİNDE BÛS-I DÂMEN-İ
DEVLETLERİYLE ŞEREF-YÂB OLDIĞIMUZDA VİRİLEN RUBÂ'İDÜR***

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ey felek ey hâsid-i bed-h^vâh ey çarh-ı le'îm
İşte bûs-ı dâmen-i devletle oldum şâd-kâm
Dâverâ pâ-bûs-ı iclâlüh iderdüm ârzü
Nâ'il oldum minnet olsun Hağğ'a ber-vefğ-i merâm

6 M 106b, U 74, E 35b

* Başlık U: İRABOLİCE'DE DEVLETLÜ SEYYİD MUŞTAFÂ PAŞA HAZRETLERİYLE DEĞİRMENLİK KAŞRINDA İKEN SÖYLENİLEN RUBÂ'İDÜR M, E

** Başlık U

7 M 106b, U 75, E 35b

8 M 106b, E 35b

* Başlık M, E

9

**MORA VĀLĪSĪ ‘OŞMĀN PAŞA EFENDÜMÜZE KAYMAK HEDİYYESİYLE
GÖNDERİLEN RUBĀ‘İDÜR****

Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün

Eyā vezîr-i mükerrerem hediyyeden ğarazum
Kemāl-i şıdk ile şîr-i hülüşî şağmağdur
Sürür-ı şevk ile pā-būsa varmağ istermiş
Yoğurtladı yine **Şabrî** merāmı kaymağdur

10

**DEVLETLÜ VELİYYÜ’D-DİN PAŞA EFENDÜMÜZ HAZRETLERİNE
TAĞDİM KILINMIŞDUR ***

Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün

Ey mültecā-yı ehl-i recā melce’-i enām
Güş eyle ‘arz-ı hālîni bu ‘abd-i kemterin
‘Afv it kemāl-i luğf u keremle kuşürını
Bu müstmend-i **Şabrî**-i nādîre-perverîn

11

Velehu**

Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün

Şabrî kılınıñ şöhret-i ecdādı yılandur
Bu şiddet-i sermāda surāğ içre nihāndur
Manğal başı bir cāy-ı ferağ-zādur Efendüm
Ammā ki kömürsüzlük ile hālî yamāndur

---

9 M 118b
** Başlık M
10 M 118b
* Başlık M
11 M 118b
** Başlık M

MÜFREDLER

MÜFREDÂT*

1

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Mū-be-mū kıldum nazar ol şeh-levend-i ' işveye
 Kı l kadar mūy-ı miyāndan ğayrı bir noqşanı yok

Beyt**

2

Mef' ūlü Fā' ilātü Me' fāilü Fā' ilün

Ħançer taqındı mūy-ı miyāna o bî-emān
 Oldı dirîĝ ortalıĝuñ ħāli pek yamān

Meşnevi***

3

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Bugün gūş eyledüm ğüftār-ı gevher-bār-ı dil-dārı
 Dizilmiş rişte-i taqrîre gördüm dürr-i şehvārı

Beyt*

4

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

Būy-ı ğisūsını tefhîm içün ol ğonce-dehen
 Tāze bir sünbül-i zībā baña ihdā' itdi

---

* Başlık U: Ebyāt E, Diğer Ebyāt M
 1 M 106b, U 75, E 35b
 1b kadar: kadarca U
 ** Başlık M, E
 2 M 107a, U 75 E 35b
 *** Başlık M, E
 3 M 107a, U 75, E 36a
 * Başlık M, E
 4 M 107a, U 75 ,E 36a

Beyt**

5

*Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün*Nezâketle şemîm-i zülfini tefhîm için **Şabrî**

Bize ol ğonce-fem bir tâze ' anber-büy göndermiş

Meşnevi***

6

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

Fedâ itmem hevâ-yı zülf-i yâri her çi bād-âbād

Çekersem de cefâ-yı rûzgârı her çi bād-âbād

Beyt****

7

Me' ulü Fâ' ilâtü Me' fâilü Fâ' ilün

Şād eylemez mi sâde selâm ile bendesin

Ol tıfl-ı bî-mürüvvetüñ inşâfı yok mıdur

MUM KİTLİĞİNDA İNŞAD OLINAN BEYT*

8

*Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün*Almışız zulmet-i firqatde fitîli **Şabrî**

Şimdi bir şem' -i şeb-ârâya yanar mûm olduk

** Başlık M, E

5 M 107a, U 75, E 36a

*** Başlık M, E

6 M 107a, U 75, E 36a

**** Başlık M, E

7 M 107a (bu nüshada 8. beyitten sonra gelmektedir) U 35, E 36a

* Başlık M, Mum Kitliğinde İnşad Olındı U, E

8 M 107a, U 75 E 36a

Beyt**

9

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

Yüregim kılca iden müy-ı miyānuñ mı didüm
Didi ol lebleri gül-ķand u Şeker-pāre belī

Meşnevi***

10

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Ėayālümnden dem-ā-dem būs-ı la' l-i dil-rübā gitmez
Ser-i mestāneden fikr-i Őarāb-ı dil-güşā gitmez

Beyt****

11

Mef' ūlü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ūlün

Şabri o perī peyker o ķengī-i ũarab-sāz
Geldi bu gice dā' ireme oynadı yatdı

Beyt*

12

Mef' ūlü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ūlün

Āvāze-i Ėüsnini Ėüseynī'ye ķıķardı
Muṩrıb-ı ũarab-sāz bu gice dā' iremüzde

** Başlık M, E
9 M 107a, U 75, E 36a
*** Başlık M, E
10 M 107a, U 75, E 36a
**** Başlık M, E
11 M 107a, U 75, E 36a
* Başlık M, E
12 M 107a, U 76, E 36b

Beyt**

13

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Def gibi döğsem 'aceb mi sīnemi şimden girü
Çaldı nağd-i şabrumı dün gice bir çengī kıızı

Meşnevī***

14

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Bir büt-i tersāya meyl itdi dil-i āvāremüz
Çān gibi iñler yatur bu sīne-i şad pāremüz

Meşnevī****

15

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Hüsn-i şavtün güş iden bī-hüş olur
Mest olur mecnūn olur medhüş olur

Beyt*

16

Mef' ūlü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ūlün

Қucsam belini la' l-i revān-bağşını emsem
Tenhāca seni қоynuma alsam қuzucaғum

** Başlık M, E
13 M 107b, U 76, E 36b
*** Başlık M, E
14 M 107b, U 76, E 36b
la büt: put M, E
**** Başlık M, E
15 M 107b, U 76, E 36b
* Başlık M: Meşnevī E
16 M 107b, U 76, E 36b

Meşnevî**

17

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Dest-i dil-berden bugün bir qahvecik nüş eyledüm

Neşve-i şahbâ-yı gülgünü ferāmüş eyledüm

Beyt***

18

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

Bağ o 'uşşâka cefâlar kılıcı gaddâre

Tağınur hañcer-i hün-rîzini eşbehçesine

Beyt****

19

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Terk ider mi âdem ol meclis-i bî-hem-tâyı kim

Hem-demi hem-şoḥbeti bir şüh-ı müsteşnâ ola

Meşnevî*

20

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Gerçi teşrîfüñ bugün va' d eyledi cânânemüz

Va' dine katlanmaz ammâ bu dil-i dîvânemüz

** Başlık M, E
 17 M 107b, E 36b
 *** Başlık M, E
 18 M 107b, U 76, E 36b
 **** Başlık M, E
 19 M 107b, U 76, E 36b
 * Başlık M, E
 20 M 107b, U 76, E 36b

Beyt**

21

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

Boğazına veca' müstevli oldı şanma dil-dāruñ
Kemend-i āhum ol şüh-ı cihānı şıķ boğaz itdi

Beyt***

22

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Ƙaldı Şabri ħātırım ol bī-vefāya gerçi kim
Gitmez ammā n'eyleyüm kāfir ħayālümden yine

Beyt****

23

Mefū' lü Fā' ilatü Mefā' ilü Fā' ilün

Dil-ber muķārın oldı raķīb-i müseyyibe
Ħayfā taķarrüb itdi ķamer burc-ı aķrebe

Beyt*

24

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

Ħālümü ' arz idebilsem o kemān-ebrūya
Yanaraķ yaķılaraķ çāk-i girībān iderek

** Başlık M, E
21 M 107b, U 76, E 37a
*** Başlık M, E
22 M 107b, U 76, E 37a
**** Başlık M, E
23 M 107b, E 37a
* Başlık M, E
24 M 108a, U 76, E 37a

Beyt**

25

Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

Ol şāh-bāzı oldan uurmam diyü bugün
Gördüm raıbi mezbeledede pek oruslanur

Beyt***

26

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Himmetüñ zam-ı dile merhem iken sultānum
Ne revā Şabri uluñ ayrıya mutāc olsun

Beyt****

27

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Olsada her ne adar zev ü şafā meclisde
Görmeyince seni ey once-dehen şād olamam

Beyt*

28

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Gülşene a sādeler baş eyledi ber-i şitā
Giydi her serv-i sehī ar yağı kemālarına

** Başlık M, E
25 M 108a, U 76, E 37a
1a oldan: olumdan U
*** Başlık M, E
26 M 108a, U 76, E 37a
**** Başlık M, E
27 M 108a, U 77, E 37a
* Başlık M, E
28 M 108a, U 77, E 37a

Meşnevî**

29

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

Ne māl u cāhdan **Şabrî** ne mîr ü şāhdan bulsun
Bize kaçd eyleyenler Hāzret-i Allāh'dan bulsun

Beyt***

30

Mefâ' ilün Fe' ilātün Mefâ' ilün Fe' ilün

Çadîmi bende-i halka-be-güş-ı zārındur
Unutma **Şabrî**-i zārı efendüm sultānum

31

**MĀL-I YETİM MĀL-I VAŞİ İLE MUHTELİT OLDUĞDA ZAMĀN LĀZİM
GELDİĞİNİ MUĀYVED MÜFTİNÜŇ FETVĀSINA BERĀY-I LAṬİFE İNŞĀD
OLINĀN BEYTDÜR******

Mef' ūlü Mefâ' ilü Mefâ' ilü Fe' ūlün

Halt olsa zamān lāzım olur mālā buyurduñ
Bu mes'elede toğrısı halt itdüñ efendi

Beyt*

32

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

Ne 'aceb kendümi çāk eyler isem ey **Şabrî**
Çaldı bir dānecigüm sahn-ı degirmenlikde

** Başlık M, E
29 M 108a, U 77, E 37a
1a mîr ü şāh: mîr-i şāh
*** Başlık M, E
30 M 108a, U 77, E 37a
1a zārındur: derindür U, E
31 M 108a, E 37b
**** Başlık M, E
* Başlık M, E
32 M 108a, U 77, E 37b

Beyt**

33

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

O şeh-bāz-ı hümā-pervāz-ı hüsni görmege **Şabrī**
 Uçardum bulsam ammā neyleyüm bāl u perüm yoğdur

Beyt***

34

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

O cennet-çehrelü cānāneden dūr oldum ey **Şabrī**
 Yanar nār-ı cehennem sūziş-i āh-ı derūnumdan

Beyt****

35

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Sā' id-i dil-berde dāğ olsa n'ola
 Öyle sīmīn-sā' ide ıamgā gerek

Temmet

Mim

** Başlık M, E
 33 M 108a, U 77, E 37b
 *** Başlık M, E
 34 M 108b, U 77, E 37b
 **** Başlık M, E
 35 M 108b, U 77, E 37b

DİZİN

A

Aḥkem, 146
 Aḥmed Ağa, 33, 180, 181
 Aḥmed Paşa, 33, 178, 179
 Āl-i ‘Osmān, 154
 Alī Efendi, 140
 Allāh, 20, 21, 53, 114, 125, 147, 158,
 175, 198, 221, 286, 297
 Anabolı, 155, 164, 215, 288
 Aristo, 74, 104, 138, 147
 Arḳadya, 174
 Ayişe Ḥanum, 184

B

Bābil, 140
 Balyabadra, 180
 Bārī, 118, 119, 122, 123, 124, 125, 127,
 128, 130
 Baykara, 115, 119, 125, 160
 Behrām, 168
 Bermekī, 115, 125, 143, 223
 Beyātī, 194
 Bū ‘Alī, 74, 115, 137

C

Cem, 75, 109, 114, 147, 168, 178, 303
 Cemşid, 119, 170
 Cenāb, 12
 Cengīz, 224, 226, 267

Ç

Çāh-ı Naḥşeb, 218
 Çamlıca Aḫāsı, 166
 Çeh-i Naḥşeb, 219
 Çin, 62, 88, 105, 110, 119, 167, 181, 214,
 219, 229, 248, 249, 279

D

Dārā, 109, 114, 151, 168, 178
 Delükli Baba, 33, 75, 178, 183, 184

E

Efrāsiyāb, 109

F

Felāṭun, 115, 140, 175

Ferkādān, 109
 Filātra, 174

G

Gāzī Ḥüseyn Paşa, 166
 Girid, 11, 16, 276, 305

H

Ḥabeş, 247
 Ḥaḳ Te‘ālā, 116, 142, 165, 166
 Ḥakīm, 169
 Ḥaḳḳ, 94, 102, 106, 124, 142, 143, 288
 Ḥaḳḳ Te‘ālā, 102
 Ḥālḳ, 130, 154, 157, 175
 Ḥallāḳ, 171, 177, 202
 Hārūn, 111, 173
 Hārūt, 138, 148, 223
 Ḥasan, 11
 Ḥasan Beg, 178
 Ḥātem, 108, 147, 178
 Ḥātem-i Ṭayy, 173
 Ḥay, 202
 Ḥaydar, 109
 Ḥayy, 146, 150
 Ḥazret, 53, 74
 Ḥazret-i Alī Efendi, 137
 Ḥıṭā, 89, 179, 181, 259, 263
 Hicāz, 194
 Ḥoten, 88, 179, 181, 204, 219, 263, 267,
 282
 Ḥudā, 22, 52, 124, 125, 129, 134, 151,
 155, 164, 181, 184, 185, 214, 215, 223,
 239, 245, 249, 270, 275, 281
 Ḥudāvend, 169, 173, 175
 Ḥüseyn, 31, 109
 Ḥüseyn Paşa, 166, 288

I

Irāḳ, 274
 Işfāhān, 152

İ

İbn Maḳāl, 133, 160, 189
 İllāhī, 21, 32
 İmrü'l-Ḳays, 165

İsî, 148

İskender, 75, 109, 114, 167, 168, 305

İsmet 'Ayişe Hanum, 184

K

Ḳadîr, 173, 175

Ḳâdir, 202

Ḳâf, 109

Ḳahramân, 120, 124, 172, 187

Ḳârun, 60, 284

Kerîm, 119, 151, 171, 180

Köroğlu, 24, 153

L

Leyle-i Ḳadr, 284

Lütfî Efendi, 157

Lütfu'l-lâh Efendi, 192

M

Mâcîn, 179, 229

Mânî, 163, 174, 176, 237

Mârût, 138

Meryem, 148, 191

Mesîh, 156

Mevlâ, 78, 101, 115, 117, 120, 136, 149,
157, 158, 162, 178, 179, 181, 182, 184

Mısr, 162

Mirriḥ, 118, 124, 166, 170

Mora, i, 1, 7, 8, 10, 11, 14, 15, 16, 24, 28,
30, 31, 54, 55, 63, 64, 78, 79, 126, 144,
150, 152, 161, 165, 174, 179, 187, 261,
299, 301, 304

Mora Vâlisi 'Oşmân Paşa, 288

Moravî Ḳarayılan-zâde Es-seyyid

Muḥammed Emîn Eş-Şabrî, 98

Moravî Merḥûm Alî Efendi, 130

Muḥammed, 10, 13, 32, 33, 98, 101, 109,
150, 169, 181, 182, 183

Muḥammed Ayetu'llâh Beg, 183, 184

Muḥammed Muḥḥî Beg, 184

Muḥammed Muştafa, 101

Muḥammed Nürî Beg, 181, 185

Muḥammed Paşa, 169, 215

Muḥyî'd-dîn, 175

Murtażâ, 28, 109, 118

Muştafa Paşa, 27, 34, 104, 109, 115, 261,
262, 287

Müşterî, 114, 151, 188

Müzeyyen Hanım, 185

N

Nâhid, 22, 284

Nâmî, 227

Necîb, 12, 75

Nef'î, 19, 112, 144, 148, 263

Nerîmân, 125

Neşât-âbâd, 79

Nürî, 12, 24, 33, 181, 182, 183, 185, 231,
235

Nürî Beg, 181, 182, 183, 231, 235

O

Osmânî, 104

P

Peşeng, 125

R

Rab, 67, 78, 100, 185, 239

Resûla'llâh, 57, 78, 94, 101, 102

Rıdvan, 61, 103, 141, 180, 253, 261, 277

Rıdvânî, 107

Rum, 75, 88, 191

Rûm, 258

Rûmî, 11, 191, 258, 264

Rüstem, 30, 120, 167, 172, 187, 255

S

Şabrî, 5, 6, 10, 11, 17, 19, 20, 22, 23, 24,
43, 45, 46, 48, 50, 52, 53, 55, 67, 75,
80, 85, 89, 91, 94, 99, 100, 101, 102,
104, 108, 111, 112, 114, 117, 122, 128,
129, 131, 135, 136, 139, 141, 145, 149,
154, 157, 158, 163, 164, 166, 168, 171,
176, 179, 181, 182, 183, 185, 186, 188,
190, 192, 198, 199, 200, 204, 205, 206,
207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214,
215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222,
223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230,
231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238,
239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246,
247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254,
255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262,
264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271,
272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279,
280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287,
288, 289, 291, 292, 295, 296, 297, 298

Sām, 255

Şamed, 202

Sa' dī, 264

Şā'ib, 110, 117

Seyid ' aṭā Hākīm, 259

Seyyid Battāl, 126

Seyyid Muḥammed Şabrī, 184

Seyyid Muştafa Paşa, 102, 193, 261, 287

Şıfahān, 59, 60, 105, 272

Sūdān, 247

Ş

Şevket, 6, 74, 107, 110, 117

T

Tātār, 62, 76, 119, 219, 231

Ṭırabolice, 164, 259, 287

U

Uṭārit, 12, 151

Ü

Ümmügülsüm, 186

V

Vanī Muḥammed Paşa, 169

Velī Paşa, 125, 172, 189, 223

Velī Paşa, 118, 122

Veliyyü'd-Dīn Paşa, 122, 223, 236, 274, 275, 289

Yanya, 11, 16, 174

Yeñişehr, 174

Yūsuf, 33, 141, 162, 175, 232

Yūsuf Ağa, 180

Z

Zehrā, 11, 174

Zöhre, 56, 185